

VEREJNÝ OCHRANCA PRÁV

Správa o činnosti

Marec 2009

Podľa § 23 ods. 1 zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov verejný ochranca práv predkladá Národnej rade Slovenskej republiky každý rok v prvom štvrtroku správu o činnosti, v ktorej uvedie svoje poznatky o dodržiavaní základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb orgánmi verejnej správy a jeho návrhy a odporúčania na nápravu zistených nedostatkov.

V poradí už siedmou správou o činnosti verejný ochranca práv upozorňuje na porušenia základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb orgánmi verejnej správy, ktoré preukázal za obdobie od 1. marca 2008 do 28. februára 2009. Ponúka právnu analýzu vybraných podnetov fyzických osôb a právnických osôb, ako aj podnetov z vlastnej iniciatívy, venuje sa spôsobom vybavovania podnetov fyzických osôb a právnických osôb, súčinnosti s orgánmi verejnej správy, ale aj konaniu nad rámec svojej pôsobnosti v oblasti zvyšovania právneho vedomia verejnosti a iniciatíve vo vzťahu k legislatívnemu procesu s cieľom zdokonaľovať a zefektívňovať ochranu práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb v Slovenskej republike. Záverečné kapitoly správy sú venované medzinárodnej spolupráci a zabezpečeniu činnosti Kancelárie verejného ochrancu práv. Súčasťou správy je aj prílohová časť.

Obsah

1. PRÁVNA OCHRANA FYZICKÝCH OSÔB A PRÁVNICKÝCH OSÔB	7
1.1. Podnety fyzických osôb a právnických osôb	7
1.2. Pôsobnosť verejného ochrancu práv	8
1.3. Návrh opatrení	9
2. PREUKÁZANÉ PORUŠENIA PRÁV A SLOBÔD	10
2.1. Preukázané porušenia základných práv a slobôd	10
2.1.1. Právo na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov	11
2.1.1.1. Právo na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov v súdnom konaní	12
2.1.1.2. Zbytočné prietahy v konaní Sociálnej poisťovne	23
2.1.1.3. Zbytočné prietahy v konaní orgánov územnej samosprávy	32
2.1.1.4. Zbytočné prietahy v konaní orgánov štátnej správy na úseku katastra	38
2.1.1.5. Zbytočné prietahy v konaní obvodných pozemkových úradov	40
2.1.1.6. Zbytočné prietahy v konaní iných orgánov verejnej správy	40
2.1.2. Právo domáhať sa svojho práva na súde a v prípadoch ustanovených zákonom i na inom orgáne Slovenskej republiky	44
2.1.3. Právo na ochranu zdravia	45
2.1.4. Porušenie práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe	47
2.1.5. Právo na informácie	47
2.1.6. Osobná sloboda	51
2.1.7. K vybraným preukázaným porušeniam základných práv z predchádzajúcej správy o činnosti verejného ochrancu práv	53
2.2. Preukázané porušenie zákona	56
2.3. Postúpenie vecí prokurátorovi	57
2.4. Návrh na začatie konania pred Ústavným súdom Slovenskej republiky	60
2.5. Zovšeobecnenie zistení a návrhy opatrení	60

3. VLASTNÁ INICIATÍVA VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV	64
3.1. Poskytovanie právnych usmernení	64
3.2. K legislatívnej činnosti	65
3.2.1. Iniciatíva vo vzťahu k výborom Národnej rady Slovenskej republiky a ministerstvám – ochrana a uplatňovanie práv detí	65
3.2.2. Iniciatíva vo vzťahu k výborom Národnej rady Slovenskej republiky a ministerstvám v sociálnej oblasti	72
3.2.3. Ďalšia iniciatíva vo vzťahu k Národnej rade Slovenskej republiky, jej výborom i ministerstvám	77
3.3. Ďalšie aktivity v oblasti zvyšovania právneho vedomia	88
3.4. Návrh opatrení	90
4. MEDZINÁRODNÁ SPOLUPRÁCA	91
4.1. Aktivity v oblasti medzinárodnej spolupráce	91
4.2. Návrh opatrení	93
5. KANCELÁRIA VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV	95
5.1. Personálne zabezpečenie kancelárie	95
5.2. Rozpočet a sídlo kancelárie	96
5.3. Návrh opatrení	96
PRÍLOHA č. 1	
K Projektu vytvorenia siete detských spolupracovníkov verejného ochrancu práv – „detských ombudsmanov“	99
PRÍLOHA č. 2	
Summit ombudsmanov krajín V4 16.–18. september 2008, Bratislava	103
PRÍLOHA č. 3	
Štatistické údaje	107

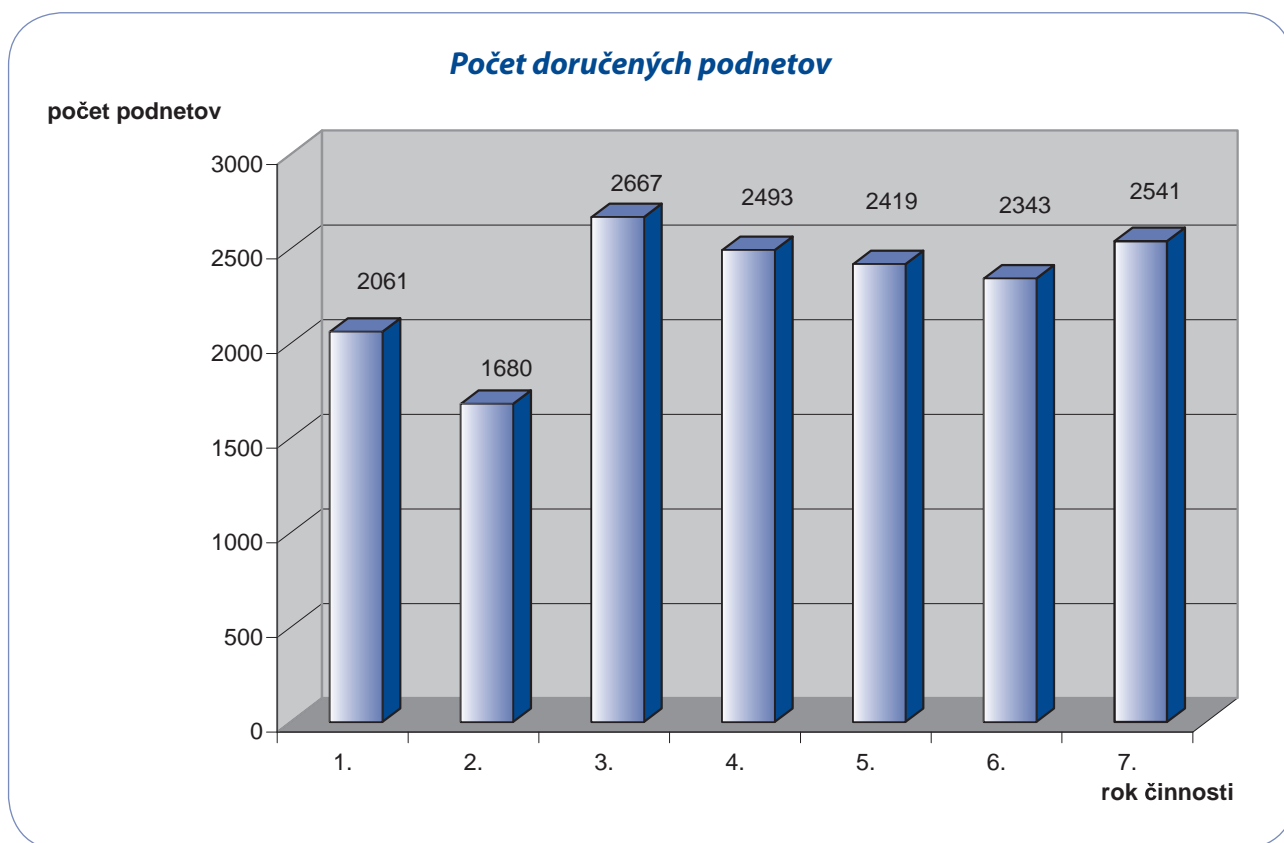
1. Právna ochrana fyzických osôb a právnických osôb

Základné práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb v konaní pred orgánmi verejnej správy a ďalšími orgánmi verejnej moci, ak je ich konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť v rozpore s právnym poriadkom **podľa článku 151a ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky** chráni v rozsahu a spôsobom ustanoveným zákonom verejný ochranca práv.

Podľa **zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov** sa na verejného ochrancu práv môže obrátiť každý, kto sa domnieva, že pri konaní, rozhodovaní alebo nečinnosti orgánov verejnej správy boli porušené základné práva a slobody v rozpore s právnym poriadkom alebo princípmi demokratického a právneho štátu.

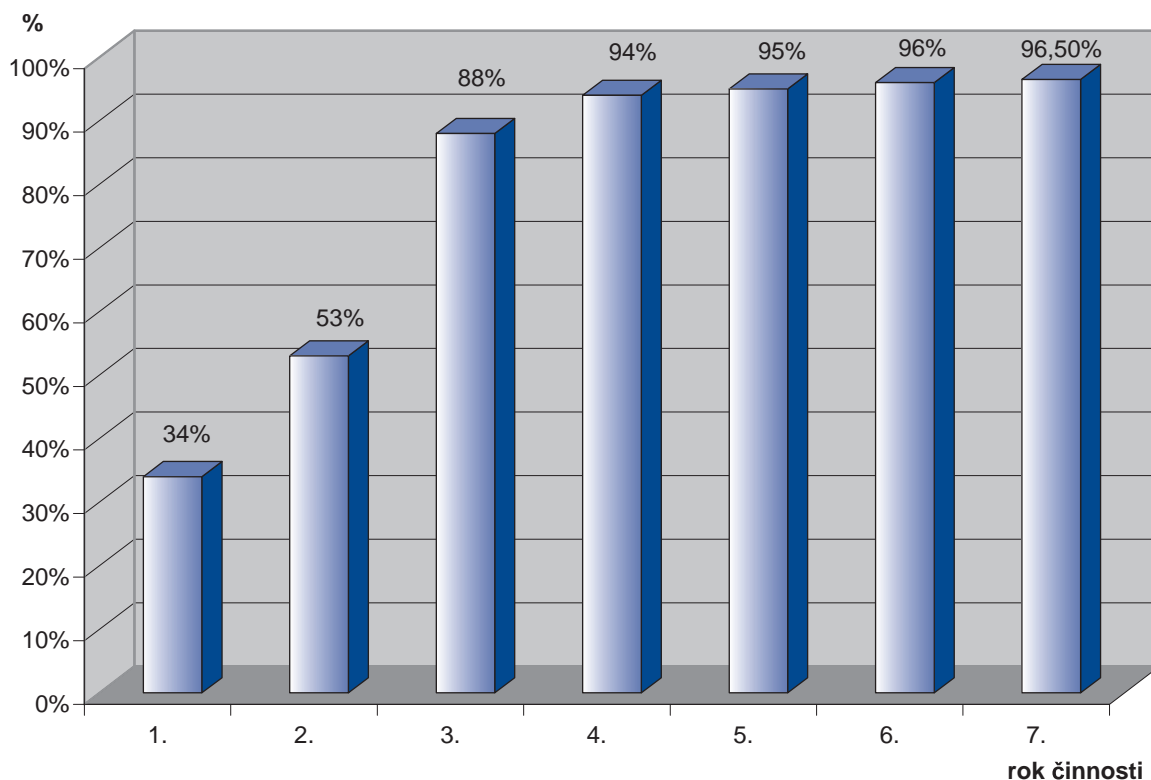
1.1. Podnety fyzických osôb a právnických osôb

Verejnému ochrancovi práv fyzické osoby a právnické osoby doručili **celkom 16 204 podnetov**. Z tohto počtu za posledný rok činnosti **2 541 podnetov**.

Verejný ochranca práv vybavil **celkom 15 632 podnetov**. Aktuálna vybavenosť podnetov je **96,5 %** z celkového počtu podnetov.

Vybavenosť podnetov

1.2. Pôsobnosť verejného ochrancu práv

Národná rada Slovenskej republiky nekonštituovala inštitút verejného ochrancu práv ako univerzálny orgán ochrany práv. **Pôsobnosť verejného ochrancu práv sa vzťahuje** na orgány štátnej správy, orgány územnej samosprávy, právnické osoby a fyzické osoby, ktoré podľa osobitného zákona rozhodujú o právach a povinnostiach fyzických osôb a právnických osôb v oblasti verejnej správy, alebo do práv a povinností fyzických osôb a právnických osôb v oblasti verejnej správy inak zasahujú. **Pôsobnosť verejného ochrancu práv sa nevzťahuje** na Národnú radu Slovenskej republiky, prezidenta Slovenskej republiky, vládu Slovenskej republiky, Ústavný súd Slovenskej republiky, Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky, spravodajské služby, na rozhodovacie právomoci vyšetrovateľov Policajného zboru, prokuratúru a na súdy s výnimkou orgánov riadenia a správy súdov a dôvodov predpokladajúcich disciplinárne previnenie sudcu, tiež na veci operačnej a mobilizačnej povahy. Verejný ochranca práv nie je oprávnený riešiť ani spory fyzických osôb a právnických osôb v oblasti súkromnoprávných vzťahov.

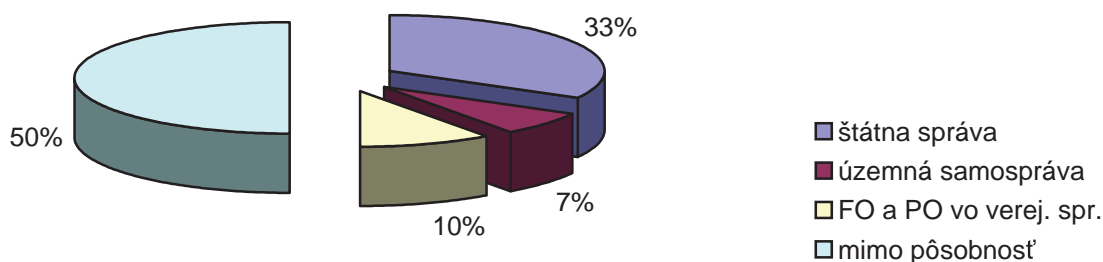
Pôsobnosť verejného ochrancu práv sa teda vzťahuje na niektoré orgány verejnej správy za podmienky, že ich konanie, rozhodovanie či nečinnosť je **v rozpore s právnym poriadkom** a v neposlednom rade, že týmto konaním, rozhodovaním či nečinnosťou dochádza k **porušeniu základných práv a slobôd** tak, ako ich definuje II. hlava Ústavy Slovenskej republiky a medzinárodné dohovory.

Verejný ochranca práv podnet **preskúma**. Pokiaľ nie sú splnené podmienky pôsobnosti verejného ochrancu práv, respektíve je tu iná zákonná prekážka, je **povinný podnet odložiť**. Ak výsledkami vybavenia podnetu je preukázané porušenie základných práv a slobôd, verejný ochranca práv oznámi **výsledky vybavenia podnetu spolu s návrhom opatrení** orgánu verejnej správy, proti ktorého postupu, rozhodovaniu alebo nečinnosti podnet smeruje. **Orgán verejnej správy je povinný do 20 dní** odo dňa doručenia výzvy na prijatie opatrení **oznámiť verejnému ochrancovi práv svoje stanovisko k výsledkom vybavenia podnetu a prijaté opatrenia**. Ak verejný ochranca práv nesúhlasí so stanoviskom orgánu verejnej správy alebo

ak prijaté opatrenia považuje za nedostatočné, vyrozumie o tom orgán **nadriadený orgánu verejnej správy**, proti ktorému podnet smeruje, a ak takého orgánu niet, vládu Slovenskej republiky. Nadriadený orgán verejnej správy, proti ktorému podnet smeruje, ak takého orgánu niet, vláda Slovenskej republiky, sú povinní oznámiť verejnému ochrancovi práv do 20 dní odo dňa doručenia jeho vyrozumenia opatrenia, ktoré vo veci prijali. Ak verejný ochranca práv považuje aj tieto opatrenia za nedostatočné, oznámi túto skutočnosť Národnej rade Slovenskej republiky alebo ňou poverenému orgánu. **Všetky orgány verejnej moci poskytnú verejnému ochrancovi práv potrebnú súčinnosť.**

Nízke právne vedomie, ako aj mimoriadna ochota poskytnúť právne usmernenie **nad rámec pôsobnosti verejného ochrancu práv**, informovanie verejnosti prostredníctvom informačno-technických prostriedkov, vrátane médií v oblasti ochrany všetkých práv a slobôd a v mnohých prípadoch aj bezplatné služby verejného ochrancu práv i samotný názov inštitútu ochrany práv sú tak ako po minulé roky dôvodmi, pre ktoré boli verejnému ochrancovi práv doručené aj podnety, ktoré nepatria do jeho pôsobnosti.

Podnety podľa pôsobnosti

Verejný ochranca práv a právnici jeho kancelárie poskytli **celkom 31 764 právnych usmernení**, z toho **v uplynulom roku 5 421 právnych usmernení**.

1.3. Návrh opatrení

Už po siedmy raz v správe o činnosti verejný ochranca práv odporúča Národnej rade Slovenskej republiky **rozšíriť svoju pôsobnosť na všetky práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb**. Opakovane zdôrazňuje, že **je pripravený na rozšírenie pôsobnosti na celú „maladministráciu“**, na prípady, v ktorých sa nerešpektuje princíp dobrej správy a jej zásady pri konaní, rozhodovaní a nečinnosti orgánov verejnej správy, v zmysle práva na dobrú správu, tak ako ho ustanovuje aj Charta základných práv Európskej únie a Lisabonská zmluva.

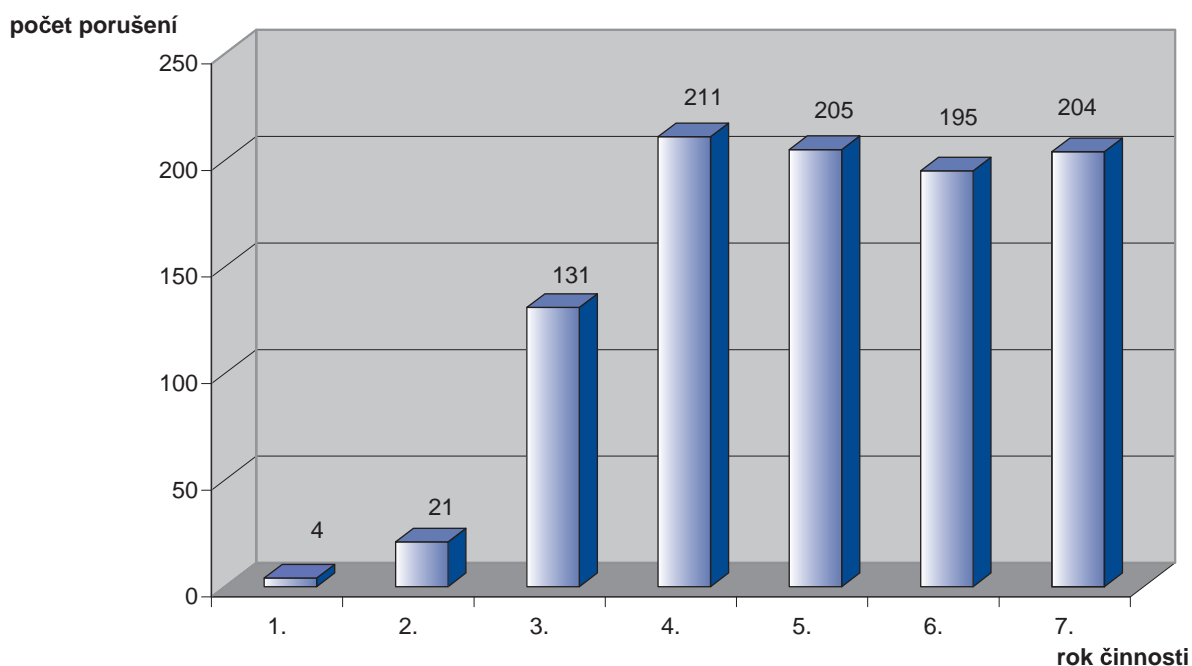
V tejto súvislosti verejný ochranca práv dáva do pozornosti aj **Uznesenie č. 135 Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien** z 30. apríla 2008, ktorým gesč-ný výbor verejného ochrancu práv okrem iného **súhlasil s rozšírením pôsobnosti verejného ochrancu práv** tak, aby chránil všetky práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb.

2. Preukázané porušenia práv a slobôd

2.1. Preukázané porušenia základných práv a slobôd

Verejný ochranca práv preukázal porušenie základných práv a slobôd zaručených Ústavou Slovenskej republiky celkom **v 971 prípadoch**. Z toho v uplynulom roku činnosti **v 204 prípadoch**.

Počet preukázaných porušení základných práv a slobôd

Verejný ochranca práv za uplynulý rok činnosti preukázal, že orgány verejnej správy, na ktoré sa vzťahuje jeho pôsobnosť, porušili:

- v 190 prípadoch **základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov** zaručené článkom 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky,
- v 4 prípadoch **právo** zaručené článkom 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorého každý sa môže **domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky**,
- v 1 prípade **právo na ochranu zdravia** zaručené článkom 40 Ústavy Slovenskej republiky,
- v 1 prípade **právo na primerané hmotné zabezpečenie** v starobe a pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate živiteľa zaručené článkom 39 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky,
- v 7 prípadoch **právo na informácie** zaručené článkom 26 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky,
- v 1 prípade **osobnú slobodu** zaručenú článkom 17 ods. 1 a ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky.

2.1.1. Právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov

Právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov (v primeranej lehote) je jednou z procesných záruk spravodlivého procesu, ktorý je **súčasťou práva na súdnu a inú právnu ochranu, zaručeného Ústavou Slovenskej republiky a ustanoveniami Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd**.

Podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky každý má právo, aby sa jeho vec **verejne prerokovala bez zbytočných prietahov**. Podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd každý má právo na to, aby jeho vec bola **spravodlivo, verejne a v primeranej lehote** prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

Právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov nemožno hodnotiť ako právo, ktoré sa výslovne spája so súdnym konaním. Ústavný súd Slovenskej republiky vo svojej rozhodovacej činnosti opakovane vyslovil právny názor, podľa ktorého účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je **odstránenie stavu právnej neistoty**, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu (II. ÚS 26/95, II. ÚS 33/1999). O odstránenie právnej neistoty prostredníctvom rozhodnutia sa osoba uchádza nielen v konaní **pred orgánmi súdnej moci, ale aj v konaní pred orgánmi verejnej správy**. Preto aj v konaní pred týmito orgánmi má oprávnený subjekt právo, aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prietahov (II. ÚS 62/1999).

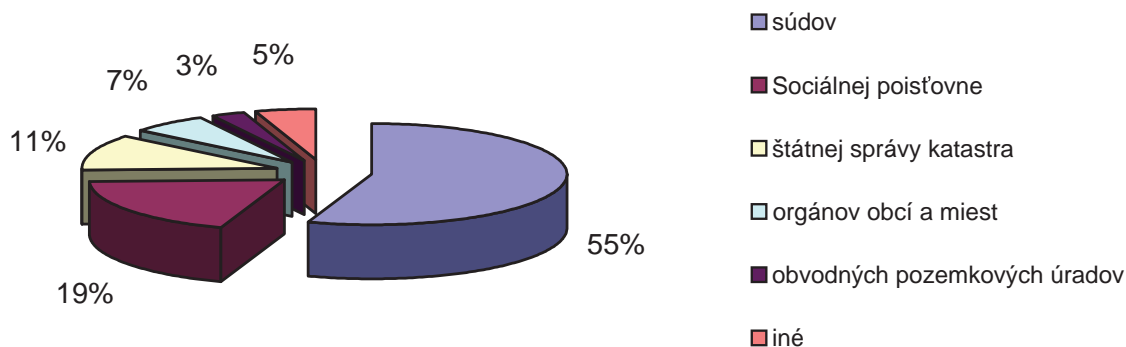
Základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov v konaní je porušené v prípade, ak k prietahom došlo **zavinením orgánu štátu**. To vyplýva zo samotnej podstaty garancie, ktorú štát prevzal v základnom zákone štátu – v Ústave Slovenskej republiky.

Samotným prerokovaním veci na štátnom orgáne sa právna neistota osoby neodstráni. Preto na splnenie ústavného práva podľa čl. 48 ods. 2 **nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval**. Ústavné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov sa naplní až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu vo veci. **Až právoplatným rozhodnutím sa vytvára právna istota**.

Čas na konanie bez zbytočných prietahov nemožno vyjadriť numericky. Obvykle neexistuje časová hranica, uplynutím ktorej postup orgánu verejnej správy môže mať povahu prietahov v konaní. Výnimku z tohto pravidla predstavujú konania o právach (a povinnostiach), v ktorých ústava alebo zákon ustanovujú súdu alebo inému štátnemu orgánu lehotu na rozhodnutie (II. ÚS 64/99). Pojem „zbytočné prietahy“ obsiahnutý v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky je autonómny a nemožno ho vykladať a aplikovať len na lehoty uvedené v zákone. S ohľadom na konkrétne okolnosti veci sa totiž ani v týchto prípadoch postup dotknutého štátneho orgánu nemusí vyznačovať takými významnými prietahmi, ktoré by bolo možné kvalifikovať ako zbytočné prietahy v zmysle čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky“ (I. ÚS 63/00).

Účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je **odstránenie právnej neistoty osoby**, domáhajúcej sa rozhodnutia orgánu verejnej správy. Účelom vybavenia podnetu, pokiaľ ním bolo zistené porušenie základného práva, je **odstránenie porušenia a prijatie opatrení na zabezpečenie ochrany tohto práva**.

Preukázané zbytočné prietahy v konaní

Verejný ochranca práv v uplynulom roku preukázal zbytočné prietahy **v súdnom konaní** v 104 prípadoch, **v konaní Sociálnej poisťovne** v 37 prípadoch, **v konaní orgánov štátnej správy na úseku katastra** v 22 prípadoch, **v konaní orgánov územnej samosprávy** v 13 prípadoch, v 5 prípadoch **v konaní obvodných pozemkových úradov**, v 3 prípadoch **v konaní úradov verejného zdravotníctva**, v 2 prípadoch **v konaní ministerstiev**, tiež **v konaní úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, obvodného úradu životného prostredia, krajského lesného úradu i okresného riaditeľstva Policajného zboru**.

2.1.1.1. Právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov v súdnom konaní

Ústava Slovenskej republiky vo svojom siedmom oddiele druhej hlavy v rámci úpravy práva na súdnu ochranu (I. ÚS 32/01) pripisuje osobitný význam tomu, aby sa spravodlivosť nevykonávala s oneskorením, čím sa **ohrozuje účinnosť a dôveryhodnosť justície**. Ústava takto zaviazala predovšetkým súdy ako garantov spravodlivosti na prijatie príslušných opatrení umožňujúcich prerokovanie napadnutých vecí bez zbytočných prietahov, a tým **vykonanie spravodlivosti v primeranej lehote**. Pomalé súdne konanie spravodlivosť ohrozuje a predlžovanie súdneho konania veľakrát vyhovuje jednej strane súdneho sporu.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, sa zohľadňujú tri základné kritériá, ktorými sú **právna a faktická zložitost' veci**, o ktorej súd rozhoduje, **správanie účastníkov** súdneho konania a **postup samotného súdu**. Za súčasť prvého kritéria sa považuje aj povaha prejednávanej veci (I. ÚS 70/98, II. ÚS 74/97, II. ÚS 813/00).

Podľa právnej teórie a praxe **za zvlášť zložité prípady** sú považované najmä prípady, keď ide o rozsiahle dokazovanie, o konanie s množstvom účastníkov konania, so zložitým znaleckým dokazovaním, alebo ak konanie závisí od výsledku skúmania určitých technických podmienok, keď je potrebné vyžiadanie stanovísk viacerých orgánov, keď treba korešpondovať s cudzinou. Dĺžku súdneho konania, ktorá je dôsledkom úkonov jeho účastníkov alebo ich nečinnosti, tiež nemožno považovať za dôvod na vyslovenie zbytočných prietahov v súdnom konaní. Platí to v prípadoch, keď súd o procesných návrhoch účastníkov konania konal a rozhodoval bez zbytočných prietahov (II. ÚS 41/00).

Vysloviť porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je možné za predpokladu, že v konaní došlo k zbytočným, ničím neodôvodneným prietahom, ktoré svojou nečinnosťou **spôsobil súd**. Ak súd neurobí úkon v zákonom ustanovenej lehote, svojou nečinnosťou alebo nedostatočne rýchlou činnosťou sa dopustí zbytočného prietahu, ktorý má povahu porušenia práva zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy (II. ÚS 33/1999).

Nie každý zistený prietah v súdnom konaní má nevyhnutne za následok porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (II. ÚS 57/01, I. ÚS 46/01). Z účelu tohto práva vyplýva pre súd požiadavka postupovať v konaní tak, aby sa čo najskôr odstránil stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia súdu (II. ÚS 48/96, I. ÚS 19/00). Právnu istotu vytvára až právoplatné rozhodnutie súdu (I. ÚS 47/96).

Z hľadiska prejednávanej veci, v ktorej podávateľa podnetov namietali zbytočné prietahy a žiadali verejného ochranca práv o pomoc pri ich odstránení, v uplynulom roku **prevažovali najmä konania o určenie vlastníctva k nehnuteľnostiam, dedičské konania i pracovnoprávne spory a konania vo veciach starostlivosti súdu o maloletých**. Zvýšil sa počet podnetov týkajúcich sa **exekučných konaní a konkurzných konaní**, ktoré všeobecne trvajú neúmerne dlho, väčšinou sa začali v minulom tisícročí.

Zbytočné prietahy v súdnych konaniach začatých v minulom tisícročí

Verejný ochranca práv každoročne upozorňuje, že súdy Slovenskej republiky ešte stále prerokujú aj konania, **vedené od začiatku 90-tych rokov minulého storočia**. V uplynulom roku preukázal aj takmer **30-ročný prietah v súdnom konaní**.

Elektronickou poštou bol verejnému ochrancovi práv doručený podnet z cudziny, v ktorom sa na neho podávateľ obrátil vo veci ochrany práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov v dedičskom konaní po jeho matke, ktorá zomrela ešte v septembri 1977.

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že vo veci bolo vydané rozhodnutie bývalým Štátnym notárstvom Bratislava-vidiek v Bratislave **v novembri 1977** na základe schválenej dohody dedičov. Proti tomuto rozhodnutiu podal podávateľ podnetu v júni 1978 odvolanie, ktoré v októbri 1978 vzal späť a zároveň žiadal o začatie konania o prejednaní dodatočne objaveného majetku.

V júni 1996 uznesením Okresný súd Bratislava-vidiek rozhodol o vydaní predbežného opatrenia na návrh podávateľa podnetu tak, že súd zakazuje nakladať s majetkom nadobudnutým v dedičskom konaní po poručiťelke a nadväzne v dedičskom konaní z roku 1993 po poručiťelovi, jej druhom manželovi, do právoplatnosti veci vedenej od roku 1977. Dôvodom bola skutočnosť, že **rozhodnutie v dedičskom konaní po poručiťelke z roku 1977 dosiaľ nenadobudlo právoplatnosť**. Medzičasom však **došlo k strate spisu** z roku 1977. V čase vydania predbežného opatrenia sa vykonávala rekonštrukcia spisu a až po nej by bolo možné o odvolaní dediča rozhodnúť.

Vo veci sa začalo konať až **na základe podania podávateľa podnetu z februára 2008**, keď Okresný súd Bratislava III zistil, **po vybratí spisu z archívu, že o odvolaní podávateľa z októbra 1978 nebolo rozhodnuté odvolacím súdom**, a preto bol spis v apríli 2008 predložený Krajskému súdu Bratislava, ktorý uznesením z apríla 2008 odvolacie konanie zastavil.

Preskúmaním podnetu verejný ochranca práv jednoznačne preukázal, že postup súdu vo viacerých obdobiach vykazuje znaky nečinnosti v konaní, ktoré trvalo **takmer 30 rokov**. Súd zostal absolútne pasívny vo vykonávaní procesných úkonov smerujúcich k prejednaniu a rozhodnutiu vo veci samej v primeraných lehotách. Vyskytli sa aj administratívno-technické problémy.

Verejný ochranca práv **vyjadril značné znepokojenie** nad skutočnosťou, že súdy Slovenskej republiky **neboli schopné takmer 30 rokov zabezpečiť prejednanie a rozhodnutie o podanom odvolaní v dedičskej veci**. Aj keď ide o ojedinelý prípad, jeho samotná existencia **je v demokratickom a právnom štáte, zaručujúcom riadne fungovanie všetkých zložiek štátnej moci, ktorým Slovenská republika nepochybne je, neprípustná**.

Verejný ochranca práv vyjadril tiež očakávanie, že Okresný súd Bratislava III vo svojom archíve už žiadne takéto podobné prípady neevduje a že delimitácia spisových vecí zo zaniknutého štátneho notárstva a následne aj z Okresného súdu Bratislava-vidiek bola vykonaná tak, že neukončené právne veci Okresný súd Bratislava III prejednal a právoplatne rozhodol.

Podávateľa podnetu verejný ochranca práv tiež poučil, že podľa čl. 46 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky **každý má právo na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím súdu, iného štátneho orgánu či orgánu verejnej správy alebo nesprávnym úradným postupom**. Pokiaľ sa domnieva, že mu nečinnosťou súdov Slovenskej republiky bola spôsobená škoda, odporučil mu obrátiť sa na Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky so žiadosťou o predbežné prerokovanie nároku podľa zákona o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci.

Aj ďalšie **17-ročné súdne konanie** sa vedie na vyššie uvedenom súde.

Osobne požiadať verejného ochrancu práv o pomoc prišiel podávateľ podnetu vo veci ochrany práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov v konaní o vyplatenie náhrady za stratu na zárobku vedenom na Okresnom súde Bratislava III od roku 1995.

Verejný ochranca práv preskúmaním veci zistil, že predmetné konanie sa vyznačuje osobitnou skutkovou a právnou zložitou. Zo zistených skutočností na základe nahliadnutia do spisu bolo zrejmé, že v konaní bolo potrebné vykonať rozsiahlejšie dokazovanie, či už výsluchmi účastníkov konania, listinnými dôkazmi a aj znaleckým dokazovaním. Predmet konania sa týka aj skutočností, od ktorých už uplynuli desiatky rokov. Súd sa tiež musel vypoariadať s viacerými sťažnosťami vo veci, s námietkami zaujatosti proti jednotlivým sudcom

a súdom. Podávateľ niekoľkokrát zmenil svojho právneho zástupcu, tiež súd na jeho žiadosť rozhodoval o ustanovení jeho právneho zástupcu. K predĺženiu celého konania prispela aj skutočnosť, že na základe žiadosti podávateľa a ním namietaných skutočností bola rozhodnutím krajského súdu vec delegovaná z Okresného súdu Trnava na Okresný súd Bratislava III (predtým Okresný súd Bratislava-vidiek). Nemožno však prehliadnúť obdobie od januára 1997 (súdu doručené oznámenie o prevzatí zastupovania navrhovateľa) do mája 1999 (žiadosť súdu odporcoví o zaslanie výpisu), počas ktorého bol súd **takmer 1,5 roka nečinný**. To však nie je jediným obdobím nečinnosti súdu. Súd taktiež nekonal v období od septembra 1999 do augusta 2006. Z toho vyplýva, že súd bol v tomto období **takmer 7 rokov nečinný**.

Vzhľadom na priebeh konania verejný ochranca práv požiadal predsedu okresného súdu, aby ako orgán riadenia a správy súdu dohliadal na plynulosť konania tak, aby v ňom už k ďalším zbytočným prietahom nedochádzalo a právna neistota účastníkov konania bola odstránená v primeraných lehotách.

Verejný ochranca práv upozornil aj na situáciu, že na jeho opakované žiadosti o poskytnutie písomného stanoviska okresný súd nijako **nereagoval 5 mesiacov**. V súčasnej dobe už **okresný súd vo veci koná**.

V ďalšom verejnom ochrancom preskúmanom prípade ide o súdne konanie, ktoré **trvá už 16 rokov**.

Podávateľka v podnete verejnému ochrancovi práv namietala, že návrh v právnej veci o ochranu vlastníckeho práva podala na príslušný súd ešte v novembri 1991.

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že v období po podaní návrhu súd postupoval v konaní plynulo do novembra 1993, keď pravidelne vykonával v konaní úkony. Ďalší úkon však súd vykonal až **po 22 mesiacoch**, pričom jeho nečinnosť nie je ničím objektívne odôvodnená. Ďalšia nečinnosť súdu bola preukázaná v období od februára 1996 v trvaní **viac ako 16 mesiacov**. Súd nebol aktívny ani v období od februára 1998, a to **viac ako 19 mesiacov**. Obdobie nečinnosti súdu sa v predmetnom súdnom konaní vyskytlo opäť od apríla 2006, **viac ako 16 mesiacov**, v rámci ktorého došlo k zmene v osobe zákonného sudcu.

Po preskúmaní podnetu verejný ochranca práv dospel k záveru, že **opakovanými niekoľkomesačnými obdobiami nečinnosti okresného súdu došlo k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov**. Podpredsedu okresného súdu preto požiadal, aby z pozície orgánu riadenia a správy okresného súdu vec sledoval až do jej právoplatného skončenia a prijal opatrenia, ktoré povedú k jej skončeniu v primeranej lehote.

Podávateľku podnetu verejný ochranca práv zároveň poučil o možnosti podať tzv. **ústavnú sťažnosť** s tým, že Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva boli porušené, primerané finančné zadostučinenie.

Zbytočné prietahy v súdnom konaní aj po náleze Ústavného súdu

Verejný ochranca práv preukázal zbytočné prietahy aj v súdnom konaní, v ktorom o **primeranom finančnom zadostučinení** za preukázané zbytočné prietahy rozhodol Ústavný súd Slovenskej republiky, a to **pred dvoma rokmi**.

Osobne prišla o pomoc pri ochrane základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov požiadať verejného ochrancu práv podávateľka podnetu vo veci vedenej od roku 2002. Namietala, že súd je nečinný napriek tomu, že v júni 2006 bol súdu doručený nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z apríla 2006, v ktorom Ústavný súd rozhodol, že jej právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov bolo v predmetnom konaní porušené.

Verejný ochranca práv preskúmaním veci preukázal, že súd bol aj po rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky nečinný v období od augusta 2006 do novembra 2006, a tiež v období od novembra 2007 takmer 1 rok nevykonával ani jeden úkon. Podpredsedníčku okresného súdu verejný ochranca práv požiadal, aby ako orgán riadenia a správy súdu dohliadla na plynulosť konania tak, aby v ňom už k ďalším zbytočným prietahom nedochádzalo a právna neistota účastníkov konania bola odstránená v primeraných lehotách. Následne súd vo veci začal konať plynulo.

Zbytočné prietahy trvajúce viac ako 70 % z celkového trvania súdneho konania

Po preskúmaní ďalšieho podnetu verejný ochranca práv preukázal v súdnom konaní trvajúcom viac ako 4 a pol roka zbytočné prietahy v celkovej dĺžke viac ako 3 roky.

U verejného ochrancu práv sa podnetom podávateľ domáhal ochrany práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov v konaní o uloženie povinnosti uzavrieť zmluvu o prevode vlastníctva bytu vedenom na okresnom súde od roku 2003 aj proti Ministerstvu financií Slovenskej republiky.

Verejný ochranca práv preukázal, že v konaní súdu sa od začatia konania opakovane vyskytli dlhšie obdobia nečinnosti. Išlo o obdobia v rokoch 2003–2004 **v trvaní 1 rok**, v roku 2005 **v trvaní 9 mesiacov**, v roku 2006–2007 najskôr v trvaní **5 mesiacov** a následne v trvaní **6 mesiacov** a napokon aj v roku 2007 až do preskúmania veci verejným ochrancom práv. Na základe uvedených období nečinnosti súdu konštatoval, že **v konaní trvajúcom viac ako 4 roky a 8 mesiacov došlo k zbytočným prietahom v celkovej dĺžke takmer 3 roky a 4 mesiace.**

Vzhľadom na výsledky vybavenia podnetu verejný ochranca práv požiadal orgán riadenia a správy súdu o prijatie a oznámenie opatrení, aby bol zlepšený tak súčasný stav konania, ako aj zabezpečené, že v tomto konaní už k ďalším zbytočným prietahom nedôjde a právna neistota účastníkov konania bude odstránená v primeraných lehotách. Predsedníčka súdu následne verejnému ochrancovi práv oznámila, že spis vo veci bol dodatkom k rozvrhu práce okresného súdu z marca 2008 náhodným výberom pomocou technických prostriedkov **pridelený na vybavenie ďalšej sudkyni**. Predsedníčka súdu tiež uviedla, že predmetnú právnu vec bude **pravidelne sledovať až do jej právoplatného skončenia**.

Zbytočné prietahy v súdnom konaní a súdni znalci

Správanie protistrany v konaní pred všeobecným súdom, rovnako ako osoby, ktorá sa zúčastňuje na konaní, vrátane súdneho znalca, môže byť príčinou neodstránenia právnej neistoty účastníka.

Zodpovednosť za prietahy spôsobené súdnym znalcom pri podaní znaleckého posudku znáša súd, čo vo svojej judikatúre potvrdzuje aj Ústavný súd Slovenskej republiky. Uvedené platí najmä v tom prípade, ak súd dostatočne nevyužil prostriedky, ktoré mu zákon poskytuje na to, aby zabezpečil predloženie znaleckého posudku v primeranej lehote.

Urgovanie znalca, aby vyhotovil znalecký posudok a uloženie mu poriadkovej pokuty dokumentuje aktívny prístup okresného súdu v rámci platných právom poskytnutých možností na zabezpečenie vykonania významného dôkazu na rozhodnutie posudzovanej veci (III. ÚS 118/03). Ak súd neustanovil konkrétnu lehotu na vypracovanie znaleckého posudku alebo vykonanie iného právneho úkonu a nevyužil zákonné opatrenia na vykonanie týchto úkonov, spôsobil zbytočné prietahy v súdnom konaní.

Verejný ochranca práv tiež víta, že podľa inštrukcie Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky majú sudy **bezodkladne oznamovať nedostatky v činnosti znalcov** pribratých v konaní, predovšetkým nimi spôsobené prietahy v konaní.

„V roku 1998 som podala návrh na určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti. Do dnešného dňa nebolo vydané žiadne rozhodnutie, hoci už uplynulo 10 rokov. Tento návrh ide z rúk jedného sudcu k druhému. Doposiaľ je to už 6. sudca.“ Uviedla v podnete verejnému ochrancovi práv jeho podávateľka, ktorá v priebehu konania prostredníctvom orgánov riadenia a správy okresného súdu, krajského súdu a Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky podala viaceré sťažnosti vo veci zbytočných prietahov v konaní.

Aj pri zohľadnení právnej a skutkovej zložitosti veci a dôvodov uvedených súdom, verejný ochranca práv po posúdení chronologických úkonov súdu dospel k názoru, že v konaní od jeho začiatku až do jeho preskúmania došlo k viacerým obdobiam, keď postup okresného súdu vykazoval znaky nečinnosti v konaní,

respektíve nedostatočnej aktivity vykonávať procesné úkony smerujúce k prejednaní a rozhodnutiu vo veci samej v primeraných lehotách.

Ako pasivitu zhodnotil verejný ochranca práv aj obdobie na vypracovanie prvého znaleckého posudku vo veci, keď súd nariadil znalecké dokazovanie v marci 2000, ale znalecký posudok bol predložený až v októbri 2003, teda **po tri a pol roku**. Tiež obdobie od predloženia doplnenia znaleckého posudku v septembri 2007 do mesiaca september 2008 **v dĺžke 1 rok** vykazuje znaky nečinnosti súdu.

Podpredsedu okresného súdu verejný ochranca práv požiadal, aby ako orgán riadenia a správy súdu dohliadol na plynulosť konania tak, aby k ďalším obdobiam nečinnosti v predmetnom konaní nedochádzalo a vec bola v primeraných lehotách prejednaná a rozhodnutá. Bol **nariadený dohľad predsedu súdu nad vybavovaním vecí bez zbytočných prietahov**. Následne súd v právnej veci **priebežne konal**.

V ďalšom súdnom konaní z roku 2004 súd uskutočnil **len jedno pojednávanie**.

*Podávateľka ku konaniu vedenom na okresnom súde od roku 2004 v podnete verejnému ochrancovi práv uviedla: „Vo veci sa uskutočnilo len 1 pojednávanie a súd už pred dlhším časom nariadil znalecké dokazovanie, ktorého výsledok mi doteraz nie je známy. Vzhľadom na uvedené a na to, že vec **nie je ani po 4 rokoch rozhodnutá**, mám za to, že v konaní dochádza k zbytočným prietahom a podnetom sa domáham ich odstránenia.“*

Verejný ochranca práv v predmetnom konaní preukázal, že k zbytočným prietahom prispelo nekonanie súdnej znalkyne. Súdna znalkyňa bola povinná vypracovať znalecký posudok v lehote 60 dní. Súd jej súdny spis zaslal až koncom roku 2006, po tom, ako sa vysporiadal s úkonmi účastníkov. **Až po viac ako 20 mesiacoch** od nariadenia znaleckého dokazovania požiadala súdna znalkyňa o zabezpečenie podkladov na účely znaleckého skúmania. V nasledujúcom období sa súdnej znalkyni opakovane nepodarilo doručiť súdne zásielky a súd sa niekoľko mesiacov zaoberal zisťovaním jej adresy. **Posudok v tomto období vypracovaný nebol**. Súdny spis sa nachádzal u súdnej znalkyne **od decembra 2006 až do apríla 2008**.

V konaní sa súd opakovane pokúšal doručiť znalkyni súdnu zásielku a za tým účelom vykonal viacero úkonov, okrem iného zisťoval, či je súdna znalkyňa vo väzbe alebo vo výkone trestu. **K skutočne efektívnemu urgovaniu súdnej znalkyne však došlo až v mesiaci marec 2008 a k predloženiu znaleckého posudku potom v mesiaci apríl 2008**.

Predsedníčka súdu vo svojom písomnom stanovisku na žiadosť verejného ochrancu práv uviedla, že v predmetnej veci **zistila prietahy v konaní**. Zároveň **vyjadrila poľutovanie** nad zistenými nedostatkami a prisľúbila, že vec bude sledovať z hľadiska plynulosti postupu súdu.

Zbytočné prietahy v exekučných konaniach

V období uplynulého roku činnosti sa na verejného ochrancu práv obrátili viacerí podávatelia podnetov týkajúcich sa ochrany práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov v exekučnom konaní. Ide o pomerne nové typy podnetov, ktoré verejný ochranca práv vybavoval v minulých rokoch v menšom rozsahu. Verejný ochranca práv v týchto podnetoch zistil zbytočné prietahy. Na rozdiel od väčšiny súdnych konaní, v ktorých nie je zákonom ustanovená konkrétna lehota na rozhodnutie alebo na vykonanie úkonu zo strany súdu, v exekučnom konaní sú lehoty presne vymedzené. Podľa Exekučného poriadku, ak súd nezistí rozpor žiadosti o udelenie poverenia na vykonanie exekúcie alebo návrhu na vykonanie exekúcie alebo exekučného titulu so zákonom, do 15 dní od doručenia žiadosti písomne poverí exekútora, aby vykonal exekúciu.

Podávateľ podnetom verejného ochrancu práv žiadal o pomoc, nakoľko sa svojej pohľadávky nevedel domôcť ani prostredníctvom exekučného konania. Dlužníčka sa bránila podávaním námietok a súd bol nečinný.

Po preskúmaní podnetu vo veci zbytočných prietahov v exekučnom konaní verejný ochranca práv zistil, že **súd vo veci exekútora poveril až po vyše troch mesiacoch** od doručenia žiadosti, a to až **na základe jeho urgencie**. Na rozhodnutie súdu o námietkach proti exekúcii Exekučný poriadok **ustanovil súdu lehotu**

najviac 60 dní od ich doručenia. Súd ale o podaných námietkach **nerozhodol ani po vyše 16 mesiacoch** od ich doručenia. Včas podané a odôvodnené námietky proti exekúcii majú odkladný účinok.

Lehota na rozhodnutie súdu o námietkach, ustanovená v Exekučnom poriadku, prispieva k tomu, aby boli chránené aj práva povinného a aby nedochádzalo k neúmernému predlžovaniu, resp. odďalovaniu exekúcie. Inými slovami skutočnosť, že povinný podá námietky, ktoré neobsahujú všetky zákonné náležitosti, nesmie neprímerane pôsobiť na úkor oprávneného. Nakoľko **Exekučný poriadok s nedodržaním lehoty nespája žiadnu sankciu**, jej prekročenie sa z hľadiska výskytu zbytočných prietahov posudzuje s ohľadom na všeobecné kritériá. Predmetné konanie sa podľa zistenia verejného ochrancu práv nevyznačovalo právnou či skutkovou zložitou vecí. Povinnosť rozhodnúť o námietkach prináleží v prvom rade okresnému súdu.

Verejný ochranca opráv zistil, že v danom prípade okresný súd nemohol rozhodnúť o námietkach, kým krajský súd nerozhodol o odvolaní proti súdnemu poplatku. Z preskúmania podnetu vo vzťahu k odvolaciemu konaniu vyplynulo, že **krajský súd v období od doručenia odvolania nevykonal v konaní dlhšiu dobu žiadny úkon** (s výnimkou prerozdelenia spisov v rámci zmeny rozvrhu práce), čo predstavovalo nečinnosť **v trvaní štyroch mesiacov**. Krajský súd verejnému ochrancovi práv oznámil, že je predpoklad rozhodnutia vecí odvolacím senátom v lehote ďalších dvoch mesiacov, čo predstavovalo **približne 17 mesiacov po podaní námietok**. Predseda krajského súdu prietahy **odôvodnil preťaženosťou príslušného senátu, neuviedol však žiadne skutočnosti, ktoré by nečinnosť súdu v trvaní niekoľkých mesiacov odôvodňovali z hľadiska všeobecných kritérií posudzovania zbytočných prietahov**. Práve naopak, možno poukázať na skutočnosť, že v konaní o odvolaní proti povinnosti zaplatiť súdny poplatok v porovnaní s inými konaniami, ktorých predmetom sú zložitejšie právne otázky, objektívne možno očakávať jeho skončenie a rozhodnutie v relatívne kratších lehotách.

Následne na žiadosť verejného ochrancu práv predseda krajského súdu oznámil, že **krajský súd o odvolaní už rozhodol**. Po vrátení spisu okresnému súdu jeho predsedníčka verejného ochrancu práv informovala, že zákonná sudkyňa bude po ukončení dovolenky **„upozornená na potrebu ďalšieho konania vo veci“**.

Verejný ochranca práv požiadal aj predsedníčku okresného súdu, aby ho písomne informovala o prípade po tom, keď okresný súd rozhodne o námietkach proti exekúcii. **Okresný súd tri týždne po vrátení spisu z krajského súdu rozhodol o námietkach povinnej**. V ďalších **pravidelne zasielaných správach** predsedníčka okresného súdu verejného ochrancu práv informovala o doručovaní rozhodnutia súdu o námietkach povinnej, o nadobudnutí právoplatnosti rozhodnutia súdu o námietkach povinnej, o zastavení exekučného konania a napokon aj o právoplatnosti rozhodnutia okresného súdu o zastavení exekučného konania.

Zbytočné prietahy v súdnom konaní a notári

Za zbytočné prietahy v postupe notára ako súdneho komisára zodpovedá súd, keďže podľa judikátu Ústavného súdu Slovenskej republiky (III. ÚS 47/2000) z jeho povinností vyplýva, aby **nielen sám nerobil zbytočné prietahy v konaní**, ale aby **aj zabezpečil, aby k nim nedochádzalo zo strany osôb, ktorých úkony sa považujú za úkony súdu**.

O „doriešenie dedičských konaní, ktoré po dlhých rokoch prejednávania nie sú ukončené a mám veľké pochybnosti, že tak skoro budú ukončené“, požiadal verejného ochrancu práv podávateľ v konaniach o novoobjavenom dedičstve vedených od roku 1996 a od roku 2005.

Verejný ochranca práv zohľadnil aj skutočnosť, že na **pozostalosť si nárokuje 21 oprávnených dedičov**. Preskúmaním podnetu však preukázal, že k zdržaniu pri vybavovaní vecí došlo **aj z dôvodov na strane súdu**. Išlo predovšetkým o obdobie nečinnosti v rokoch 2005–2006 **v celkovom trvaní 11 mesiacov**, ktoré vykazuje znaky nedostatočnej aktivity súdu vec prejednať a rozhodnúť v primeraných lehotách.

V konaní o dedičstve po poručiiteľke, matke podávateľa podnetu, zomrelej v apríli 1980, vedenom na súde od roku 1996, verejný ochranca práv zistil, že súdom poverený súdny komisár **je viac ako dva roky**

nečinný. Podpredseda súdu v tejto súvislosti uviedol, že **konajúci notár bude upozornený na povinnosť konať vo veci bez prietáhov.**

Verejný ochranca práv podpredsedu okresného súdu požiadal, aby ako orgán riadenia a správy **dohliadol na plynulosť oboch konaní** tak, aby v ňom už k ďalším zbytočným prietahom nedochádzalo a právna neistota účastníkov konania bola odstránená v primeraných lehotách. Pokiaľ by súdny komisár pokračoval v zbytočných súdnych prietahoch požiadal súd, aby zväžil ich odňatie a vydanie poverenia pre iného notára na prejednanie dedičstva.

Zbytočné prietahy v odvolacích konaniach

Stav právnej neistoty je odstránený až vydaním právoplatného rozhodnutia (II. ÚS 26/95). Je potrebné zdôrazniť, že **konanie pred súdom je celok** pozostávajúci z **prvostupňového a druhostupňového konania**, ku ktorému sa pripája taktiež konanie o prípadnom mimoriadnom opravnom prostriedku (I. ÚS 70/98).

Verejnému ochrancovi práv podala podnet dôchodkyňa vo veci zbytočných prietáhov v konaní o preskúmanie rozhodnutia Sociálnej poisťovne z augusta 2006, vedenom na Najvyššom súde Slovenskej republiky.

Po komplexnom preskúmaní podnetu verejný ochranca práv zistil, že Sociálna poisťovňa na základe návrhu z októbra 2006 o preskúmanie správnosti rozhodnutia postúpila vec **v decembri 2006** Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky. Z písomného stanoviska predsedu Najvyššieho súdu vyplýva, že **„skutočne nedošlo k rozhodnutiu na základe podania sťažovateľky** vo vzťahu k poslednému rozhodnutiu Sociálnej poisťovne v Bratislave“. Najvyšší súd Slovenskej republiky vykazoval len jej predchádzajúce veci ako skončené.

Až po urgencii verejného ochrancu práv došlo k lustroniu všetkých vecí podávateľky a na odloženie bez vybavenia sa prišlo až po viac ako 1 a pol roku. Podľa telefonickéj informácie „s najväčšou pravdepodobnosťou k danej situácii došlo z dôvodov dovtedy ešte nezavedenej elektronickej podateľne a chybou ľudského faktora.“ Po zásahu verejného ochrancu práv a po vyhľadání právnej veci v júli 2008 jej bola pridelená spisová značka aktuálneho roka. Následne Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci rozhodol a všetky podania podávateľky podnetu sú v súčasnosti na Najvyššom súde evidované ako skončené.

Po komplexnom preskúmaní podnetu verejný ochranca práv preukázal, že **v predmetnom konaní došlo zlou organizáciou práce na Najvyššom súde Slovenskej republiky k viac ako 1 a pol ročnému obdobiu nečinnosti**, ktoré vykazuje znaky zbytočných prietáhov v konaní. Na základe vyžiadaného písomného stanoviska podávateľku podnetu tiež informoval, že evidencia podaní doručených Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky je v súčasnosti už „zabezpečovaná elektronicke bez možnosti ovplyvnenia ľudskou činnosťou alebo pochybením“.

So „zúfalou“ žiadosťou o pomoc vo veci ochrany základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov v konaní o dovolaní vo veci reštitučných nárokov sa na verejného ochrancu práv obrátil podávateľ, ktorý pôvodný návrh na začatie konania podal na okresnom súde ešte v decembri 1992.

Verejný ochranca práv preskúmaním veci zistil, že **rozhodnutia v predmetnej právnej veci boli niekoľkokrát zrušené odvolacím súdom.** Tiež dovolací súd už v tejto právnej veci zrušil rozhodnutie odvolacieho súdu a vrátil mu vec na ďalšie konanie. Súčasne podané dovolanie v právnej veci žalobcu bolo na Najvyšší súd Slovenskej doručené **vo februári 2007.** Predmetnú vec bolo možné označiť za skutkovo a právne náročnú, nakoľko išlo o posúdenie nároku podľa zákona o vlastníckych vzťahoch k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku a posúdenie nároku na vyňatie nehnuteľnosti z konfiškácie podľa zákona o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách.

Verejný ochranca práv však preukázal, že doba konania v predmetnej právnej veci od doručenia dovolania Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky vo februári 2007 do jeho preskúmania veci, keď uplynulo **takmer**

16 mesiacov, aj pri zohľadnení faktickej a právnej náročnosti veci a z nej vyplývajúcej potreby senátu dôkladne vec naštudovať a pripraviť na rozhodnutie, **vykazuje znaky nedostatočnej aktivity Najvyššieho súdu Slovenskej republiky** vykonávať procesné úkony smerujúce k prejednaniu a rozhodnutiu vo veci samej v primeraných lehotách.

Predseda súdu na žiadosť verejného ochrancu práv oznámil, že v súčasnosti členovia senátu spis študujú a uviedol aj predpokladaný termín rozhodnutia vo veci. Verejný ochranca práv ho požiadal o **dohliadnutie na plynulosť konania**, ktoré povedie k jeho ukončeniu v primeraných lehotách tak, aby bola predmetná vec prejednaná a rozhodnutá čo najskôr a bez ďalších zbytočných prietahov.

Zbytočné prietahy v súdnych konaniach a práva detí

Ústavný súd Slovenskej republiky a taktiež Európsky súd pre ľudské práva pri rozhodovaní o tom, či bolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov (v primeranej lehote) vyžaduje, aby sa **vo veciach starostlivosti o maloletých postupovalo osobitnou rýchlosťou**.

Podľa ustanovenia § 176 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku, ak zákon neustanovuje inak, vo veciach starostlivosti súdu o maloletých rozhodne súd bez zbytočného odkladu, **najneskôr do šiestich mesiacov odo dňa začatia konania**. Konanie možno predĺžiť len ak z vážnych dôvodov a z objektívnych príčin nemožno vykonať dôkazy. Ustanovenie šesťmesačnej lehoty vychádza **zo zvýšeného záujmu spoločnosti v čo najkratšom časovom úseku odstrániť nepriaznivý stav vo výchove maloletých detí**. Toto isté ustanovenie Občianskeho súdneho poriadku však pripúšťa situáciu, že v zákonom ustanovenej šesť mesačnej lehote príslušný súd vo veci nerozhodne, pričom ide o prípady, keď **z vážnych dôvodov a z objektívnych príčin** nemožno vykonať dôkazy. Dôsledkom týchto skutočností je možnosť predĺženia konania, zákon však neustanovuje, akým spôsobom by k tomuto predĺženiu malo dôjsť.

Súčasná právna úprava nekonkretizuje, čo treba považovať za vážne dôvody a objektívne príčiny. Tieto skutočnosti sa teda posudzujú individuálne, v závislosti od konkrétnych okolností danej veci.

Z uvedeného možno vyvodiť záver, že v zákone je síce ustanovená šesť mesačná lehota, dokedy by mal súd vo veciach maloletých najneskôr rozhodnúť, jej prekročenie však **automaticky nemusí znamenať porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov**; konanie je totiž potrebné skúmať aj podľa už uvedených všeobecných kritérií.

Verejný ochranca práv preukázal **zbytočné prietahy aj v mnohých konaniach týkajúcich sa detí**.

„Momentálne mám v ruke rozsudok o určení otcovstva z okresného súdu už druhý rok, ale bohužiaľ stále nesprávoplatný, nakoľko „otec“ sa stále nevyjadril, alebo presnejšie povedané táto zásielka „ho nenašla“. To naozaj len v skratke, chcem len vedieť, či s Vašou pomocou by sa nedalo nejak zakročiť, a pohnúť túto záležitosť zasa dopredu.“ Napísala v podnete verejnému ochrancovi práv matka maloletého dieťaťa.

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že konanie vo veci určenia otcovstva bolo **vedené na okresnom súde od roku 1999**, a to do septembra 2005, keď bol v predmetnej veci vyhlásený okresným súdom rozsudok. Išlo o konanie s cudzím prvkom.

Otec maloletej dcéry je cudzí štátny príslušník s trvalým pobytom v Taliansku. Preto bolo potrebné dodržiavať predpisy týkajúce sa doručovania súdnych písomností do cudziny. Všetky písomnosti sa museli prekladať do taliančiny a z taliančiny do slovenčiny. Verejný ochranca práv však preskúmaním podnetu zistil, že preklad súdnych písomností spolu s ich zaslaním príslušnému talianskemu súdu, resp. vypracovanie písomnej urgencie o potvrdení doručenia rozsudku alebo o vrátenie nedoručených písomností, **nebolo** v namietanej veci **okresným súdom vykonané v lehotách**, ktoré by bolo možné považovať za primerané. Osobitne poukázal na skutočnosť, že **v priebehu roka 2007 nebol v dotknutej veci vykonaný okresným súdom žiaden úkon** smerujúci k zisteniu, či sa príslušnému talianskemu súdu podarilo doručiť súdne písomnosti adresátovi.

Okresný súd mal postupovať v tomto konaní v primeraných lehotách, o to viac, že v namietanej veci ide o konanie vo veci starostlivosti súdu o maloletých, ktoré **nie je právoplatne skončené ani po takmer 9 rokoch od jeho začatia**.

Čo sa týka kritéria „zložitost' veci“, v predmetnej veci je potrebné rozlišovať medzi zložitost'ou veci, ktorá je ústavne relevantná a ústavne menej významnou zdĺhavost'ou veci. K zdĺhavosti veci Ústavný súd Slovenskej republiky (II. ÚS 26/95) uviedol, „že vzhľadom na skutočnosť, že **za otca dieťaťa v konkrétnej veci bol označený cudzí štátny príslušník**, právna úprava relevantná pre rozhodnutie o veci je v porovnaní s prípadmi určenia otcovstva muža, ktorý trvale žije na území Slovenskej republiky, o niečo komplikovanejšia. Táto okolnosť môže mať **za následok zdĺhavost' konania**, pretože vykonávanie všetkých úkonov si vyžaduje **súčinnosť s orgánmi cudzieho štátu**. Napriek uvedenému **rozhodovanie o otcovstve nemožno považovať za zložitý prípad**, ale iba za procesne zdĺhavý. Zdĺhavosť postupu v konaní **nezbavuje sudcu zodpovednosti za prietahy v konaní**, ak **nečinnosťou, nesprávnou organizáciou svojej práce alebo inými nedostatkami** vo svojej činnosti prispieje k tomu, že konanie o práve občana trvá dlho“.

Verejný ochranca práv dospel k záveru, že postupom okresného súdu v uvedenom konaní bolo preukázané porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov. Predsedu súdu preto požiadal, aby ako orgán riadenia a správy súdu predmetnú vec **sledoval v trojmesačných intervaloch až do jej právoplatného skončenia**. Podávateľke podnetu zároveň **vysvetlil postup po nadobudnutí právoplatnosti rozsudku** (v ktorom bolo okrem určenia otcovstva rozhodnuté aj o výchove a výžive maloletej) aj pre prípad, ak by si otec jej dcéry napriek tomu neplnil svoju vyživovaciu povinnosť.

Aj konania vo veciach starostlivosti súdu o maloletých boli poznačené zbytočnými prietahmi **ovplyvnenými znalcami** vo veci.

*Nečinnosť súdu vo veci určenia otcovstva k jej dvom maloletým deťom namietala podávateľka v ďalšom podnete verejnému ochrancovi práv, pritom **návrh na určenie otcovstva k dvom maloletým deťom súdu doručila ešte v januári 2000**.*

Preskúmaním podnetu verejný ochranca práv zistil, že **po vyše 1,5 roku** od doručenia návrhu bol návrh doplnený výpoveďou do zápisnice. Súd vytýčil termín pojednávania **po ďalšom roku a takmer 5 mesiacoch**. Zabezpečil i preklad písomností zo súdneho spisu do nemeckého jazyka. Účastníci konania, matka a označený otec, sa na pojednávaní v januári 2003 nezúčastnili. Vo februári 2003 bol súdu doručený záznam o výsluchu označeného otca vykonanom vo Švajčiarsku, v ktorom uviedol, že sa odmieta zúčastniť na pojednávaní. Na pojednávaní v marci 2003 súd vypočul matku. V júni 2003 doručil švajčiarsky súd doklady k veci. Súd nariadil dokazovanie znalcom z odboru genetiky.

V januári 2007, teda až **približne po 3,5 roku** od posledného úkonu, znalec požiadal o zabezpečenie vzorky krvi od označeného otca. Matke adresované súdne písomnosti pošta vrátila súdu ako nedoručené. V júli 2007 matka oznámila súdu zmenu adresy. V januári 2008 bolo súdu doručené vybavenie dožiadania zo Švajčiarska, v marci 2008 bol súdu doručený jeho preklad z nemeckého jazyka. Označený otec sa však odmietol podrobiť testom. Termín pojednávania bol vytýčený na september 2008. Tiež bol ustanovený prekladateľ na preklad predvolania a tlmočník na pojednávanie.

Podpredseda súdu sa bránil v stanovisku pre verejného ochrancu nasledovne: „Dĺžku konania **ovplyvňuje doručovanie písomností do cudziny a preklady dokumentov a listín a taktiež nespolupráca účastníkov konania**“. Z prehľadu procesných úkonov však verejný ochranca práv zistil, že súd bol v danom konaní bezdôvodne **nečinný spolu približne šesť a pol roka**. Poukázal aj na to, že konanie vo veci starostlivosti súdu o maloleté deti zatiaľ trvá **už vyše 8 rokov**. Konštatoval, že v konaní došlo k zbytočným prietahom, čím bolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a požiadal podpredsedu súdu, aby ako orgán riadenia a správy súdu vec až do jej právoplatného skončenia sledoval a prijal opatrenia, ktoré povedú k jej skončeniu v primeranej lehote. Tiež žiadal, aby ho o prijatých opatreniach písomne informoval.

Častým problémom zabezpečenia potrieb dieťaťa je nemožnosť domôcť sa **určenia a plnenia vyživovacej povinnosti** zo strany povinného.

Nemožnosť domôcť sa výživného pre svoju 5 ročnú dcéru, ktorej otec je občanom Českej republiky, namietala podávateľka ďalšieho podnetu.

Verejný ochranca práv zistil, že **v novembri 2002** zaslal súdu orgán matriky oznámenie o narodení dieťaťa bez uvedenia otca. V decembri 2002 bola matka predvolaná na súd, kde do zápisnice označila otca, pričom uviedla jeho meno a adresu. V júli 2003 súd dožiadal príslušný okresný súd v Českej republike o vykonanie výsluchu označeného otca. Dožiadanie sa v marci 2004 vrátilo súdu ako nevybavené, nakoľko označený otec sa nezdržuje na uvedenej adrese, a keďže matka nevedela uviesť jeho dátum narodenia, nebolo možné zistiť aktuálne miesto pobytu. V júli 2004 bolo požiadané Ministerstvo vnútra Českej republiky o zistenie adresy trvalého, resp. prechodného pobytu označeného otca. V marci 2006 bolo o zistenie adresy žiadané Ministerstvo spravodlivosti Českej republiky. V apríli 2006 Ministerstvo spravodlivosti Českej republiky oznámilo, že označený otec nie je vedený v žiadnej nimi preverovanej evidencii a jeho pobyt na území Českej republiky nie je známy. Medzi jednotlivými úkonmi súdu sú niekoľkomesačné až niekoľkoročné obdobia nečinnosti, čo ani pri objektívnej potrebe počkať na vybavenie dožiadania a odpoveď od príslušných štátnych orgánov Českej republiky nemožno považovať za plynulý postup v konaní. Odhliadnuc od predošlých období nečinnosti, v súčasnosti je **súd vo veci nečinný už vyše dva roky**. Predsedníčku súdu verejný ochranca práv preto požiadal, aby ako orgán riadenia a správy súdu dohliadla na plynulosť konania vedeného od roku 2002 a prijala opatrenia vedúce k odstráneniu nedostatkov a k skončeniu veci v primeranej lehote.

Nie ojedinele sa v podnetoch objavuje **nedôvera v objektívnosť súdnictva**.

*„Ste už mojou poslednou nádejou, pretože som doposiaľ kontaktovala všetky možné inštitúcie, ktoré by mi mohli v danej situácii pomôcť... **Po fyzickom napadnutí som sa rozhodla z domácnosti odísť aj so synčekom. Otec sa pri odchode vyjadril, že ma o dieťa pripraví a získa ho aj cez mŕtvolu...** v súčasnosti sa **o dieťa stará otec dieťaťa, synčeka vidím len raz za mesiac, pretože je stále chorý. Mám neskutočný strach, že synčeka už nikdy neuvidím, pretože otcovi dieťaťa sa úspešne darí všetkých dôležitých ľudí ovplyvniť.**“ Uviedla podávateľka v podnete verejnému ochrancovi práv.*

Verejný ochranca práv v uvedenej veci preskúmal plynulosť konania súdu vo veci zverenia maloletého syna do osobnej starostlivosti matky a určenia výživného. Od začatia konania, t. j. **od júna 2007**, sa vo veci samej na okresnom súde uskutočnili **dve pojednávania**. V čase **od júna 2007 do novembra 2007 a v čase od novembra 2007 do marca 2008 okresný súd vo veci samej neurobil žiadny úkon** smerujúci k prerokovaniu a rozhodnutiu vo veci samej. Po preukázaní zbytočných prietahov v konaní súdu verejný ochranca práv požiadal predsedníčku okresného súdu **o dohľad nad plynulosťou** tohto konania v záujme zamedzenia opakovanému porušeniu práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov.

Ďalším citlivým problémom z hľadiska ochrany práv detí, na ktorý verejný ochranca práv už v správe o činnosti upozornil, je **zverenie detí do predosvojiteľskej starostlivosti**. Verejný ochranca práv navrhol upraviť príslušné ustanovenie Občianskeho súdneho poriadku tak, aby bol na prejednanie veci samej súd povinný nariadiť pojednávanie **najneskôr do 1 mesiaca od podania návrhu** na začatie konania, ktorý spĺňa všetky náležitosti návrhu na začatie konania o zverení dieťaťa do starostlivosti budúceho osvojiteľa; inak do 1 mesiaca odo dňa, keď bol návrh doplnený alebo opravený. Podľa súčasnej právnej úpravy je súd povinný rozhodnúť **bez zbytočného odkladu, najneskôr do troch mesiacov** od podania takého návrhu; inak do troch mesiacov odo dňa, keď bol návrh doplnený alebo opravený.

*Podávateľ v podnete verejnému ochrancovi práv namietal, že žiadosť o osvojenie dieťaťa podali na súd **pred 7 mesiacmi a napriek dvom urgenciám sa vo veci nič nedeje.***

Verejný ochranca práv preskúmaním veci zistil, že návrh na **zverenie maloletého do predosvojiteľskej starostlivosti** bol súdu doručený **vo februári 2008**. Verejný ochranca práv preukázal, že **súd nielenže prekročil trojmesačnú lehotu, ale nerozhodol ani po vyše ôsmich mesiacoch od podania návrhu**. Túto skutočnosť nemožno odôvodniť ani zložitou vecou, ani správaním účastníkov konania. Naopak, z prehľadu procesných úkonov súdu je zrejmé, že **súd v konaní nepostupoval dostatočne plynulo a úkony vykonával s niekoľkomesačnými odstupmi**. Verejný ochranca práv požiadal predsedu súdu, aby ako orgán riadenia a správy súdu vec až do jej právoplatného skončenia sledoval a prijal opatrenia, ktoré povedú k jej skončeniu v primeranej lehote. Tiež ho požiadal, aby ho písomne informoval o prijatých opatreniach a o rozhodnutí vo veci samej. Následne **v novembri 2008 bol vyhlásený rozsudok**, ktorý v decembri 2008 nadobudol právoplatnosť.

Verejný ochranca práv zdôrazňuje, že **štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru o právach dieťaťa** uznávajú a povoľujú systém osvojenia a zaviazali sa zabezpečiť, aby sa v prvom rade bral do úvahy záujem dieťaťa. **Záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkolvek činnosti týkajúcej sa detí**, nech už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi.

V súvislosti s konaniami súdu vo veciach starostlivosti o maloletých je potrebné tiež zdôrazniť, že zmluvné štáty dohovoru sa zaviazali **umožniť dieťaťu**, ktoré je schopné formulovať svoje vlastné názory, tieto názory **slobodne vyjadrovať vo všetkých záležitostiach, ktoré sa ho týkajú**, pričom sa **názorom dieťaťa má venovať patričná pozornosť** zodpovedajúca jeho veku a úrovni. Dieťaťu sa má poskytnúť najmä možnosť, aby **bolo vypočuté aj v každom súdnom konaní**, ktoré sa ho týka, a to buď priamo, alebo prostredníctvom zástupcu, alebo príslušného orgánu, v súlade s procesnými pravidlami vnútroštátneho zákonodarstva.

Záverom k zbytočným prietahom v súdnom konaní

V zistených prípadoch porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov v súdnom konaní sú skúsenosti verejného ochrancu práv pri ich odstraňovaní pozitívne. **Súdy plnia to, k čomu sa zaviazali ich orgány riadenia a správy verejnému ochrancovi práv**, a to nielen na základe jeho požiadavky, ale vo viacerých prípadoch aj z vlastnej iniciatívy po doručení žiadosti verejného ochrancu práv o stanovisko k veci. Pozitívne naďalej pristupuje k riešeniu veci **Krajský súd Bratislava**, čo do obsahu a aj rýchlosti vybavovania žiadostí verejného ochrancu práv vo vzťahu k veci. Pokiaľ ide o dodržanie prisľúbeného vyriešenia konkrétnej veci v presne určenom časovom horizonte aj **Najvyšší súd Slovenskej republiky**. Toto však už neplatí vo vzťahu k požadovaným stanoviskám Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ktoré sú doručované verejnému ochrancovi práv často po niekoľkých mesiacoch, a to po opakovaných urgenciách. Zväčša sú veľmi stručné, po obsahovej stránke aj nedostatočné. **Spolupráca s Najvyšším súdom Slovenskej republiky nie je na náležitej úrovni. S ostatnými súdmi je na veľmi dobrej úrovni**. Verejný ochranca práv zobral na vedomie oznámenie o predpokladanom náraste agendy v súvislosti s novelou Občianskeho súdneho poriadku v oblasti správneho súdnictva na jednej strane a nedostatočným personálnym, finančným a materiálnym zabezpečením potrieb Najvyššieho súdu Slovenskej republiky na strane druhej, a preto mimoriadne pozitívne prijal oznámenie, že Najvyšší súd Slovenskej republiky v poslednom období skrátil priemernú dĺžku konaní v správnych senátoch.

Pri postupe podľa ustanovenia zákona o verejnom ochrancovi práv, ktoré mu umožňuje nahliadanie do súdnych spisov, **súdy naďalej zabezpečujú spisy podľa požiadaviek verejného ochrancu práv. Dobre funguje aj osobná komunikácia s predsedami súdov a ostatnými zamestnancami súdu**, najmä cez informačné a spisové kancelárie. Súdni úradníci poskytujú potrebné informácie aj na telefonické dožiadanie. Zo strany súdov sa **zefektívnilo podávanie žiadaných stanovísk a informácií, a to tak z hľadiska včasnosti poskytovaných informácií, ako aj ich obsahovej komplexnosti, ale najmä zrozumiteľnosti i prehľadnosti**. Týka sa to aj prípadov, ak sa spis nenachádza na súde (napr. je u znalca, na odvolacom súde, na dožiadanom súde). Súdy prejavujú podstatne vyššiu aktivitu a snahu plniť požiadavky verejného ochrancu práv ihneď po

návrate spisu. Len v ojedinelých prípadoch sa vyskytli nedostatky. Predseda či podpredseda súdu sa uspokojili len s hodnotením konania na základe vyjadrenia zákonného sudcu, bez jeho overenia.

Verejný ochranca práv má pochopenie pre vysokú zaťaženosť súdov a sudcov a pre objektívne dôvody, ktoré spôsobujú prietahy v predmetnom súdnom konaní. Námieta nedostatok počtu sudcov rovnako ako námieta veľkého množstva nevybavených a nerozhodnutých vecí nemá však povahu okolností, ktoré by vylučovali zodpovednosť súdu. Počet nevybavených vecí, o ktorých má súd rozhodnúť, ho **zbavuje zodpovednosti za porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov len vtedy, ak sa preukáže, že počet nevybavených vecí nemá pôvod v zlej organizácii činnosti súdництва, súdu alebo sudcu.** Preto predmetom stretnutí verejného ochrancu práv s podpredsedom vlády a ministrom spravodlivosti Slovenskej republiky je hľadanie príčin i riešení na odstraňovanie zbytočných prietahov v súdnom konaní.

2.1.1.2. Zbytočné prietahy v konaní Sociálnej poisťovne

Organizačné zložky Sociálnej poisťovne sú povinné rozhodnúť o dôchodkových dávkach **najneskôr do 60 dní od začatia konania.** V mimoriadne zložitých prípadoch možno túto lehotu **predĺžiť najviac o 60 dní**, čo treba oznámiť účastníkom konania.

Zbytočné prietahy Sociálnej poisťovne neraz ovplyvňujú aj **sociálnu situáciu detí.**

*„V septembri 2007 som spísala žiadosť o sirotsky dôchodok, nakoľko pokračujem v štúdiu na SOU. Zatiaľ nemám žiadne informácie prečo mi sirotsky dôchodok nebol priznaný, aj keď som v januári 2008 bola spísať prvú reklamáciu a vo februári 2008 druhú reklamáciu.“ Napísala **17-ročná študentka** v podnete, ktorým verejného ochrancu práv žiadala o pomoc v zlej ekonomickej a sociálnej situácii.*

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že rozhodnutím Sociálnej poisťovne z marca 2000 bol **vtedy 9-ročnému dieťaťu priznaný sirotsky dôchodok.** Sociálna poisťovňa, ústredie, rozhodnutím z júna 2007 jej sirotsky dôchodok **odňala z dôvodu nepreukázania skutočnosti**, že i naďalej spĺňa podmienky na vyplácanie sirotského dôchodku. Následne žiadosťou zo septembra 2007 požiadala podávateľka podnetu o sirotsky dôchodok a priložila aj potvrdenie o tom, že v školskom roku 2007/2008 študuje na strednom odbornom učilišti. Na základe tejto žiadosti Sociálna poisťovňa zrušila svoje rozhodnutie z júna 2007. **Sociálna poisťovňa opätovne poukazuje na účet študentky od mája 2008 sirotsky dôchodok.**

Verejný ochranca práv na základe preskúmania všetkých skutočností preukázal, že Sociálna poisťovňa v konaní o sirotskom dôchodku **nedodrжала lehotu ustanovenú zákonom o sociálnom poistení**, pričom jej postup nie je možné odôvodniť právnou a skutkovou zložitou vecí, ani správaním účastníkov konania. **Došlo k porušeniu práv podávateľky podnetu, ktorá je podľa Dohovoru o právach dieťaťa stále dieťaťom.**

V uplynulom roku činnosti verejným ochrancom práv preukázaná nečinnosť v konaniach vo veciach **rozhodovania o nároku na dôchodok** bola v mnohých prípadoch ovplyvnená postupom **podľa príslušných medzinárodných dokumentov.** Najčastejšie podľa Zmluvy medzi Slovenskou republikou a Českou republikou o sociálnom zabezpečení.

*„Pred **13 mesiacmi** som požiadal Sociálnu poisťovňu o predčasný starobný dôchodok a do dnešného dňa mi namiesto výmeru prichádzajú iba alibisticko-obštrukčné výhovorky... Som nezamestnaný a nie práve najzdravší, takže **nie je jednoduché zohnať v našom regióne primeranú prácu.** Od júla 2008 je **nezamestnaná aj moja manželka.** Podporu v nezamestnanosti sa neodvažujem zobrať, lebo Sociálna poisťovňa sa mi listom vyhrážala, že ak zoberiem podporu, strácam nárok na dôchodok a ten mi stále nevie priznať. Máme ešte jedno **nezaopatrené dieťa na strednej škole.** Žijem z biednej rezervy, ktorú sme počas života vytvorili a chystali ako „**štartovné**“ pre dieťa. **Rezerva sa minula.**“*

Po preskúmaní podnetu verejný ochranca práv zistil, že žiadosť o predčasný starobný dôchodok podávateľ **podal v auguste 2007**. Hoci dĺžka konania Sociálnej poisťovne o nároku podávateľa na predčasný starobný dôchodok bola v značnej miere ovplyvnená zisťovaním rozhodujúcich skutočností a jej trvanie Sociálna poisťovňa nemôže ovplyvniť (potvrdenie doby poistenia českým nositeľom poistenia, potvrdenie doby zamestnania príslušným archívom), konanie Sociálnej poisťovne je **sprevádzané aj prietiahmi, ktoré nespôsobili objektívne dôvody**. Ide predovšetkým o obdobie od decembra 2007 do februára 2008. Za neprimerane dlhé možno považovať aj obdobie nečinnosti od júna 2008 do júla 2008, teda viac ako jeden mesiac, ktorý uplynul od doručenia potvrdenia o dobe zamestnania podávateľa do jeho postúpenia nositeľovi poistenia Českej republiky, pričom ide o jednoduchý úkon. Na základe uvedených skutočností verejný ochranca práv preukázal, že Sociálna poisťovňa v konaní o priznaní predčasného starobného dôchodku nedodržala lehotu ustanovenú zákonom o sociálnom poistení. Zároveň generálneho riaditeľa Sociálnej poisťovne upozornil na potrebu **prijatia takých opatrení, ktoré v budúcnosti obdobnej situácii zabránia**.

Viacerí podávateľa, ktorí pridľho čakajú na dávku sociálneho poistenia, **siahajú aj ku krajným riešeniam svojej ťažkej finančnej situácie**.

Podávateľ v podnete verejnému ochrancovi práv uviedol, že od podania jeho žiadosti o invalidný dôchodok sa „zavrela voda a nikto so mnou nekomunikuje, ani na urgencie. Nemám prostriedky na dôstojný život, preto som sa rozhodol, že budem držať hladovku na protest proti tomu ako štát zaobchádza s nemocnými ľuďmi.“

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že **o invalidný dôchodok podávateľ požiadal v júli 2007**. Jeho žiadosť o invalidný dôchodok postúpil Sociálnej poisťovni nositeľ poistenia Českej republiky v auguste 2007.

Sociálna poisťovňa, ústredie, podávateľovi podnetu priznala invalidný dôchodok od mája 2007 **rozhodnutím z júna 2008**.

Riaditeľ sekcie dôchodkového poistenia Sociálnej poisťovne následne takto informoval verejného ochrancu práv: „Oneskorené rozhodnutie o nároku na invalidný dôchodok bolo spôsobené **nesprávnym postupom zamestnanca Sociálnej poisťovne**. Zodpovedný zamestnanec už nie je v pracovnom pomere so Sociálnou poisťovňou.“

Ďalšia podávateľka podnetu čakala na svoj dôchodok **viac ako 2 roky**.

O pomoc pri priznaní starobného dôchodku verejného ochrancu práv žiadala už „zúfalá“ podávateľka podnetu, ktorá uviedla, že dôchodok nemá napriek tomu, že žiadosť podala ešte v marci roku 2006.

Preskúmaním podnetu verejný ochranca práv zistil, že jeho podávateľka požiadala **v marci 2006** o priznanie starobného dôchodku **od 1. januára 2004**. V novembri 2006 požiadala Sociálna poisťovňa nositeľa poistenia Českej republiky o potvrdenie doby poistenia podľa Zmluvy medzi Slovenskou republikou a Českou republikou o sociálnom zabezpečení. Sociálnej poisťovni bol **v apríli 2008** doručený príslušný formulár s potvrdenou dobou poistenia v rokoch 1963 až 1992.

Sociálna poisťovňa, ústredie, až **rozhodnutím z júla 2008** priznala podávateľke starobný dôchodok od 1. januára 2004. Dôchodok za obdobie od 1. januára 2004 do 19. augusta 2008 bol podávateľke poukázaný dňa 31. júla 2008.

Pri vybavovaní podnetov týkajúcich sa súčinnosti nositeľov sociálneho poistenia rôznych krajín **aktívne spolupôsobia ich ombudsmeni**. Je to tak aj v prípade **krajín V4**.

„Nemám nijaké príjmy,“ uviedol v podnete podávateľ, ktorý prosil o okamžitú pomoc verejného ochrancu práv. Namietal, že o priznanie invalidného dôchodku požiadal ešte v septembri 2006.

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že ku dňu rozdelenia Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky mal zamestnávateľ podávateľa podnetu sídlo na území Českej republiky. Preto bolo potrebné vo veci postupovať podľa Zmluvy medzi Slovenskou republikou a Českou republikou o sociálnom zabezpečení v nadväznosti na príslušnú prílohu Nariadenia rady (EHS) č. 1408/71 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov a ich rodiny, ktorí sa pohybujú v rámci spoločenstva.

Z preskúmania podnetu tiež vyplynulo, že Sociálna poisťovňa postúpila kópiu žiadosti o invalidný dôchodok nositeľovi poistenia Českej republiky **v marci 2007** s tým, aby posúdil nárok na dôchodok a potvrdil dobu poistenia, ktorú je možné započítať podľa uvedeného nariadenia. Oznámenie doby poistenia urgovala Sociálna poisťovňa u nositeľa poistenia Českej republiky podaniami z mája 2007, augusta 2007, októbra 2007 a februára 2008.

V snahe urýchliť vybavenie veci verejný ochranca práv požiadal **verejného ochrancu práv v Českej republike** o pomoc a o podniknutie takých krokov, ktoré by urýchlili konanie vo veci podávateľa podnetu.

Verejný ochranca práv Českej republiky vykonal vo veci šetrenie, z ktorého vyplynulo, že zo strany Českej správy sociálneho zabezpečenia došlo vo veci k pochybeniu spočívajúcim v neodôvodnených prietahoch v konaní o dávke dôchodkového poistenia.

Následne mohla rozhodnutím Sociálna poisťovňa priznať podávateľovi podnetu invalidný dôchodok. Tak sa stalo v **októbri 2008**. Verejný ochranca práv opakovane Sociálnu poisťovňu vyzval na **prijatie takých opatrení, ktoré zabezpečia, aby v budúcnosti nedochádzalo k prietahom v konaní**.

Aj pri rozhodovaní vo veciach o nároku na dôchodok podľa príslušných medzinárodných dokumentov dôvodom zbytočných prietahov v konaní môže byť **individuálna chyba úradníka**.

*„Píšem za môjho otca, ktorý požiadal Sociálnu poisťovňu o predčasný starobný dôchodok. Otec pracoval v Čechách... Myslím, že **21 mesiacov** je dosť dlhá doba na to, aby sa obidve strany dohodli ako takúto situáciu riešiť. Je to normálne v dnešnej dobe, keď **sme v EU**, aby jeden človek, ktorý celý život pracoval v ťažkých podmienkach sa nemohol dočkať vyslúženého dôchodku?“*

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že o predčasný starobný dôchodok požiadal otec podávateľky podnetu žiadosťou **z januára 2007**. Sociálna poisťovňa vo veci rozhodla až **v novembri 2008**.

Riaditeľ sekcie dôchodkového poistenia Sociálnej poisťovne takto zdôvodnil nedodržanie zákonnej lehoty na rozhodnutie: „Dĺžka konania bola zapríčinená **individuálnou chybou zamestnanca** Sociálnej poisťovne, ktorý nárok na dôchodok posudzoval.“

Prietahy v konaní Sociálnej poisťovne neboli ovplyvnené len súčinnosťou s nositeľom sociálneho poistenia v Českej republike, ale **aj v iných krajinách Európskej únie a v ďalších štátoch**.

*„Som slovensko-kanadský občan. Podávam podnet na nečinnosť Sociálnej poisťovne, ktorá je **v rozpore s právnym poriadkom a princípmi demokratického a právneho štátu**.“
Týmto slovami sa začínal ďalší podnet doručený verejnému ochrancovi práv.*

Verejný ochranca práv zistil, že **žiadosť o priznanie starobného dôchodku z novembra 2005** bola Sociálnej poisťovni postúpená z Kanady, tamojším nositeľom poistenia, **v septembri 2006**. Sociálna poisťovňa zisťovala obdobie dôchodkového poistenia a výšku vymeriavacieho základu. Vyzývala podávateľa podnetu na dodatočné predloženie potvrdenia o tom, či v období od dosiahnutia dôchodkového veku do ukončenia pracovného pomeru poberal nemocenské dávky. Spoločnosť, ktorá spravuje archív, žiadala o oznámenie doby zamestnania a vymeriavacieho základu. Následne Sociálna poisťovňa vo februári 2008 podávateľa podnetu vyzvala na predloženie listinných dôkazov preukazujúcich dobu zamestnania a hrubé zárobky a v marci 2008 žiadala oznámenie mien dvoch spolupracovníkov, ktorí vykonávali rovnakú prácu. Po preskúmaní podnetu verejný ochranca práv preukázal, že pri rozhodovaní o žiadosti podávateľa o priznanie starobného dôchodku zo septembra 2006 došlo k zbytočným prietahom, a teda k porušeniu základného práva na prerokovanie veci

bez zbytočných prietahov. **Až 2. júna 2008 priznala Sociálna poisťovňa starobný dôchodok podávateľovi podnetu od 2. januára 2004.**

Zbytočné prietahy v konaní Sociálnej poisťovne verejný ochranca práv preukázal nielen v konaniach, ktoré boli ovplyvnené súčinnosťou s nositeľom poistenia cudzieho štátu.

*„Manželovi zosnulému na rakovinu vyratúvali dôchodok od augusta 2005 do júna 2006 (týždeň !!! pred smrťou) napriek tomu, že mu lekár dával maximálne pol roka života. **Existuje závažné podozrenie, že cieľom Sociálnej poisťovne bolo predlžovať vyratúvanie dôchodku až do smrti poistenca.** V mojom prípade je rovnaké podozrenie, keďže som dvakrát prekonala cievnú príhodu. Ja som však na rozdiel od manžela v Čechách nepracovala. Kvôli nutnosti platiť liečbu a špeciálnu stravu si zosnulý manžel zobral pôžičku 130 tisíc Sk, ktorú budeme splácať do roku 2014. **Keby Sociálna poisťovňa poskytla manželovi invalidný dôchodok včas, nevznikli by nám dlhy – my si nemáme právo uplatniť penále z omeškania a platiť nájom a stravu nemožno prísľubom.**“*

Verejný ochranca práv v uvedenom prípade preukázal, že Sociálna poisťovňa v konaní o priznaní predčasného starobného dôchodku podávateľky podnetu nedodrжала lehotu ustanovenú zákonom o sociálnom poistení, pričom tento postup nebolo možné odôvodniť právnou a skutkovou zložitou veci, ani správaním účastníkov konania. **Nedostatočný počet pracovníkov, ktorým vysvetľovala vzniknuté prietahy v konaní, nie je dôvodom, ktorý by mohol ospravedlniť zdĺhavé vybavovanie žiadosti podávateľky.**

Podávateľku podnetu verejný ochranca práv poučil, že štát zodpovedá za podmienok ustanovených týmto zákonom za škodu, ktorá bola spôsobená orgánmi verejnej moci. Za nesprávny úradný postup sa považuje aj porušenie povinnosti orgánu verejnej moci urobiť úkon alebo vydať rozhodnutie v zákonom ustanovenej lehote, **nečinnosť orgánu verejnej moci pri výkone verejnej moci, zbytočné prietahy v konaní alebo iný nezákonný zásah do práv a právom chránených záujmov fyzických osôb a právnických osôb.**

Zbytočné prietahy Sociálnej poisťovne verejný ochranca práv preukázal aj pri **priznávaní a zvýšení invalidných dôchodkov.**

Verejnému ochrancovi práv podal podnet, v ktorom namietal zdĺhavé konanie Sociálnej poisťovne vo veci zvýšenia jeho invalidného dôchodku, dlhoročný invalidný dôchodca.

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že **žiadostou z januára 2004** z dôvodu zhoršenia zdravotného stavu podávateľ podnetu, dovedty poberateľ čiastočného invalidného dôchodku, požiadal o priznanie invalidného dôchodku. Tento mu bol rozhodnutím Sociálnej poisťovne **z marca 2004 zamietnutý.** Proti uvedenému rozhodnutiu podávateľ podal opravný prostriedok. Posudkový lekár sociálneho poistenia posúdil v januári 2006 jeho invaliditu a stanovil mieru straty schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť **na 71 %.** Posudok z januára 2006 bol Sociálnej poisťovni doručený ešte ten istý mesiac. Sociálna poisťovňa nerozhodla o nároku podávateľa podnetu na invalidný dôchodok v zákonom stanovenej lehote **z dôvodu nedodržania pracovného postupu zo strany zodpovedného zamestnanca.** Sociálna poisťovňa verejného ochrancu práv ubezpečovala, že vo veci bude rozhodnuté najneskôr do 30. novembra 2008. Aj napriek uvedenému ubezpečeniu verejný ochranca práv Sociálnu poisťovňu, vzhľadom na preukázané pochybenia, vyzval, **aby vo veci zintenzívnila úsilie, ktoré bude viesť k čo najrýchlejšiemu vybaveniu veci.** Súčasne Sociálnu poisťovňu požiadal, aby prijala také opatrenia, ktoré zabezpečia, aby v budúcnosti nedochádzalo k podobným prietahom v konaní.

Niekedy však ani rozhodnutie vo veci nestačí.

*„Invalidný dôchodok mi bol priznaný v máji 2007 a do dnešného dňa nemám ani výmer ani peniaze... som vážne chorý a moje lieky predstavujú pre mňa vysoké finančné náklady (cca 1200Sk/mesiac). Uvedené obdobie bez príjmu mi spôsobuje nemalé finančné problémy. Okrem nákladov na lieky mám náklady na domácnosť: plyn, električka, voda, telefón. Moja manželka je tiež chorá (astmaticka, reuma kĺbov), náklady na jej lieky sú tiež nemalé a jej príjem sa pohybuje cca 8 000 Sk mesačne, čo zďaleka nestačí na pokrytie vyššie uvedených nákladov, kde mimochodom nebola spomenutá strava a pod. Už sa nám minuli všetky úspory a neviem, ako ďalej... **Neviem, či ma skúšajú, koľko asi človek vydrží... z čoho mám žiť?** Tieto slová sú citátom z ďalšieho podnetu doručeného verejnemu ochrancovi práv.*

Verejný ochranca práv zistil, že konanie vo veci nároku podávateľa podnetu na invalidný dôchodok sa začalo podaním žiadosti o posúdenie invalidity **v máji 2007**. Invalidný dôchodok mu bol priznaný po zistení rozhodujúcich skutočností **rozhodnutím z apríla 2008**. Predmetné rozhodnutie bolo podávateľovi podnetu **zaslané v máji 2008**, spolu s doplatkom za predchádzajúce obdobie.

Riaditeľ sekcie dôchodkového poistenia Sociálnej poisťovne vysvetľoval: „Dĺžka konania bola ovplyvnená zisťovaním obdobia dôchodkového poistenia a vymeriavacích základov za obdobie rokov 2004–2007, kapacitnými možnosťami a individuálnou chybou zamestnanca Sociálnej poisťovne. Individuálna chyba sa pri veľmi veľkej pracovnej záťaži príslušných odborných zamestnancov Sociálnej poisťovne, pri zložitej, neprehľadnej a často sa meniacej právnej úprave sociálneho poistenia, žiaľ nedá absolútne vylúčiť.“

Osobitné „komplikácie“ vznikajú **pri začatí vyplácania dôchodku osobám v hmotnej núdzi**.

*V októbri 2008 podal podnet podávateľ, v ktorom uviedol: „Rozhodnutím SP z mája 2008 mi bol od februára 2008 priznaný dôchodok... Listom SP z júna 2008 mi však bolo oznámené, že vyplácanie dôchodku nie je možné z dôvodu zisťovania v akej sume bola vyplatená dávka v hmotnej núdzi, príspevky k dávke v hmotnej núdzi za obdobie priznania dôchodku, ktoré je potrebné v súlade so zákonom zúčtovať s dôchodkom. Na úrade práce, sociálnych vecí a rodiny som zistil, že potrebný doklad bol zaslaný na ústredie Sociálnej poisťovne v auguste 2008. V septembri 2008 som na ústredie Sociálnej poisťovne adresoval písomnú žiadosť o vyplácanie dôchodku, na ktorú mi doteraz neodpovedali. V októbri 2008 som sa dotazoval telefonicky, kedy mi bude vyplácaný starobný dôchodok. Úradníčka mi povedala, že spis je kompletný, všetko je doložené, ale musí to ísť na likvidačné oddelenie a že dôchodok mi bude vyplácaný zhruba až o 3 mesiace. Podotýkam, že **dôchodok mám priznaný od februára 2008 a podľa informácie od úradníčky Sociálnej poisťovne by mi mal byť vyplácaný až od decembra 2008, teda 10 mesiacov od priznania dôchodku. Nachádzam sa vo veľmi zlej finančnej situácii a nemám žiadny príjem, žijem z manželkinho 5 tisícového dôchodku. Veľmi pekne Vás prosím o pomoc.**“*

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že starobný dôchodok za obdobie od februára 2008 do novembra 2008 bol podávateľovi podnetu **poukázaný dňa 8. novembra 2008 po zúčtovaní sumy vyplatenej na dávke v hmotnej núdzi a príspevku k dávke v hmotnej núdzi** a o tejto skutočnosti bol podávateľ informovaný oznámením o výplate dôchodku zo dňa 4. novembra 2008. Zároveň Sociálnu poisťovňu požiadal, aby prijala také opatrenia, ktoré v budúcnosti podobným situáciám zabránia. Riaditeľ sekcie dôchodkového poistenia uviedol: „Dĺžka konania bola spôsobená nedostatkom pracovných kapacít.“

Mnohí občania museli na dôchodok čakať dlhšie. Kedže neboli spokojní s rozhodnutím Sociálnej poisťovne, v ich **veci rozhodoval súd. Aj po jeho rozhodnutí nie vždy Sociálna poisťovňa konala bez zbytočných prietahov.**

*Podávateľ ďalšieho podnetu namietal, že **na dôchodok čaká už 5 rokov**. Vo veci rozhodol súd, ale Sociálna poisťovňa v jeho veci nekoná.*

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že **rozhodnutím z augusta 2003 Sociálna poisťovňa odňala invalidný dôchodok podávateľovi podnetu od septembra 2003**, pretože podľa posudku posudkovej komisie sociálneho zabezpečenia Sociálnej poisťovne už nebol invalidný, ale čiastočne invalidný, nakoľko pre dlhodobu nepriaznivý zdravotný stav jeho telesné a duševné schopnosti dosahovali polovicu schopnosti na výkon sústavného zamestnania u zdravých občanov. **Rozhodnutím Sociálnej poisťovne z augusta 2004 mu bol preto priznaný čiastočný invalidný dôchodok od septembra 2003.**

Krajský súd rozsudkom z marca 2007 obidve uvedené rozhodnutia Sociálnej poisťovne zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie. Po expedovaní odvolania na krajský súd zamestnanec odboru opravných prostriedkov nepožiadaval posudkového lekára sociálneho poistenia o opätovné posúdenie jeho zdravotného stavu z dôvodu, že lekárske dokumentačný materiál sa nachádzal na krajskom súde. Krajský súd postúpil celý spisový materiál spolu s lekárskeým materiálom Sociálnej poisťovne Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky. Z tohto dôvodu nemohol posudkový lekár sociálneho poistenia bezodkladne posúdiť zdravotný stav podávateľa v intenciách rozsudku krajského súdu. V júli 2007 podávateľ telefonicky urgoval vybavenie veci a z tohto dôvodu bol listom z augusta 2007 posudkový lekár sociálneho poistenia Sociálnej poisťovne, príslušnej pobočky, požiadany o opätovné posúdenie jeho zdravotného stavu. O posúdenie zdravotného stavu bol posudkový lekár sociálneho poistenia pobočky Sociálnej poisťovne opätovne požiadany listami z októbra 2007 a z novembra 2007. Po vrátení lekárskeho dokumentačného materiálu posudková komisia sociálneho poistenia **vypracovala posudok v novembri 2007**, podľa ktorého zdravotný stav podávateľa podnetu podmieňuje invaliditu bez prerušenia, a preto aj naďalej je invalidný, nakoľko pre dlhodobu nepriaznivý zdravotný stav nie je schopný vykonávať akékoľvek sústavné zamestnanie. Po doručení tohto posudku vydala Sociálna poisťovňa **rozhodnutie v decembri 2007**, ktorým bola uvoľnená výplata invalidného dôchodku od septembra 2003, odo dňa jeho odňatia v pôvodnej sume 6 319,- Sk mesačne. Následne bol jeho invalidný dôchodok zvýšený podľa osobitných právnych predpisov na sumu 8 329,- Sk mesačne. Výplata dôchodku na účet v banke podávateľa bola zariadená **od februára 2008.**

Nečinnosť Sociálnej poisťovne namietal podávateľ aj po tom, ako sa „konečne“ **dočkal rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky.**

*„Sociálna poisťovňa nedodržiava rozsudok Najvyššieho súdu SR, takže **sme vôbec právny štát?**“ Namietal podávateľ v podnete doručenom verejnému ochrancovi práv.*

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že Najvyšší súd Slovenskej republiky **rozsudkom z marca 2007 zrušil rozhodnutie Sociálnej poisťovne** z októbra 2004 v spojení s rozhodnutím z decembra 2005 a vec vrátil Sociálnej poisťovni na ďalšie konanie. Rozsudok Najvyššieho súdu bol Sociálnej poisťovni doručený v máji 2007. Na základe toho listom z júna 2007 bola požiadaná príslušná pobočka Sociálnej poisťovne o opätovné posúdenie zdravotného stavu podávateľa podnetu. Listom zo septembra 2007 bola pobočka urgovaná o opätovné posúdenie zdravotného stavu podávateľa. Zdravotný stav bol posúdený až v decembri 2007 a invalidný dôchodok bol podávateľovi **priznaný rozhodnutím z januára 2008. Rozhodnutie však bude predmetom súdneho preskúmania na základe podania podávateľa z marca 2008.**

Verejný ochranca práv preukázal porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, nakoľko od doručenia rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky Sociálnej poisťovni po rozhodnutie o invalidnom dôchodku **uplynula doba takmer ôsmich mesiacov.**

Zbytočné prietahy v konaní Sociálnej poisťovne verejný ochranca práv preukázal aj **pri poskytovaní informácií podľa osobitného zákona.**

*Podávateľ v podnete verejnému ochrancovi práv namietal, že nakoľko o jeho žiadosti o predčasný starobný dôchodok nebolo rozhodnuté, **podal Sociálnej poisťovni žiadosť o informáciu o stave konania v jeho veci.** Nespokojnosť vyjadril s tým, že ani na túto žiadosť nedostal vyjadrenie Sociálnej poisťovne a ani dôchodok mu nebol priznaný.*

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že Sociálnu poisťovňu podávateľ podnetu o sprístupnenie informácií podľa zákona o slobode informácií **požiadal v septembri 2007**. Sociálna poisťovňa bola povinná vybaviť jeho žiadosť bez zbytočného odkladu, najneskôr do ôsmich pracovných dní odo dňa podania žiadosti alebo odo dňa odstránenia nedostatkov žiadosti. Neoznámila mu ani predĺženie lehoty a odpovedala až listom odoslaným **v októbri 2007**. Zo strany Sociálnej poisťovne podľa vyžiadaného stanoviska bola jeho žiadosť kvalifikovaná ako žiadosť z oblasti poradenskej a konzultačnej činnosti podľa zákona o sociálnom poistení, resp. ako žiadosť o vytvorenie kópií zo spisovej dokumentácie podľa uvedeného zákona, čo Sociálna poisťovňa verejnému ochrancovi práv oznámila **v marci 2008**.

Vplyv na priznanie dôchodku má aj **používanie automatizovaného systému Sociálnej poisťovne**.

*Osobne do regionálneho pracoviska Kancelárie verejného ochrancu práv prišiel požiadať o pomoc podávateľ podnetu, ktorý namietal **neúmerne dlhé konanie Sociálnej poisťovne vo veci priznania jeho starobného dôchodku**. Listom sa v máji 2008 obrátil na Sociálnu poisťovňu, nakoľko sa domnieval, že jej nečinnosťou došlo k porušeniu zákona o sociálnom poistení, na základe ktorého mu mal byť **zvýšený starobný dôchodok**. Sociálna poisťovňa však na jeho žiadosť nereagovala.*

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že Sociálna poisťovňa vo veci žiadosti podávateľa podnetu **v augusta 2008 vydala rozhodnutie**, ktorým bol starobný dôchodok podávateľa podnetu zvýšený. Sociálna poisťovňa mala podľa zákona o sociálnom poistení rozhodnúť o zvýšení jeho starobného dôchodku **z vlastného podnetu do 31. decembra 2007**.

Ako vyplýva zo stanoviska Sociálnej poisťovne **došlo k chybe v dôsledku nedokonalosti špeciálne vytvoreného aplikačného programového vybavenia**, ktoré vykonávalo výber oprávnených osôb z evidencie Sociálnej poisťovne automaticky. Keďže dôchodok podávateľa podnetu bol čiastkovaný, program ho nezaradil medzi oprávnené osoby, takže Sociálna poisťovňa začala konať až na základe jeho žiadosti.

Verejný ochranca práv preukázal, že Sociálna poisťovňa **nielenže nekonala vo veci zvýšenia starobného dôchodku vôbec**, hoci jej túto povinnosť zákon o sociálnom poistení priamo ukladá, ale navyše, po podaní žiadosti podávateľa podnetu, **rozhodla až po takmer 3 mesiacoch**, pričom predĺženie lehoty z dôvodu mimoriadnej zložitosti ani neoznámila.

Z uvedených skutočností vyplýva, že Sociálna poisťovňa v konaní o uvoľnení starobného dôchodku **nedodržala lehotu ustanovenú zákonom o sociálnom poistení**, pričom takýto postup nie je možné odôvodniť právnou a skutkovou zložitou vecí, ani správaním účastníkov konania. **Nedokonalosť aplikačného programového vybavenia nie je možné považovať za dôvod, ktorý by nečinnosť Sociálnej poisťovne mohol ospravedlniť**. Verejný ochranca práv Sociálnu poisťovňu **upozornil na potrebu prijatia takých opatrení, ktoré v budúcnosti zabránia takýmto nedostatkom**.

Aj v ďalšom prípade boli zbytočné prieskumy ovplyvnené automatizovaným systémom Sociálnej poisťovne.

*„Vo februári som podal žiadosť o priznanie invalidného dôchodku. Pri telefonických a písomných kontaktoch som sa nedopracoval k ničomu. Argumentujú raz, že majú nový softvér. Inokedy, že už som v posúdení a pod. Po úraze som **absolvoval 21 operácií** a chodím o dvoch barlách. Pre mňa je ťažké behať po úradoch a zisťovať v akom štádiu to je... Myslím, že zákon platí pre každého, dopyčul som sa, že sociálka má na vyjadrenie 2 mesiace.“*

Verejný ochranca práv preukázal zbytočné prieskumy v konaní Sociálnej poisťovne po tom, ako zistil, že podávateľovi podnetu bol zamietnutý invalidný dôchodok na základe jeho **žiadosti z marca 2008**, a to **rozhodnutím až v januári 2009**.

Záverom ku konaniam vo veciach sociálneho poistenia

Ako vyplýva z predchádzajúcej časti správy medzi najčastejšie dôvody nespokojnosti občanov patrí **nedodržanie lehoty na rozhodnutie**. Lehotu 60 dní je možné v mimoriadne zložitých prípadoch predĺžiť o ďalších 60 dní, čo treba účastníkovi oznámiť. **Nie vždy k oznámeniu dôjde**. Problémom je aj **neexistencia definície pojmu „mimoriadne zložitý prípad“**.

Občania namietajú **nečinnosť aj priebeh a spôsob dokazovania v konaní vo veciach sociálneho poistenia**. Verejný ochranca práv sa pri preskúmaní podnetov stretáva aj s tým, že pri vyhodnocovaní dôkazov **sa vždy neuplatňuje celkom jednotný postup. Nie je jasne stanovené, kedy je možné uznať čestné vyhlásenie žiadateľa**. Toto je problematické najmä v prípadoch, keď chýba príslušná dokumentácia, ktorá by potvrdzovala dobu zamestnania, prípadne zamestnanie vo zvýhodnenej pracovnej kategórii. V mnohých takýchto prípadoch sa **spor občana so Sociálnou poisťovňou končí na súde, ktorý zruší rozhodnutie Sociálnej poisťovne pre nedostatočne zistený skutkový stav**. Nie je ojedinelé, že **následne Sociálna poisťovňa po doplnení dokazovania opäť žiadosť zamietne, opäť sa vec dostáva pred súd a opäť je Sociálnou poisťovňou zrušené rozhodnutie**. Tento proces **trvá niekoľko rokov a občan nemá právoplatné rozhodnutie pre neho v životne dôležitej veci**. Podobné problémy sú aj **pri posudzovaní invalidity**.

Nespokojní s konaním Sociálnej poisťovne boli viacerí podávateľia podnetov vo veci konania **o nároku podávateľa na úrazové dávky**.

V jednom z týchto podnetov pobočka Sociálnej poisťovne vydala rozhodnutia, ktorými podávateľovi priznala úrazové dávky znížené o mieru jeho zavinenia. Tieto rozhodnutia po vecnej stránke potvrdilo aj ústredie Sociálnej poisťovne. Generálnemu riaditeľovi Sociálnej poisťovne verejný ochranca práv dal do pozornosti, že predpokladom čiastočného zbavenia sa zodpovednosti zamestnávateľa za škodu pri pracovnom úraze je skutočnosť, že zamestnávateľ preukáže niektorú z okolností uvedených v Zákonníku práce. Takýto názor vyslovil aj Najvyšší súd Slovenskej republiky vo svojom rozsudku zo dňa 22. februára 2008 č. k. 5/SžoKS/168/2006, v ktorom sa okrem iného uvádza: „Zodpovednosť zamestnávateľa za škodu spôsobenú pracovným úrazom je zásadne daná, čo znamená, že predstavuje tzv. objektívnu zodpovednosť. Zamestnávateľ zodpovedá za túto škodu bez ohľadu na zavinenie. Tejto zodpovednosti sa môže zamestnávateľ zbaviť len vtedy, ak preukáže existenciu určitých v zákone výslovne uvedených podmienok.“ Najvyšší súd Slovenskej republiky zároveň v uvedenom rozsudku konštatuje: „... **ani za stavu, že zákonodarca zveril žalovanej (Sociálnej poisťovni) právomoc rozhodovať o plnení vo veciach úrazových dávok, nie je možné prenášať dôkazné bremeno na zamestnanca**, lebo povinnosť preukázať, že boli splnené podmienky pre zbavenie sa zodpovednosti za škodu spôsobenú pracovným úrazom naďalej podľa § 195 a § 196 Zákonníka práce zaťažuje zamestnávateľa.“ Vzhľadom na uvedené verejný ochranca práv žiadal generálneho riaditeľa Sociálnej poisťovne o predloženie písomného stanoviska ku skutkovým a k právnym otázkam vo veci postupu príslušných organizačných zložiek Sociálnej poisťovne pri rozhodovaní o nároku podávateľa na úrazové dávky, vrátane informácie, aké konkrétne dôkazy boli v rámci konania vykonané, a ktoré z nich boli podkladom na vyvodenie záveru, že zamestnávateľ sa skutočne sčasti zbavil zodpovednosti za škodu spôsobenú pracovným úrazom a na určenie miery zavinenia poškodeného zamestnanca.

Podávateľka ďalšieho podnetu sa domáhala doručenia rozhodnutia Sociálnej poisťovne, ústredie, ktorým bol jej manželovi **priznaný invalidný dôchodok. Rozhodnutie nebolo expedované na adresu jej manžela, nakoľko tento zomrel**. Avšak podľa zákona o sociálnom poistení, ak fyzická osoba, ktorá splnila podmienky nároku na dávku, zomrela po uplatnení nároku na dávku a nároku na jej výplatu, prechádzajú nároky na sumy splatné ku dňu smrti tejto fyzickej osoby postupne na manžela (manželku), deti a rodičov. Vzhľadom na citované ustanovenie sa podávateľka domnievala, že predmetné rozhodnutie by jej malo byť doručené, pretože týmto rozhodnutím sú **priamo dotknuté jej práva a právom chránené záujmy**.

Ďalším vážnym problémom je **neželaný súbeh dobrovoľného poistenia s povinným poistením zamestnanca alebo samostatne zárobkovo činné osoby**. Viacerí podávateľia sa na verejného ochrancu práv obrátili s problémom **pri dobrovoľnom poistení a nemalých dlžobách voči Sociálnej poisťovni, ktorých si nie sú vedomí**. Tí, ktorí sa poistia dobrovoľne sa domnievajú, že keď im vznikne povinné poistenie, automa-

ticky sa skončí poistenie dobrovoľné. Toto však nie je pravda, nakoľko je potrebné podať odhlášku. Považujú za nekorektné, keď ich **Sociálna poisťovňa upozorní**, že majú dlh na poistnom, a to až po dlhšom časovom úseku, keď im už **nedoplatok na poistnom narástol na vysokú sumu**. Nechápu, prečo nie je možné jednoducho preúčtovať platbu z dobrovoľného na povinné poistenie.

Zo stanoviska Sociálnej poisťovne k predpisovaniu úhrady dlžných súm poistného vyplýva, že **skrátene lehôt v súčasnosti nie je reálne**. Verejný ochranca práv oceňuje skutočnosť, že **nové metodické usmernenie tieto lehoty skrátilo**. Pokiaľ ide o obdobie, za ktoré sa predpisuje poistné dobrovoľne poisteným osobám a samostatne zárobkovo činným osobám (šesť mesiacov) verí, že do budúcnosti sa podarí skratiť jeho dĺžku, podobne ako je to v prípade zamestnávateľov (jeden mesiac). Uvedomuje si, že Sociálna poisťovňa nemá zákonom uloženú povinnosť informovať, či vyzývať povinne samostatne zárobkovo činné osoby a dobrovoľne poistené osoby, aby si splnili svoje zákonné povinnosti. Uvedomuje si tiež, že **práca v oblasti sociálneho poistenia je náročná, nielen na kvantitu, ale aj vzhľadom na komplikovanú a neustále sa meniacu právnu úpravu v tejto oblasti**. Na druhej strane sa ale nemožno čudovať podávateľom (mnohokrát ide o starších ľudí), že **nie sú schopní pochopiť náročnú právnu úpravu a neorientujú sa v jej početných zmenách**. Títo ľudia vnímajú zamestnancov Sociálnej poisťovne a iných štátnych inštitúcií ako **zamestnancov štátu platených z ich daní, a preto sa domnievajú, že je ich prvoradou povinnosťou pracovať v ich záujme a v ich prospech**. Nie je jednoduché radiť ľuďom, ktorí nie každú informáciu pochopia správne a nevedú vždy všetky potrebné údaje. Skúsenosť verejného ochrancu práv z preskúmania podnetov je taká, že i pri snahe pomôcť a poradiť môže nastať situácia, keď pracovník neposkytne úplnú či presnú informáciu. Preto apeloval na generálneho riaditeľa Sociálnej poisťovne, aby Sociálna poisťovňa venovala **zvýšenú pozornosť informovanosti poistencov**. V súvislosti s dobrovoľným poistením navrhol, aby každá osoba, ktorá sa prihlási na toto poistenie, bola poučená o svojich povinnostiach a predovšetkým o zániku dobrovoľného poistenia.

Ako verejný ochranca práv konštatoval aj v predchádzajúcich správach o činnosti, **dĺžku rozhodovania o nároku na dávku dôchodkového poistenia ovplyvňuje zložitosť právnych predpisov, krátka legisvakančná lehota**, v dôsledku ktorej vznikajú **problémy v aplikačno-programovom vybavení Sociálnej poisťovne, ako aj nedostatočné personálne vybavenie Sociálnej poisťovne**.

Opätovne však možno konštatovať, že **súčinnosť s Ústredím Sociálnej poisťovne a jej pobočkami pri vybavovaní podnetov občanov je veľmi dobrá**. Kancelária verejného ochrancu práv sa nestretla z ich strany s neochotou. Písomné stanoviská sú verejnému ochrancovi práv Sociálnou poisťovňou doručované v zákonných lehotách. Prijímanie opatrení v konkrétnych prípadoch na základe súčinnosti verejného ochrancu práv a predstaviteľov Sociálnej poisťovne významne prispieva k odstraňovaniu zbytočných prietahov, ktoré namietajú podávatelia podnetov doručených verejnému ochrancovi práv. **Koncepčné riešenie problému však nevyhnutne potrebuje systémové zmeny**.

Príčiny problémov v konaní Sociálnej poisťovne, ktoré mimoriadne zasahujú do života občanov Slovenskej republiky a výrazne ovplyvňujú ich sociálnu a finančnú situáciu, sú Sociálnej poisťovni známe. **Generálny riaditeľ Sociálnej poisťovne** vo svojom stanovisku po preukázaní zbytočných prietahov tiež uviedol: „V odôvodnení okrem iného uvádzate, že i relatívne jednoduché úkony, ako napríklad postúpenie vecí alebo konkrétnych dokumentov nositeľovi poistenia iného štátu trvá Sociálnej poisťovni neprimerane dlho. V tejto súvislosti považujem za potrebné doplniť a spresniť Vaše informácie v tom zmysle, že vykonanie konkrétneho úkonu v danom prípade postúpenie vecí nositeľovi iného štátu, nie je samozrejme samé o sebe administratívne ani časovo náročné. **Dĺžka konania je vo väčšine konaní tohto druhu negatívne ovplyvnená najmä tým, že príslušná vec čaká v poradí na vybavenie**, pretože **objem administratívnej práce súvisiacej s konaním o nároku na dôchodok** podľa medzinárodných dokumentov **značne prevyšuje súčasné odborné kapacity Sociálnej poisťovne**. Uvedené znamená, že **hoci vykonanie úkonu trvá hodinu alebo dve, vec musí čakať až príde na rad jej vybavenie**, pretože z už uvedených dôvodov nie je možné zabezpečiť priebežné vybavovanie spisov a tým ani potrebných úkonov v konaní o nároku na dôchodok.“

Vo svojich stanoviskách uvedené dôvody potvrdil aj riaditeľ sekcie dôchodkového poistenia Sociálnej poisťovne, ktorý po preukázaní porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov

verejným ochrancom práv vo veci priznania predčasného starobného dôchodku podávateľky podnetu uviedol: „Zdĺhavé vybavenie žiadosti o predčasný starobný dôchodok bolo **zapríčinené nedostatočným počtom odborných zamestnancov, ktorí posudzujú nárok na dôchodok podľa medzinárodných dokumentov.**“

Zo stanovísk generálneho riaditeľa Sociálnej poisťovne ďalej vyplýva, že prakticky **od roku 2004 sústavne narastá administratívna náročnosť a miera zložitosti konania o nárokoch na dôchodky**. Sociálna poisťovňa každý rok zvyšuje počty zamestnancov, osobitne v odbore zahraničných agend. Podľa generálneho riaditeľa Sociálnej poisťovne vysoká náročnosť a množstvo práce však na tomto pracovisku spôsobuje **neprimerane vysokú fluktuáciu**. V snahe riešiť pretrvávajúcu nepriaznivú pracovnú situáciu **Sociálna poisťovňa plánuje v roku 2009 opätovne zvýšiť počet zamestnancov v odbore zahraničných agend**. Generálny riaditeľ Sociálnej poisťovne zdôraznil, že výsledky však nie je reálne očakávať okamžite, **pretože odborná príprava zamestnancov trvá minimálne rok**, a tiež, že **všetky opatrenia tohto druhu sú limitované finančnými a priestorovými možnosťami Sociálnej poisťovne**.

Opakovane verejný ochranca práv zdôrazňuje, že mu nie je ľahostajná vysoká pracovná zaťaženosť príslušných zamestnancov Sociálnej poisťovne. Upozorňuje však, že právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je základným právom daným Ústavou Slovenskej republiky a **štát sa nemôže zbaviť svojej zodpovednosti za dodržiavanie ústavných práv svojich občanov ani z týchto dôvodov**.

2.1.1.3. Zbytočné prietahy v konaní orgánov územnej samosprávy

Verejný ochranca práv preukázal, že k zbytočným prietahom nečinnosťou orgánov územnej samosprávy dochádza tak **pri výkone originálnej pôsobnosti, ako aj pri prenesenom výkone štátnej správy**.

Najčastejšie nespokojnosť občania v podnetoch verejnému ochrancovi práv vyjadrovali s konaním **miest a obcí ako stavebných úradov**.

*Podávateľ podnetom zaslaným verejnému ochrancovi práv namietal **nečinnosť obce ako stavebného úradu** po podaní odvolania proti prvostupňovému rozhodnutiu stavebného úradu.*

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že stavebný úrad rozhodol o žiadosti podávateľa o vydanie stavebného povolenia v októbri 2007. Z dôvodu nespokojnosti s týmto rozhodnutím stavebného úradu podal podávateľ podnetu v novembri 2007 odvolanie. Postup obce po podaní odvolania upravuje zákon o správnom konaní, podľa ktorého, ak nerozhodne správny orgán, ktorý napadnuté rozhodnutie vydal, o odvolaní, predloží ho spolu s výsledkami doplneného konania a so spisovým materiálom odvolaciemu orgánu najneskôr do 30 dní odo dňa, keď mu odvolanie došlo a upovedomí o tom účastníka konania.

Verejný ochranca práv však preukázal, že obec ako stavebný úrad postúpila odvolanie účastníka konania na krajský stavebný úrad **až po uplynutí troch mesiacov**. Oneskorené zaslanie odvolania obec odôvodnila v stanovisku verejnému ochrancovi práv **sťahovaním stavebného úradu**.

Osobitne negatívne občania vnímajú **dodatočné povolenie stavieb** stavebnými úradmi.

*Na „**čiernu stavbu na hranici svojho pozemku**“ v podnete verejnému ochrancovi práv poukázal podávateľ, ktorý namietal: „**Sú dotknuté moje práva a plnohodnotné užívanie môjho majetku.**“ Namietal nečinnosť a nesprávny postup mesta ako stavebného úradu vo vzťahu k stavebnej činnosti súkromnej obchodnej spoločnosti na susediacich nehnuteľnostiach.*

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že ide o stavebnú činnosť zloženú z dvoch častí, o ktorých rozhoduje stavebný úrad samostatne. V jednej časti išlo o stavebné úpravy a nadstavbu už existujúcej stavby – Domu služieb a v druhej časti išlo o novú stavbu – drevený technický prístrešok so sklodom, hygienickým zariadením, práčovňou a sušiarňou s nádobami na triedený odpad.

Stavebník podal **v decembri 2003 žiadosť o vydanie stavebného povolenia** na stavebné úpravy a nadstavbu Domu služieb. Mesto ako stavebný úrad však začalo o tejto nadstavbe a stavebných úpravách **konať až v septembri 2004**, keď vydalo oznámenie o začatí stavebného konania. Mesto následne **v decembri 2004 vydalo dodatočné povolenie** uvedených stavebných úprav a nadstavby. Účastníkom konania bol okrem stavebníka aj podávateľ ako vlastník susediacich nehnuteľností. V konaní bolo potrebné dodržiavať lehoty na vydanie rozhodnutia podľa zákona.

Verejný ochranca práv preukázal, že v konaní o dodatočnom povolení stavby došlo k nedodržaniu zákonom stanovenej lehoty, ako aj **k zbytočným prietahom v konaní**.

Mesto na základe ústneho podnetu v rámci svojej činnosti zistilo, že stavebník realizuje stavebné práce (stavebné úpravy a nadstavbu) v rozpore s vydaným stavebným povolením. V auguste 2005 bolo mestom vydané rozhodnutie o okamžitom zastavení stavby. Zo spisovej dokumentácie nie je zjavné, z akého dôvodu stavebný úrad následne **od augusta 2005 až do roku 2007 vo veci nevykonával ďalšie úkony**.

Medzičasom stavebník začal ďalšiu stavebnú činnosť – stavbu dreveného prístrešku. Stavebný úrad **v januári 2007 začal stavebné konanie o tejto stavbe bez stavebného povolenia**. Stavebník bol vyzvaný na predloženie dokladov preukazujúcich, že dodatočné povolenie stavby nie je v rozpore s verejnými záujmami, a to v lehote 15 dní od doručenia výzvy. Súčasne bolo konanie prerušené.

Napriek nepredloženiu požadovaných dokladov mesto v marci 2007 **nenariadilo odstránenie stavby, ale vydalo oznámenie o začatí konania vo veci nepovolenej stavby** – drevená stavba prístrešok.

Medzitým **v máji 2007** bol stavebníkom podaný **návrh na kolaudáciu stavby** – stavebné úpravy a nadstavba Domu služieb. Návrh však neobsahoval všetky zákonom stanovené náležitosti. **Až v júli 2007** bol stavebník mestom vyzvaný na doplnenie tohto návrhu, a to v lehote 15 dní od doručenia výzvy. Zároveň bolo kolaudačné konanie prerušené do doplnenia návrhu. Listom z júla 2007 mesto podávateľovi podnetu oznámilo, že mu priznáva postavenie účastníka kolaudačného konania vzťahujúceho sa na uvedenú stavbu. Ani po nedoplnení návrhu na kolaudáciu stavby **stavebný úrad kolaudačné konanie nezastavil**. Až listom z **novembra 2007** bolo mestom vydané oznámenie o začatí konania o nepovolenej zmene stavby vzťahujúce sa na stavbu – stavebné úpravy a nadstavba Domu služieb. Rozhodnutie týkajúce sa uvedenej stavby podľa mestom poskytnutých informácií **vydané nebolo**.

Mestom bolo **v novembri 2007 opätovne vydané oznámenie o začatí konania** o odstránení stavby – drevený technický prístrešok so sklado, hygienickým zariadením, práčovňou a sušiarňou s nádobami na triedený odpad. **V decembri 2007 bolo mestom vydané rozhodnutie**, ktorým bolo stavebníkovi **nariadené odstránenie tejto stavby**, a to v lehote 60 dní od nadobudnutia právoplatnosti tohto rozhodnutia. Stavebný úrad odôvodňoval verejnému ochrancovi práv dĺžku trvania konania aj problémami s doručovaním rozhodnutí stavebníkovi. V stanovisku bolo uvedené: „**Stavebný úrad vydal rozhodnutie o okamžitom zastavení stavebných prác, ktoré však stavebník nerešpektoval a zámerne korešpondenciu stavebného úradu nepreberal.**“

Je predovšetkým **zodpovednosťou stavebného úradu**, aby zákonom stanoveným postupom zabezpečil **dodržiavanie svojich rozhodnutí**, ako aj zodpovednosťou stavebného úradu postarať sa **o náležité doručovanie svojich rozhodnutí**, na čo mu zákon dáva k dispozícii na to určené prostriedky.

Skutočnosť, že rozhodnutie z decembra 2007, ktorým bolo stavebníkovi nariadené odstránenie stavby – dreveného technického prístrešku so sklado, hygienickým zariadením, práčovňou a sušiarňou s nádobami na triedený odpad, nebolo stavebníkovi ani v mesiaci apríl 2008 riadne doručené, nesvedčí o náležitom postupe stavebného úradu v konaní.

Na základe preukázania zbytočných prietahov v konaní verejný ochranca práv navrhol mestu **prijatie opatrení na odstránenie nedostatkov**.

Mesto stanovilo deň prejednania priestupku vo veci nariadenia odstránenia stavby s investorom stavby, ak v určenej lehote nevykoná rozhodnutie stavebného úradu o nariadení odstránenia stavby. Prejednanie priestupku sa však neuskutočnilo, a to z dôvodu, že **účastník opätovne neprevzal zásielku**.

Pretože opakovane dochádzalo k nepreberaniu zásielok stavebníkom, podľa mestom poskytnutých informácií bol **Policajný zbor požiadaný o spoluprácu** pri doručovaní písomností stavebníkovi. Obvodné oddelenie Policajného zboru oznámilo mestu listom z júla 2008, že žiadosť o doručenie zásielky nebola vybavená, a to z dôvodu, že **na predmetnej adrese nebol nikto zastihnutý ani pri opakovaných pokusoch o doručenie**.

Mesto požiadalo krajský stavebný úrad o „poskytnutie právnej pomoci pri odstraňovaní stavby, ale najmä usmernenie pri zabezpečení výkonu rozhodnutia a finančných prostriedkov“. V máji 2008 bol na stavbe vykonaný štátny stavebný dohľad. Ohliadkou na mieste samom bolo zistené, že **stavba aj s uskutočnenými úpravami sa užíva bez kolaudačného rozhodnutia na podnikateľské účely**, a to bez stanovenia prevádzkových hodín, bez súhlasu okresného riaditeľstva hasičského a záchranného zboru, regionálneho úradu verejného zdravotníctva a inšpektorátu práce.

Stavebný úrad na základe uvedených zistení požiadaval listami z júna 2008 inšpektorát práce, okresné riaditeľstvo hasičského a záchranného zboru, regionálny úrad verejného zdravotníctva o vykonanie opatrení v rámci ich právomoci a pôsobnosti. Taktiež stavebný úrad požiadaval odbor hlavného architekta o vydanie záväzného stanoviska k dodatočnej zmene stavby – stavebné úpravy a nadstavba Domu služieb. V septembri 2008 bolo stavebnému úradu doručené vyjadrenie odboru hlavného architekta mesta týkajúce sa prehodnotenia záväzného stanoviska vo veci nadstavby Domu služieb a prístavby dreveného prístrešku.

Listom zo **septembra 2008** bolo stavebným úradom oznámené **začatie konania o nepovolenej zmene stavby**.

Podávateľ podnetu sa v tejto veci obrátil s podnetom **aj na prokuratúru**. Preskúvanie rovnakej veci prokuratúrou je obligatórny dôvod odloženia podnetu verejným ochrancom práv. Verejný ochranca práv však v tomto prípade využil oprávnenie spolupracovať pri výkone svojej pôsobnosti s prokuratúrou. Na základe toho v rámci spolupráce a súčinnosti s prokuratúrou informoval okresnú prokuratúru o svojich zisteniach a záveroch, ku ktorým v rámci vybavovania podnetu dospel. Zároveň okresnú prokuratúru požiadaval o spätnú informáciu o výsledku preskúmania podnetu prokurátorom okresnej prokuratúry a ďalšom postupe vo veci. Po preskúmaní podnetu okresný prokurátor verejnému ochrancovi práv oznámil, že **podal upozornenie prokurátora z dôvodu porušenia zákona stavebným úradom**. Závery zistení prokurátora boli totožné so zisteniami verejného ochrancu práv.

Vážnym problémom je práve **neznalosť zákonných povinností stavebného úradu**.

*Pomoc u verejného ochrancu práv vo februári 2008 hľadal podávateľ namietajúci, že **právoplatné rozhodnutie stavebného úradu z mája 2004, zaväzujúce jeho susedov na odstránenie oplotenia, nebolo nikdy zrealizované. Susedia rozhodnutie nerešpektovali a stavebný úrad sa o naplnenie rozhodnutia, ktoré sám vydal, nezaujímal. Podávateľ pritom ešte v júni 2006 podal návrh na výkon rozhodnutia.***

Preskúmaním podnetu verejný ochranca práv zistil, že podstata podávateľovho problému spočívala v oplotení, ktoré susedia postavili na spoločnej hranici pozemkov v takej výške, že ho obmedzovala v užívaní jeho majetku. Preskúmaním podnetu sa zistilo, že susedia oplotenie ako **drobnú stavbu riadne ohlásili a v októbri 1999** im bolo oznámené, že stavebný úrad proti nej nemá námietky. Stavebníci však pri stavaní oplotenia ohlásenú výšku podstatne prekročili. Stavebný úrad ich v marci 2004 vyzval na predloženie svetlo-technického posudku k oploteniu. Posudok v požadovanej lehote predložený nebol, preto **v máji 2004 bolo rozhodnutím nariadené odstránenie časti oplotenia**. Predmetné rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť a následne aj vykonateľnosť v júni 2004. Podľa správneho poriadku, ak účastník konania nesplní v určenej lehote dobrovoľne povinnosť uloženú mu rozhodnutím, ktoré je vykonateľné, jeho výkon sa uskutoční. Výkon rozhodnutia sa uskutočňuje na návrh účastníka konania alebo na podnet prvostupňového správneho orgánu. V júli 2004 bol zvolaný štátny stavebný dohľad. Orgán štátneho stavebného dohľadu zistil, že časť stavby v rozpore s ohlásením nebola odstránená. S touto skutočnosťou sa však stavebný úrad v predmetnom období nijako nevypracoval.

V júni 2006, t. j. o viac ako dva roky bola stavebnému úradu doručená podávateľova „žiadost' o výkon rozhodnutia“. V júli 2006 vydal stavebný úrad vlastníkom stavby výzvu na dobrovoľné plnenie povinnosti. **V auguste 2006 bolo oznámené začatie konania o začatí výkonu rozhodnutia.** Konanie o výkon rozhodnutia bolo prerušené v mesiacoch november 2006 až január 2007 z dôvodu predbežnej otázky, nakoľko stavebníci podali návrh na obnovu konania s doložením svetlotechnického posudku. Tento návrh bol zamietnutý.

V máji 2007 stavebný úrad požiadal mesto o poskytnutie financií na výkon rozhodnutia. Z mesta bola doručená odpoveď, že pre rok 2007 nedisponuje finančnými prostriedkami na tento účel a tieto budú k dispozícii až v rámci rozpočtu na nasledujúci rok.

V júli 2007 však uplynula zákonná trojročná lehota na plnenie uloženej povinnosti, a tým aj na nariadenie výkonu rozhodnutia. Výkon rozhodnutia sa uskutočňuje na základe exekučného príkazu, ale tento v predmetnom prípade nikdy nebol vydaný. Až v novembri 2007 stavebný úrad oznámil podávateľovi, že výkon rozhodnutia je pre uplynutie prekluzívnej lehoty už neprípustný.

Podávateľ sa na nečinnosť stavebného úradu vo veci výkonu rozhodnutia sťažoval **krajskému stavebnému úradu.** Ten **v decembri 2007 skonštatoval opodstatnenosť sťažnosti** s tým, že nečinnosťou stavebného úradu došlo k porušeniu správneho poriadku a k zbytočným prieťahom. Na odstránenie zistených nedostatkov uložil stavebnému úradu, aby začal konanie a vydal rozhodnutie o dodatočnom povolení stavby. V danom momente to bol jediný spôsob, ako zosúladiť právny stav so skutočnosťou. Vec bola teda nakoniec zo strany stavebného úradu „doriešená“ **v roku 2008 dodatočným povolením oplotenia,** teda bolo rozhodnuté v prospech susedov podávateľa.

Nečinnosť stavebného úradu v predmetnom konaní o výkon rozhodnutia odôvodnil primátor verejnému ochrancovi práv aj tým, že pri vydávaní rozhodnutia o nariadení odstránenia stavby **stavebný úrad predpokladal jeho dobrovoľnú realizáciu,** t.j. že nebude potrebné uskutočňovať nútený výkon rozhodnutia. Účastník konania však uložení povinnosť v stanovenej lehote nesplnil. Ďalej uviedol: „**Tunajší stavebný úrad nemal žiadne skúsenosti** s aplikáciou Piatej časti (Výkon rozhodnutia) zákona o správnom poriadku, teda nekonal v podobnom prípade, a preto **nevedel ako má postupovať,** ak účastník konania nesplní v určenej lehote dobrovoľne povinnosť uloženú mu rozhodnutím, ktoré je vykonateľné (§ 52 ods. 2 správneho poriadku). Akcieschopnosť stavebného úradu bola ovplyvnená do určitej miery aj zákonom č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a na vyššie územné celky, čo znamenalo, že kompetencie na úseku stavebného poriadku sa v novom systéme **uplatňovali len necelé dva roky a zabezpečenie skúsených odborníkov nie je ani dnes jednoduchá záležitosť.**“

S týmito argumentmi stavebného úradu sa v žiadnom prípade **nemohol verejný ochranca práv stotožniť.** Ani jeden z uvedených dôvodov nezbavoval stavebný úrad povinnosti postupovať v súlade so zákonom a rešpektovať a vykonávať vlastné rozhodnutia. **Je neprípustné** zdôvodňovať nečinnosť stavebného úradu tým, že nedisponoval pracovníkmi, ktorí by boli skúsení a kvalifikovaní na aplikáciu základného procesného predpisu správneho práva a základného predpisu stavebného práva. Argumenty primátora považoval verejný ochranca práv za **hrubé ignorovanie a zarážajúcu nezalosť zákonných povinností stavebného úradu,** čo vyvolalo jeho pochybnosti o celkovej schopnosti mesta ako stavebného úradu plniť úlohy, ktoré mu boli zákonom zverené ako prenesený výkon štátnej správy.

Účelom vybavenia podnetu, pokiaľ ním bolo zistené porušenie základného práva, je predovšetkým odstránenie porušenia a prijatie opatrení na zabezpečenie ochrany tohto práva. V predmetnej veci už z objektívnych dôvodov nebolo možné navrhnúť ani prijať také opatrenia, ktoré by smerovali k náprave formou splnenia nariadenej povinnosti. Už v čase podania podnetu správny poriadok nariadenie výkonu rozhodnutia viac nepripúšťal. Verejný ochranca práv podávateľa podnetu poučil, že pokiaľ mu tým, že povinnosť odstrániť časť oplotenia nebola v dôsledku nečinnosti stavebného úradu splnená preukázateľne vznikla škoda, môže zvážiť uplatnenie nároku na jej náhradu postupom **podľa zákona o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci.**

Výsledky vybavenia podnetu verejný ochranca práv oznámil primátorovi mesta, pričom **vyjadril znepokojenie** nad argumentmi, ktoré uviedol. Vzhľadom na pochybnosti o profesionalite a kompetentnosti stavebného úradu a jeho pracovníkov v minulosti, vyplývajúce zo stanoviska primátora a v ňom uvedených argumentov, považoval verejný ochranca práv za potrebné zistiť, či je aspoň smerom do budúcnosti stavebným úradom plynulo zabezpečovaný výkon správnych rozhodnutí. Preto primátora požiadal o zaslanie písomných informácií o tom, ako je aktuálne **agenda výkonu rozhodnutí personálne a odborne zabezpečená**.

Primátor mesta okrem iného vo svojej odpovedi uviedol, že si je „**vedomý, že prekročením 3 ročnej lehoty pri výkone rozhodnutia v predmetnej kauze boli porušené ustanovenia stavebného zákona a správneho poriadku.**“ V ďalšom texte už sebakritický postoj zmiernil: „Pochybenie pracovníkov úradu v takomto ojedinelom prípade, ktorý je v konečnom dôsledku viacmenej osobným susedským sporom medializovaným v TV... (v priamom prenose skončený bitkou susedov), nie je podľa nášho názoru, poznajúc širšie súvislosti tohto prípadu, prejav neschopnosti stavebného úradu. Napriek tomu budem postupovať v zmysle Zákonníka práce v prerokovaní tohto pochybenia s príslušnými pracovníkmi.“

V nasledujúcom prípade po preukázaní porušenia ústavného práva podávateľky podnetu verejný ochranca práv využil **zákonom danú súčinnosť s prokuratúrou**.

*Podávateľka uviedla, že na verejného ochranca práv sa obracia s podnetom, lebo ju „**dohnal strach a lahostajný prístup ľudí, ktorí to majú riešiť.** Veterná smršť, ktorá sa prehnala v liptovskej kotline, vyvrátila stovky mohutných starých stromov (jeden padol aj na moju garáž) a napáchala veľké škody na majetku občanov. Takýto nebezpečný strom stojí pod mojimi oknami – 48-ročný ihličnan – borovica prerástol štyri podlažia.“*

Preskúmaním podnetu verejný ochranca práv zistil, že **ešte v novembri 2004** bola mestu doručená žiadosť podávateľky o výrub a orezanie drevín, nachádzajúcich sa v blízkosti jej bytového domu. V žiadosti podávateľka okrem iného uviedla: „Na severnej strane bloku C1 pri vchode č. 18 stojí borovica pred mojimi oknami, je to už jediný strom zo severu, ostatné už ľahli víchricami. Milujem ten strom, je zdravý a krásny. Má jedinou chybu – už vyrástol vyše bloku (štyri podlažia). A to začína vadiť niektorým obyvateľom. Nechcem vyvolať rozbroje a napätie. Nechám na posúdenie Vám odborníkom, či strom spílite“.

Na základe uvedenej žiadosti mesto posúdilo opodstatnenosť výrubu borovice a s jej výrubom **nesúhlasilo**. Drevinu považovalo za zdravú, vo veľmi dobrom kondično-zdravotnom stave a v dostatočnej vzdialenosti od priečelia bytového domu. Stanovisko mesta bolo podávateľke oznámené **listom z februára 2006**.

Žiadosťou **z novembra 2005** mesto opätovne žiadala o úpravu zelene. Uvedená žiadosť sa síce týkala úpravy zelene, ale podania z januára 2006 a z marca 2007 sa týkali výrubu borovice. **Mesto nepostupovalo v konaní tak, ako mu to vyplýva zo zákona o správnom konaní**.

Na základe preukázaných zistení verejný ochranca práv oznámil mestu výsledky vybavenia podnetu a súčasne navrhol, aby prijalo **opatrenia na odstránenie nečinnosti** pri rozhodovaní o žiadosti o výrub stromu. Mesto uviedlo, že sa stotožňuje s výsledkami vybavenia podnetu a každá podaná vec sa už vybaví včas a bez zbytočných prietahov v konaní v zmysle správneho poriadku. Keďže stanovisko mesta k oznámeniu o výsledkoch vybavenia podnetu **neobsahovalo konkrétne opatrenia** k namietanému konaniu týkajúcemu sa vydania súhlasu na výrub drevín, požiadal verejný ochranca práv mesto o spresnenie opatrení prijatých na odstránenie nedostatkov v tomto konaní.

Listom z mája 2008 mesto uviedlo: „Mesto v súlade so zásadami správneho poriadku prijalo také opatrenia, že v záujme objektívneho posúdenia opodstatnenosti výrubu borovice limbovej na severnej strane bytového domu C-1, bola **určená odborná komisia**, ktorá po uplynutí vegetačného obdobia, t. j. po 31. októbri 2008, bez zbytočného odkladu opätovne posúdi aktuálny stav predmetnej dreviny so zreteľom na to, či v čase vykonanej ohliadky na mieste budú splnené podmienky na výrub v zmysle ustanovení zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov a vyhlášky č. 24/2003 Z. z., ktorou sa vykonáva cit. zákon o ochrane prírody a krajiny a či dôjde k zníženiu ekologickej a estetickej funkcie dreviny.“

Primátor mesta okrem iného tiež uviedol, že **„k problému výrubu drevín nemuselo vôbec dôjsť, keby mu nepredchádzala svojvoľná výsadba“** práve zo strany podávateľky podnetu.

V júni 2008 bolo mesto opätovne požiadané, aby postupovalo v zmysle oznámenia o výsledkoch vybavenia podnetu z januára 2008, t. j., aby vo veci žiadosti o výrub dreviny bolo vydané rozhodnutie alebo aby bola podávateľka vyzvaná na doplnenie žiadosti o chýbajúce náležitosti uvedené vo vyhláske Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky, ktorou sa vykonáva zákon o ochrane prírody a krajiny.

Na základe vyššie uvedeného vydalo mesto **v júli 2008** rozhodnutie, v ktorom s výrubom dreviny **nesúhlasí**. Uvedené rozhodnutie bolo doručené na vedomie podávateľke, ktorá listom zo septembra 2008 podala proti nemu odvolanie.

Mesto listom z novembra 2008 oznámilo, že odvolanie nebolo posudzované ako relevantné a z tohto dôvodu rozhodnutie mesta, v ktorom s výrubom dreviny nesúhlasí, nadobudlo v októbri 2008 právoplatnosť. Zároveň však bolo oznámené, že nakoľko boli zistené nové skutočnosti, ktoré sú dôvodom na výrub uvedenej dreviny, nevyhnutné práce na jej odstránení budú zabezpečené v čo najkratšom čase. **Výrub dreviny sa uskutočnil v novembri 2008.**

Na základe uvedeného sa verejný ochranca práv rozhodol využiť oprávnenie spolupracovať pri výkone svojej pôsobnosti s prokuratúrou. Z tohto dôvodu **informoval okresnú prokuratúru** o svojich zisteniach a záveroch, ku ktorým v rámci vybavovania podnetu došiel. Zároveň okresnú prokuratúru požiadal o spätnú informáciu o výsledku preskúmania podnetu prokurátorom a o ďalšom postupe vo veci.

Listom z februára 2009 okresná prokuratúra upovedomila verejného ochrancu práv, že po preskúmaní podnetu bolo zistené, že **mesto nielenže bolo najmenej od marca 2003 vo veci samej nečinné, ale aj v jeho postupe a vydanom rozhodnutí z júla 2008 boli zistené závažné**, najmä procesné pochybenia. Po zvážení situácie, s poukazom na skutočnosť, že predmet, ktorého sa rozhodnutie ako také bezprostredne dotýkalo, medzičasom zanikol, čím fakticky došlo k vyhovneniu žiadosti podávateľky. Prokurátor pre zistenú neodôvodnenú nečinnosť mesta a porušovanie právnych predpisov podal **upozornenie prokurátora**. Navrhol primátorovi mesta, aby dôvody uvádzané v prokurátorom prijímanom opatrení boli prerokované so zamestnancami mesta, ktorí predmetnú agendu vybavujú a pripravujú tak podklady a samotné rozhodnutia v jednotlivých veciach, ktoré primátor mesta pred ich expedovaním podpisuje.

Po vybavení podnetu podávateľka podnetu v liste verejnému ochrancovi práv uviedla: „Ja dnes som presvedčená, že nebyť Vášho záujmu o vec, by to nebolo skončilo pre nás úspešne. **Im nebolo nič sväté, ani procesné postupy, ani utrpenie občanov.** Už strom borovica bola minulosťou, až potom prichádzali vyjadrenia z celkom iných útvarov a oddelení, tak ako ste ma poučili v liste. „Chudák občan“ musí si len povzdychnúť.“

Záverom k zbytočným prietiahom v konaní orgánov územnej samosprávy

Aj v uplynulom roku podávateľia v podnetoch verejnému ochrancovi práv poukazovali na rôzne **rodinné prepojenia starostov a primátorov, poslancov obecných i mestských zastupiteľstiev** vo vzťahu k stranám v konaniach vedených orgánmi územnej samosprávy, ale aj navzájom, a tým na nemožnosť presadiť názory inej skupiny najmä v malých obciach.

Verejný ochranca práv na základe preskúmania podnetov, v ktorých ich podávateľia namietali, že obec či mesto ich problém vôbec nezaujíma, potvrdil, že napr. **oprávnenie dané obciam ustanovením § 5 Občianskeho zákonníka nie je v praxi takmer vôbec aplikované**. Ide o problematiku, o ktorú sa v Kancelárii verejného ochrancu práv zaujímali viacerí občania. S využitím postupu podľa uvedeného ustanovenia obcou sa verejný ochranca práv za takmer sedem rokov svojej činnosti stretol **len v troch prípadoch**. Prípady, s ktorými sa na neho podávateľia so žiadosťou o pomoc obracali, sa týkali napríklad narušenia stability domu pri výkopových prácach na susednom pozemku, zásahov spočívajúcich v nadmernej hlučnosti, obťažovaním nepríjemnými plynmi či pachmi, susedovou hydinou či psom, pri stavebných úpravách v bytových domoch, prenikaní tekutých odpadov, vibrácií, ako aj v súvislosti s opravami sanitárnych zariadení či pri údržbe spoločných šachtových priestorov. Aj na základe osobných rokovaní so zástupcami samosprávy, pri ktorých bolo okrem iného zisťované, z akého dôvodu nie je uvedené ustanovenie Občianskeho zákonníka dostatočne vy-

užívané je zrejme, že niektoré obce **o jeho existencii buď nevedia, alebo nevedia, ako ho uplatniť v praxi**. Aj v prípade, že o možnosti takéhoto riešenia vedia, častým dôvodom odmietnutia postupu podľa citovaného ustanovenia je zákonné znenie, ktoré uvádza, že „obec môže predbežne zásah zakázať alebo uložiť, aby bol obnovený predošlý stav“, a teda **obci nie je uložená povinnosť rozhodnúť**. Rovnako existuje na strane obcí obava kvalifikovať reálny stav ako zásah do pokojného stavu. V jednej z odpovedí, ktorá bola samosprávou doručená občanovi sa uvádza: „Novelizácia § 5 Občianskeho zákonníka dáva obci možnosť, **nie však povinnosť prijať opatrenie**, ktorým môže predbežne zakázať zásah do pokojného stavu, alebo môže uložiť, aby bol obnovený predošlý stav. Uvedené nové znenie sa však, nedá uplatniť vo Vašom prípade, vzhľadom k tomu, že zo strany obce/mesta nedošlo k porušeniu Vašich práv činnosťou alebo nečinnosťou orgánu verejnej správy t. j. mesta.“

Problémom je však aj **nedostatočná znalosť** ďalších **príslušných právnych predpisov**, ako aj **ich uplatňovanie v praxi**. Verejný ochranca práv sa aj z uvedených dôvodov zúčastňuje na snemoch a iných podujatiach Združenia miest a obcí Slovenska a informuje o zisteniach pri preskúmaní podnetov namietajúcich porušenia základných práv a slobôd orgánmi územnej samosprávy.

Kancelária verejného ochrancu práv spolupracuje na **zvyšovaní právneho vedomia primátorov a starostov a ďalších úradníkov orgánov územnej samosprávy** so Združením miest a obcí Slovenska, regionálnymi samosprávami i vysokými školami. Upozorňuje na najčastejšie nedostatky v práci orgánov územnej samosprávy zistené verejným ochrancom práv.

Za pozitívum verejný ochranca práv považuje poznatok z osobného prijímania občanov, keď vo viacerých prípadoch, najmä v regionálnom pracovisku kancelárie spolu s občanom, ktorý nevedel riešiť svoj právny problém, **prišiel aj starosta obce**, z ktorej občan pochádzal, v snahe pomôcť mu riešiť jeho problém za pomoci verejného ochrancu práv.

2.1.1.4. Zbytočné prieskumy v konaní orgánov štátnej správy na úseku katastra

Podávateľia podnetov aj v uplynulom roku žiadali verejného ochrancu práv o pomoc pri odstránení nečinnosti v **konaní o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam**, v ktorom má správa katastra povinnosť rozhodnúť o návrhu na vklad do 30 dní odo dňa doručenia návrhu na vklad. Namietali aj nečinnosť správ katastra po zaplatení správneho poplatku, keď správa katastra môže rozhodnúť na základe žiadosti o urýchlené konanie o návrhu na vklad do 15 dní odo dňa doručenia návrhu na vklad. Zbytočné prieskumy verejný ochranca práv preukázal aj pri vykonaní zápisu, ktorý tiež vo viacerých prípadoch nebol vykonaný v zákonnej lehote do 60 dní od doručenia verejnej listiny alebo inej listiny spôsobilej na záznam, ktoré potvrdzujú alebo osvedčujú vznik, zmenu alebo zánik práva k nehnuteľnosti. Ďalšími konaniami, v ktorých verejný ochranca práv preukázal zbytočné prieskumy, boli aj **konania o oprave chyby v katastrálnom operáte**. Správa katastra je povinná vykonať opravu do 30 dní, v osobitne odôvodnených prípadoch do 90 dní od doručenia písomnej žiadosti o opravu chýb.

„Už 6 mesiacov nekoná kataster nehnuteľností vo veci zapísania záložného práva úveru k nášmu bytu... úver v banke sa nám značne predražuje,“ napísal podávateľ v podnete verejnému ochrancovi práv.

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že návrh na vklad bol správe katastra doručený v septembri 2007. Zápis práva k nehnuteľnosti bol však vykonaný až v januári 2008 a oznámenie o vykonaní zápisu do katastra nehnuteľností až v marci 2008.

Riaditeľka správy katastra odôvodnila prieskumy v konaní tým, že „zákonom stanovené lehoty neboli zo strany správy katastra dodržané **z dôvodu nedostatočných pracovných síl v pomere k veľkému objemu prijatých podaní**.“

Podávateľa podnetu v súvislosti s jeho otázkou vo veci **náhrady škody** verejný ochranca práv poučil o podmienkach, spôsobe a rozsahu náhrady škody, ktorá bola spôsobená orgánmi verejnej moci pri výkone verejnej moci.

Nespokojnosť s dlhoročným čakaním vyjadrili viacerí podávatelia podnetov, ktorí svoj spor s príslušným úradom riešili aj prostredníctvom súdu. Ani po rozhodnutí súdu však príslušné správy katastra nekonali bez zbytočných prietahov. Verejný ochranca práv preukázal zbytočné prietahy aj v konaní o oprave chyby v katastrálnom operáte, ktoré sa v nasledujúcom prípade začalo ešte **pred siedmimi rokmi**.

Verejného ochrancu práv požiadala o pomoc aj podávateľka podnetu, ktorá namietala zbytočné prietahy v konaní o oprave chyby v katastrálnom operáte. Uviedla, že konanie bolo začaté v roku 2001, v roku 2002 bolo vydané prvostupňové rozhodnutie, proti ktorému podala v roku 2002 odvolanie. Počas celého konania namietala zbytočné prietahy, podávala sťažnosti, ktoré boli vyhodnotené ako opodstatnené, a aj napriek tomu sa v uvedenej veci nekoná a „robia sa úmyselné a ničím neopodstatnené prietahy“. O pomoc žiadala, nakoľko v uvedenej veci nebolo právoplatne rozhodnuté ani po 6 rokoch.

Verejný ochranca práv zistil, že príslušným okresným úradom, katastrálnym odborom, bolo **v novembri 2001 začaté konanie** o oprave chyby v katastrálnom operáte. **V máji 2002** bolo vo veci vydané **rozhodnutie**. Proti uvedenému rozhodnutiu podalo 8 účastníkov konania **odvolanie**. V októbri 2002 správa katastra poskytla odvolaciemu orgánu písomné stanovisko k oprave chyby. **V novembri 2002 bolo rozhodnutie správy katastra odvolacím orgánom vrátené bez rozhodnutia o odvolaní**, a to z dôvodu, že prvostupňové rozhodnutie nebolo doručené všetkým účastníkom konania. Listom z augusta 2003 zaslala správa katastra žiadosť o súčinnosť pri zisťovaní okruhu nastupujúcich dedičov okresnému súdu a tiež obecnému úradu. Zisteným nastupujúcim dedičom bol správou katastra **v júni 2004** zaslaný záznam z prešetrenia údajov katastra, v ktorom boli účastníci konania informovaní o stave prebiehajúceho konania. Tiež bola zaslaná žiadosť o súčinnosť pri zisťovaní nastupujúcich dedičov ďalšiemu okresnému súdu. Pretože sa nepodarilo zistiť adresu trvalého pobytu, resp. adresu na doručovanie všetkých nastupujúcich dedičov ako účastníkov konania, bol rozhodnutím správy katastra **z novembra 2004** podľa zákona o správnom konaní ustanovený opatrovník. Uvedené rozhodnutie bolo na úradnej tabuli obce od novembra 2004 do januára 2005. Po doručení rozhodnutia správy katastra z mája 2002 všetkým účastníkom konania bol spisový materiál opätovne odoslaný odvolaciemu orgánu, katastrálnemu úradu. V konaní o odvolaní vydal katastrálny úrad **v máji 2005 rozhodnutie**, ktorým napadnuté rozhodnutie správy katastra zrušil a vrátil vec na ďalšie konanie a rozhodnutie správy katastra. Rozhodnutie katastrálneho úradu **nadobudlo právoplatnosť v decembri 2007**. Správa katastra upovedomila účastníkov konania o pokračovaní v konaní o oprave chyby v katastrálnom operáte **oznámením z februára 2008**. Súčasne vyzvala účastníkov konania, aby v lehote 10 dní oznámili nové skutočnosti, ktoré môžu mať význam pre rozhodnutie vo veci. Jedna z účastníčok konania podala písomnú žiadosť o vylúčenie dvoch účastníkov konania. Uvedená žiadosť bola správou katastra zamietnutá a účastníčka konania bola o tejto skutočnosti informovaná v marci 2008. Taktiež bolo v konaní **v apríli 2008 správou katastra vydané rozhodnutie**, ktorým z konania vylúčili jednu účastníčku.

Verejný ochranca práv v konaní o oprave chyby v katastrálnom operáte riaditeľa správy katastra požiadala o **dohľad nad plynulosťou konania až do jeho právoplatného ukončenia**.

Záverom k zbytočným prietahom v konaní orgánov štátnej správy na úseku katastra

Riaditelia správ katastra v stanoviskách na žiadosť verejného ochrancu práv po preukázaní zbytočných prietahov opätovne poukázali na pretrvávajúci **stav nedostatku pracovných síl v pomere k veľkému počtu prijatých podaní**. Preukázané zbytočné prietahy v konkrétnych preskúmaných prípadoch boli po zásahu verejného ochrancu práv odstránené. Aj na tomto mieste je opätovne potrebné konštatovať, že **nedostatok pracovných síl nezbavuje štát zodpovednosti za porušenie ústavných práv občanov**.

2.1.1.5. Zbytočné prietahy v konaní obvodných pozemkových úradov

Vo všetkých prípadoch verejným ochrancom práv preukázaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov v konaní obvodných pozemkových úradov v uplynulom roku bolo predmetom konania uplatnenie nároku podávateľov podnetov podľa zákona o **navrátení vlastníctva k pozemkom**. Na predmetné konanie sa v časti, ktorá sa týka lehôt, použije **správny poriadok**, teda povinnosť rozhodnúť v jednoduchých veciach bezodkladne a v ostatných prípadoch do 30 dní od začatia konania, resp. vo zvlášť zložitých prípadoch najneskôr do 60 dní.

Verejný ochranca práv si uvedomuje náročnosť problematiky, rozsah danej agendy a berie na vedomie i skutočnosť, že pozemkový úrad sa musí vysporiadať s veľkým množstvom návrhov. V konkrétnych konaniach však preukázal aj **niekoľkoročnú nečinnosť**.

Podávateľ v podnete verejnému ochrancovi práv namietal nečinnosť obvodného pozemkového úradu v konaní o nároku na navrátenie vlastníctva k pozemkom podľa zákona č. 503/2003 Z. z. o navrátení vlastníctva k pozemkom a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov.

Preskúmaním podnetu verejný ochranca práv zistil, že podávateľ podnetu si svoj nárok uplatnil žiadosťou, ktorá bola obvodnému pozemkovému úradu doručená **ešte v decembri 2004**. Žiadosť však neobsahovala všetky náležitosti potrebné na rozhodnutie o uplatnenom nároku.

Podľa zákona o správnom konaní, pokiaľ podanie nemá predpísané náležitosti, správny orgán pomôže účastníkovi konania nedostatky odstrániť, prípadne ho vyzve, aby ich v určenej lehote odstránil; súčasne ho poučí, že inak konanie zastaví. Ak bol účastník konania vyzvaný, aby v určenej lehote odstránil nedostatky podania, správny orgán konanie podľa zákona obligatórne preruší. Zodpovednosť za vedenie konania, a teda aj za vybavenie veci včas a bez zbytočných prietahov v súlade s ustanovením správneho poriadku, nesie správny orgán.

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu preukázal, že **obvodný pozemkový úrad v rokoch 2004, 2005 a 2006 nevykonával v konaní žiadne úkony** smerujúce k doplneniu žiadosti o doklady potrebné na posúdenie uplatneného nároku a na vydanie rozhodnutia.

Po preukázaní porušenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov verejným ochrancom práv obvodný pozemkový úrad **vyzval podávateľa podnetu na doplnenie žiadosti** o doklady potrebné na posúdenie uplatneného nároku. Tiež pozval podávateľa podnetu na osobné prejednanie uplatneného nároku.

Záverom k zbytočným prietahom v konaní obvodných pozemkových úradov

Zbytočné prietahy v konaní obvodných pozemkových úradov boli po ich preukázaní odstránené. Riaditelia príslušných pozemkových úradov v stanoviskách na žiadosť verejného ochrancu práv odôvodňovali prietahy **objektívnou náročnosťou konaní a dlhodobou personálnou poddimenzovanosťou úradov**.

Riaditeľka jedného z obvodných pozemkových úradov uviedla, že obvodný pozemkový úrad rieši ešte **62 reštitučných nárokov podľa zákona č. 229/1991 Zb. a cca 684 podľa zákona č. 503/2003 Z. z.**, pričom od urbárikov prišlo **cca 5 000 individuálnych žiadostí**, ktoré riešia hromadne.

Viaceré z konaní, v ktorých verejný ochranca práv preukázal zbytočné prietahy, boli aj opakovane prerušené, niektoré preskúmavali prokuratúra i sudy. Verejný ochranca práv si je **vedomý náročnosti uvedených konaní**. Ich objektívna náročnosť a rozsah preskúmania sa však **neprejavili v ustanovení osobitnej lehoty na vydanie rozhodnutia**.

2.1.1.6. Zbytočné prietahy v konaní iných orgánov verejnej správy

Aj ďalšie orgány verejnej správy verejný ochranca práv upozornil na povinnosť dodržiavať základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov. Poukázal tiež na judikatúru Ústavného súdu Sloven-

skej republiky, podľa ktorej **právo na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov priznáva oprávneným osobám širšiu právnu ochranu, ako len pred úmyselným alebo nedbanlivostným konaním príslušného orgánu verejnej správy**. Aj v prípade neexistencie subjektívnych príčin na strane príslušného orgánu verejnej správy môže dôjsť k porušeniu ústavného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov.

Po preskúmaní podnetov verejný ochranca práv preukázal, že právo na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov porušil **úrad práce sociálnych vecí a rodiny aj dve ministerstvá, v troch prípadoch úrad verejného zdravotníctva, tiež obvodný úrad životného prostredia, krajský lesný úrad i okresné riaditeľstvo Policajného zboru**.

Zbytočné prietahy v konaní úradu práce, sociálnych vecí a rodiny

*Do Kancelárie verejného ochrancu práv prišiel požiadať o pomoc pri odstránení nečinnosti úradu práce, sociálnych vecí a rodiny podávateľ, ktorý namietal, že jeho vyradenie či nevyradenie z evidencie uchádzačov o zamestnanie **sa rieši už viac ako dva roky**.*

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že **rozsudkom z augusta 2007** krajský súd zrušil rozhodnutie žalovaného – Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny z februára 2007 a rozhodnutie úradu práce, sociálnych vecí a rodiny z decembra 2006 a vec vrátil žalovanému na ďalšie konanie. Po doručení rozsudku spolu s administratívnym spisom v novembri 2007 začala úradu plynúť lehota na rozhodnutie vo veci.

Správny orgán nerozhodol v zákonnej lehote 30 dní od začatia konania a ani nepožiadaval odvolací orgán o primerané predĺženie lehoty.

Príslušný úrad práce, sociálnych vecí a rodiny rozhodol následne, **až rozhodnutím z marca 2008**. Verejný ochranca práv úrad zároveň vyzval, aby prijal také **opatrenia, ktoré zabezpečia, aby v budúcnosti nedochádzalo k prietahom v konaní** o vyradenie z evidencie uchádzačov o zamestnanie.

Zbytočné prietahy v konaní Ministerstva obrany Slovenskej republiky

*Verejný ochranca práv preskúmal podnet, v ktorom jeho podávateľ namietal nečinnosť Ministerstva obrany Slovenskej republiky vo veci rozhodovania o opravnom prostriedku (rozklade) podľa zákona č. 726/2004 Z. z. o poskytnutí jednorazového peňažného príspevku **osobám zaradeným v rokoch 1948 až 1954 do vojenských táborov nútených prác a pozostalým manželkám po týchto osobách v znení neskorších predpisov**.*

Preskúmaním podnetu verejný ochranca práv zistil, že rozhodnutím Ministerstva obrany Slovenskej republiky, oddelenia vojnových veteránov a vydávania osvedčení bol podávateľovi podnetu **priznaný jednorazový peňažný príspevok** v sume **24 000 Sk** za 16 mesiacov výkonu základnej vojenskej služby vo vojenských táboroch nútených prác v rokoch 1952 a 1953.

Proti vyššie uvedenému rozhodnutiu podávateľ nepodal riadny opravný prostriedok, a tak rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť. Podal však novú žiadosť, v ktorej sa domáhal zaplataenia jednorazového peňažného príspevku aj za obdobie v roku 1954, keď bol opäť zaradený do podmienok nútených prác.

Prvostupňový orgán jeho **žiadosť z októbra 2007 zamietol rozhodnutím v marci 2008**, pretože ustanovením do funkcie veliteľa čaty bol podávateľ podnetu vyradený z podmienok nútených prác. Proti tomuto rozhodnutiu podávateľ podal opravný prostriedok (rozklad), v ktorom uznal, že jednorazový peňažný príspevok mu nepatrí za obdobie výkonu funkcie veliteľa čaty, domáhal sa však priznania príspevku za obdobie, v ktorom bol premiestnený k inej rote a ustanovený ako slobodník – pracovník.

Podľa stanoviska ministerstva na žiadosť verejného ochrancu práv **rozkladová komisia prerokovala v období od júna 2006 viac ako 1000 rozkladov a podnetov na preskúmanie nárokov žiadateľov o jednorazový peňažný príspevok**. V stanovisku sa tiež uvádza, že niektorí žiadatelia podávali podania **opakovane**, v dôsledku čoho bol počet prejednaných vecí **ešte vyšší**. Vzhľadom na uvedený vysoký počet prípadov „sa rozkladová komisia dostala do sklzu“.

Následným rozhodnutím ministra obrany Slovenskej republiky **z novembra 2008** boli obidve predchádzajúce rozhodnutia prvostupňového orgánu zmenené a podávateľovi podnetu bol priznaný jednorazový peňažný príspevok **v sume 34 500 Sk**, t. j. aj za obdobie zaradenia do vojenských táborov nútených prác po opätovnom zaradení do výkonu nútených prác v roku 1954.

Na základe vyššie uvedeného verejný ochranca práv dospel k záveru, že došlo k porušeniu práva podávateľa podnetu na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov. Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, vedúceho oddelenia vojnových veteránov a vydávania osvedčení **požiadal o dodržiavanie zákonom ustanovených lehôt na rozhodovanie** o opravných prostriedkoch podľa zákona tak, aby v budúcnosti už nedochádzalo k zbytočným prietahom.

Zbytočné prietahy v konaní krajského lesného úradu

Poľovnícke združenie požiadalo verejného ochrancu práv o pomoc pri odstránení nečinnosti krajského lesného úradu v konaní, v ktorom bolo rozhodnutím Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky v marci 2008 zrušené rozhodnutie krajského lesného úradu z januára 2008 a vec mu bola vrátená na nové prejednanie a rozhodnutie.

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že poľovnícke združenie, ktoré sa s podnetom na neho obrátilo, podalo **v októbri 2006 návrh na obnovu konania**, v ktorom boli rozhodnutím bývalého okresného úradu, odboru pozemkového, poľnohospodárstva a lesného hospodárstva **zo septembra 2003** schválené zmluvy o nájme výkonu práva poľovníctva, ktoré s prenajímateľmi poľnových pozemkov uzavrelo iné poľovnícke združenie. Obvodný lesný úrad rozhodol o povolení obnovy tohto konania. Proti uvedenému rozhodnutiu podalo vyššie uvedené iné poľovnícke združenie odvolanie, na základe ktorého krajský lesný úrad **rozhodnutím z marca 2007** napadnuté rozhodnutie obvodného lesného úradu zrušil. Poľovnícke združenie, ktoré sa obrátilo na verejného ochrancu práv, opäť podalo návrh na obnovu konania. Keďže krajský lesný úrad **v januári 2008** uvedený návrh na obnovu konania zamietol, podalo poľovnícke združenie proti rozhodnutiu krajského lesného úradu odvolanie, na základe ktorého Ministerstvo pôdohospodárstva Slovenskej republiky rozhodnutím **z marca 2008 napadnuté rozhodnutie zrušilo** a vec vrátilo krajskému lesnému úradu na nové konanie a rozhodnutie.

Krajský lesný úrad požiadal Ministerstvo pôdohospodárstva Slovenskej republiky o predĺženie lehoty na vydanie rozhodnutia z dôvodu zložitosti konania, pričom listom ministerstva bolo **predĺženie lehoty povolené do 31. augusta 2008**. Krajský lesný úrad však **rozhodnutie vydal až dňa 5. decembra 2008**.

Na základe vyššie uvedeného mal verejný ochranca práv za preukázané, že v konaní krajského lesného úradu došlo k zbytočným prietahom. Krajský lesný úrad sa v závere stanoviska verejnému ochrancovi práv **ospravedlnil aj za nedodržanie zákonnej 20-dňovej lehoty na predloženie stanoviska**, čo bolo podľa stanoviska „**spôsobené pracovnou vyťaženosťou zamestnancov tunajšieho úradu**“.

Nečinnosť Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky

*Podnet, v ktorom odsúdený namietal postup Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky vo veci vybavovania jeho sťažnosti, bol verejnému ochrancovi práv doručený z ústavu na výkon trestu odňatia slobody. Podávateľ podnetu namietal, že ani „na moje urgencie som do dnešného dňa z ministerstva spravodlivosti nedostal žiadnu odpoveď s vysvetlením o postupe vybavovania mojej sťažnosti. **Predpokladám, že 12 mesiacov je dostačujúca doba na to, aby sa moja sťažnosť prešetrila.**“*

Nevybavením sťažnosti v lehote ustanovenej zákonom o sťažnostiach Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky porušilo základné právo podávateľa podnetu na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov.

Verejný ochranca práv musel konštatovať, že sťažnosť podávateľa podnetu bola Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky **vybavená až na základe opakovaných žiadostí verejného ochrancu práv** adresovaných ministrovi spravodlivosti Slovenskej republiky, a to **po viac ako trinástich mesiacoch** od doručenia sťažnosti podávateľom.

V písomnom stanovisku Sekcie trestného práva Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky verejnému ochrancovi práv sa uvádza, že neskoré vybavenie podania bolo **spôsobené objektívnymi príčinami spočívajúcimi v neúmernom zaťažení zamestnancov zaoberajúcich sa touto agendou**. Problémom bola aj skutočnosť, že v jednom stanovisku ministerstva je uvedené, že podnet Sekcia trestného práva Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky eviduje ako podnet na podanie dovolania, v inom, že podanie bolo podateľňou prijaté ako sťažnosť podľa jeho značenia.

Podpredsedu vlády a ministra spravodlivosti verejný ochranca práv požiadal, aby dohliadol, aby Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky v budúcnosti pri vybavovaní sťažností **oddržiavalo právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov**.

Nečinnosť obvodného úradu životného prostredia

Podávateľ namietal nečinnosť obvodného úradu životného prostredia pri vybavovaní jeho viacerých sťažností týkajúcich sa „zamáčania jeho pozemku a maštale úpravami susednej nehnuteľnosti“ a odstránenia nedostatkov zistených pri štátnom vodoochrannom dozore.

Verejný ochranca práv preskúmaním tohto podnetu zistil aj tú skutočnosť, že **úrad nesprávne postupoval podľa ustanovenia zákona o sťažnostiach**, podľa ktorého, ak ďalšia opakovaná sťažnosť podaná tým istým sťažovateľom v rovnakej veci neobsahuje nové skutočnosti, správnosť jej vybavenia sa opätovne nekontroluje, ani sa o tom sťažovateľ neupovedomí. Urobí sa o tom úradný záznam do spisového materiálu. Preto tretia sťažnosť podávateľa podnetu podľa poskytnutého stanoviska **nebola obvodným úradom životného prostredia opakovane prešetrovaná**. Vzhľadom na uvedené mu ani **neboli výsledky prešetrenia písomne oznámené**.

Verejný ochranca práv však preukázal, že tretia sťažnosť podávateľa obsahuje nielen **nové skutočnosti** (kontrola uložených opatrení), ale **aj odlišný predmet sťažnosti** (predmetom pôvodných sťažností bola činnosť suseda, ktorá, ako sťažovateľ uvádzal, je v rozpore so zákonom, predmetom novej sťažnosti bola kontrola odstránenia už zistených nedostatkov).

Zbytočné prietahy v konaní úradov verejného zdravotníctva

*Sťažnosti adresované podávateľmi podnetov **regionálnym úradom verejného zdravotníctva** sa týkali merania hluku v bytoch spôsobeným prevádzkou mäsiarstva a lahôdok a uvedenia priestorov vinárne do prevádzky. **Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky** bola adresovaná sťažnosť vo veci štátnozamestnaneckého pomeru.*

Vo veci sťažnosti podávateľky podnetu, týkajúcej sa jej štátnozamestnaneckého pomeru, verejný ochranca práv preukázal, že zo strany Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky bolo porušené právo podávateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov. Na podnet sťažovateľky aj Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky ako orgán kontroly vykonalo v Úrade verejného zdravotníctva Slovenskej republiky mimoriadnu kontrolnú akciu podľa zákona o kontrole v štátnej správe zameranú na dodržiavanie zákona o sťažnostiach, ktorou taktiež boli **zistené procesné i vecné nedostatky pri uplatňovaní ustanovení zákona o sťažnostiach**.

Preskúmaním sťažnosti podávateľky podnetu vo veci uvedenia priestorov vinárne do prevádzky verejný ochranca práv preukázal nedodržanie zákonnej lehoty na vybavenie sťažnosti. Na odstránenie zistených nedostatkov boli zo strany regionálneho úradu verejného zdravotníctva **prijaté viaceré opatrenia** a so zodpovednou zamestnankyňou bol vykonaný pohovor, pri ktorom bola upozornená na povinnosť dôsledne

dodržiavať ustanovenia zákona o správnom konaní s tým, že v prípade opakujúcich sa nedostatkov bude takéto konanie posudzované ako porušenie služobnej disciplíny. Problematika dodržiavania ustanovení zákona o správnom konaní v znení neskorších predpisov bola prerokovaná na gremiálnej porade vedúcej služobného úradu a následne na poradách vedúcich jednotlivých odborov so všetkými zamestnancami. Napriek tomu verejný ochranca práv požiadal regionálny úrad verejného zdravotníctva, aby v budúcnosti v obdobných konaniach dodržiaval právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, ktoré je ako právo na súdnu a inú právnu ochranu zaručené v článku 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

Po preskúmaní podnetu veci merania hluku v bytoch verejný ochranca práv preukázal, že regionálny úrad verejného zdravotníctva **nedodrжал lehoty na vybavenie sťažností podľa zákona o sťažnostiach a ani lehoty na vybavenie žiadosti o sprístupnenie informácie podľa zákona o slobodnom prístupe k informáciám.**

Zbytočné prietahy v konaní okresného riaditeľstva Policajného zboru

Verejnemu ochrancovi práv podal podnet podávateľ vo veci zbytočných prietahov v trestnom konaní vedenom na okresnom riaditeľstve Policajného zboru – odbor skráteného vyšetrovania. Trestné oznámenie podal v auguste 2008 a namietal, že ani po viac ako 30 dňoch nedostal žiadne vyrozumienie. Zároveň uviedol, že má pocit, že vo veci sa „dejú obštrukcie“.

Preskúmaním podnetu verejný ochranca práv zistil, že písomné trestné oznámenie prevzal odbor skráteného vyšetrovania v auguste 2008 od obvodného oddelenia Policajného zboru, ktoré prvotne prijalo trestné oznámenie, a to vo **veci podozrenia zo spáchania trestného činu nevyplatenia mzdy a odstupného**. Z prehľadu úkonov okresného riaditeľstva Policajného zboru verejný ochranca práv zistil, že tento orgán verejnej správy **nepostupoval podľa príslušného ustanovenia Trestného poriadku**, podľa ktorého policajť začne trestné stíhanie bez meškania, najneskôr však do 30 dní od prijatia trestného oznámenia, ak ho treba doplniť. Zákonná lehota nebola v danom prípade dodržaná a policajný orgán rozhodol namiesto najneskôr do 18. septembra 2008 až dňa 9. októbra 2008. Verejný ochranca práv nezistil žiadne skutkové ani právne skutočnosti, ani také správanie strán konania, ktoré by odôvodňovali prekročenie zákonnej lehoty. Poukázal najmä na obdobie nečinnosti policajného orgánu v období od 20. augusta 2008 do 16. septembra 2008, keď nevykonával **žiadny procesný úkon**.

Záverom k zbytočným prietahom

Súčinnosť s uvedenými orgánmi verejnej správy pri odstraňovaní zbytočných prietahov verejný ochranca práv **celkovo hodnotí ako veľmi dobrú**. Jej výsledkom bolo v uplynulom roku takmer vo všetkých prípadoch rýchle a operatívne riešenie konkrétnej veci. V rámci vybavenia každého podnetu je **cieľom verejného ochrancu práv okrem prijatia konkrétnych opatrení v danej veci, aj hľadanie riešenia problémov tak, aby sa ani v iných prípadoch, ktoré nie sú predmetom jeho preskúmania, tieto v budúcnosti nevyšktyli**. Ako však vyplýva zo stanovísk predstaviteľov jednotlivých orgánov verejnej správy uvedených v tejto časti správy, ich základným problémom je **nedostatočný pomer pracovných síl k počtu vybavovaných vecí**.

Verejný ochranca práv musí aj na tomto mieste opakovane zdôrazniť, že **nedostatky v personálnom obsadení orgánov štátu nezbavujú štát zodpovednosti za porušenie ústavných práv občanov**.

2.1.2. Právo domáhať sa svojho práva na súde a v prípadoch ustanovených zákonom i na inom orgáne Slovenskej republiky

V uplynulom roku činnosti verejný ochranca práv preukázal aj porušenie práva zaručeného **článkom 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky**, podľa ktorého každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom i na inom

orgáne Slovenskej republiky, a to **v 4 prípadoch**. Všetkým podávateľov týchto podnetov bolo **odopreté právo byť účastníkom konania a domáhať sa tak svojho práva na príslušnom orgáne**.

*Samosprávny kraj postúpil verejnému ochrancovi práv žiadosti o prešetrenie **majetkovoprávneho vyporiadania pozemkov pod pozemnou komunikáciou**, ktorých sú podávatelia podielovými spoluvlastníkmi.*

Preskúmaním podnetu verejný ochranca práv zistil, že problém nastal pri výstavbe miestnej komunikácie. Prípravy na jej výstavbu sa **začali v roku 2002**. Ešte vo februári 2002 bola medzi mestom ako budúcim nájomcom a vlastníkmi pozemkov, medzi nimi aj s podávateľmi, ako budúcimi prenajímateľmi, uzatvorená zmluva o uzatvorení budúcej zmluvy, ktorá obsahovala aj súhlas budúcich prenajímateľov na zabezpečenie stavebného povolenia a so vstupom na pozemky na účely stavebných prác. K uzatvoreniu nájomnej zmluvy, ani kúpnej zmluvy v prípade podávateľov však nedošlo. **Stavebné povolenie** na realizáciu stavby bolo vydané vtedy príslušným okresným úradom **v októbri 2002**. Mestom bolo **v septembri 2003 vydané dodatočné povolenie zmeny stavby** pred jej dokončením, doručované verejnou vyhláškou. **V decembri 2003** bolo následne vydané rozhodnutie o povolení na užívanie stavby (**kolaudačné rozhodnutie**).

V uvedenom kolaudačnom konaní však podávatelia neboli účastníkmi konania. Následkom tejto skutočnosti neboli prizvaní na ústne konanie spojené s miestnym zisťovaním, nebolo im doručované rozhodnutie o povolení užívať stavbu, v nadväznosti na čo **nemali možnosť využiť riadny opravný prostriedok**.

Súčasťou práva domáhať sa svojho práva na súde alebo na inom zákonom ustanovenom orgáne Slovenskej republiky podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky je **aj právo byť účastníkom konania, v ktorom sa rozhoduje o jeho právach a povinnostiach**. V opačnom prípade je totiž účastník pozbavený možnosti chrániť svoje práva a právom chránené záujmy. Podľa čl. 13 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky **hraniče základných práv a slobôd možno upraviť za podmienok ustanovených touto ústavou len zákonom (princíp legality)**. Nestačí, ak stavebný úrad kontroluje sám aj rešpektovanie práv a oprávnených záujmov vlastníka pozemku, ktorý nie je stavebníkom v kolaudačnom konaní namiesto neho, lebo vlastníka pozemku má právo zúčastňovať sa na kontrole zákonnosti zásahu do jeho práv, vrátane ústavných.

Primátor mesta verejnému ochrancovi práv počas vybavovania podnetu prisľúbil, že uloží zodpovedným pracovníkom, aby vypracovali postup na majetkovoprávne vyporiadanie pozemkov zastavaných miestnou komunikáciou. Následne bola verejnému ochrancovi práv doručená aj podrobná informácia o navrhovanom spôsobe a postupe riešenia veci.

2.1.3. Právo na ochranu zdravia

Podľa ustanovenia **článku 40 Ústavy Slovenskej republiky** má každý právo na ochranu zdravia. Na základe zdravotného poistenia majú občania právo na bezplatnú zdravotnú starostlivosť a na zdravotnícke pomôcky za podmienok, ktoré ustanoví zákon.

*Z výkonu trestu odňatia slobody bol verejnému ochrancovi práv doručенý podnet, v ktorom jeho podávateľ vyslovil „nespokojnosť s úrovňou poskytovania zdravotnej starostlivosti v ústave“. Namietal, že 5. a 6. februára 2008 bol nahlásený k lekárovi, pričom 6. februára 2008 bola streda, tzv. nárokový deň a **nebol predvedený k lekárovi**. Ráno 9. februára 2008 žiadal referenta na dennej zmene o pohotovosť. Ten ho mal „odbiť inteligentnou odpoveďou – že až keď to bude životu nebezpečné“. Podľa tvrdenia podávateľa podnetu sa to opakovalo aj 10. februára 2008, a až po viacerých prosbách **mu bolo slúbené privolanie pohotovosti**. Veliteľ zmeny údajne volal pohotovosť, ktorá však neprišla. Dňa 11. februára 2008 podávateľovi podnetu mal osobne veliteľ zmeny povedať, že mu nič nebolo nahlásené. Podnet poslal verejnému ochrancovi práv 17. februára 2008 s tým, že sa **ešte stále nedostal k lekárovi**.*

Počas osobnej návštevy zamestnancov Kancelárie verejného ochrancu práv v ústave na výkon trestu odňatia slobody a ústave na výkon väzby bolo zistené, že podávateľ sa dňa 5. februára 2008 **zapísal do knihy predvádzania k lekárovi ako akútny prípad**, čo podľa vyjadrenia vedúceho oddelenia výkonu trestu a zástupcu riaditeľa ústavu znamená, že odsúdený musí byť k lekárovi predvedený v ten istý deň. V písomnom stanovisku riaditeľa odboru výkonu väzby a výkonu trestu Generálneho riaditeľstva Zboru väzenskej a justičnej stráže sa uvádza, že dňa 5. februára 2008 sa odsúdený nahlásil do knihy predvádzania k lekárovi, avšak nastúpil do práce. Pri osobnom stretnutí podávateľ tvrdil, že dňa 5. februára 2008 do práce nenastúpil, naopak, zostal v tento deň na cele. Po vyžiadaní knihy predvádzania k lekárovi zamestnanci Kancelárie verejného ochrancu práv zistili, že dňa 5. februára 2008 podávateľ podnetu **nenastúpil do práce**, ale zostal na cele, čo nakoniec priznali aj vedúci oddelenia výkonu trestu a zástupca riaditeľa ústavu. Napriek tomu, že sa podávateľ zapísal do knihy predvádzania k lekárovi ako akútny prípad a zostal na cele, **nebol v tento deň a ani najbližšie ďalšie dni predvedený k lekárovi**. Ústavná lekárka počas osobného stretnutia vyhlásila, že dňa 5. februára 2008 dala príkaz službukonajúcemu referentovi, aby odsúdeného k nej na vyšetrovanie priviedol, ale on to **nevykonal**, o čom mala aj zápis v zdravotnej dokumentácii. Podľa písomného stanoviska riaditeľa odboru výkonu väzby a výkonu trestu Generálneho riaditeľstva Zboru väzenskej a justičnej stráže aj dňa 6. februára 2008 sa odsúdený nahlásil do knihy predvádzania k lekárovi. Napriek tomu nastúpil bez udania akýchkoľvek problémov do práce. Počas osobnej návštevy v ústave bolo potvrdené, že podávateľ sa aj dňa 6. februára 2008 zapísal do knihy predvádzania k lekárovi. Podľa vyjadrenia zástupcu riaditeľa ústavu, a tiež podľa vyjadrenia podávateľa podnetu, majú odsúdení každého oddielu určený jeden nárokový deň, t. z. jeden deň v týždni, kedy môžu byť predvedení k lekárovi, pričom v oddiele podávateľa je týmto dňom streda. Dňa 6. februára 2008 bola streda, teda tzv. nárokový deň. Napriek tomu nebol podávateľ v tento deň a ani najbližšie ďalšie dni predvedený k lekárovi. Pokiaľ ide o dni 9. a 10. februára 2008, v podnete a pri osobnom stretnutí podávateľ tvrdil, že v tieto dni sa jeho **zdravotný stav zhoršil a žiadal o privolanie pohotovostného lekára**.

V písomnom stanovisku riaditeľ odboru výkonu väzby a výkonu trestu Generálneho riaditeľstva Zboru väzenskej a justičnej stráže konštatuje: „Podľa písomných stanovísk službukonajúcich referentov režimu oddelenia výkonu trestu odsúdený v dňoch 9. a 10.2.2008 nežiadal privolanie pohotovostného lekára.“ Uvedené skutočnosti pri osobnej návšteve v ústave nebolo možné preveriť vzhľadom na to, že ide o víkendové dni, počas ktorých sa v ústave nevedie žiadna evidencia žiadostí odsúdených o lekárske vyšetrenie. V knihe predvádzania k lekárovi sú zaznamenané žiadosti odsúdených o lekárske vyšetrenie **len počas pracovných dní**.

Podľa článku 40 Ústavy Slovenskej republiky má každý právo na ochranu zdravia. Podľa zákona o výkone trestu odňatia slobody má odsúdený **právo na zdravotnú starostlivosť za podmienok ustanovených osobitnými predpismi**. Riaditeľ ústavu je povinný odsúdeným zabezpečiť poskytovanie zdravotnej starostlivosti. Podľa Vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky, ktorou sa vydáva Poriadok výkonu trestu odňatia slobody odsúdenému, ktorý o to požiada, **sa umožní lekárske vyšetrenie**.

S poukazom na výsledky vybavenia podnetu verejný ochranca práv riaditeľa ústavu žiadal, aby **prijal opatrenia, ktoré povedú k efektívnemu zabezpečeniu základného práva odsúdených a obvinených, vykonávajúcich trest odňatia slobody alebo väzbu na ochranu zdravia**. Riaditeľ ústavu písomne verejného ochrancu práv **podrobne informoval o prijatých opatreniach**, týkajúcich sa poskytovania zdravotnej starostlivosti odsúdeným v ústave. O uvedených opatreniach boli príslušníci oddelenia výkonu trestu a zdravotníckeho zariadenia ústavu oboznámení prostredníctvom porád oddelení a úsekov. Referent režimu úseku režimovej činnosti oddelenia výkonu trestu, ktorý nezabezpečil lekárske ošetrenie, sa podľa vyjadrenia riaditeľa svojím konaním **dopustil disciplinárneho previnenia** a bol potrestaný výčitkou. Aj lekárka referátu lekárskej starostlivosti, ktorá nezabezpečila lekárske ošetrenie, sa podľa vyjadrenia svojím konaním **dopustila disciplinárneho previnenia**.

2.1.4. Porušenie práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe

Podľa ustanovenia **článku 39 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky** občania majú právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate živiteľa.

*„Podľa môjho laického názoru je **rozhodnutie Sociálnej poisťovne nespravodlivé a diskriminačné.**“ Uviedol v podnete verejnému ochrancovi práv pracujúci dôchodca a požiadaval ho o preskúmanie rozhodnutia Sociálnej poisťovne o nároku na jeho dôchodok.*

Preskúmaním podnetu verejný ochranca práv zistil, že Sociálna poisťovňa **rozhodnutím z decembra 2007 zamietla žiadosť** podávateľa podnetu o priznanie starobného dôchodku, nakoľko mu **nebola na nárok na starobný dôchodok zhodnotená doba štúdia**, hoci **podmienky na započítanie tejto doby boli splnené**.

Preskúmaním podnetu verejný ochranca práv preukázal, že v konaní došlo k porušeniu základného práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate živiteľa. Následne po podaní podnetu verejnému ochrancovi práv **v konaní o opravnom prostriedku bol nárok podávateľa na starobný dôchodok opätovne posúdený** a podávateľovi podnetu bola na nárok na starobný dôchodok **zhodnotená doba štúdia** v rokoch 1955 až 1958.

Rozhodnutím Sociálnej poisťovne z februára 2008 bol podávateľovi podnetu priznaný starobný dôchodok od 1. januára 2007. Doplatok na starobnom dôchodku za obdobie od 1. januára 2007 do 9. apríla 2008 mu bol poukázaný na účet v banke. Výplata starobného dôchodku bola zariadená na účet v banke od 10. apríla 2008.

Po doručení rozhodnutia Sociálnej poisťovne podávateľ v liste verejnému ochrancovi práv uviedol: „Som presvedčený, že k tomuto novému rozhodnutiu by ústredie Sociálnej poisťovne bez Vašej zainteresovanosti ani v mojom prípade nedospelo.“

2.1.5. Právo na informácie

Verejný ochranca práv preukázal porušenie základného práva na informácie zaručeného **ustanovením článku 26 Ústavy Slovenskej republiky** v uplynulom roku **v 7 prípadoch**.

Porušenie práva na informácie Najvyšším súdom Slovenskej republiky

*Podávateľ, ktorého niekoľkoročný spor **vo veci jeho invalidného dôchodku** bol už na Najvyššom súde Slovenskej republiky namietať v podnete verejnému ochrancovi práv, že Najvyšší súd Slovenskej republiky porušil jeho právo na informácie, nakoľko **jeho žiadosti o informácie ignoruje.***

Preskúmaním podnetu verejný ochranca práv zistil, že podávateľ podal na Najvyšší súd Slovenskej republiky ešte **v januári 2007 písomnú žiadosť vo veci žiadosti o odstránenie prietahov v pojednávaní**. Súčasťou tejto žiadosti bola aj **žiadosť o poskytnutie informácie** podľa zákona o slobode informácií. **V júli 2007** podávateľ podnetu **opätovne podal žiadosť o informáciu**.

Predseda Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vo svojom liste na žiadosť verejného ochrancu práv ešte v auguste 2007 oznámil, že v konaní podávateľa podnetu rozhodol tak, že napadnuté rozhodnutie zrušil a vec vrátil na nové konanie. Podľa vyjadrenia predsedníčky senátu, ktorej bola vec pridelená, ide o právne zložitú vec, v ktorej je potrebné vyriešiť vec zásadného významu. Z uvedeného dôvodu si aj vypracovanie rozhodnutia malo vyžiadať dlhší čas a z tohto dôvodu malo byť vyhotovené a vyexpedované do konca augusta 2007. Tiež oznámil, že žiadosti podávateľa podľa vyjadrenia predsedníčky senátu **neboli považované za žiadosti o poskytnutie informácií, ale išlo iba o doplňujúce podania týkajúce sa priebehu konania**.

Konkrétny spôsob uvedených podaní je možné zistiť len z predmetného spisu, ktorý bol však **už expedovaný** na krajský súd.

Osobným nahliadnutím do príslušného spisového materiálu na krajskom súde však bolo zistené, že žiadosti podávateľa **sa v predmetnom spise nenachádzajú**. Zároveň bolo zistené, že sa nenachádzajú ani na sekretariáte predsedníčky krajského súdu.

Z uvedeného dôvodu verejný ochranca práv v septembri 2007 opätovne požiadal o stanovisko Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci vybavenia žiadostí podávateľa podnetu o poskytnutie informácií podaných podľa zákona o slobode informácií. Stanovisko verejný ochranca práv opakovane urgoval v decembri 2007 i v januári 2008.

Najvyšší súd Slovenskej republiky svojím listom z marca 2008 verejnému ochrancovi práv oznámil, že opätovne preveril spôsob vybavenia žiadostí podávateľa. V zbernom spise sa nenachádza záznam alebo informácia, z ktorej by bolo zrejmé, akým konkrétnym spôsobom boli uvedené podania vybavené. Predsedníčka senátu pri posudzovaní uvedených žiadostí **vychádzala z ich obsahu a dospela k záveru, že nejde o žiadosti o poskytnutie informácií podľa zákona o slobode informácií. Vyhlásením rozhodnutia v predmetnom spore považovala vec za skončenú**.

Lehota na sprístupnenie podávateľom požadovaných informácií uplynula vo veci prvej žiadosti **ešte dňa 5. februára 2007** a pri druhej žiadosti podávateľa dňa **13. júla 2007**, tieto však ani po roku neboli zo strany Najvyššieho súdu Slovenskej republiky podľa príslušného zákona vybavené.

Na základe uvedených skutočností verejný ochranca práv kvalifikoval postup Najvyššieho súdu Slovenskej republiky ako porušenie základného práva na informácie zaručeného článkom 26 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky. Týmto článkom sa zaručuje vyššia kvalita práva na informácie, pretože Ústava Slovenskej republiky štátnym orgánom a orgánom územnej samosprávy v rozsahu zákona ukladá povinnosť vlastnou činnosťou rozširovať a poskytovať informácie o svojej činnosti v štátnom jazyku. Túto povinnosť nemajú iné orgány verejnej moci (nález Ústavného súdu 10/1999).

Na základe uvedených skutočností verejný ochranca práv požiadal Najvyšší súd Slovenskej republiky o prijatie opatrení na dodržiavanie zákona o slobode informácií a zároveň ho požiadal o oznámenie, aké opatrenia boli prijaté.

Dňa 5. júna 2008 predseda Najvyššieho súdu Slovenskej republiky verejnému ochrancovi práv oznámil: „Váš list som doručil predsedníčke správneho kolégia s tým, aby boli s ním **oboznámení všetci členovia kolégia**, na ktorom úseku došlo k porušeniu práva na informácie s tým, aby bola venovaná **zvýšená pozornosť obsahu podaní aj z hľadiska ustanovení zákona č. 211/2000 Z. z.** Vedúcu kancelárie správneho kolégia som upozornil na to, aby sa v zmysle platného kancelárskeho poriadku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky **starostlivo postupovalo k žurnalizácií každého podania**, ktoré sa môže týkať prejednávanej veci a môže byť podľa obsahu posudzované nielen ako doplňujúce podanie k už podanému opravnému prostriedku ale zároveň aj ako žiadosť o podanie informácie podľa zákona č. 211/2000 Z. z. bolo v kópii doručené zamestnankyni Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ktorá je podľa súčasného organizačného zadelenia a rozvrhu práce určená na vybavovanie žiadostí v zmysle zákona č. 211/2000 Z. z. Okrem toho som už podnikol a robím ďalšie opatrenia smerujúce k vydaniu registratúrneho poriadku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky... **Po vydaní registratúrneho poriadku a implementovaní príslušného programu do počítačovej siete Najvyššieho súdu Slovenskej republiky** bude každé podanie evidované v elektronickej podobe a umožní sa ľahšie vyhľadávanie a sledovanie „pohybu“ každého podania ako sa s ním naložilo. Som presvedčený, pán verejný ochranca práv, že tieto opatrenia povedú k tomu, aby sa podania na najvyššom súde **vybavovali promptnejšie a náležitým spôsobom, aby nedochádzalo k takým nedostatkom, aké ste zistili vo veci...**“

Porušenie práva na informácie Úradom geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky

Štátna občianka Maďarskej republiky zastúpená splnomocneným zástupcom v podnete namietala nečinnosť Úradu geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky vo veci žiadosti o náhradu škody spôsobenej protiprávnym odňatím vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam.

Verejný ochranca práv preskúmaním všetkých informácií zistil, že **v apríli 2005** bola Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky **doručená žiadosť** o náhradu škody spôsobenej protiprávnym odňatím vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam podávateľky podnetu. **V marci 2006** jej bolo doručené na vedomie odstúpenie uvedenej žiadosti Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky Úradu geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky. Listom Úradu geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky **z apríla 2006** bola podávateľka vyzvaná na oznámenie výšky škody, ktorú žiada uhradiť. Požadovanú výšku úradu oznámila listom zo septembra 2006. **V januári 2007** podávateľka podnetu na úrad zaslala žiadosť o oznámenie stavu predmetného konania. Nakoľko nedostala žiadnu odpoveď, **v júli 2007** úradu doručila list označený ako sťažnosť, ktorým žiadala o poskytnutie informácie o stave konania podľa zákona o slobode informácií. Listom **z novembra 2007** úrad oznámil podávateľke podnetu, že nedisponuje spismi týkajúcimi sa uvedenej veci a nemá o predmetnej veci žiadne informácie. Z tohto dôvodu požiadal príslušný katastrálny úrad o zaslanie predmetných spisov a stanoviska. V odpovedi úradu **z apríla 2008** bolo podávateľke oznámené, že žiadosť o náhradu škody sa **považuje za neoprávnenú**.

Žiadosť o poskytnutie informácie o stave konania doručenej Úradu geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky v júli 2007 bol však úrad povinný vybaviť bez zbytočného odkladu, najneskôr do ôsmich pracovných dní odo dňa podania žiadosti alebo odo dňa odstránenia nedostatkov žiadosti, ak tento zákon neustanovuje inak. Zo závažných dôvodov mohol predĺžiť túto lehotu, najviac však o osem pracovných dní. Predĺženie lehoty musí povinná osoba oznámiť žiadateľovi bezodkladne, najneskôr pred uplynutím lehoty. Preskúmaním podnetu verejný ochranca práv preukázal, že pri vybavovaní žiadosti o poskytnutie informácie o stave konania došlo k porušeniu základného práva na informácie. Úrad následne podávateľke prostredníctvom splnomocneného zástupcu **v odpovedi z apríla 2008 požadované informácie oznámil**.

Porušenie práva na informácie obcami

Verejný ochranca práv preukázal, že obce v uplynulom roku **v 4 prípadoch porušili právo na informácie** svojich obyvateľov.

K porušeniu práva na informácie došlo aj **uznesením obecného zastupiteľstva o zákaze používania nahrávacích zariadení**.

Podávateľ v podnete verejnému ochrancovi práv namietal porušovanie základných práv a slobôd uznesením obecného zastupiteľstva, ktorým bol schválený zákaz používania nahrávacích zariadení.

Preskúmaním podnetu verejný ochranca práv zistil, že uznesením obecného zastupiteľstva z augusta 2007 bol schválený „**zákaz používania nahrávacích zariadení na OZ s účinnosťou od 24. 08. 2007**“.

Podľa čl. 26 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky každý má právo vyjadrovať svoje názory slovom, písmom, tlačou, obrazom alebo iným spôsobom, ako aj slobodne vyhľadávať, prijímať a rozširovať idey a informácie bez ohľadu na hranice štátu. Podmienky ustanoví zákon. **Obecné zastupiteľstvo má povinnosť zdržať sa všetkého, čo by obmedzovalo uplatnenie a naplnenie základného práva na informácie a súčasne má povinnosť umožniť výkon tohto základného práva.**

Zasadnutie obecného zastupiteľstva ako orgánu samosprávy obce sa riadi princípom verejnosti, ktorého podstata spočíva v tom, že každý má možnosť získať informáciu o tom, ako konajú, rozhodujú a inak fungujú orgány územnej samosprávy ako súčasť orgánov verejnej moci. Tento princíp znamená aj možnosť zúčastňovať sa na postupoch alebo zasadnutiach takých orgánov územnej samosprávy, ktoré predchádzajú

rozhodnutiam alebo rozhodovacím procesom. **Obmedziť uplatnenie tohto princípu verejnosti možno len vo verejnom záujme a v nevyhnutnom rozsahu.** Uzavrieť výkon verejnej moci pred občanmi je preto prípustné len v prípadoch, v medziach a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Slobodu prejavu a právo vyhľadávať a šíriť informácie možno obmedziť zákonom, ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných, bezpečnosť štátu, verejného poriadku, ochranu verejného zdravia a mravnosti. Medze základných práv a slobôd možno upraviť za podmienok ustanovených ústavou len zákonom (princíp legality) a pri obmedzovaní základných práv a slobôd sa musí dbať na ich podstatu a zmysel. Takéto obmedzenia sa môžu použiť len na ustanovený cieľ. Ústava Slovenskej republiky ponecháva v dispozičnej sfére každého oprávneného subjektu, aby sa rozhodol, ako právo prijímať, vyhľadávať a rozširovať informácie o verejných veciach uplatní, a či pritom využije technické zariadenia určené na vyhotovenie obrazového, zvukovo-obrazového alebo zvukového záznamu.

Obecné zastupiteľstvo ako orgán verejnej moci je povinné strieť výkon základného práva na informácie a nemôže výkon tohto základného práva zakázať. Na taký postup niet zákonnej úpravy, ktorá by podobné obmedzenie pripúšťala (princíp legality). Navyše, dotknuté uznesenie stanovuje zákaz používania nahrávacích zariadení ako všeobecné pravidlo, platiace pre všetky prípady, bez zohľadnenia miery nevyhnutného rozsahu (princíp proporcionality) a zohľadnenia Ústavou Slovenskej republiky stanovených prípustných dôvodov obmedzenia základného práva na informácie.

Na základe uvedeného verejný ochranca práv preukázal, že uznesením obecného zastupiteľstva došlo k porušeniu základného práva na informácie. Po jeho upozornení obecné zastupiteľstvo prijalo v apríli 2008 nové uznesenie, ktorým bolo **predmetné uznesenie obecného zastupiteľstva zrušené.**

Právo na informácie porušil aj obvodný úrad

Z ústavu na výkon trestu odňatia slobody podal verejnému ochrancovi práv podávateľ podnet vo veci ochrany práva na informácie v súvislosti s jeho žiadosťou z decembra 2007, ktorú podal podľa zákona o slobode informácií obvodnému úradu „s poukazom na svoje procesné postavenie v priestupkovom konaní“.

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že podávateľ podal obvodnému úradu **dve žiadosti o poskytnutie informácií v decembri 2007.** Podávateľ požadoval sprístupnenie konkrétnych informácií z priestupkového spisu, a to vo forme zaslania fotokópií úkonov vykonaných v priestupkovom konaní. Na základe uvedených žiadostí mu bolo **oznámené v januári 2008,** že priestupkový spis bol zaslaný okresnej prokuratúre. Úrad v čase podania a vybavovania žiadosti požadovanými informáciami nedisponoval (priestupkový spis sa nachádzal na prokuratúre, o čom mal vedomosť). Mal preto **postúpiť žiadosť do piatich dní** odo dňa doručenia žiadosti povinnej osobe, ktorá má požadované informácie k dispozícii (pričom postúpenie bezodkladne oznámi žiadateľovi), inak žiadosť odmietnuť rozhodnutím. „Oznámenie“ úradu z januára 2008 podľa obsahu poukazuje skôr na odmietnutie žiadosti. Ak povinná osoba žiadosti nevyhoví hoci len sčasti, vydá o tom v zákonom stanovenej lehote písomné rozhodnutie. Zákon o slobode informácií spája nečinnosť povinnej osoby pri vybavovaní žiadosti o sprístupnenie informácie, resp. nedodržanie zákonnej lehoty alebo jej márne uplynutie, s konkrétnymi následkami. Ak povinná osoba v lehote na vybavenie žiadosti neposkytla informácie či nevydala rozhodnutie a ani informáciu nesprístupnila, predpokladá sa, že vydala rozhodnutie, ktorým odmietla poskytnúť informáciu (ide teda o fiktívne rozhodnutie). Za deň doručenia fiktívneho rozhodnutia sa považuje tretí deň od uplynutia lehoty na vybavenie žiadosti.

Úrad pri vybavovaní žiadosti zo dňa 20. decembra 2007 nedodrжал zákonnú lehotu. Reálne vybavenie žiadosti – t. j. oznámenie z januára 2008 – predstavuje popri fiktívnom vybavení, ktoré vzniklo márnym uplynutím lehoty, podľa teórie správneho práva, ako aj podľa súdnej praxe duplicitné rozhodnutie. Duplicitné rozhodnutie v tej istej veci je v rozpore so zákonom. **Účelom zákonnej fikcie negatívneho rozhodnutia však nie je umožniť orgánom verejnej správy ako povinným osobám zostať nečinnými a spoliehať sa**

na fiktívne rozhodnutie. Každé fiktívne rozhodnutie je v skutočnosti v rozpore so zákonom, čo potvrdzuje aj konštantná judikatúra.

Na základe preskúmania podnetu je nepochybné, že úrad pri vybavovaní žiadosti niekoľkokrát porušil zákon o slobodnom prístupe k informáciám, keď žiadosť nevybavil zákonom ustanoveným spôsobom ani v zákonom ustanovenej lehote.

Po preskúmaní podnetu verejný ochranca práv preto dospel k záveru, že nečinnosťou úradu pri vybavovaní žiadosti došlo k porušeniu základného práva na informácie. Hoci úrad po lehote odpovedal na žiadosť a uviedol v odpovedi niektoré skutočnosti, neodstránil tým porušenie práva na informácie, a to ani za tých okolností, že v danom čase sám žiadané informácie poskytnúť nemohol.

S poukazom na výsledky vybavenia podnetu verejný ochranca práv požiadal prednostu obvodného úradu, aby prijal opatrenia, ktoré povedú k odstráneniu zistených nedostatkov a o prijatých opatreniach ho písomne informoval. Obvodný úrad **listom z júla 2008 postúpil žiadosti podávateľa na vybavenie v tom čase príslušnému obvodnému úradu.** Tým si obvodný úrad splnil svoju povinnosť. **Zodpovední zamestnanci** obvodného úradu boli zároveň **upozornení** na správny postup podľa zákona o slobode informácií.

2.1.6. Osobná sloboda

Ustanovením článku 17 ods. 1 Ústava Slovenskej republiky **zaručuje osobnú slobodu.** Podľa ods. 5 uvedeného ustanovenia **do väzby možno vziať iba z dôvodov a na čas ustanovený zákonom a na základe rozhodnutia súdu.**

*Z ústavu na výkon väzby sa na súdy všetkých stupňov, ministerstvo a generálnu prokuratúru obrátil podávateľ so sťažnosťou **proti nezákonnej väzbe.***

Po komplexnom preskúmaní podnetu verejný ochranca práv zistil, že okresný prokurátor podal **v novembri 2005** na podávateľa **obžalobu** pre trestný čin kupliarstva, trestný čin obchodovania s ľuďmi, sexuálneho násillia, trestný čin násillia proti skupine obyvateľov a proti jednotlivcovi a trestný čin porušovania predpisov o štátnych technických opatreniach na označovanie tovaru. Za uvedené trestné činy bol podávateľ podnetu stíhaný **ako obzvlášť nebezpečný recidivista.** Do väzby bol vzatý uznesením sudcu okresného súdu **z januára 2005.** Väzba bola **opakovane predlžovaná.** Došlo k **zúženiu jej dôvodov.** Neskôr bol dôvod väzby opäť rozšírený aj **na kolúznu väzbu.** Pred namietaným rozhodnutím bola lehota trvania väzby predlžená uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z januára 2007 do júla 2007. Predsedníčka senátu okresného súdu konajúca v dotknutej veci podala na Najvyšší súd Slovenskej republiky v júni 2007 návrh na predlženie lehoty trvania väzby do januára 2008. O tomto návrhu predsedníčky senátu rozhodol Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením **v júli 2007** tak, že **predlžil lehotu trvania väzby do 31. decembra 2007.**

K námietke podávateľa podnetu vo vzťahu k maximálnej dĺžke lehoty trvania väzby predseda Najvyššieho súdu Slovenskej republiky uviedol, že vzhľadom na interpretačné ustanovenie Trestného poriadku účinného od 1. januára 2006 je potrebné uviesť, že skutok v bode 2 obžaloby, za ktorý je podávateľ podnetu stíhaný, by bol podľa v súčasnosti platného a účinného Trestného zákona kvalifikovaný ako trestný čin obchodovania s ľuďmi ako obzvlášť závažný zločin s trestnou sadzbou odňatia slobody 12 až 20 rokov. V takomto prípade môže byť lehota trvania väzby predlžená po 1. januári 2006 **až na 2 roky,** teda do 31. decembra 2007. Tieto skutočnosti uviedol v odôvodnení svojho uznesenia Najvyšší súd Slovenskej republiky v súlade so stanoviskom trestnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky. Pri posudzovaní zákonnosti (ústavnosti) dĺžky trvania väzby je v súčasnosti rozhodujúca právna kvalifikácia skutku v bode 2 obžaloby podanej prokurátorom okresnej prokuratúry z novembra 2005. Podľa Trestného zákona účinného do 1. januára 2006 bol tento trestný čin obzvlášť závažným trestným činom.

Podľa stanoviska Najvyššieho súdu Slovenskej republiky lehota trvania väzby sa posudzuje podľa ustanovenia Trestného poriadku, účinného od 1. januára 2006, v zmysle ktorého celková doba trvania väzby

v prípade skutku naplňajúceho znaky obzvlášť závažného zločinu podľa nového Trestného zákona účinného od 1. januára 2006 **môže trvať až 5 rokov**. Osoby nachádzajúce sa v súdnej väzbe pred 1. januárom 2006 za skutky kvalifikovateľné podľa Trestného zákona účinného od 1. januára 2006 ako obzvlášť závažné zločiny si nemôžu nárokovať, aby celková doba trvania ich väzby **nemohla presiahnuť 4 roky**, lebo toto nové pravidlo platí len od 1. januára 2006, pričom dovtedy platilo staré pravidlo, že celková doba trvania väzby nesmie presiahnuť 5 rokov. Rovnako si nemôžu nárokovať, aby celková doba ich súdnej väzby nemohla presiahnuť 2 roky. Tieto osoby ale majú nárok na nový právny režim, aby ich súdna väzba po 1. januári 2006 nepresiahla 2 roky, to znamená, aby netrvala dlhšie ako do 1. januára 2008, lebo od 1. januára 2006 platí nové pravidlo, že pri takýchto trestných činoch súdna väzba **nesmie presiahnuť 2 roky**.

Nakoľko sa podávateľ podnetu **k 1. januáru 2006 nachádzal v súdnej väzbe** (teda obžaloba bola podaná pred 1. januárom 2006), pre aplikáciu nového pravidla o celkovej lehote trvania väzby Trestného poriadku účinného po 1. januári 2006 bolo potrebné právne kvalifikovať skutok uvedený v bode 2 obžaloby okresnej prokuratúry z novembra 2005 z tohto hľadiska, teda či ide o zločin alebo obzvlášť závažný zločin podľa Trestného zákona účinného po 1. januári 2006.

Senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky kvalifikoval vyššie uvedený skutok podľa Trestného zákona účinného od 1. januára 2006 **ako obzvlášť závažný zločin**. Nakoľko bol teda tento skutok kvalifikovaný ako obzvlášť závažný zločin a k 1. januáru 2006 sa obžalovaný nachádzal v súdnej väzbe, predĺženie lehoty trvania väzby Najvyšším súdom Slovenskej republiky **do 31. decembra 2007 bolo v súlade so stanoviskom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z decembra 2006**. Na základe vyššie uvedených skutočností, rešpektujúc jednak význam stanovísk Najvyššieho súdu Slovenskej republiky ako mimoproceného výkladu, ktorý nie je výsledkom rozhodovacej činnosti Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ale jeho neprocennej, zovšeobecňujúcej činnosti, ako aj ich spoločenskú a právnu relevanciu, verejný ochranca práv dospel k záveru, že výsledkami vybavenia podnetu v časti týkajúcej sa dĺžky trvania väzby nebolo preukázané postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky porušenie základného práva zaručeného čl. 17 ods.1, 5 Ústavy Slovenskej republiky.

K námietke, že „v zmysle čl. 5 ods. 4 Dohovoru a čl. 17 ods. 1 a 5 Ústavy SR a v zmysle Nálezu Ústavného súdu SR III. US 84/06 zo 17. 5. 2006 ako aj I. ÚS 352/06 z 10. 1. 2007 **porušil** všeobecný súd „Najvyšší súd“ **právo podávateľa** tým, že ho **nevypočul k okolnostiam a dôvodom väzby**“, predseda Najvyššieho súdu Slovenskej republiky uviedol, že senáty Najvyššieho súdu Slovenskej republiky akceptujú extenzívny výklad ustanovenia Trestného poriadku o potrebe vypočuť pred rozhodnutím o väzbe obžalovaného. V priebehu konania pred okresným súdom, pri dodržaní zásady trestného konania, ktorou je zásada ústnosti a bezprostrednosti pri vykonávaní dôkazov, sa obžalovaný opakovane pred rozhodovaním súdu o väzbe, ako aj k jej konkrétnym dôvodom, vyjadroval.

Predseda senátu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v tejto veci podávateľovi a jeho obhajcovi na základe vyššie uvedeného doručil kópiu návrhu predsedníčky senátu okresného súdu na predĺženie lehoty trvania väzby. K tomuto návrhu sa podávateľ aj jeho obhajca vyjadrili. Obsah tohto vyjadrenia je uvedený aj v namietanom uznesení Najvyššieho súdu Slovenskej republiky.

Základné práva a slobody môžu mať väčší rozsah ako priznávajú zákony Slovenskej republiky, ak väčší rozsah týchto práv a slobôd priznávajú medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách. Prvou podmienkou je, že väčší rozsah základných práv nepriznáva akákoľvek medzinárodná zmluva, ale jedine medzinárodná zmluva o ľudských právach a základných slobodách. Druhá podmienka, ktorá sa musí splniť, je ratifikovanie takejto medzinárodnej zmluvy Slovenskou republikou a jej vyhlásenie spôsobom ustanoveným zákonom. **Dohovor o ľudských právach a základných slobodách** vyššie uvedené podmienky jednoznačne spĺňa.

Ústavný súd Slovenskej republiky v náleze I. ÚS 352/06 zo dňa 10. januára 2007 vyslovil právny názor, že ustanovenie čl. 5 ods. 4 dohovoru vzhľadom na jeho výklad zo strany Európskeho súdu pre ľudské práva a Ústavného súdu zabezpečuje väčší rozsah ochrany základného práva na osobnú slobodu v súvislosti s právom obvineného byť vypočutý súdom pri rozhodovaní o žiadosti o prepustenie z väzby (žiadosť o prepustenie

z väzby na slobodu možno subsumovať pod všeobecný pojem „rozhodnutie o väzbe“, kam patrí aj rozhodovanie súdu o návrhu na predĺženie väzby).

Ústavný súd Slovenskej republiky v náleze III. ÚS 84/06 uviedol, že väzba je zásadným zaistovacím inštitútom predstavujúcim výrazný zásah do základného práva jednotlivca na osobnú slobodu. Neodmysliteľnou procesnou zárukou pri takomto zásahu musí byť právo dotknutej osoby „**osobne sa vyjadriť**“, teda byť vypočutá súdom k dôvodom a okolnostiam ďalšieho zotrvania vo väzbe.

Ústavný súd Slovenskej republiky v tomto judikáte poukázal na **nevyhnutnosť prítomnosti dotknutej osoby a jej výsluchu v rámci konania, ktorým sa rozhoduje o predĺžení lehoty trvania jej väzby.**

Postup, podľa ktorého predseda senátu zašle návrh na predĺženie lehoty trvania väzby na vyjadrenie dotknutej osobe a dotknutá osoba sa k tomuto návrhu síce vyjadrí, avšak pri rozhodovaní o väzbe nie je osobne vypočutá, **nie je z hľadiska čl. 5 ods. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd akceptovateľný.** Verejný ochranca práv je toho názoru, že obmedzenie osobnej slobody predstavuje taký závažný zásah do osobnej slobody dotknutej osoby, že dotknutá osoba by **mala mať právo osobne predniesť svoje argumenty a námietky** v konaní, v ktorom sa rozhoduje o väzbe bez ohľadu na to, či o takýto výsluch požiada alebo nie.

Vzhľadom na skutočnosť, že v konaní vedenom na Najvyššom súde Slovenskej republiky nebol podávateľ osobne vypočutý k dôvodom a okolnostiam ďalšieho trvania väzby, verejný ochranca práv mal za preukázané, že **Najvyšší súd Slovenskej republiky v namietanom konaní týmto svojím postupom porušil čl. 5 ods. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.**

Záverom k preukázaným porušeniam základných práv a slobôd

Preukázané porušenia iných základných práv a slobôd ako práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov boli ovplyvnené **najmä individuálnou chybou i neznalosťou príslušnej právnej úpravy či jej aplikácie v konkrétnom konaní.** V odpovediach na žiadosti verejného ochrancu práv však dotknuté orgány verejnej správy **svoje pochybenia priznali a operatívne sa ich snažili odstrániť**, vrátane prijímania **opatrení do budúcnosti. Neustále vzdelávanie** úradníkov verejnej správy, ako aj **vydávanie výkladových pravidiel** príslušných právnych úprav nadriadenými orgánmi, je nevyhnutnosťou tak, ako aj **vyvodzovanie zodpovednosti z individuálnych pochybení**, vrátane **náhrady škody** občanom. To všetko môže výrazným spôsobom prispieť **k zvyšovaniu dôvery občanov ku konaniu orgánov verejnej správy.**

Tá však nie je vždy pravidlom, čoho dôkazom je nasledujúci prípad.

2.1.7. K vybraným preukázaným porušeniam základných práv z predchádzajúcej správy o činnosti verejného ochrancu práv

Právo na ochranu pred neoprávneným zhromažďovaním a zverejňovaním údajov a ochrana osobnosti

Právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena zaručuje Ústava Slovenskej republiky v článku 19 ods. 1. Podľa článku 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky má každý **právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života.** Každý má tiež **právo na ochranu pred neoprávneným zhromažďovaním, zverejňovaním alebo iným zneužívaním údajov o svojej osobe** podľa článku 19 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky.

V nadväznosti na preukázané porušenie vyššie uvedených základných práv, o ktorom verejný ochranca práv informoval v minuloročnej správe o činnosti, aj vzhľadom na jeho závery, považuje za potrebné uviesť informácie o ďalšom postupe vo veci.

*Podávateľ podnetu namietal, že **Ústav pamäti národa sa odmieta zdržať ďalšieho zverejňovania údajov o jeho osobe** napriek tomu, že mu predložil právoplatné rozhodnutie **Mestského súdu v Prahe z októbra 1997** vo veci ochrany osobnosti, podľa ktorého bol v materiáloch bývalej Štátnej bezpečnosti evidovaný ako tajný spolupracovník v kategórii § 2 ods. 1 písm. b) zákona č. 451/1991 Sb. (rezident, agent, držiteľ požičaného bytu, držiteľ konšpiračného bytu, informátor alebo ideový spolupracovník Štátnej bezpečnosti) **neoprávnene**.*

Navrhované opatrenia verejného ochrancu práv, cieľom ktorých bolo dosiahnuť **spravodlivú rovnováhu medzi ochranou legitímneho cieľa vo verejnom záujme** (zabezpečenie práva na informácie v súlade s účelom zákona o pamäti národa, rešpektujúc záujem zachovania historického a dokumentačného charakteru dokumentov zverejňovaných Ústavom pamäti národa) a **zaručenými základnými právami jednotlivca** (právo na ochranu osobnosti a právo na ochranu osobných údajov), neboli zo strany Ústavu pamäti národa akceptované. **Ústav pamäti národa doposiaľ odmieta zverejnenie odkazu na súvisiace súdne rozhodnutie.**

Nakoľko sa verejný ochranca práv nemôže zmieriť s nedoriešenou situáciou, keď štátom poverená inštitúcia (zvlášť taká, zmyslom ktorej je dokumentácia praktík totalitného režimu) napriek upozorneniam a opakovaným výzvam **naďalej porušuje základné práva podávateľa** podnetu, ktorý sa na verejného ochrancu práv obrátil vo viere v ich rešpektovanie (a obdobným spôsobom je spôsobilá zasiahnuť aj do základných práv širšieho okruhu osôb), využil svoje oprávnenie a uvedený prípad **predložil vláde Slovenskej republiky**. Listom zo dňa 8. apríla 2008 verejný ochranca práv využil svoje oprávnenie podľa ustanovenia § 19 ods. 3 zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov, podľa ktorého, ak verejný ochranca práv nesúhlasí so stanoviskom orgánu verejnej správy alebo ak prijaté opatrenia považuje za nedostatočné, vyrozumie o tom orgán nadriadený orgánu verejnej správy, proti ktorému podnet smeruje a ak takého orgánu niet, vládu Slovenskej republiky.

Predseda vlády Slovenskej republiky listom doručeným dňa 19. januára 2009 požiadal verejného ochrancu práv o poskytnutie doplňujúcich písomností k veci. Verejný ochranca práv listom zo dňa 23. januára 2009 spolu s predložením vyžadovaných podkladov upriamil pozornosť vlády Slovenskej republiky na skutočnosť, že zaradenie vlastného vyjadrenia podávateľa podnetu k obsahu zväzku alebo k faktu registrácie v evidencii v informačných systémoch zväzkov bezpečnostných zložiek a ďalší postup Ústavu pamäti národa podľa ustanovenia § 23 ods. 2 zákona č. 553/2002 Z. z. o sprístupnení dokumentov o činnosti bezpečnostných zložiek štátu 1939–1989 a o založení Ústavu pamäti národa a o doplnení niektorých zákonov (zákon o pamäti národa), na ktoré sa Ústav pamäti národa odvoláva v liste zo dňa 3. apríla 2008, sa týka **sprístupňovania zákonom ustanoveného rozsahu dokumentov, nie ich zverejňovania**, proti ktorému smerujú výhrady verejného ochrancu práv. Preto Ústavom pamäti národa navrhované riešenie nemohol akceptovať.

Verejný ochranca práv v tejto súvislosti očakáva, že vychádzajúc z predloženej spisovej dokumentácie sa vláda Slovenskej republiky bude vecou zodpovedne zaoberať. Verejný ochranca práv v tejto veci opätovne apeluje aj na Národnú radu Slovenskej republiky.

Rovnosť v právach

Už v troch správach o činnosti verejného ochrancu práv informoval o podnetoch týkajúcich sa diskriminačných dosahov právnej úpravy zavádzajúcej **tzv. prekvalifikáciu dôchodkových dávok**, keď došlo k „prekvalifikácii“ zákonom definovanej skupiny **invalidných dôchodkov na starobné**.

Pri následnej praktickej aplikácii zákona dochádzalo k situáciám, keď **pri rozhodovaní o peňažných príspevkoch za opatrovanie nebol zo strany orgánov verejnej správy u týchto dôchodcov v plnom rozsahu rešpektovaný ich novonadobudnutý status starobných dôchodcov**. Na túto skupinu starobných dôchodcov sa pri rozhodovaní o peňažných príspevkoch za opatrovanie naďalej hľadalo ako na poberateľov invalidného dôchodku, v dôsledku čoho bola tejto skupine občanov odopretá možnosť poberať uvedenú peňažnú dávku.

Paradoxne bol „získaný“ status starobných dôchodcov (ktorý v dôsledku prekvalifikácie uskutočnenej ex lege nemali možnosť ovplyvniť na rozdiel od iných občanov, u ktorých je priznanie starobného dôchodku podmienené podaním osobitnej žiadosti a dávkovým konaním, v ktorom majú možnosť využiť opravné prostriedky) týmto občanom **„na ťarchu“ v ďalších životných situáciách, napr. v súvislosti s výplatom náhrady za stratu na zárobku poskytovanú zamestnávateľom v Českej republike, nedostupné sa pre nich stávali úľavy poskytované zo strany samosprávy invalidným dôchodcom, ako poberatelia starobného dôchodku si nemohli uplatniť zníženie základu dane.** Dotknutí občania sa tak stávali **„rukojemníkmi“ orgánov verejnej správy**, ktoré si vykladali obsah prekvalifikovaného dôchodku raz ako dôchodok starobný a raz ako dôchodok invalidný, odôvodňujúc tak raz nemožnosť vyhovieť ich žiadostiam o poskytnutie pomoci (v podobe peňažného príspevku za opatrovanie), inokedy o úľavy zo strany štátu (v podobe zníženia základu dane).

Využívajúc svoje oprávnenie, podľa ktorého môže verejný ochranca práv podať podnet príslušnému orgánu na zmenu alebo zrušenie všeobecne záväzného právneho predpisu alebo vnútorného predpisu vydaného orgánom verejnej správy, ak pri vybavovaní podnetu zistí skutočnosti nasvedčujúce tomu, že takýto predpis porušuje základné práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb, oslovil verejný ochranca práv listom zo dňa 25. februára 2008 **predsedu vlády Slovenskej republiky a predsedu Národnej rady Slovenskej republiky** so žiadosťou o vykonanie opatrení na nápravu uvedeného stavu a z toho vyplývajúcich nepriaznivých dosahov.

Stanovisko predsedu **Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre sociálne veci a bývanie**, v ktorom verejného ochrancu práv informoval o priebehu rokovaní o ním predložených návrhoch vo Výbore Národnej rady Slovenskej republiky pre sociálne veci a bývanie, obdržal dňa 14. mája 2008. Z obsahu listu vyplynulo, že návrhy verejného ochrancu práv členovia gestorského výboru za účasti zástupcov Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky dňa 6. mája 2008 **prerokovali a vzali na vedomie, ale si ich neosvojili**, a preto ani nenavrhlí ich uplatnenie v rámci legislatívneho procesu. Na tomto mieste je potrebné opakovaně skonštatovať, že **verejný ochranca práv nedisponuje zákonodarnou iniciatívou**, ktorá je v zmysle Ústavy Slovenskej republiky zverená vláde Slovenskej republiky, poslancom Národnej rady Slovenskej republiky a výborom Národnej rady Slovenskej republiky.

Riaditeľ Kancelárie predsedu vlády listom zo dňa 15. mája 2008 informoval verejného ochrancu práv o postúpení podania v zmysle ustanovenia zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy Ministerstvu práce sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky na priame vybavenie ako ústrednému orgánu štátnej správy pre danú oblasť. **Vyjadrenie ministerky práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky** bolo verejnému ochrancovi práv doručené dňa 18. augusta 2008. Obsahom jej listu je **objasnenie dôvodov a procesu prijatia namietanej právnej úpravy**, najmä, že ustanovenie o prekvalifikovaní invalidných dôchodcov na starobné do zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“) **presadil Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre sociálne veci a bývanie** v rámci pozmeňujúcich a doplňujúcich návrhov k novele, ktorú vypracovalo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky. Ustanovenie o prekvalifikovaní bolo prijaté v nadväznosti na nové ustanovenie a znie: „Invalidný dôchodok uvedený v odseku 9 sa vypláca po 31. decembri 2004 zo základného fondu starobného poistenia. Zo základného fondu starobného poistenia sa vypláca aj vdovský dôchodok, vdovecký dôchodok a sirotský dôchodok po poberateľovi invalidného dôchodku uvedeného v prvej vete.“ Uvedený výbor Národnej rady Slovenskej republiky zdôvodnil novoprijaté ustanovenia slovami: **„Systémovo sa navrhuje začleniť financovanie všetkých invalidných dôchodkov po dovŕšení dôchodkového veku jeho poberateľa do základného fondu starobného poistenia.“** Prekvalifikovanie invalidných dôchodkov na starobné dôchodky dovŕšením dôchodkového veku malo význam z hľadiska financovania Sociálnej poisťovne, ktorá zostavuje svoj rozpočet v členení na: a) základný fond nemocenského poistenia, b) základný fond starobného poistenia, c) základný fond invalidného poistenia, d) základný fond úrazového poistenia, e) základný fond garančného poistenia, f) základný fond poistenia v nezamestnanosti, g) rezervný fond solidarity, h) správny fond. Cieľom prekvalifikovania invalidných (ale aj predčasných

starobných) dôchodkov na starobné dôchodky dovŕšením dôchodkového veku bolo vytvoriť rovnováhu medzi tvorbou a použitím (príjmami a výdavkami) jednotlivých fondov Sociálnej poisťovne.

Verejný ochranca práv **aspoň do budúcnosti** konštatuje, že k náprave situácií týkajúcich sa konaní o priznaní peňažného príspevku za opatrovanie **došlo prijatím novej právnej úpravy** v oblasti kompenzácií ťažkého zdravotného postihnutia s účinnosťou od 1. januára 2009. Pozitívne tiež vníma skutočnosť, že s účinnosťou od 1. januára 2008 došlo k zrušeniu sporného ustanovenia zákona o sociálnom poistení, podľa ktorého nárok na invalidný dôchodok zanikal dňom dovŕšenia dôchodkového veku (resp. dňom priznania predčasného starobného dôchodku).

2.2. Preukázané porušenie zákona

Podľa ustanovenia § 20 ods. 1 zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov, ak pri vybavovaní podnetu verejný ochranca práv zistí skutočnosti nasvedčujúce tomu, že pri činnosti orgánu verejnej správy bol spáchaný trestný čin, priestupok, iný správny delikt alebo disciplinárne previnenie alebo že **bola porušená povinnosť ustanovená zákonom**, oznámi to príslušnému orgánu.

V uplynulom roku činnosti verejný ochranca práv porušenie zákona preukázal **v konaní orgánov územnej samosprávy a Sociálnej poisťovne**. Išlo o prípady, v ktorých bol postup orgánov verejnej správy v rozpore so zákonom.

Preukázané porušenie zákona orgánmi územnej samosprávy

Verejný ochranca práv preukázal, že orgány územnej samosprávy porušili **v 3 prípadoch** povinnosti ustanovené zákonom o slobode informácií.

Občania požadovali od orgánov svojej samosprávy sprístupnenie informácií týkajúcich sa výkupu pozemkov, fotokópie notárskej zápisnice, na základe ktorej došlo k usporiadaniu vlastníckeho práva k nehnuteľnosti od obce a sprístupnenie kroniky mesta s možnosťou vytvorenia kópie informácií na technický nosič dát.

Ako vyplýva zo zákona o slobode informácií, **každý má právo na prístup k informáciám, ktoré majú povinné osoby k dispozícii**. Ak však povinná osoba, ku ktorej žiadosť smeruje, nemá požadované informácie k dispozícii a ak má vedomosť o tom, kde možno požadovanú informáciu získať, postúpi žiadosť do piatich dní odo dňa doručenia žiadosti povinnej osobe, ktorá má požadované informácie k dispozícii, inak žiadosť odmietne rozhodnutím.

Mesto a obec v preskúmaných prípadoch nemali požadované informácie k dispozícii, **mali však vedomosť, kde možno požadovanú informáciu získať**. Napriek tomu **nepostúpili predmetné žiadosti ani nevydali rozhodnutie o ich nesprístupnení**. V ďalšom prípade, keďže **mesto nemohlo vyhovieť spôsobu sprístupnenia informácie**, ako povinná osoba podľa zákona o slobode informácií, ktorá žiadosti nevyhovela hoci len sčasti, **malo o tom vydať v zákonom stanovenej lehote písomné rozhodnutie**, čo sa však v danom prípade nestalo. V jednom prípade mesto po upozornení verejného ochrancu práv vydalo v rámci prijatých opatrení aj **internú smernicu o poskytovaní informácií podľa zákona o slobodnom prístupe k informáciám**, ktorú do toho času nemalo vydanú, a vykonalo opatrenia, aby vedúci odborov a oddelení mestského úradu zabezpečili zákonný postup pri vybavovaní žiadostí o poskytnutie informácií podľa zákona.

Preukázané porušenie zákona Sociálnou poisťovňou

Na porušenie zákona verejný ochranca práv upozornil aj Sociálnu poisťovňu vo veci podnetu podávateľa súvisiaceho **s poukazovaním dôchodku na účet manžela (manželky) v banke**.

*Podávateľ vo svojom podnete uviedol, že s manželkou majú spoločný účet, vedený na jeho meno, pričom manželka môže s týmto účtom disponovať – má vydanú vlastnú dispozičnú kartu. Namietal, že žiadosti jeho manželky o poukazovanie dôchodku na jeho účet nebolo vyhovené s odvolaním sa na **pokyny Sociálnej poisťovne** s tým, že je nutné, aby si založila **vlastný účet**.*

V tejto súvislosti verejný ochranca práv požiadal o predloženie písomného stanoviska k predmetnej veci Sociálnu poisťovňu. Z vyjadrenia riaditeľa sekcie dôchodkového zabezpečenia vyplýva, že **uvedený postup je podmienený príkaznou zmluvou, ktorú Sociálna poisťovňa za účelom poukazovania dávok sociálneho poistenia uzatvára so všetkými bankami**. Jedine banka podávateľa podnetu však odmieta v príkaznej zmluve dohodnúť také podmienky, ktoré by poukazovanie dôchodku na účet manžela (manželky) umožňovali.

I napriek uvedenému sa však verejný ochranca práv domnieval, že **Sociálna poisťovňa je povinná postupovať v súlade so zákonom a poukazovať dávky sociálneho poistenia aj na účet manžela (manželky) v banke**. Nie sú žiadne zákonné dôvody, prečo by Sociálna poisťovňa v súvislosti s poukazovaním dávok na účet v banke musela uzatvárať s bankami osobitnú príkaznú zmluvu.

Takúto príkaznú zmluvu Sociálna poisťovňa podľa stanoviska uzatvára s bankami predovšetkým z dôvodu zabezpečenia prístupu k informáciám, napr. ak dôchodkové dávky neboli pripísané dôchodcovi na účet, či z dôvodu možného vrátenia poukázaných dôchodkových dávok, ak dôchodca už zomrel, alebo nemá nárok na dôchodkovú dávku.

Verejný ochranca práv dospel k záveru, že nepoukazovaním dôchodku na účet manžela príjemcu tohto dôchodku v banke **Sociálna poisťovňa porušuje svoju zákonnú povinnosť ustanovenú v § 117 ods. 1 zákona o sociálnom poistení**.

2.3. Postúpenie veci prokurátorovi

Súčinnosť s prokuratúrou, a to tak podľa ustanovenia § 14, ako aj ustanovenia § 25 zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov verejný ochranca práv hodnotí **mimoriadne pozitívne**. Verejný ochranca práv súčinnosť s príslušným či generálnym prokurátorom využil **celkom v 527 prípadoch**, z tohto počtu v uplynulom roku **v 83 prípadoch**.

Preskúmanie právoplatného rozhodnutia orgánu verejnej správy

Podľa § 14 ods. 4 zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov, ak sa podnet týka **preskúmania právoplatného rozhodnutia orgánu** verejnej správy alebo ak verejný ochranca práv dospeje k záveru, že **rozhodnutie orgánu verejnej správy je v rozpore so zákonom alebo s iným všeobecne záväzným právnym predpisom**, môže postúpiť vec na vybavenie príslušnému prokurátorovi, prípadne urobí iné opatrenie, o čom upovedomí podávateľa podnetu. To isté môže urobiť aj s podnetom, ktorý **obsahuje návrhy takých opatrení, ktoré patria do pôsobnosti prokuratúry**. Podľa ods. 5 uvedeného ustanovenia prokurátor je povinný v lehotách ustanovených zákonom oznámiť verejnému ochrancovi práv opatrenia, ktoré vykonal na odstránenie nezákonnosti.

Protest prokurátora bol podaný napr. po postúpení podnetu verejným ochrancom práv vo veci postupu príslušnej **správy katastra** pri rozhodovaní o povolení vkladu vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, ktorá bola predmetom kúpnej zmluvy uzatvorenej medzi podávateľom podnetu a mestom. Tiež vo veci **právoplatného rozhodnutia mesta**, ktorým rozhodlo o neposkytnutí „jednorazovej peňažnej dávky sociálnej pomoci“ i proti všeobecne záväznému nariadeniu mesta o používaní zábavnej pyrotechniky na území mesta.

Verejný ochranca práv postúpil prokuratúre aj podnet týkajúci sa vzniku a zániku povinného sociálneho poistenia samostatne zárobkovo činnnej osoby. Po preskúmaní podnetu totiž dospel k záveru, že **podávateľka podnetu nemala povinnosť platiť poistné na sociálne poistenie za celé určené obdobie**.

Vo veci boli vydané tri rozhodnutia, v ktorých Sociálna poisťovňa vychádzala z neúplnej informácie poskytnutej daňovým úradom. I napriek tomu, že jedno z rozhodnutí vo veci preskúmala krajská prokuratúra, ktorá proti postupu Sociálnej poisťovne podala upozornenie, nedošlo k náprave, nakoľko bolo potrebné zrušiť aj zostávajúce rozhodnutia. Na ich preskúmanie však bola miestne príslušná iná prokuratúra. Potom, čo verejný ochranca práv postúpil podnet príslušnému prokurátorovi, ktorý proti rozhodnutiam podal protest, Sociálna poisťovňa vydala **nové rozhodnutia vo veci**.

Verejný ochranca práv postúpil prokuratúre aj podnety vo veci, v ktorej bolo právoplatne rozhodnuté **Sociálnou poisťovňou** o nároku na invalidný dôchodok, ďalej o nároku podávateľa podnetu na peňažný príspevok na úpravu bytu, rodinného domu a garáže **úradom práce, sociálnych vecí a rodiny**. Prokuratúre verejný ochranca práv postúpil aj podnety vo veci „nezákonného odpredaja prístupovej cesty k domu a čiernej stavby na prístupovej ceste“, vo veci **nespokojnosti s rozhodnutiami orgánov verejnej správy**, ktoré boli vydané v súvislosti s povoľovaním ťažby andezitu, rozhodnutia správy katastra a katastrálneho úradu vydané v konaní o oprave chyby v katastrálnom operáte, rozhodnutia obvodného pozemkového úradu a krajského pozemkového úradu o urýchlennom usporiadaní vlastníckych a užívateľských pomerov.

Podnety obsahujúce závažné skutočnosti nasvedčujúce podozreniu zo spáchania trestnej činnosti

Verejným ochrancom práv boli príslušnému i generálnemu prokurátorovi postúpené podnety, v ktorých podávateľia uviedli **závažné skutočnosti nasvedčujúce podozreniu zo spáchania trestnej činnosti**, napr. aj podnet, v ktorom podávateľ poukázal „na obchodné praktiky firmy, ktorej jadrom činnosti je predávanie katalógovej reklamy prostredníctvom podvodu“, či podnet, v ktorom 17-ročná podávateľka uviedla, že jej otec je vo výkone trestu odňatia slobody len preto, že ho nepravdivo obvinila zo znásilnenia po tom, čo sa dozvedela, že nie je jej biologickým otcom. Ďalšie postúpené podnety sa týkali **nespokojnosti s postupom orgánov činných v trestnom konaní** pri vybavovaní podaných trestných oznámení, najmä nečinnosti orgánov činných v trestnom konaní, predovšetkým polície, ale aj prokuratúry.

Nezákonná väzba

Podľa ustanovenia § 14 ods. 3 zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov, ak verejný ochranca práv zistí **skutočnosti nasvedčujúce tomu, že v miestach, kde sa vykonáva väzba, trest odňatia slobody, disciplinárne tresty vojakov, ochranné liečenie, ochranná výchova, ústavné liečenie alebo ústavná výchova, alebo v cele policajného zaistenia je nezákonne držaná osoba**, túto skutočnosť bezodkladne oznámi **príslušnému prokurátorovi** ako podnet na postup podľa osobitného zákona a upovedomí správu takého miesta a dotknutú osobu.

Verejnému ochrancovi práv bol doručený podnet podávateľa vo väzbe, ktorý sa na verejného ochrancu práv obrátil aj vo veci ochrany osobnej slobody v trestnom konaní vedenom na okresnom súde. K podnetu boli predložené aj písomné stanoviská podpredsedu súdu a ďalšie informácie zo súdu.

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že podávateľ podnetu bol vo väzbe odo dňa 23. novembra 2007 (od 00.45 hod.). Dňa 9. apríla 2008 bola naňho podaná obžaloba. Po preštudovaní spisu súd dňa 17. apríla 2008 nariadil doručiť rovnopis obžaloby s výzvou podľa ustanovenia § 240 Trestného poriadku. „Po uplynutí lehoty“ bol dňa 12. mája 2008 určený termín verejného zasadania na deň 3. júna 2008 za účelom predbežného prejednanja obžaloby. Pri predbežnom prejednaní obžaloby dňa 3. júna 2008 súd rozhodol aj o ďalšom trvaní väzby (ponechal podávateľa vo väzbe) a určil termín hlavného pojednávania na deň 1. júla 2008. O väzbe podávateľa bolo teda po podaní obžaloby (dňa 9. apríla 2008) rozhodované prvýkrát až dňa 3. júna 2008.

Podľa čl. 17 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky **osobná sloboda sa zaručuje**. Podľa čl. 17 ods. 2 prvej vety ústavy **nikoho nemožno stíhať alebo pozbaviť slobody inak, ako z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon**. Podľa čl. 17 ods. 5 ústavy **do väzby možno vziať iba z dôvodov a na čas ustanovený**

zákonom a na základe rozhodnutia súdu. Podľa čl. 5 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd každý má **právo na slobodu a osobnú bezpečnosť**. Nikoho nemožno pozbaviť slobody okrem taxatívne vymedzených prípadov, pokiaľ sa tak stane v súlade s konaním ustanoveným zákonom.

Väzba v prípravnom konaní a v konaní pred súdom môže trvať len nevyhnutný čas. Celková doba trvania väzby v prípravnom konaní spolu s väzbou v konaní pred súdom nesmie presiahnuť tridsaťšesť mesiacov, ak je vedené trestné stíhanie pre zločin, ako tomu je v predmetnom prípade.

Podávateľ by mal byť vo väzbe len nevyhnutný čas, najviac však osemnásť mesiacov počas trvania prípravného konania a najviac ďalších osemnásť mesiacov po podaní obžaloby (spolu teda maximálne tri roky). Pokiaľ by lehota trvania väzby v prípravnom konaní bola presiahla šesť mesiacov, bolo by bývalo už potrebné podať návrh na predĺženie lehoty väzby.

Z preskúmania podnetu bolo teda zrejmé, že **v danom trestnom konaní bola obžaloba podaná skôr, ako uplynula šesťmesačná lehota.** Podaním obžaloby začala plynúť lehota väzby súdu konajúcemu o merite veci – maximálna dĺžka tejto lehoty je osemnásť mesiacov.

Ako to vo svojej judikatúre opakovane potvrdzuje Ústavný súd Slovenskej republiky, vychádzajúci aj z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, zákonnosť väzby po podaní obžaloby musí byť založená na rozhodnutí súdu konajúceho vo veci samej. Ústavný súd v tejto súvislosti napr. v nálezoch I. ÚS 6/02, I. ÚS 217/05, I. ÚS 187/07 a v ďalších vyslovil, že v zmysle čl. 17 ods. 5 ústavy, resp. čl. 5 ods. 1 Dohovoru nemôže byť dôvodom držania vo väzbe **len skutočnosť, že bola podaná obžaloba, bez toho, aby sa o ďalšom trvaní väzby výslovne konajúcim súdom rozhodlo ešte predtým, než uplynie lehota, na ktorú bola väzba v prípravnom konaní naposledy predĺžená.** Hoci v predmetnom prípade nebola lehota väzby predlžovaná, je logické, že tento princíp sa rovnako uplatní aj vtedy, keď po podaní obžaloby uplynie základná šesťmesačná lehota.

Takisto Európsky súd pre ľudské práva uviedol, že **samotná skutočnosť, že vec bola postúpená súdu, nie je postačujúca pre splnenie kritéria „zákonnosti“ väzby** v zmysle čl. 5 ods. 1 dohovoru a nemôže bez príslušného súdneho rozhodnutia odôvodniť ďalšie trvanie väzby (Stasaitis c. Litva z 21. marca 2002).

Podanie obžaloby neznamená automaticky titul pre držanie osoby vo väzbe, resp. jej ponechanie vo väzbe. Lehota plynie súdu, nie obvinenému, resp. obžalovanému. Ak je obžalovaný vo väzbe, súd je po podaní obžaloby povinný rozhodovať o ďalšom trvaní väzby. V predmetnom prípade o väzbe rozhodoval prvýkrát súd konajúci vo veci samej **až dňa 3. júna 2008** pri predbežnom prejednaní obžaloby. Trestný poriadok neobsahuje konkrétnu lehotu na nariadenie predbežného prejednania obžaloby, resp. lehotu, v ktorej súd musí po podaní obžaloby rozhodnúť o ďalšom trvaní väzby. Dňa 23. mája 2008 uplynulo šesť mesiacov od vzatia podávateľa do väzby, čo by v štádiu prípravného konania predpokladalo povinnosť rozhodnúť o jej prípadnom predĺžení. **Samotné podanie obžaloby nie je titulom pre trvanie väzby a nenahrádza rozhodnutie súdu o väzbe.** Pokiaľ súd v období od podania obžaloby dňa 9. apríla 2008 do dňa 23. mája 2008 o väzbe nerozhodoval, **mala sa väzba skončiť uplynutím základnej šesťmesačnej lehoty.**

Nakoľko **súd o ďalšom trvaní väzby rozhodol až dňa 3. júna 2008** (pričom obvineného ponechal vo väzbe, obvinený sa do zápisnice vzdal práva podať sťažnosť), v období **odo dňa 23. mája 2008 (po uplynutí lehoty) do dňa 3. júna 2008 bol podávateľ vo väzbe bez súdneho rozhodnutia,** len na základe skutočnosti, že bola podaná obžaloba. Z podnetu bolo zrejmé, že odo dňa 3. júna 2008 sa o väzbe podávateľa rozhodovalo niekoľkokrát (napr. dňa 1. júla 2008, dňa 19. augusta 2008, medzitým rozhodoval na základe sťažnosti aj krajský súd), výsledkom rozhodnutí bola skutočnosť, že podávateľ zostal naďalej vo väzbe. Verejnému ochrancovi práv neprináleží vyjadrovať sa k rozhodnutiam súdu ani ich preskúmať. K záveru o nezákonnosti väzby dospel na základe toho, že po uplynutí základnej lehoty absentoval titul ďalšieho držania vo väzbe v období odo dňa 23. mája 2008 do dňa 3. júna 2008. Pokiaľ ide o otázku, či je na základe novších rozhodnutí súdu v súčasnosti už väzba zákonná, opätovne je potrebné poukázať na tento názor Ústavného súdu, ktorý vyjadril napr. v nálezoch II. ÚS 315/06, I. ÚS 115/07 či I. ÚS 187/07: **„Protiústavnosť sťažovateľovej väzby v dôsledku absencie jej ústavne akceptovateľného titulu nemohla byť následne odstránená neskorším súdnym rozhodnutím.“**

Prokurátor dozerá na to, aby v miestach, kde sa vykonáva väzba, trest odňatia slobody, disciplinárne tresty vojakov, ochranné liečenie, ochranná výchova, ústavné liečenie alebo ústavná výchova na základe rozhodnutia súdu, ako aj v celách policajného zaistenia, boli držané osoby len na základe rozhodnutia súdu alebo iného oprávneného štátneho orgánu o pozbavení alebo obmedzení osobnej slobody a aby sa v týchto miestach dodržiavali zákony a ostatné všeobecne záväzné právne predpisy.

Vzhľadom na to, že verejný ochranca práv je viazaný aj ustanovením § 14 ods. 3 zákona o verejnom ochrancovi práv, oznámil skutočnosti zistené pri preskúvaní podnetu **príslušnému krajskému prokurátorovi, ústavu na výkon väzby a obvinenému**. Zdôraznil, že si je vedomý toho, že v danom štádiu trestného konania je o podávateľovej väzbe oprávnený rozhodovať výlučne súd. Náместník krajského prokurátora verejnému ochrancovi práv oznámil, že **dospel k rovnakému právnomu záveru**. Obvinený bol však medzi časom už právoplatne odsúdený a nastúpil výkon trestu odňatia slobody, do ktorého sa mu započítala aj doba výkonu väzby. Ďalej náместník krajského prokurátora uviedol, že zistenia verejného ochrancu práv oznámi ako príslušnému krajskému súdu, tak aj podriadenej okresnej prokuratúre.

2.4. Návrh na začatie konania pred Ústavným súdom Slovenskej republiky

Novela Ústavy Slovenskej republiky zaradila verejného ochrancu práv medzi osoby oprávnené podať návrh na začatie konania pred Ústavným súdom Slovenskej republiky.

Ústavný súd **podľa článku 130 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky** začne konanie, ak podá návrh verejný ochranca práv vo veciach súladu právnych predpisov podľa článku 125 ods. 1, ak ich ďalšie uplatňovanie môže ohroziť základné práva alebo slobody alebo ľudské práva a základné slobody vyplývajúce z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a ktorá bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom. Uvedené znenie sa premietlo do § 21 ods. 3 zákona o verejnom ochrancovi práv.

Podľa článku 151a ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky verejný ochranca práv môže predložiť Ústavnému súdu Slovenskej republiky návrh na začatie konania podľa článku 125, ak všeobecne záväzný právny predpis porušuje základné právo alebo slobodu priznanú fyzickej osobe alebo právnickej osobe.

V predchádzajúcej správe o činnosti verejný ochranca práv informoval, že na základe podania skupiny občanov v jednom prípade svoju právomoc využil a podal návrh na začatie konania pred Ústavným súdom Slovenskej republiky. Verejný ochranca práv žiada, aby Ústavný súd Slovenskej republiky v konaní o návrhu vyniesol takýto nález: „§ 25 ods. 1 písm. b) a § 25 ods. 2 písm. b) zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov nie je v súlade s článkom 29 ods. 1 a ods. 3 v spojení s článkom 1 ods. 1, článkom 12 ods. 1 prvá veta a článkom 13 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky“.

Dňa 13. februára 2008 bolo podanie verejného ochrancu práv pridelené sudcovi spravodajcovi. **Doposiaľ však nebolo rozhodnuté o jeho prijatí či neprijatí na ďalšie konanie.**

Aktuálne skupina občanov požiadala verejného ochrancu práv **o doplnenie návrhu**, aj z dôvodu novelizácie príslušnej právnej úpravy, o ktorom verejný ochranca práv rozhodne v krátkej dobe.

2.5. Zovšeobecnenie zistení a návrhy opatrení

V právnom štáte právny poriadok nechráni štátnu moc pred občanmi. Právny poriadok v právnom štáte určuje postup orgánov verejnej správy tak, **aby neboli porušované práva občanov** (II. ÚS 62/99).

Verejný ochranca práv ako súčasť účinného kontrolného systému štátu za účelom dobudovania modernej verejnej správy má už siedmy rok významný podiel aj na **zvyšovaní transparentnosti a efektívnosti verejnej správy**, a tým v neposlednom rade i na prevencii korupcie. Prínosom je aj **oveľa pružnejšie prevenčné pôsobenie** verejného ochrancu práv proti negatívnym javom vo fungovaní štátu i samosprávy, najmä v porovnaní so súdmi. Plnenie povinností orgánov verejnej správy voči verejnému ochrancovi práv pri preskúvaní konkrétnych prípadov aplikácie práva **formuje odbornosť úradníkov**

verejnej správy, súčasne i **uvedomenie si vlastnej zodpovednosti a povinností**, osobitne uvedomenie si podstaty toho, čo je povinnosťou orgánu verejnej správy a konkrétneho úradníka voči občanovi, aké podmienky a obmedzenia má, vrátane povinnosti konať v ustanovenej lehote. Je nevyhnutné jasné a presné uvedomenie si svojho podielu zodpovednosti za výkon verejnej moci orgánmi štátu, a to nielen z pohľadu prísneho rešpektovania zásady legality, ale tiež štandardov výkonu moci, ktoré prispievajú ku kvalite verejnej správy a posilňujú dôveru občanov vo verejnú správu.

Napriek skutočnosti, že verejný ochranca práv chráni subjektívne práva fyzických a právnických osôb a **nebol konštituovaný ako univerzálny orgán ochrany práva**, v rámci riešenia konkrétneho podnetu vždy žiada predstaviteľov orgánov verejnej správy o **prijatie konkrétnych opatrení v danej veci, ale aj opatrení, ktoré v budúcnosti zabránia opakovaniu nedostatkov v činnosti orgánov štátu a samosprávy**.

Na základe preskúmaných podnetov aj po takmer siedmich rokoch činnosti verejný ochranca práv konštatuje, že **základné práva a slobody sa v Slovenskej republike neporušujú masovo**. Každé z **viac ako 970 ním preukázaných porušení ústavných práv** však vníma ako **mimoriadny zásah do života občana či inej osoby**, ktorá sa na neho obrátila so svojím podnetom. Zistenia pri preskúmaní týchto podnetov však potvrdzujú, že v danom čase na danom orgáne verejnej správy išlo najmä vo vzťahu k zbytočným prietahom v konaní o systémový problém.

Viac ako 93 % verejným ochrancom práv preukázaných porušení základných práv a slobôd bolo práve **porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov**. Z tohto **vo viac ako 60 % išlo o zbytočné prietahy v súdnom konaní**.

Spravodlivosť súdneho konania sa vo všeobecnosti spája s tým, že pomalé súdne konanie spravodlivosť ohrozuje (**pomalá spravodlivosť je odmietnutá spravodlivosť**). Navyše, predlžovanie súdneho konania veľakrát vyhovuje jednej strane súdneho sporu, v dôsledku čoho súd prestáva byť najmä vo vzťahu k druhej strane nestranným.

Verejný ochranca práv zdôrazňuje, že má **pochopenie pre vysokú zaťaženosť súdov a sudcov i pre objektívne dôvody**, ktoré spôsobujú prietahy v súdnom konaní. Avšak aj podľa judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky Ústava Slovenskej republiky dáva prostredníctvom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov osobe prísľub, že jej **právna neistota sa odstráni rozhodnutím príslušného súdu v primeranom čase**. Uplatnenie tohto práva nemôže byť v súlade s Ústavou Slovenskej republiky zmarené len preto, že **Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde**, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty. Námieta nedostatku počtu sudcov rovnako ako námieta veľkého množstva nevybavených a nerozhodnutých vecí nemá povahu okolností, ktoré by vylučovali zodpovednosť vecne a miestne príslušného súdu vo veci občana, ktorý sa neho obrátil. Počet nevybavených vecí, o ktorých má súd rozhodnúť, ho zbavuje zodpovednosti za porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, zaručeného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky len vtedy, ak sa preukáže, že počet nevybavených vecí nemá pôvod v zlej organizácii činnosti súdnictva, súdu alebo sudcu (II. ÚS 18/98).

Pri osobných stretnutiach i písomnej komunikácii **s podpredsedom vlády a ministrom spravodlivosti Slovenskej republiky, ale aj s ostatnými najvyššími predstaviteľmi štátu**, venuje verejný ochranca práv pozornosť nielen otázkam výskytu zbytočných prietahov v súdnom konaní, ale aj otázkam ich príčin a možností, ktoré prispievajú k náprave, resp. k ďalšiemu zlepšeniu aktuálneho stavu. Osobitné postavenie v tomto smere majú zbytočné prietahy objektívneho charakteru z dôvodov, ktoré majú korene **v nedostatočne zabezpečenej personálnej, finančnej a materiálnej oblasti** v činnosti Najvyššieho súdu Slovenskej republiky i ostatných súdov Slovenskej republiky. Ide o konania nielen v správnom súdnictve, ale aj o konania a rozhodovanie súdov vo veciach väzobných, pracovnoprávných sporov a v neposlednom rade o konania vo veciach starostlivosti súdu o maloletých. O riešenie týchto problémov v prospech každého, kto sa na súd obráti s tým, že jeho základnému právu na verejné prerokovanie veci bez zbytočných prietahov sa má vyhovieť, sa verejný ochranca práv mimoriadne zasadzuje a bude sa zasadzovať aj naďalej.

Na základe skúseností verejného ochrancu práv je potrebné zdôrazniť fakt, že **zriaďovanie a konsolidácia (staro)nových súdov na začiatku roka 2008** mali v súdnych konaniach, ktorých sa to týkalo, a ktoré verejný ochranca práv preskúmal, minimálny negatívny dopad a javia sa zatiaľ ako **pozitívny krok smerom k zrýchleniu súdnych konaní**.

Aj v uplynulom roku verejný ochranca práv zdôrazňoval a zasadzuje sa za **sudcovskú nezávislosť a viazanosť právnym poriadkom Slovenskej republiky**. Odporúča neustále **vzdelávanie sudcov i ďalších pracovníkov súdov**. Vzhľadom na skúsenosti z preskúmania podnetov vo veci zbytočných prietahov v konaní sa však nebráni ani možnosti, **aby sudca nebol prezidentom republiky vymenovaný do funkcie ihneď bez časového obmedzenia**, ale aby sa tak stalo až po určitom čase „sudcovania“, osvojenia si vedenia a rozhodovania sporov s plnou zodpovednosťou **za čestný, zákonný, včasný, nezaujatý a spravodlivý výkon spravodlivosti**.

Osobitne citlivými pre občana sú zbytočné prietahy **v sociálnej oblasti**. Ako verejný ochranca práv konštatoval aj v predchádzajúcich správach o činnosti, dĺžku rozhodovania o nároku na dávku dôchodkového poistenia **ovplyvňuje zložitosť právnych predpisov, krátka legisvakančná lehota, v dôsledku ktorej vznikajú problémy v aplikačno-programovom vybavení Sociálnej poisťovne a nedostatočné personálne vybavenie Sociálnej poisťovne**. Problémy v konaní Sociálnej poisťovne výrazne ovplyvňujú sociálnu a finančnú situáciu občanov. Zbytočné prietahy Sociálnej poisťovne sú zapríčinené nedostatočným počtom odborných zamestnancov, vysokou náročnosťou a množstvom práce, neprimerane vysokou fluktuáciou, pričom minimálna odborná príprava zamestnanca trvá aj jeden rok. Verejnému ochrancovi práv nie je ľahostajná ani vysoká pracovná záťažnosť príslušných zamestnancov Sociálnej poisťovne. Musí však zdôrazniť, že právo na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov je základným právom daným Ústavou Slovenskej republiky.

Nedostatok pracovných síl v pomere k vysokému počtu prijatých podaní i dlhodobú personálnu poddimenzovanosť považujú za dôvod zbytočných prietahov aj riadiaci pracovníci **správ katastra, obvodných pozemkových úradov a ďalších orgánov verejnej správy**.

Vyskytli sa aj **individuálne pochybenia úradníkov orgánov verejnej správy, ale aj ich neznalosť príslušných právnych predpisov**, osobitne pri porušení iných základných práv ako práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov, ale i pri prenesenom výkone štátnej správy orgánmi územnej samosprávy. Preto aj verejný ochranca práv spolupôsobí na **zvyšovaní právneho vedomia**, osobitne primátorov a starostov a úradníkov orgánov územnej samosprávy.

Verejný ochranca práv však opakovane zdôrazňuje, že právo na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov priznáva oprávneným osobám širšiu právnu ochranu ako len pred úmyselným alebo nedbanlivostným správaním zamestnanca správneho orgánu. **Aj v prípade neexistencie subjektívnych príčin na strane správneho orgánu a jeho zamestnancov môže dôjsť k porušeniu základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov**.

Súčinnosť s orgánmi verejnej správy pri odstraňovaní preukázaných porušení základných práv a slobôd, vrátane zbytočných prietahov, verejný ochranca práv celkovo **hodnotí ako veľmi dobrú**. Jej výsledkom bolo aj v uplynulom roku takmer vo všetkých prípadoch **rýchle a operatívne riešenie konkrétnej veci**. V rámci vybavenia každého podnetu je cieľom verejného ochrancu práv okrem prijatia konkrétnych opatrení v danej veci, aj **hľadanie riešenia problémov** tak, aby sa ani v iných prípadoch, ktoré nie sú predmetom jeho preskúmavania, tieto **v budúcnosti nevyskytli**.

Aj Ústavný súd Slovenskej republiky uviedol, že otázky množstva vecí, personálne a organizačné problémy nie sú podstatné pre posúdenie prietahov v konaní. **Ústavný súd Slovenskej republiky i Európsky súd pre ľudské práva každoročne priznávajú mnohým občanom Slovenskej republiky finančné zadostučenie za zbytočné prietahy v konaní**.

Verejný ochranca práv preto opakovane zdôrazňuje, že nedostatky v personálnom obsadení orgánov štátu nezabavujú štát zodpovednosti za porušenie ústavných práv občanov.

Tiež **efektívne zvolená organizácia práce, efektívne využívanie zákonných prostriedkov, vrátane zlepšenia súčinnosti orgánov verejnej správy navzájom i vysoké pracovné nasadenie a odbornosť**

úradníkov orgánov verejnej správy považuje verejný ochranca práv za nevyhnutné pre správne fungovanie verejnej správy. Na **kvalitnú právnu úpravu o postavení úradníka orgánu verejnej správy** by sa taktiež nemalo zabúdať.

Nevyhnutné je **zvyšovanie právneho vedomia tak úradníkov orgánov verejnej správy, ako aj občanov**. Poznanie prostriedkov právnej ochrany aj v prípade nečinnosti orgánu verejnej správy, konajúceho v jeho veci, je **posilnením pozície aktívneho občana**. V uplynulom roku činnosti verejný ochranca práv zistil, že pre väčšinu občanov, ktorí sa na neho obracajú so svojím podnetom, je úplne neznámy napr. zákon o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci.

Verejný ochranca práv opätovne pripomína potrebu dôsledného uplatňovania **Princípov dobrej správy**.

V tejto súvislosti je potrebné opakovane pripomenúť **Uznesenie č. 135 Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien z 30. apríla 2008**, ktorým gesčný výbor verejného ochrancu práv súhlasil nielen s rozšírením pôsobnosti verejného ochrancu práv, ale tiež podporil vypracovanie **Kódexu práva na dobrú správu**.

Verejný ochranca práv opakovane zdôrazňuje **pripravenosť na rozšírenie jeho pôsobnosti na všetky práva a slobody**, a tým priblíženie sa k právnej úprave väčšiny štátov Európskej únie a zabezpečenie väčšej miery ochrany práv a slobôd občanov a ďalších osôb nachádzajúcich sa na našom území, a to aj v duchu pomenovania „verejný ochranca práv“.

Cieľom verejného ochrancu práv je naďalej, v súlade s perspektívami, ktoré si predsavzal na svoje druhé funkčné obdobie, rozvíjať spoluprácu s orgánmi verejnej správy pri vybavovaní podnetov s dôrazom na **prijímanie komplexných opatrení** na predchádzanie obdobným prípadom do budúcnosti, dôsledne sledovať **uplatňovanie zodpovednosti pri činnosti orgánov verejnej správy** v prípade neplnenia si povinností a na základe poznatkov z podnetov fyzických osôb a právnických osôb a v súlade s Európskym kódexom dobrej správnej praxe dozeráť na uplatňovanie **Kódexu dobrej správy** orgánmi verejnej správy.

3. Vlastná iniciatíva verejného ochrancu práv

Verejný ochranca práv si popri základnej úlohe, ktorou je ochrana základných práv a slobôd, za svoje ďalšie priority stanovil pokračovanie v **bezplatnom právnom usmerňovaní**, a to v sídle kancelárie v Bratislave (každý pracovný deň, vrátane organizovania mediálne prezentovaných predĺžených pracovných dní), a tiež **v regionálnych pôsobiskách**, vrátane právneho usmerňovania v jazykoch národnostných menšín. Predsavzal si aj pokračovať v **právnom usmerňovaní** v médiách, so zameraním najmä na ochranu a uplatňovanie základných práv a slobôd, práv detí, práv osôb so zdravotným postihnutím i seniorov. Verejný ochranca práv naďalej za dôležité považuje aj **osobné stretnutia s občanmi** po celom Slovensku, najmä so staršími občanmi, žiakmi, študentmi a pedagógmi, deťmi z detských domovov i pokračovanie v zabezpečovaní odborných špecializovaných podujatí pre marginalizované skupiny obyvateľstva aj v spolupráci s mimovládnyimi organizáciami. Rozširuje **tematicky zamerané informačné materiály** s dôrazom na vysvetľovanie pôsobnosti verejného ochrancu práv so zameraním na aktuálne problémy v spoločnosti a štáte, vrátane informačných materiálov v jazykoch národnostných menšín a vybraných svetových jazykoch.

Za významnú prioritu nad rámec povinností považuje verejný ochranca práv ďalšie **signalizovanie nedostatkov právneho poriadku Slovenskej republiky**. Upozorňuje na aktuálne problémy s jeho uplatňovaním príslušné výbory Národnej rady Slovenskej republiky, pri príprave novej legislatívnej úpravy a jej novelizácii aj rezortných ministrov.

3.1. Poskytovanie právnych usmernení

Verejný ochranca práv písomne a spolu s právnikmi Kancelárie verejného ochrancu práv osobne v sídle kancelárie a v jej 12 regionálnych pôsobiskách za takmer 7 rokov činnosti nad rámec svojej pôsobnosti poskytol **31 764 právnych usmernení**. Z toho za uplynulý rok činnosti **5 421 právnych usmernení**.

Ako už bolo uvedené, **nízke právne vedomie**, ale aj **mimoriadna ochota poskytnúť právne usmernenie nad rámec pôsobnosti verejného ochrancu práv**, informovanie verejnosti prostredníctvom informačno-technických prostriedkov, **bezplatné služby** verejného ochrancu práv i **samotný názov** inštitútu ochrany práv sú dôvodmi, pre ktoré občania vyhľadávajú pomoc verejného ochrancu práv aj pri problémoch mimo jeho pôsobnosť. Medzi dôvodmi využívania právneho usmerňovania verejného ochrancu práv a právnikov Kancelárie verejného ochrancu práv v uplynulom roku boli najmä **problémy v sociálnej oblasti, v oblasti pracovného života, neschopnosť splácať finančné dlhy, exekúcie, ďalej nespokojnosť s rozhodnutiami súdov, problémy s vlastníctvom nehnuteľností, problémy bytových spoločenstiev a ďalšie občianskoprávne problémy**. Občania často žiadajú spísanie návrhu na súd, prípadne aj bezplatné právne zastupovanie v konaní. V mnohých prípadoch sú nespokojní so zastúpením advokátmi, ich nedostupnosťou a rovnako aj nedostupnosťou poskytovania právnej pomoci podľa zákona o právnej pomoci osobám v materálnej núdzi.

O prijatie v regionálnych pôsobiskách Kancelárie verejného ochrancu práv bol aj v uplynulom roku veľký záujem, prichádzali objednávky i neobjednávky obyvateľov daných regiónov. Zo strany orgánov verejnej správy, ktoré poskytujú verejnému ochrancovi práv **bezplatne priestory**, možno vzájomnú súčinnosť aj pri riešení aktuálnych požiadaviek hodnotiť pozitívne.

Verejný ochranca práv zdôrazňuje a i sám sa riadi vo svojej činnosti základným princípom, aby každý mal možnosť domáhať sa svojich práv a slobôd, nezabúdajúc ani na deti, občanov s telesným zdravotným postihnutím, i tých, ktorým sociálna a ekonomická situácia bráni vo vybavovaní ich vecí vo veľkých mestách či priamo v Bratislave. Regionálne pôsobiská Kancelárie verejného ochrancu práv v uplynulom roku navštívili najmä seniori, nezamestnaní a rodičia na rodičovskej dovolenke. Občanom je vždy poskytnuté právne usmernenie v ich veci, najmä informácia o právnej úprave, o možnostiach riešenia ich problému, v akej lehote a na ktorý orgán je potrebné sa obrátiť i aké sú ich práva, ale aj povinnosti. **Priblíženie sa k občanom musí byť prioritou** orgánov štátu a osobitne i orgánov územnej samosprávy.

3.2. K legislatívnej činnosti

Verejný ochranca práv **nemá právo zákonodarnej iniciatívy**. Návrhy novej i zmeny platnej legislatívy, ktoré veľmi často podávatelia podnetov od verejného ochrancu práv požadujú, nepatria medzi jeho právomoci. Podávateľov podnetov musí v takýchto prípadoch poučiť, že jediným ústavodarným a zákonodarným orgánom v ústavnom systéme Slovenskej republiky je Národná rada Slovenskej republiky a návrhy zákonov, resp. noviel zákonov, môžu podať len výbory Národnej rady Slovenskej republiky, poslanci alebo vláda Slovenskej republiky.

Na základe poznatkov z preskúmania podnetov fyzických osôb a právnických osôb i z vlastnej iniciatívy aj na základe informácií z médií **upozorňuje verejný ochranca príslušných ministrov i výbory Národnej rady Slovenskej republiky na problémy z aplikačnej praxe**, informuje ich o nespokojnosti občanov s „**nespravodlivou**“ či „**diskriminačnou**“ právnou úpravou.

3.2.1. Iniciatíva vo vzťahu k výborom Národnej rady Slovenskej republiky a ministerstvám – ochrana a uplatňovanie práv detí

Náhradné výživné

V uplynulom roku boli verejnému ochrancovi práv doručené podnety, ktorými ich podávatelia vyjadrovali **nespokojnosť s nepriznaním sirotských dôchodkov deťom**. V jednom z nich podávateľka podnetu uviedla:

„Som čiastočne invalidná dôchodkyňa – slobodná mamička starajúca sa o maloleté dieťa. Moja dcéra má 14 rokov a v roku 2007 jej zomrel otec. Vzhľadom na fakt, že si otec neplnil svoje povinnosti voči dcére ani voči štátu, nachádzame sa vo finančnej núdzi. Dcére nebol priznaný sirotský dôchodok, pretože jej otec nepracoval a bol v evidencii nezamestnaných len určité obdobia – nevinne tak dopláca na okolnosti, ktoré neboli v jej moci zmeniť. Okrem toho si otec dieťaťa niekoľko rokov neplnil vyživovací povinnosť. Za to bol aj podmienene odsúdený, ale aj napriek tomu sa nič v situácii nezmenilo... Nenachádzame sa v hmotnej núdzi, dcéra býva často chorá a pre nedostatok financií jej nemôžem zaplatiť liečenie. Okrem toho je ukrátená i o rôzne rovesnícke aktivity a musela som ju odhlásiť pre nedostatok prostriedkov z umeleckej školy. Žiaľ, otec nezanechal ani žiadne dedičstvo, jeho bývalá manželka a staršie deti prepísali všetok majetok pred smrťou na seba. Mojej dcére ostali len podlžnosti. Moja finančná a zdravotná situácia je nevyhovujúca.“

V súvislosti s výživným na maloleté dieťa verejný ochranca práv od 1. júla 2008 už mohol podávateľku podnetu informovať, že **nadobudol účinnosť nový zákon o náhradnom výživnom, ktorý pamätá aj na siroty**.

Verejný ochranca práv mimoriadne víta, že **po štvorročnom upozorňovaní Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky a poslancov Národnej rady Slovenskej republiky sa podarilo nájsť riešenie postavenia sirôt, ktorým nepatriel sirotský dôchodok**. Zákon o náhradnom výživnom za oprávnené osoby už považuje aj tých, ktorým nevznikol nárok na sirotský dôchodok alebo sirotský výsluhový dôchodok, alebo suma sirotského dôchodku alebo sirotského výsluhového dôchodku, alebo suma sirotských dôchodkov alebo sirotských výsluhových dôchodkov je nižšia ako suma minimálneho výživného.

Ešte pred prijatím uvedeného zákona počas legislatívneho procesu verejný ochranca práv upozornil **Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre sociálne veci a bývanie** aj na **ďalší problém súvisiaci s právnou úpravou náhradného výživného**.

Verejný ochranca práv dal do pozornosti **Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre sociálne veci a bývanie**, že právna úprava náhradného výživného priznáva nárok na náhradné výživné v prípadoch, keď rodič dieťaťa alebo iná fyzická osoba, ktorej bola právoplatným rozhodnutím súdu alebo súdom schvá-

lenou dohodou uložená povinnosť platiť výživné dieťaťu, neplní svoju vyživovaciu povinnosť riadne a včas najmenej za tri po sebe nasledujúce mesiace a toto plnenie nie je možné zabezpečiť ani výkonom rozhodnutia počas najmenej troch mesiacov. Návrh nového zákona o náhradnom výživnom, ktorý bol v tom čase predmetom legislatívneho procesu v Národnej rade Slovenskej republiky, **však neriešil prípady, keď je dieťa osvojené iba jedným osvojiteľom**. Podľa názoru podávateľky jedného z podnetov je takáto právna úprava **protiústavná a zároveň aj diskriminačná**, nakoľko na **deti osvojené jednotlivcom zákon nepamätá na rozdiel od detí „neporiadnych rodičov“ a sirôt**. V tejto súvislosti podávateľka v podnete verejnému ochrancovi práv zároveň poukázala na fakt, že **štát ušetrí nemalé finančné prostriedky za miesto v detskom domove, ktoré sa uvoľní po dieťaťu prijatom do skutočného domova, aj keď v neúplnej rodine**. Podávateľka podnetu je sama už päť rokov osvojiteľkou dnes trinásťročnej dcéry, žiadnu podporu od štátu však nedostáva. Svoju dcéru, ktorá sa musela vyrovnáť so stratou vlastných rodičov, je tak nútená vychovávať, ako uviedla, **„v značnej finančnej núdzi“**. Vzhľadom na vyššie uvedené a vzhľadom na to, že ochrana práv dieťaťa patrí k prioritám verejného ochrancu práv, oslovil predsedu gestorského výboru návrhu nového zákona o náhradnom výživnom, aby pri jeho prerokovávaní poslanci zväžili **rozšírenie podmienok nároku na náhradné výživné aj o prípady osvojenia dieťaťa jednotlivcom**.

V odpovedi predsedu Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre sociálne veci a bývanie sa uvádza, že gestorský výbor žiadosť verejného ochrancu práv prerokoval za účasti predstaviteľov Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, avšak **členovia gestorského výboru si tento návrh neosvojili ako systémové riešenie**.

Podávateľku uvedeného podnetu verejný ochranca práv na jej žiadosť tiež informoval, že v súvislosti s otázkou o finančných nákladoch štátu na deti umiestnené v detských domovoch oslovil **Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky**, ktoré mu poskytlo informáciu, že výška priemerných bežných výdavkov na dieťa v detských domovoch a detských domovoch pre maloletých bez sprievodu zriadených určenými orgánmi sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately za rok 2007 na účely poskytovania finančného príspevku podľa zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele je **273 510 Sk**.

Verejný ochranca práv upozornil **Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky a Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien** ešte na jeden problém súvisiaci s predmetnou právnou úpravou.

Podľa zákona o náhradnom výživnom, ak sa **zvýšila výška výživného právoplatným rozhodnutím súdu alebo súdom schválenou dohodou späťne za obdobie**, za ktoré sa náhradné výživné už vyplatilo, **úrad zvýši náhradné výživné od prvého dňa kalendárneho mesiaca, v ktorom mu bolo doručené právoplatné rozhodnutie súdu alebo súdom schválená dohoda**.

Nárok na zvýšené náhradné výživné podľa vyššie uvedeného ustanovenia vznikne len od prvého dňa kalendárneho mesiaca, v ktorom je úradu práce, sociálnych vecí a rodiny doručené právoplatné rozhodnutie súdu alebo súdom schválená dohoda o zvýšení výživného, napriek tomu, že zvýšené výživné bolo priznané za určité obdobie aj späťne. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny však **rozdiel medzi náhradným výživným vyplateným za toto obdobie a výživným určeným súdom za späťné obdobie nedoplatí**. V dôsledku toho sa v praxi stáva, že **náhradné výživné je reálne vyplatené s časovým odstupom a nie tak, ako je priznané rozhodnutím súdu alebo súdom schválenou dohodou**.

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky a Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien verejný ochranca práv upozornil na problém zohľadnenia zvýšenia výživného za späťné obdobie pri rozhodovaní o zvýšení náhradného výživného.

Školy a právny i školský poriadok

Na verejného ochrancu práv sa písomne, osobne i počas besied so žiakmi a študentmi na základných i na stredných školách obracajú aj pedagogickí zamestnanci, vedenie škôl, dokonca aj predstavitelia orgánov verejnej správy v oblasti školstva **s otázkami z každodenného života škôl**. Časté sú otázky, či má právo učiteľ

nevpustiť žiaka do triedy na hodinu, ak tento žiak mešká na vyučovaciu hodinu, či je nutný písomný súhlas rodiča, aby mohol ísť žiak sám zo školskej akcie, ktorá sa nekoná v budove školy, či má škola právo dať žiakom „fúkať“, keď má učiteľ podozrenie, že žiak je pod vplyvom alkoholu, či môžu dovoliť príslušníkom Policajného zboru vypočúvať maloleté dieťa bez súhlasu zákonného zástupcu, či škola musí alebo môže vpustiť policajta do školy, či je možné zakázať bozkávať sa žiakom na chodbách škôl, zakázať im nevhodný účes, či škola zodpovedá za stratu drahých vecí, ktoré si deti nosia do školy a pod. Rodičia namietajú „týranie detí“ neumožnením opustiť triedu počas prestávky i bitie zo strany učiteľov. Učitelia sa sťažujú aj na fotky a videá svojej osoby, ktoré kolujú vďaka žiakom a študentom po internete. V súvislosti s novým školským zákonom pribudli otázky, či je potrebný písomný súhlas rodiča, aby mohla psychologička, ktorá nastúpila do školy na polovičný úväzok počas vyučovania pracovať s problémovým žiakom, či môžu študenti používať mobily cez prestávky, či môžu deťom odňať mobily a pod. Najmä v poslednej dobe sa v školách množia sťažnosti rodičov na ich postup, školám sú doručované právne analýzy rodičov a ich právnikov, boli podané žaloby rodičov na školy.

Verejný ochranca práv poskytuje školám, učiteľom, deťom i rodičom právne usmernenia. **Všeobecné ustanovenia právnej úpravy, nepokrývajúce najmä novodobé problémy, nedostatok výkladových pravidiel** napr. formou metodických usmernení i nízke právne vedomie odbornej i laickej verejnosti je vážnym problémom aj v danej oblasti. Preto sa verejný ochranca práv vo viacerých prípadoch obrátil nad rámec svojej pôsobnosti s otázkami, ktoré trápia deti, učiteľov a rodičov, **na podpredsedu vlády a ministra školstva Slovenskej republiky. Podpredsedu vlády a ministra školstva verejný ochranca práv** oslovil s problémom **používania „alkohotesterov“ v školách**. V odpovedi sa okrem iného uvádza, „že platná školská legislatíva neuvádza používanie testovania alkoholu na školách. Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov vo svojom ustanovení § 144 ods. 4 písm. f) uvádza: „dieťa alebo žiak je povinný konať tak, aby neohrozoval svoje zdravie a bezpečnosť, ako aj zdravie a bezpečnosť ďalších osôb zúčastňujúcich sa na výchove a vzdelávaní“. Pedagogicko-organizačné pokyny na školský rok 2008–2009 v časti 1.4. Informácie k výchove a vzdelávaniu na školách a školských zariadeniach v bode 17. odporúčajú vymedziť v školskom poriadku opatrenia proti šíreniu drog (tabak a alkohol) a nelegálnych drog v školskom prostredí.“

Podobne to bolo aj v ďalšom prípade.

Podpredsedu vlády a ministra školstva verejný ochranca práv oslovil aj v súvislosti s **používaním mobilných telefónov v školách**. Upozornil ho, že ako z podnetov vyplýva, **školy majú veľké problémy, ktoré súvisia s používaním mobilných telefónov žiakmi v škole**. Ide najmä o vytváranie zvukových a obrazových záznamov bez súhlasu a vedomia dotknutej osoby. Žiaci zaznamenávajú svojich spolužiakov napríklad aj na toaletách alebo pri prezliekaní na hodinu telesnej výchovy. Zriedkavé nie sú prípady, keď žiaci provokujú učiteľa a potom si jeho reakciu nahrajú na mobil. Zanedbateľná nie je ani možnosť zneužívania mobilných telefónov pri písomných skúškach.

Zo stanoviska ministerstva vyplýva, že školský zákon prikazuje žiakom okrem iného **dodržiavať školský poriadok a ďalšie vnútorné predpisy školy a školského zariadenia**.

V tejto súvislosti verejný ochranca práv tiež upozornil, že riaditelia škôl pri snahe obmedziť určité činnosti či správanie žiakov **častokrát narážajú na námietky zo strany rodičov**. Rodičia argumentujú tým, že **ani v školskom poriadku či vnútornom poriadku školy nie je možné obmedzovať základné práva a slobody**.

Minister vo svojom stanovisku verejného ochrancu práv informoval, že pripravovaná **vyhláška o základnej škole zakáže žiakom počas vyučovania používať mobilný telefón**. Žiaci ho budú môcť použiť iba v odôvodnených prípadoch so súhlasom vyučujúceho, triedneho učiteľa, riaditeľa alebo jeho povereného zástupcu. V tejto súvislosti preto verejný ochranca práv požiadal o informáciu, či ministerstvo uvažuje o zacomponovaní podobného ustanovenia aj do novej **vyhlášky o stredných školách**, nakoľko problém používania mobilných telefónov sa netýka iba základných škôl.

Doplňujúce stanovisko ministra školstva zo septembra 2008 obsahovalo konštatovanie, že nová vyhláška o stredných školách **neobsahuje ustanovenie o zákaze používania mobilných telefónov**. Zároveň

minister školstva uviedol, že povinnosti žiaka upravuje školský poriadok s odvolaním sa na príslušné ustanovenia školského zákona. Aké podrobnosti o výkone práv a povinností žiakov a ich zákonných zástupcov v škole a školskom zariadení, o pravidlách vzájomných vzťahov budú obsahom školského poriadku, je podľa ministra školstva v kompetencii riaditeľa školy.

Verejný ochranca práv zdôrazňuje, že i školský poriadok musí rešpektovať základné práva a slobody obsiahnuté v Ústave Slovenskej republiky či v medzinárodných zmluvách, ktorými je Slovenská republika viazaná. Školský poriadok nemôže byť v rozpore so zákonom či iným všeobecne záväzným právnym predpisom.

Podľa ustanovenia čl. 13 Ústavy Slovenskej republiky **povinnosti možno ukladať zákonom alebo na základe zákona, v jeho medziach a pri zachovaní základných práv a slobôd, medzinárodnou zmluvou, ktorá priamo zakladá práva a povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb, alebo nariadením vlády.** Medze základných práv a slobôd možno upraviť za podmienok ustanovených Ústavou Slovenskej republiky len zákonom. Záonné obmedzenia základných práv a slobôd musia platiť rovnako pre všetky prípady, ktoré spĺňajú ustanovené podmienky. Pri obmedzovaní základných práv a slobôd sa musí dbať na ich podstatu a zmysel. Takéto obmedzenia sa môžu použiť len na ustanovený cieľ. Ústavný súd vo svojom náleze sp. zn. PL. ÚS 7/96 vyslovil takýto názor: „Všetky základné práva a slobody sa chránia len v takej miere a rozsahu, dokiaľ uplatnením jedného práva alebo slobody nedôjde k neprimeranému obmedzeniu, či dokonca popretiu iného práva alebo slobody. Rovnováha verejného a súkromného záujmu je dôležitým kritériom pre určovanie primeranosti obmedzenia každého základného práva a slobody.“

Zákazy či obmedzenia žiakov v škole obsiahnuté v školských poriadkoch by mali smerovať predovšetkým **k realizácii práva na vzdelanie všetkých žiakov**, teda k zabezpečeniu čo najkvalitnejšieho a najvšestrannejšieho vzdelávania, výchovy a rozvoja žiakov, zabezpečeniu všetkých cieľov výchovy a vzdelávania tak, ako sú uvedené v školskom zákone a v neposlednom rade i k zaisteniu ochrany zdravia, majetku a bezpečnosti.

Vychádzajúc z uvedeného potom možno pripustiť v školskom poriadku aj zákazy a obmedzenia žiakov zasahujúce do ich základných práv a slobôd, avšak **iba také, ktoré sú nevyhnutne potrebné na dosiahnutie vyššie uvedených cieľov a iba v primeranom rozsahu**, a také, ktoré zároveň smerujú k vykonaniu povinností detí a žiakov **upravených v zákone.**

Vyššie uvedené je však **pre mnohé školy problematické**, školy sa domáhajú vzorového školského poriadku a vedenia škôl i mnohí učitelia neraz upozorňujú, že sú „jednou nohou v base“. V súčasnosti sa to ukazuje pri mnohých závažných problémoch šikany, ktoré školy vo viacerých prípadoch tajili a dnes sú už viacerí žiaci a študenti, ktorí sa stali obeťami šikany, liečení psychiatrami. I v prípadoch znásilnenia na školskom výlete či vážnej ujmy na zdraví žiaka, ktoré utrpel po odchode z akcie školy mimo jej budovy a v ďalších.

Štúdium na súkromných školách

Za nedostatočnú už v minulosti označil verejný ochranca práv právnu úpravu štúdia na súkromných školách a na daný problém upozornil **predsedu Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien, predsedu vtedajšieho Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre vzdelanie, vedu a šport a mládež, kultúru a médiá, ako aj ministra školstva Slovenskej republiky.** Ministerstvo školstva Slovenskej republiky na základe toho verejného ochrancu práv informovalo o príprave návrhu nového školského zákona v súlade s plánom legislatívnych úloh vlády Slovenskej republiky na rok 2007.

Od 1. septembra 2008 je účinný školský zákon, ktorým sa okrem iných zrušila aj vyhláška Ministerstva školstva a vedy Slovenskej republiky o súkromných školách. Ustanovenia nového školského zákona sa síce s určitými výnimkami vzťahujú aj na súkromné školy a súkromné školské zariadenia, zákon však **neupravuje zvlášť problematiku, na ktorú verejný ochranca práv v predchádzajúcich správach o činnosti upozornil. Samostatný právny predpis týkajúci sa súkromných škôl vydaný nebol.**

Starostlivosť o vzdelávanie žiakov so zdravotným postihnutím na stredných školách

V jednom z podnetov verejnému ochrancovi práv podávateľka **namietala smernicu Ministerstva školstva Slovenskej republiky**, ktorou sa určuje systém rozpisu finančných prostriedkov na mzdy a odvody do poisťných fondov asistentov učiteľa na jednotlivé krajské školské úrady a postup ich poskytnutia zriaďovateľom základných škôl a špeciálnych základných škôl. Na základe uvedenej smernice dostalo gymnázium, ktoré navštevuje jej syn, zamietavé stanovisko z krajského školského úradu, na ktorý sa obrátilo so žiadosťou o pridelenie asistenta učiteľa pre syna podávateľky podnetu, ktorý bol prijatý na osemročné štúdium. Syn podávateľky podnetu je paraplegik, odkázaný na pohyb na vozíku a okrem prekonávania bariér potrebuje pomoc pri hygiene a presune. Vzhľadom na to, že nepokračuje v štúdiu na základnej škole, nakoľko splnil kritériá na prijatie na osemročné štúdium na gymnázium, nevzťahuje sa na neho predmetná smernica. Podávateľka od Ministerstva školstva Slovenskej republiky žiadala „zmiernenie tvrdosti zákona“ – smernice.

Verejný ochranca práv **upriamil pozornosť Ministerstva školstva Slovenskej republiky** na ustanovenia **Dohovoru o právach dieťaťa** s dôrazom na **právo postihnutého dieťaťa na osobitnú starostlivosť**. Ministerstvo školstva informovalo verejného ochrancu práv o príprave novej smernice, ktorá bude upravovať postup pri podávaní žiadosti o poskytovanie finančných prostriedkov na úhradu nákladov na asistentov učiteľa pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Verejného ochrancu práv požiadala o pomoc aj mimovládna organizácia venujúca sa telesne postihnutej mládeži, ktorá **namietala uznesenie mestského zastupiteľstva o zrušení základnej školy**. Z príslušných dokumentov, ktoré priložila k žiadosti vyplývalo, že táto škola už 12 rokov **integruje telesne postihnutých žiakov** a za túto dobu sa vytvorili pre tento proces mimoriadne dobré materiálne a vzdelávacie podmienky.

Podľa **Dohovoru o právach dieťaťa štáty**, ktoré sú jeho zmluvnou stranou, uznávajú právo postihnutého dieťaťa na osobitnú starostlivosť, v závislosti od rozsahu existujúcich zdrojov **podporujú a zabezpečujú oprávnenému dieťaťu a osobám, ktoré sa oň starajú, požadovanú pomoc zodpovedajúcu stavu dieťaťa a situácii rodičov a iných osôb, ktoré sa o dieťa starajú**. Pomoc sa poskytuje podľa možnosti bezplatne, s ohľadom na finančné zdroje rodičov alebo iných osôb, ktoré sa o dieťa starajú, a je určená na zabezpečenie účinného prístupu postihnutého dieťaťa k vzdelaniu, profesionálnej príprave, zdravotnej starostlivosti, rehabilitačnej starostlivosti, príprave na zamestnanie a odpočinok, a to spôsobom smerujúcim k dosiahnutiu čo najväčšieho zapojenia dieťaťa do spoločnosti a čo najvyššieho stupňa rozvoja jeho osobnosti, vrátane jeho kultúrneho a duchovného rozvoja.

V nadväznosti na uvedené ustanovenia Dohovoru o právach dieťaťa upozornil verejný ochranca práv vo veci podpredsedu vlády a ministra školstva Slovenskej republiky, nakoľko Ministerstvo školstva Slovenskej republiky je príslušné podľa zákona o štátnej správe v školstve a školskej samospráve rozhodovať o vyradení zo siete škôl Slovenskej republiky.

Verejnému ochrancovi práv bolo následne listom oznámené, že **minister školstva Slovenskej republiky** navštívil základnú školu a so zástupcami mesta sa dohodol na riešení situácie, ktorá vznikla po predložení koncepcie navrhujúcej zrušenie troch základných škôl v meste. **Minister školstva Slovenskej republiky rozhodol, že triedy s integrovanými žiakmi sa nebudú musieť sťahovať z priestorov základnej školy. Základná škola sa nezruší, zlúči sa s gymnáziom a v školskom roku 2008/2009 začne pôsobiť ako nová spojená škola.**

Umelé prerušenia tehotenstva maloletej dcéry

Verejný ochranca práv sa stretol aj s podnetom vo veci umelého prerušenia tehotenstva maloletej dcéry, ktorý podal jej otec. Išlo o 17-ročnú dcéru, ktorá mala porodiť svoje dieťa vo veku 18 rokov. Problémom boli **rôzne usmernenia z rôznych zdravotníckych zariadení v tom, či rodičia ako zákonní zástupcovia musia so zákrokom súhlasiť, resp. či môžu rozhodnúť za svoje dieťa.**

Právna úprava umelého prerušenia tehotenstva obsiahnutá **v zákone o umelom prerušení tehotenstva** ustanovuje, že žene sa umelo preruší tehotenstvo, ak o to písomne požiada, ak tehotenstvo nepresahuje 12 týždňov a ak tomu nebránia jej zdravotné dôvody. Podľa zákona o umelom prerušení tehotenstva žene,

ktorá nedovršila šesťnásť rokov, možno umelo prerušiť tehotenstvo so súhlasom zákonného zástupcu, prípadne toho, komu bola zverená do výchovy. Ak bolo umelo prerušené tehotenstvo žene vo veku od šesťnásť do osemnásť rokov, vyzrozumie o tom zdravotnícke zariadenie jej zákonného zástupcu.

Keďže však **zákon o zdravotnej starostlivosti** vyžaduje pred vykonaním invazívnych zákrokov v celkovej anestéze alebo lokálnej anestéze v prípade maloletej osoby informovaný súhlas jej zákonného zástupcu v písomnej forme, otázkou zo strany dcéry, rodičov i niektorých zdravotníckych zariadení bolo, či je alebo nie je takýto súhlas potrebný aj na vykonanie jednotlivých lekárskeho zákrokov pri umelom prerušení tehotenstva maloletej osoby staršej ako 16 rokov.

V tejto súvislosti verejný ochranca práv požiadal o predloženie písomného stanoviska **ministra zdravotníctva Slovenskej republiky i predsedu Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou**. Zhodným záverom vo veci bolo, že podľa platnej právnej úpravy žene staršej ako 16 rokov, ktorá nedovršila 18 rokov, možno s jej súhlasom umelo prerušiť tehotenstvo **aj bez súhlasu jej zákonných zástupcov**. Takýto súhlas nie je potrebný ani na vykonanie jednotlivých lekárskeho zákrokov potrebných na umelé prerušenie tehotenstva. Zákon o umelom prerušení tehotenstva pôsobí vo vzťahu k zákonu o zdravotnej starostlivosti ako špeciálna právna úprava. Preto sa v tomto prípade ustanovenia všeobecnej právnej úpravy zákona o zdravotnej starostlivosti nepoužijú. Právna úprava umelého prerušenia tehotenstva korešponduje aj s ustanovením **Občianskeho zákonníka**, podľa ktorého maloletí majú spôsobilosť len na také právne úkony, ktoré sú svojou povahou primerané rozumovej a vôľovej vyspelosti zodpovedajúcej ich veku.

Deti a internet

Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien verejný ochranca práv oslovil aj v súvislosti s viacerými podnetmi podávateľov vo veci **ochrany detí pred nevhodným obsahom niektorých internetových stránok**.

Právo na informácie je jedným zo základných práv, ktoré patria každému, teda aj deťom. K jeho naplneniu výraznou mierou prispievajú aj masovokomunikačné prostriedky. Je však nepochybné, že zverejňovanie a šírenie informácií prostredníctvom masovokomunikačných prostriedkov v sebe zahŕňa aj istú **mieru nebezpečenstva a rizika**, pričom práve **deti a mládež predstavujú zvlášť ohrozenú skupinu**.

Potrebu ochrany detí a mládeže pred nevhodným obsahom informácií šírených prostredníctvom masovokomunikačných prostriedkov formuloval aj **Dohovor o právach dieťaťa**. Zmluvné strany Dohovoru jeho prijatím uznali dôležitú funkciu hromadných oznamovacích prostriedkov a zavazujú sa **zabezpečiť dieťaťu prístup k informáciám a materiálom z rôznych národných a medzinárodných zdrojov**, najmä takým, ktoré sú zamerané na rozvoj sociálneho, duchovného a mravného blaha dieťaťa a tiež jeho telesného a duševného zdravia. Zmluvné strany sa zaviazali povzbudzovať hromadné oznamovacie prostriedky k šíreniu informácií a materiálov, ktoré sú **pre dieťa sociálne a kultúrne prospešné a k tvorbe zodpovedajúcich zásad ochrany dieťaťa pred informáciami a materiálmi škodlivými jeho blahu**.

Obdobné ustanovenia obsahuje aj **odporúčanie Výboru ministrov Rady Európy č. R (97) 19 o zobrazovaní násilia v elektronických médiách, či odporúčanie Rady 98/560/ES z 24. septembra 1998 o rozvoji konkurencieschopnosti európskeho priemyslu audiovizuálnych a informačných služieb** prostredníctvom podpory národných rámcov zameraných na dosiahnutie porovnateľnej a efektívnej úrovne ochrany neploletých a ľudskej dôstojnosti. Ochrane detí pred internetom venuje pozornosť najmä v posledných rokoch aj **Európska únia**.

Aj **Národná rada Slovenskej republiky vo svojom Vyhlásení o deťoch a mládeži zo dňa 4. septembra 2001 č. 1542** deklarovala, že deti majú byť chránené pred všetkými formami násilia, sexuálneho zneužívania a telesného trestania vrátane ochrany pred zobrazovaním násilia a pornografie v médiách a na internete.

Obsah informácií sprístupnených a šírených prostredníctvom internetu je z hľadiska ochrany detí a mládeže regulovaný predovšetkým z trestnoprávneho hľadiska. V **Trestnom zákone** vymedzené skutkové podstaty niektorých trestných činov umožňujú v určitých prípadoch postihovať osoby zodpovedné za obsah

príslušných internetových stránok. Trestný zákon však pokrýva iba najzávažnejšie formy protispoločenského konania vo vzťahu k deťom.

Určitý pokrok v súvislosti s touto problematikou priniesol **audiovizuálny zákon**, ktorý prikazuje uskutočňovať predaj a iné rozširovanie audiovizuálneho diela, zvukového záznamu umeleckého výkonu a multimedialného diela určeného len dospelým spôsobom, ktorý vylúči prístup maloletých k takémuto dielu. Audiovizuálny zákon sa však nevzťahuje na bezodplatné sprístupňovanie verejnosti.

Osobitnú právnu úpravu vo vzťahu k maloletým obsahuje **zákon o vysielaní a retransmisii**. Internet však predstavuje novodobú špecifickú formu šírenia informácií **s absenciou komplexnej právnej regulácie**. Preto je potrebné, aby náš právny poriadok reagoval aj na riziká spojené s týmto fenoménom modernej doby a zabezpečil čo najúčinnejšiu a najrozsiahljšiu ochranu maloletých pred obsahom jednotlivých internetových stránok.

Verejný ochranca práv apeloval na členov Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien, aby pamätali aj na riziká a nebezpečenstvá, ktoré pokrok v informačných technológiách prináša a popri ich nespornom prínose pre spoločnosť brali na zreteľ aj možný negatívny dopad na fyzický, psychický i mravný vývoj dieťaťa. Verejný ochranca práv zdôraznil potrebu **zamerať sa predovšetkým na prevenciu**. Plne si uvedomuje možné nebezpečenstvo, ktoré prináša pokrok v informačných technológiách. Preto upozorňuje a aj v budúcnosti bude upozorňovať kompetentné orgány na prijímanie takých opatrení, ktoré **minimalizujú možný negatívny dopad patologických javov spoločnosti na fyzický, psychický i mravný vývoj dieťaťa**.

Predchádzanie a eliminácia násilia

Verejný ochranca práv už informoval v správe o činnosti aj **o podnetoch obetí domáceho násilia**. Pri svojej činnosti sa stretol s rôznymi prejavmi násilia medzi ľuďmi. Za alarmujúcu považuje najmä skutočnosť, že **obeťami sú často deti**. Násilie sa rozšírilo **do rodín, do škôl, na ulice, na internet, do každodenného života**. Osobitnou kapitolou je **používanie telesných trestov v domácom prostredí**. Aj preto verejný ochranca práv v rámci svojich aktivít vyzýva **k zvyšovaniu kultúry rodinného života a vzájomnej úcte**.

Verejný ochranca práv **podporuje všeobecný zákaz telesných trestov**, nesúhlasí so schvaľovaním ani s tolerovaním opakujúcich sa foriem násilia na deťoch, ktoré sú typické nielen pre slovenskú spoločnosť. **Deti ako najzraniteľnejšia skupina obyvateľstva** sú v mnohých ohľadoch závislé od dospelých, ale **nie sú ich vlastníctvom**. V tejto súvislosti verejný ochranca práv privítal prijatie ustanovení o zákaze telesných trestov a iných hrubých alebo ponižujúcich foriem zaobchádzania a foriem trestania dieťaťa, ktoré mu spôsobujú alebo môžu spôsobiť fyzickú ujmu alebo psychickú ujmu pri vykonávaní opatrení podľa **zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele**, ako aj telesných trestov a sankcií vo výchove a vzdelávaní **podľa školského zákona**. Aj napriek týmto **čiasťkovým úspechom vyzýva na splnenie všeobecného zákazu telesných trestov podľa výzvy medzinárodného spoločenstva**.

Doterajšie legislatívne zmeny v Slovenskej republike verejný ochranca práv víta, považuje ich však **za začiatok dlhodobého procesu zabezpečenia väčšej miery ochrany obetí**. Opakovane navrhuje zriadenie **intervenčných centier na pomoc obetiam**, či ďalšie **posilnenie oprávnení Policajného zboru** na riešenie situácie na mieste.

Súčasne verejný ochranca práv kladie dôraz aj na **potrebu vzdelávania rodičov k pozitívnemu rodičovstvu**, podporu pri prekonávaní stresu, ovládání hnevu a zvládání riešenia konfliktov. V tejto súvislosti je **zodpovednosťou štátu informovať širokú verejnosť o možnostiach výchovy k rodičovstvu a zabezpečiť prístup k službám odborníkov, podporu detských liniek, rýchlu identifikáciu problému a bezodkladnú reakciu zo strany štátnych orgánov**.

Aj v rámci **projektu detských ombudsmánov** je jedným z hlavných cieľov **naštartovanie participatívnych procesov** tak, aby **deti a mládež mali možnosť nielen vyjadriť svoj názor, ale aj zapojiť sa do aktivít zameraných na zákaz telesných trestov a ich prevenciu**.

3.2.2. Iniciatíva vo vzťahu k výborom Národnej rady Slovenskej republiky a ministerstvám v sociálnej oblasti

Nová právna úprava peňažných príspevkov na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia

Aktuálne verejný ochranca práv **upozornil Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre sociálne veci a bývanie a ministerku práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky** na dôsledky novej právnej úpravy peňažných príspevkov na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia.

Podmienky poskytovania peňažných príspevkov na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia upravuje zákon o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia, ktorý nadobudol **účinnosť dňa 1. januára 2009**. Podľa tohto zákona peňažný **príspevok na kompenzáciu zvýšených výdavkov nemožno poskytnúť fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorej sa poskytuje celoročná pobytová sociálna služba**.

Na verejného ochrancu práv sa „**s pocitom krivdy**“ so **žiadosťou o pomoc obrátili viacerí ťažko zdravotne postihnutí občania, ktorí sú umiestnení v domovoch sociálnych služieb na celoročnom pobyte** a v priebehu mesiaca január 2009 im bolo doručené rozhodnutie úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, ktorým im bolo **odňaté a zastavené vyplácanie peňažného príspevku na kompenzáciu zvýšených výdavkov súvisiacich s hygienou alebo s opotrebovaním šatstva, bielizne, obuvi a bytového zariadenia**. Podávateľia uvedenú právnu úpravu podmienok poskytovania peňažných príspevkov na kompenzáciu zvýšených výdavkov **vnímajú ako diskriminačnú**. Verejný ochranca práv na to upozornil **príslušný výbor Národnej rady Slovenskej republiky a príslušné ministerstvo**.

Zákon o sociálnom poistení

Najviac podávateľmi podnetov namietaným aj v uplynulom roku činnosti verejného ochrancu práv bol zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov. Občania v podnetoch verejnému ochrancovi práv opätovne vyjadrovali aj takéto pocity: „... som v ťažkej finančnej a sociálnej situácii a **štát môj ťažký život nezaujímá**“ alebo „... **štát a jeho úrady čakajú, kým zomriem**“.

Zmeny v systéme, **neprehľadnosť a nestálosť** právnej úpravy, ako aj **pridlhé čakanie na dávky** tieto pocity neustále prehlbujú. Aj v roku 2008 bolo prijatých **ďalších 6 noviel** zákona o sociálnom poistení. Opakovane sa potvrdilo, že prijímanie zmien zákona o sociálnom poistení je potrebné uskutočňovať **v dostatočnom časovom predstihu po dôkladnej analýze dosahu reformy v záujme oprávnených osôb**, vrátane vytvorenia časového priestoru na realizáciu zákona Sociálnou poisťovňou. Potrebné sú **systémové zmeny vo fungovaní Sociálnej poisťovne**, na ktoré pri vybavovaní podnetov ich predstavitelia sami upozorňujú.

„Starodôchodcovia a novodôchodcovia“

V uplynulom roku verejný ochranca práv **opätovne upozornil Ministerstvo práce sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky** na nespokojnosť mnohých občanov s právnou úpravou sociálneho poistenia. V jednom z podnetov podávateľ napísal, že „zákon o sociálnom poistení je v rozpore s Ústavou Slovenskej republiky a porušuje moje základné práva ako aj práva ostatných občanov, ktorým boli priznané starobné dôchodky pred koncom roka 2003“. Na podporu svojho tvrdenia **uviedol citát z listu príslušnej ministerky**, ktorá mu napísala: „Rovnako citlivo je vnímaná aj priepasť medzi tzv. starodôchodcami a novodôchodcami. Dôchodková reforma v zmysle zákona o sociálnom poistení vytvorila nové kategórie dôchodcov a **súčasne plošne diskriminovala starodôchodcov**.“ Verejný ochranca práv sa preto opakovane obrátil na ministerku práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky.

Počet rokov dôchodkového poistenia potrebný na vznik nároku na invalidný dôchodok a rozšírenie dôvodov prerušenia konania vo veciach sociálneho poistenia

Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre sociálne veci a bývanie verejný ochranca práv v roku 2008 oslovil v súvislosti s vládnyim návrhom zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon o sociálnom po-

istení v čase, keď bol predmetom legislatívneho procesu. Dôvodom bola skutočnosť, že sa na neho obrátilo s podnetmi mnoho podávateľov, ktorí namietali **prísne stanovenie podmienok vzniku nároku na invalidný dôchodok**.

Verejný ochranca práv **ocenil a pozitívne vnímal** pripravovanú novelu zákona o sociálnom poistení, predovšetkým navrhované znenie ustanovenia zákona, ktoré **rozširuje obdobie, z ktorého sa osobám nad 28 rokov zisťuje počet rokov dôchodkového poistenia, na celé obdobie pred vznikom invalidity**. Táto zmena predstavuje **mimoriadny prínos pre mnohých poistencov**, ktorým nevznikol nárok na invalidný dôchodok práve pre nedostatočný počet rokov dôchodkového poistenia. **Zároveň** verejný ochranca práv zdôraznil, že počet rokov dôchodkového poistenia potrebný na vznik nároku na invalidný dôchodok **u osôb nad 34 rokov sa v novele zákona o sociálnom poistení značne zvyšuje**. Poslancov preto verejný ochranca práv informoval, že sa domnieva, že **počet rokov dôchodkového poistenia potrebných pre nárok na invalidný dôchodok by nemal byť zhodný s počtom rokov potrebných pre nárok na starobný dôchodok**, nakoľko ide o **rozdielne dôchodkové dávky**. Je potrebné si uvedomiť, že v súčasnosti v našom sociálnom systéme **neexistuje komplexné a systémové riešenie finančnej podpory ľudí, ktorí z dôvodu zhoršeného zdravotného stavu dlhodobo nie sú schopní zarábať si na vlastné živobytie a nevznikol im nárok na invalidný dôchodok**. Verejný ochranca práv apeloval na členov výboru, aby pri prerokovávaní novely zákona o sociálnom poistení **zvážili možné zníženie počtu rokov dôchodkového poistenia potrebných na vznik nároku na invalidný dôchodok u osôb vo veku nad 34 rokov**.

Zároveň poukázal na navrhované **rozšírenie dôvodov prerušenia konania vo veciach sociálneho poistenia**. Navrhované znenie zákona ako obligatórny dôvod na prerušenie konania o sociálnom poistení ustanovuje skutočnosť, že Sociálna poisťovňa **nevie presne a úplne zistiť skutkový stav veci**. Toto ustanovenie podľa názoru verejného ochrancu práv znamená **ohrozenie právnej istoty žiadateľov o dávku sociálneho poistenia**. Na základe doterajších skúseností zo svojej činnosti **nepovažuje za opodstatnené, aby Sociálna poisťovňa prerušovala konanie pri rozhodovaní o priznaní dávky sociálneho poistenia, ktorá je často jediným zdrojom príjmu žiadateľa**. Je potrebné, aby v týchto veciach rozhodovala Sociálna poisťovňa **čo najskôr a bez prietáhov**. Zdôraznil, že aj za súčasného stavu je možné prerušiť konanie Sociálnej poisťovne. Navrhovaná právna úprava umožní prerušiť konanie **v akomkoľvek prípade**, bez ohľadu na to, či je možné ovplyvniť rýchlosť zisťovania skutkového stavu veci Sociálnou poisťovňou. Mimoriadne problematickými zostávajú konania vo veciach rozhodovania o nároku na dávku sociálneho poistenia podľa príslušných medzinárodných dokumentov, či právnych predpisov Európskej únie, pri ktorých by však bolo možné uvažovať o inštitúte prerušenia konania, avšak len od podania žiadosti príslušnej zahraničnej inštitúcii do doručenia potrebných dokladov. Veril, že **Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre sociálne veci a bývanie** zväží uvedené pripomienky, ktoré vychádzajú z poznatkov získaných pri preskúvaní podnetov verejným ochrancom práv.

Výpočet priemerného osobného mzdového bodu a tvrdosť zákona

Ministerku práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky verejný ochranca práv oslovil aj v súvislosti s podnetom podávateľky vo veci, ktorú v podnete označila ako „**nespravodlivé a diskriminačné vypočítavanie dôchodkov v roku 2004**.“ Poukázala na situáciu svojho manžela, ktorému vznikol nárok na starobný dôchodok v decembri 2004. Jeho priemerný osobný mzdový bod bol 0,6542, pričom podľa príslušného ustanovenia zákona o sociálnom poistení v znení účinnom do 30. júna 2005 bol vypočítaný z rozhodného obdobia, ktoré predstavovali roky 1994–2003. V prípade druhého dôchodcu, ktorému vznikol nárok na starobný dôchodok v ten istý deň, bol z toho istého rozhodného obdobia vypočítaný priemerný osobný mzdový bod 0,5900. Keďže jeho priemerný osobný mzdový bod bol nižší ako 0,6, podľa zákona o sociálnom poistení v znení účinnom do 31. decembra 2004 sa jeho rozhodné obdobie posunulo až k 1. januáru 1984. Za toto obdobie mal priemerný osobný mzdový bod 1. **Manžel podávateľky teda paradoxne poberá nižší dôchodok ako druhý dôchodca, hoci jeho príjmy boli vyššie**. Keby sa manželovi podávateľky vypočítal

priemerný osobný mzdový bod z rozhodného obdobia 1984–2003, predstavoval **by jeho priemerný osobný mzdový bod 1,105 a poberal by cca o 3 000 Sk vyšší dôchodok.**

Hoci zákonom, ktorým sa menil a dopĺňal zákon o rodičovskom príspevku bolo príslušné ustanovenie zákona o sociálnom poistení **zmenené** tak, že rozhodné obdobie sa u všetkých poistencov posunulo až k roku 1984 (prípadne pred tento rok), **priznané dôchodky sa už spätne neprepočítali.**

Cieľom predmetného ustanovenia zákona o sociálnom poistení v znení účinnom do 30. júna 2005 bolo zmierniť dopad novej právnej úpravy výpočtu dôchodkov, ktorá zmenila základnú filozofiu nášho dôchodkového systému. Od preferencie princípu solidarity sa prechádza k preferencii princípu zásluhovosti. Zárobky dosahované v skoršom období nie celkom zodpovedali novým princípom. Preto bolo pôvodne rozhodné obdobie stanovené iba do roku 1994. Avšak v mnohých prípadoch takéto stanovenie rozhodujúceho obdobia malo **i negatívny dopad.** Preto sa ľuďom, ktorí v rozhodujúcom období nedosiahli osobný mzdový bod zabezpečujúci slušný a dôstojný život (jeho hranica bola stanovená na 0,6; neskôr na 1,0) umožnilo posunúť rozhodujúce obdobie určené v ustanovení zákona o sociálnom poistení v znení účinnom do 30. júna 2005 pred rok 1994. Žiaľ, priemerný osobný mzdový bod napr. u manžela podávateľky vyššie uvedeného podnetu presiahol zákonom ustanovenú hranicu, a tak sa v jeho prípade príslušné ustanovenie zákona o sociálnom poistení v znení účinnom do 31. decembra 2004 neuplatnilo.

Verejný ochranca práv v následnom stanovisku zaslanom **ministerke práce, sociálnych vecí a rodiny** zdôraznil, že si uvedomuje komplikovanosť právnej úpravy sociálneho poistenia a chápe, že jej dopady sa vo všetkých konkrétnych prípadoch nepodarilo predvídať. Preto opakovane apeloval, aby ministerstvo zvážilo **znovuzavedenie inštitútu odstránenia tvrdosti zákona**, ktorý by v mnohých prípadoch mohol odstrániť, alebo aspoň zmierniť, nepriaznivé účinky komplikovanej právnej úpravy sociálneho poistenia.

Česká a Slovenská Federatívna Republika sa rozdelila na dva samostatné štáty **už pred viac ako 16 rokmi, no ľudia ešte aj dnes pociťujú dôsledky tohto kroku, osobitne v dôchodkových veciach.** Z hľadiska príslušnosti jedného alebo druhého štátu na rozhodovania o nároku na dôchodkovú dávku je totiž rozhodujúce, kde mal zamestnávateľ sídlo ku dňu rozdelenia federácie. A tak sa stáva, že hoci poistenec býval a pracoval celý život na území jedného štátu, o jeho nároku na dôchodok za dobu poistenia získanú pred rozdelením federácie rozhoduje nositeľ poistenia druhého štátu. Týmto sa celý proces priznávania dôchodku komplikuje a predlžuje, navyše dôchodok je čiastkovaný, čo v konečnom dôsledku môže mať aj negatívny vplyv na jeho výšku.

Na verejného ochrancu práv sa obrátila podávateľka podnetu, ktorá žiadala v Českej republike o invalidný dôchodok. Keďže o jej nároku na dôchodok za dobu poistenia získanú do 31. decembra 1992 bola príslušná rozhodnúť Sociálna poisťovňa, Česká správa sociálneho zabezpečení jej postúpila žiadosť podávateľky, ale až **po viac ako šiestich mesiacoch.** Sociálna poisťovňa opäť posúdila zdravotný stav podávateľky a rozhodla o jej žiadosti **po ďalších takmer šiestich mesiacoch.** Invalidný dôchodok jej v Slovenskej republike **nebol priznaný**, nakoľko nezískala potrebný počet rokov poistenia. Celý tento proces teda trval viac ako rok. Verejný ochranca práv po preskúmaní podnetu dospel k záveru, **že rozhodnutie Sociálnej poisťovne je správne.** Český verejný ochranca práv však zistil, že **Česká správa sociálneho zabezpečení medzičasom vyhovelá žiadosti podávateľky o odstránenie tvrdosti zákona** a uznala jej ako dobu poistenia aj obdobie, počas ktorého sa starala o blízku osobu napriek tomu, že si nespĺnila svoju zákonnú povinnosť a nepodala prihlášku na poistenie. Český nositeľ poistenia však o tejto skutočnosti neinformoval Sociálnu poisťovňu. Verejný ochranca práv preto ihneď kontaktoval Sociálnu poisťovňu, zaslal jej príslušný formulár a požiadal o bezodkladné vybavenie žiadosti podávateľky.

V tejto súvislosti verejný ochranca práv opätovne poukazuje na **absenciu inštitútu odstránenia tvrdosti zákona**, ktorý bol prijatím nového zákona o sociálnom poistení zrušený. V Českej republike je i naďalej odstránenie tvrdosti zákona súčasťou právneho poriadku, a preto je **možné mnohé nepriaznivé dopady v oblasti sociálneho zabezpečenia riešiť v prospech občanov.** Okrem možnosti dodatočného započítania určitých dôb poistenia, ako to bolo v prípade podávateľky, prostredníctvom tohto inštitútu sa v Českej republike odstraňuje **aj negatívny dopad pri čiastkovaných dôchodkoch**, ktoré dôchodca poberá tak **z českej,**

ako aj slovenskej strany. Česká správa sociálního zabezpečení totiž v určitých prípadoch **dopláca rozdiel medzi výškou poberaných dôchodkov a dôchodkom, na ktorý by mal občan nárok iba podľa právnych predpisov Českej republiky. Na Slovensku však takáto možnosť nie je.**

Vianočný príspevok

Verejnému ochrancovi práv bolo tiež doručených viacero podnetov, ktoré sa týkajú podmienok nároku na vianočný príspevok. Ich podávateľia verejného ochrancu práv žiadajú o „prešetrovanie“, **prečo dôchodcovia žijúci v Českej republike nemajú nárok na vianočný príspevok.** Niektorí ako **diskriminačné vnímajú podmienky jeho priznania.** Preto verejný ochranca práv na dôsledky právnej úpravy a nespokojnosť podávateľov podnetov **upozornil Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien a Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre sociálne veci a bývanie.**

Podľa zákona o poskytovaní vianočného príspevku niektorým poberateľom dôchodku vzniká nárok na vianočný príspevok tým poberateľom, **ktorí majú trvalý pobyt na území Slovenskej republiky a zároveň sú poberateľmi dôchodku zo sociálneho poistenia Slovenskej republiky,** za predpokladu splnenia všetkých podmienok nároku.

Preto príslušné ministerstvo a výbory Národnej rady Slovenskej republiky verejný ochranca práv upozornil aj na prípady dôchodcov, ktorí **žijú na území Českej republiky, ak napr. pre zhoršenie zdravotného stavu odišli bývať k deťom, ktoré žijú v Českej republike, no sú poberateľmi dôchodku zo Slovenskej republiky.** Keďže nemajú trvalý pobyt v Slovenskej republike, hoci dôchodok im vypláca Sociálna poisťovňa, nárok na vianočný príspevok im nevzniká. Zároveň sa však na neho obrátili aj podávateľia, ktorí **podmienku trvalého pobytu na území Slovenskej republiky spĺňajú, ale v dôsledku skutočnosti, že ku dňu rozdelenia Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky mal ich zamestnávateľ sídlo na území Českej republiky, poberajú dôchodok z Českej republiky a z tohto dôvodu, hoci celý život žili a žijú na území našej republiky, im nevzniká nárok na vianočný príspevok.** V tejto veci sa vyjadril aj **verejný ochranca práv v Českej republike,** podľa ktorého by mal patriť vianočný príspevok bez ohľadu na to, z ktorého štátu žiadateľ poberá dôchodok.

Najkritizovanejšia novela zákona o sociálnom poistení

Predmetom kritiky občanov v podnetoch verejnému ochrancovi práv je celá dôchodková reforma zavŕšená prijatím zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení, ale aj jej ďalšie novelizácie. Opakovane je potrebné konštatovať, že **najviac namietanou v podnetoch doručených verejnému ochrancovi práv v uplynulom roku činnosti bola novela zákona o sociálnom poistení č. 310/2006 Z. z.,** ktorá určitým spôsobom „odstránila rozdiely“ medzi dôchodcami, ktorým bol priznaný dôchodok podľa právnych predpisov účinných do 31. decembra 2003 a tými, ktorým bol dôchodok priznaný po tomto termíne. **Zmeny sa však dotkli len jednej skupiny, a to poberateľov starobných dôchodkov.** Uvedená novela sa neštandardným, nesyntetickým spôsobom pokúsila riešiť rozdiely medzi jednotlivými dôchodcami, avšak v niektorých prípadoch spôsobila ešte väčšie rozdiely medzi poberateľmi dávok. Občania, ktorí sa na verejného ochrancu práv neustále obracajú, považujú úpravu dôchodkov len určitej skupine za diskriminačnú.

Na ďalší dôvod nespokojnosti občanov s uvedenou novelou upozornil verejný ochranca práv príslušné ministerstvo aj v uplynulom roku.

Prihláška na dôchodkové poistenie osobou starajúcou sa o dieťa vo veku do 6 rokov

Ministerku práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky verejný ochranca práv oslovil v súvislosti s viacerými podnetmi podávateľov týkajúcich sa zákona č. 310/2006 Z. z. S účinnosťou od 1. augusta 2006, ako bolo vyššie uvedené, zákon priniesol viacero zmien v oblasti sociálneho poistenia. Jednou z nich bola tiež **podmienka podania prihlášky na dôchodkové poistenie osobou starajúcou sa o dieťa vo veku do 6 rokov, ak chcela byť povinne dôchodkovo poistenou osobou, za ktorú poistné na dôchodkové**

poistenie platí štát. Išlo o významnú zmenu, ktorá sa dotkla predovšetkým zamestnaných mamičiek, nakoľko tie dovtedy prihlášku na dôchodkové poistenie v súvislosti so starostlivosťou o dieťa podávať nemuseli. Podávateľky vo svojich podnetoch poukazujú na skutočnosť, že **neboli zo strany Sociálnej poisťovne dostatočne informované o svojej novej povinnosti.** Viaceré podávateľky uvádzajú, že i napriek skutočnosti, že sa dostavili do Sociálnej poisťovne (pri vybavovaní materského) a výslovne sa pýtali jej pracovníčok, „či je potrebné ešte niečo ohlásiť alebo vyplniť nejaké tlačivo“, boli z ich strany ubezpečené, že už všetky potrebné náležitosti splnili. Nikto ich neinformoval o potrebe podania prihlášky na dôchodkové poistenie, a ako viaceré z nich uviedli, túto informáciu nenašli ani v priestoroch príslušného pracoviska Sociálnej poisťovne, vyvesením na úradnej tabuli či formou letáku.

Verejný ochranca práv si uvedomuje skutočnosť, že neznalosť zákona neospravedlňuje. **Domnieva sa však, že neustále sa meniacia právna úprava sociálneho poistenia je náročná aj pre samotných pracovníkov Sociálnej poisťovne a odborníkov v oblasti sociálneho zabezpečenia a spôsobuje nemalé problémy pri aplikácii a výklade.** Je preto jednoznačne toho názoru, že **orgány verejnej správy by mali občanom aj prostredníctvom svojich pracovníkov poskytovať úplné a správne informácie vo veciach patriacich do ich pôsobnosti.**

Jednou z priorít našej spoločnosti je nepochybne **podpora rodiny a rodičovstva.** Je potrebné si uvedomiť, že **naš sociálny systém neposkytuje mamičkám či iným osobám, ktoré zostanú s dieťaťom na materskej a následne na rodičovskej dovolenke, ideálne hmotné zabezpečenie.** Problémy pocitujú najmä osamelé matky, no i mnohé úplné rodiny musia pri plánovaní potomkov dôsledne zvážiť, či budú schopné zabezpečiť svojim deťom vhodné podmienky pre ich zdravý a harmonický rozvoj. Toto je však otázka, ktorú zrejme nie je možné vyriešiť okamžite a zásadne. Je pochopiteľné, že **matky starajúce sa o dieťa vnímajú početné zmeny zákona o sociálnom poistení oveľa citlivejšie, s pocitom, že im štát neustále kladie prekážky a sťažuje im už aj tak náročnú životnú situáciu.** Vedomie, že štát za nich neodviedol poistné na dôchodkové poistenie aj napriek tomu, že Sociálna poisťovňa v súvislosti s materským jednoznačne disponovala informáciou, že sa starajú o dieťa a ani ich na novú povinnosť neupozornila, vyvoláva u mnohých mamičiek rozhorčenie. **Cítia sa potrestané za to, že si plnili svoje materské povinnosti a riadne sa starali o svoje dieťa.**

Ministerke práce, sociálnych vecí a rodiny odporučil verejný ochranca práv prijať také opatrenia, ktoré by **zmiernili súčasný nepriaznivý stav.** V tejto súvislosti možno poukázať na to, že napr. v Českej republike nie je potrebné prihlásiť sa v súvislosti so starostlivosťou o dieťa. Postačuje čestné vyhlásenie a rodný list dieťaťa. Povinnosť prihlásiť sa je daná, ak ide o starostlivosť napr. o blízku osobu, avšak ak tak neurobia osoby, ktorých sa to týka, uplatňuje sa inštitút odstránenia tvrdosti zákona, ktorým sa umožní dodatočne im započítať toto obdobie do obdobia dôchodkového poistenia.

Konanie vo veciach sociálneho poistenia

Občania v podnetoch verejnému ochrancovi práv poukazujú na **mnohé problémy v priebehu a spôsobe dokazovania v konaní vo veciach sociálneho poistenia.** Na základe preskúmania podnetov verejný ochranca práv zaznamenal **nie celkom jednotný postup.**

Ministerku práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky listom upozornil na úpravu konania vo veciach sociálneho poistenia, ktorá umožňuje Sociálnej poisťovni **zmeniť protizákonné právoplatné rozhodnutie vydané v nedávkovom konaní z vlastného podnetu iba prostredníctvom inštitútu obnovy konania do jedného roka od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia** (s výnimkou prípadov, ak sa rozhodnutie dosiahlo trestným činom). V praxi sa totiž stretol s prípadmi, keď **Sociálna poisťovňa uznala protizákonnosť svojho rozhodnutia vydaného v nedávkovom konaní, no nemohla vykonať nápravu, nakoľko od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia uplynul jeden rok.** Preto bol jediným spôsobom zmeny rozhodnutia protest prokurátora. Za efektívnejšie a rýchlejšie však verejný ochranca práv považuje umožniť Sociálnej poisťovni **zmeniť vlastné rozhodnutie, ak dospeje k záveru, že pochybila, v lehote troch rokov od nadobudnutia jeho právoplatnosti.**

Posudzovanie zdravotného stavu

Mimoriadne kritizovaným aj v minulom roku zo strany podávateľov podnetov bolo **posudzovanie zdravotného stavu lekármi Sociálnej poisťovne**. Občania ich posudok **nepovažujú za objektívny**. Preto opakovane verejný ochranca práv navrhuje vyčlenenie posudkovej činnosti zo sféry Sociálnej poisťovne. **Posudzovanie zdravotného stavu pri nároku na invalidný dôchodok i pre kompenzácie ťažkého zdravotného postihnutia inou samostatnou právnickou osobou** považuje za riešenie, ktoré by bolo zárukou **väčšej dôvery v objektívnosť posudzovania zo strany občanov**. O to viac, že verejný ochranca práv zaznamenal aj nasledujúci problém.

*Podávateľ vo svojom podnete poukazuje na absurdnú situáciu, ktorá sa mu stala pri posudzovaní zdravotného stavu ešte v roku 2006. Zdravotný stav podávateľa bol posudzovaný v rámci konania o opravnom prostriedku, ktorý podal proti rozhodnutiu Sociálnej poisťovne, nakoľko jeho miera poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť bola pri lekárskej prehliadke v októbri 2005 stanovená na 35 %, a teda nebol uznaný invalidným. Na základe posudku posudkovej lekárky sociálneho poistenia z júla 2006 bol v rámci konania o opravnom prostriedku uznaný invalidným, pričom miera poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť bola **určená na 60 %**. Keďže s týmto posudkom bol spokojný, **vzal svoj opravný prostriedok späť**. Na jeho veľké prekvapenie mu však Sociálna poisťovňa, ústredie, listom zo dňa 14. júla 2006, podpísaným posudkovou lekárkou MUDr. ... oznámila: „... **pri posudzovaní Vášho zdravotného stavu som sa v tom horku pomýlila**... a teda celková miera poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť je určená u Vás **na 50 % a nie na 60 %**...“*

V tomto prípade verejný ochranca práv, aj keď podávateľ oznámil túto skutočnosť až po dvoch rokoch, generálneho riaditeľa Sociálnej poisťovne upozornil, že síce chápe, že každý človek aj pri najväčšej snahe môže urobiť chybu, avšak **spôsob, akým bola táto chyba oznámená podávateľovi podnetu možno označiť pri najmenšom za neprofesionálny a neprípustný a požiadal o vyvodenie adekvátnych dôsledkov**.

Riaditeľka sekcie nemocenského poistenia, úrazového poistenia, poistenia v nezamestnanosti a garančného poistenia a lekárskej posudkovej činnosti Sociálnej poisťovne verejnému ochrancovi práv v tejto súvislosti oznámila: „Uvedený postup riešenia pochybenia však **nebol v súlade s pracovnými postupmi zamestnanca Sociálnej poisťovne pri výkone lekárskej posudkovej činnosti a vnútornými predpismi Sociálnej poisťovne**. Taktiež zvolený spôsob ospravedlnenia uvedený v liste MUDr. ... **nebol adekvátny**. Posudková lekárka, MUDr. ... bola povinná zabezpečiť opravu Lekárskej správy zo dňa 13. júla 2006 **za osobnej účasti posudzovaného** a osobne mu vysvetliť dôvody pochybenia v posudkovom závere. V snahe predchádzať podobným nesprávnym postupom, na uvedené pochybenie bola posudková lekárka **upozornená** v súlade so zákonom č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce... Za nesprávne postupy posudkovej lekárky, MUDr. ... dovoľte tlmočiť pánu... **naše ospravedlnenie**“.

3.2.3. Ďalšia iniciatíva vo vzťahu k Národnej rade Slovenskej republiky, jej výborom i ministerstvám

Školné za prekročenie štandardnej dĺžky štúdia na vysokej škole

Jedným z problémov, ktoré v spoločnosti rezonovali v uplynulom roku, resp. v akademickom roku 2007/2008, bola situácia týkajúca sa platenia školného za prekročenie štandardnej dĺžky štúdia na vysokej škole. Verejný ochranca práv sa na tento problém zamerl aj na základe viacerých podnetov, s ktorými sa na neho obrátili **pobúrení študenti i ich rodičia**. V jednom z podnetov matka študentky uviedla: „Moja dcéra nastúpila v roku 2003 na štúdium na jednu fakultu univerzity a zároveň, keďže bola prijatá bez prijímačiek i na druhú fakultu tej istej univerzity. Po mesiaci štúdium na jednej z fakúlt ukončila, nakoľko prednášky i cvičenia na oboch školách sa nedali časovo zosúladiť. V tomto roku, pred ukončením štúdia na fakulte jej prišla písomná

požiadavka vedenia školy na zaplatenie školného 15 000,- Sk, a to z dôvodu súbežného štúdia na dvoch vysokých školách.“

Verejný ochranca práv sa stretol aj s prípadom, v ktorom fakulta v písomnom stanovisku tvrdí, že študent neprekročil štandardnú dĺžku štúdia, takže mu nevyplýva povinnosť platby. **Protichodné stanovisko** však zaslal rektorát univerzity, z ktorého je zrejmé, že študentovi vznikla povinnosť uhradiť školné za prekročenie štandardnej dĺžky štúdia v akademickom roku 2007/2008.

Hoci niektorí študenti mali tendenciu chápať vyberanie školného **ako porušenie základného práva na vzdelanie**, je potrebné uviesť, že to nie je automaticky tak. Ústava nezaručuje základné právo na absolútne bezplatné vysokoškolské vzdelanie. Zákon o vysokých školách zaručuje právo na bezplatné vysokoškolské štúdium študentom denného štúdia len pri neprekročení štandardnej dĺžky štúdia – vymedzuje teda podmienky, pri splnení ktorých sa realizuje nárok na bezplatné štúdium a zároveň stanovuje prípady, v ktorých sa za vysokoškolské štúdium platí školné.

Napriek tomu, že podnety museli byť z dôvodu nedostatku pôsobnosti verejného ochrancu práv odložené, so žiadosťou o predloženie stanoviska k problému sa obrátil na predstaviteľov tých vysokých škôl, proti ktorým podnety smerovali i na ministra školstva a tiež osobne vo veci rokovoval s predstaviteľmi ministerstva.

Už všeobecná analýza zákona o vysokých školách, pozorovateľný **rozdielny postup vysokých škôl pri uplatňovaní a výklade zákona v praxi, t. j. pri vyberaní školného a v neposlednom rade aj medializácia problému signalizovali, že právna úprava zákona o vysokých školách je po rôznych novelizáciách pomerne zložitá a nie vždy dostatočne konkrétna.**

Išlo o situácie, v ktorých **zlyhala predovšetkým zodpovednosť za plnenie svojich povinností a vzájomná komunikácia**. Na jednej strane chýbalo zrozumiteľné a „férové“ informovanie študentov predstaviteľmi vysokých škôl, na strane študentov sa zase preukázala neznalosť zákona. **Ministerstvo školstva** ako predkladateľ návrhu zákona mohlo prejavovať jasný postoj k problematike a najmä iniciatívu zrozumiteľne ju vysvetliť.

Je potrebné poukázať na to, že **zákon od samého počiatku** svojej účinnosti, čiže už aj v akademickom roku 2002/2003, obsahoval ustanovenia o povinnosti študenta platiť školné pri prekročení tzv. štandardnej dĺžky štúdia. Povinnosť platiť v určitých prípadoch školné teda nebola zavedená odo dňa 1. septembra 2007. Tieto ustanovenia však bolo v praxi potrebné uplatňovať v spojení s ďalšími ustanoveniami zákona. Na to, aby mohla vysoká škola vyberať školné, musí totiž takisto splniť určité podmienky a dodržať svoje povinnosti. V praxi mohli vysoké školy začať vyberať školné až v akademickom roku 2003/2004 po splnení podmienky zverejnenia výšky školného najneskôr dva mesiace pred posledným dňom určeným na podávanie prihlášok na štúdium.

Novelou zákona o vysokých školách v roku 2007 došlo k vyprecizovaniu úpravy týkajúcej sa platenia školného na verejných vysokých školách študentmi, ktorí prekročili štandardnú dĺžku štúdia. Po nadobudnutí účinnosti uvedenej novely vysokoškolského zákona **došlo k rozdeleniu študentov do dvoch skupín z hľadiska úpravy povinnosti uhrádzať školné**. Prvú skupinu tvoria študenti, ktorí presiahnu štandardnú dĺžku štúdia až po účinnosti novely zákona o vysokých školách, ktorí mohli začať študovať aj pred účinnosťou tejto novely, prípadne začnú študovať až po dni jej účinnosti. Druhú skupinu tvoria študenti, ktorí presiahli štandardnú dĺžku štúdia pred dňom účinnosti novely zákona o vysokých školách, ktorí určite začali študovať pred dňom účinnosti tejto novely. Na túto druhú skupinu študentov sa vzťahujú iné ustanovenia zákona o vysokých školách v znení účinnom odo dňa 1. septembra 2007 ako na prvú skupinu. Na základe prechodných ustanovení zákona je možné odôvodnene predpokladať, že druhá skupina študentov postupom času zanikne.

S pochopením konceptu štandardnej dĺžky štúdia a jej prekročenia mali viacerí študenti problém. Tak ako to vyplýva zo zákona, **do doby celkového štúdia študenta na jednej fakulte sa započítava aj štúdium v zásade na akejkoľvek inej fakulte inej verejnej vysokej školy**. Platí pravidlo, podľa ktorého ak bol študent prijatý a zapísal sa na štúdium do ročníka na fakulte verejnej vysokej školy a popri tomto štúdiu, resp. v inom akademickom roku bol prijatý a zapísal sa aj do ročníka inej fakulty niektorej vysokej školy, aj prvé štúdium sa započíta do štandardnej dĺžky štúdia. Skutočnosť, že študent absolvuje zápis do ročníka, sa zo zákona považuje

na účely platenia školného za štúdium v dĺžke celého akademického roka a započítava sa do dĺžky štúdia bez ohľadu na to, či a ako dlho študent v danom akademickom roku školu reálne navštevuje.

Ukázalo sa, že **prevažná väčšina študentov o takto nastavených pravidlách nemala vedomosť a dozvedeli sa o nich až v okamihu, keď ich vysoké školy, resp. fakulty začali v akademickom roku 2007/2008 adresne vyzývať na platenie školného**. Zrejme si väčšina vysokých škôl právo vybrať školné v predchádzajúcich akademických rokoch neuplatnila (čo samo o sebe neznamená, že toto právo zaniklo – zákon to totiž neupravuje).

Povinnosť poznať zákon a dodržiavať zákonom ustanovený postup sa však nevzťahuje len na študentov, ale aj na samotné vysoké školy, ktoré pri vyberaní školného musia postupovať v súlade s ním. Uvedené okrem iného znamená pre vysoké školy povinnosť zverejniť výšku školného **najneskôr dva mesiace pred posledným dňom určeným na podávanie prihlášok na štúdium**.

Verejný ochranca práv zistil prípady, keď vysoká škola nedodrжала zákonný termín na zverejnenie školného. **Minister** v tejto otázke zastáva nasledovné stanovisko: „Ak povinnosť zverejniť v určenej lehote školné bola vysokou školou zanedbaná, vysoká škola tým určila **nulové školné**, v prípade ak školné nebolo upravené vnútornými predpismi vysokej školy tak, že nie je určená konkrétna suma školného, ale iba spôsob výpočtu, čím nie je potrebné, aby vysoká škola určovala školné a poplatky spojené so štúdiom osobitne pre každý akademický rok.“

Ďalej, vo vzťahu ku konkrétnej situácii na jednej z **univerzít ministerstvo vo svojom stanovisku** poukázalo nielen **na formálne, ale aj obsahové nedostatky zverejnenia školného, ktoré boli v rozpore so zákonom**. Podľa ministra smernice jednej z univerzít navyše nie sú v súlade so zákonom, nakoľko vysoká škola má podľa zákona určiť školné pre jednotlivé študijné programy. Smernice rektora univerzity určujú len najvyššiu možnú výšku školného a nie výšku školného pre jednotlivé študijné programy. Ďalej podľa prílohy štatútu univerzity školné na základe podkladov od dekanov určuje rektor. Uvedené smernice však výšku školného nestanovujú. Zákon nedeleguje právomoc určiť školné na dekanov fakúlt, prípadne iné orgány fakúlt, fakulty podávajú vysokej škole návrh na školné. Školné podľa zákona má určiť vysoká škola na návrh fakulty.

Minister v závere svojho stanoviska uviedol, že ministerstvo vykoná **kontrolu na univerzite** v predmetnej veci a podľa jej záverov bude konať. Verejný ochranca práv oslovil ministerstvo školstva ako ústredný orgán štátnej správy pre vysoké školy s tým, aby do budúcnosti zväžilo presadenie transparentnejších pravidiel a konkrétnych postupov pri vyberaní školného za štúdium na vysokej škole.

Ochrana zdravia, právo na priaznivé životné prostredie a chov včiel

U verejného ochranca práv sa domáhal ochrany zdravia a práva na priaznivé životné prostredie podávateľ, ktorý vo svojom podnete uviedol, že vlastník susedného pozemku je chovateľom včiel, ktoré jemu i ďalším obyvateľom obce už 20 rokov zneprijemňujú život. Na pozemku chová až 65 rodín (úľov), ktoré lietajú ponad susedné pozemky, pričom ich uštipnutie môže byť **pre alergických ľudí veľmi nebezpečné**.

Verejný ochranca práv konštatoval, že **v našom právnom poriadku neexistuje právna úprava, ktorá by komplexne riešila podmienky chovu včiel** (rozsah, počet včelstiev, umiestnenie úľov a pod.). Obci, ktorá sa pokúsila tento problém riešiť vydaním **všeobecne záväzného nariadenia** o chove a držaní zvierat na území obce, bolo toto nariadenie **po proteste prokurátora zrušené**. K hlavným dôvodom protestu prokurátora patrila **neexistencia zákonného splnomocnenia na vydanie takéhoto všeobecne záväzného nariadenia a obmedzenia základných práv a slobôd nad rámec zákona**.

Na podobný problém v súvislosti so snahou o regulovanie chovu zvierat narazili aj ďalšie obce a mestá, ktoré museli takéto nariadenie zrušiť. Hoci niektoré majú aj v súčasnosti prijaté všeobecne záväzné nariadenie o chove zvierat, je veľký predpoklad, že po proteste prokurátora by došlo k jeho zrušeniu. V niektorých prípadoch vyslovil nesúlad všeobecne záväzného nariadenia o chove zvierat, príp. jeho časti, **svojím nálezom aj Ústavný súd Slovenskej republiky**.

Občania, ktorí sa stretávajú s podobným problémom sa teda môžu oprieť výlučne o príslušné ustanovenie **Občianskeho zákonníka** a ochrany práv z neho vyplývajúcich sa môžu domáhať súdnou cestou. Vykonalnosť rozhodnutia, ktorého predmetom je nepeňažné plnenie, je však prinajmenšom problematická.

Vzhľadom na uvedené verejný ochranca práv na tento problém upozornil **ministerku pôdohospodárstva Slovenskej republiky a následne aj nového ministra pôdohospodárstva**. Zdôraznil, že včely sú síce špecifické zvieratá, ktorých pohyb nie je možné obmedziť, môžu však byť najmä **pre deti či alergických ľudí životu nebezpečné**. Požadoval stanovenie jasných podmienok, za akých je možné takéto zvieratá chovať, resp. umožniť mestám a obciam, aby takéto podmienky upravili vo svojich všeobecne záväzných nariadeniach.

Minister pôdohospodárstva Slovenskej republiky vo svojom stanovisku vyslovil názor, že ustanovenie podmienok chovu včiel, ako napríklad maximálny počet včelstiev alebo spôsob umiestnenia úľov, **nezvýši** ochranu práva na ochranu zdravia a práva na priaznivé životné prostredie. Ako uviedol, vzhľadom na to, že pohyb včiel nemožno tak účinne regulovať ako pohyb iných zvierat, napríklad oviec a kôz, stanovenie minimálnej vzdialenosti včelstiev od susedného pozemku podľa neho nebude dostatočne účinné a nezabezpečí ochranu práv osôb, ktorých práva sú dotknuté chovom včiel v ich susedstve. Ďalší problém v uplatňovaní právnej úpravy chovu včiel v praxi vidí **v spôsobe identifikácie včely alebo včiel, v prípade porušenia práva na ochranu zdravia alebo práva na priaznivé životné prostredie**. Včely sú špecifické zvieratá, najmä pokiaľ ide o ich identifikáciu. U včiel sa nevykonáva identifikácia jednotlivých včiel, ako je to napríklad u hovädzieho dobytku, kde sa každý kus nezameniteľne označí ušnou značkou alebo elektronickým transpondérom. Nemožnosť identifikácie včely by sťažilo, resp. znemožnilo efektívne uplatňovanie právnej regulácie chovu včiel. Ak by došlo k porušeniu práva na ochranu zdravia, bolo by veľmi ťažké určiť vlastníka včely alebo včiel, pričom podľa ministra nemožno vylúčiť, že právo na ochranu zdravia bolo porušené voľne žijúcou včelou alebo včelami. Na základe uvedeného minister konštatoval, že **právna úprava v tejto oblasti by bola v praxi ťažko aplikovateľná a málo účinná**.

Verejný ochranca práv reagoval listom, v ktorom zdôraznil, že si uvedomuje, že nie je možné dôsledne regulovať pohyb samotných včiel ani ich kontrolovať. Cieľom právnej úpravy v súvislosti s chovom včiel by mala byť **základná regulácia podmienok chovu včiel, ktorá by podľa neho mohla aspoň čiastočne zabrániť nežiaducim dôsledkom chovu včiel v susedstve obývaných území**. Je jasné, že nemožno určiť vzdialenosť včelstiev od hranice pozemku, ale stanovenie vzdialenosti úľov, pri ktorých je koncentrácia včiel najvyššia, či maximálneho počtu včelstiev chovaných v intraviláne (alebo aspoň umožniť obciam, aby takéto podmienky stanovili vo svojich všeobecne záväzných nariadeniach) by mohlo prispieť k zlepšeniu životného prostredia a k ochrane zdravia vlastníkov susedných nehnuteľností. Ani táto právna úprava by nezaručila absolútnu ochranu dotknutých osôb, ale mohla by napomôcť k ich **účinnnejšej obrane proti tým včelárom, ktorých správanie nie je celkom v súlade so zvyklosťami včelárov a dobrými mravmi**. Včely sú špecifické zvieratá, najmä pokiaľ ide o ich identifikáciu, preto je právna úprava v oblasti chovu včiel **v praxi ťažko aplikovateľná** a možnosť ochrany **podľa Občianskeho zákonníka je v praxi aplikovateľná ešte ťažšie**.

Platba za výrobu a rozvoz tepla z vlastnej kotolne

Na verejného ochrancu práv sa obrátili so žiadosťou o pomoc aj podávateľia, ktorí v podnete uviedli, že sú **spoluvlastníkmi spoločných častí a zariadení bytového domu, ktorých súčasťou je aj kotolňa**. Správca ich bytového domu – **bytový podnik, podniká v oblasti výroby a rozvodu tepla, pričom na túto činnosť využíva aj ich spoločnú kotolňu**. Vyrába im teplo a teplú úžitkovú vodu v ich vlastnej kotolni, pričom platiť musia nielen za prevádzkovanie a údržbu kotolne (čo je pochopiteľné), ale aj za dodané množstvo tepla a TUV. Nakoľko správca bytového domu nemá k predmetnej kotolni vlastnícky ani iný právny vzťah, domnievali sa, že bytový podnik pri svojej činnosti postupuje v rozpore so zákonom.

Po preskúmaní podnetu verejný ochranca práv zistil, že **Úrad pre reguláciu sieťových odvetví vydal v roku 2006 bytovému podniku povolenie na podnikanie v oblasti tepelnej energetiky**. Podľa zákona o tepelnej energetike fyzická osoba a právnická osoba je povinná k žiadosti o vydanie rozhodnutia o povolení

podnikať v tepelnej energetike okrem iného **doložiť doklad o vlastníckom vzťahu alebo o inom právnom vzťahu k sústave tepelných zariadení, na ktorých chce podnikať**. Nakoľko podávateľka podnetu vo svojom podnete uviedli, že správca ich bytového domu, bytový podnik, nemá k predmetnej kotolni vlastnícky ani iný právny vzťah, požiadal verejný ochranca práv Úrad pre reguláciu sieťových odvetví o poskytnutie písomnej informácie, z ktorej by bolo zrejmé, aký doklad bytový podnik doložil k svojej žiadosti o vydanie povolenia na podnikanie v tepelnej energetike a aký právny vzťah preukázal k vyššie uvedenej kotolni. Zároveň žiadal o poskytnutie písomnej informácie o aplikácii zákona o tepelnej energetike pri vydávaní povolenia na podnikanie v tepelnej energetike.

Predseda Rady pre reguláciu vykonávajúci pôsobnosť predsedu úradu informoval verejného ochranca práv, že bytový podnik ako žiadateľ o povolenie na podnikanie v tepelnej energetike preukázal iný právny vzťah k sústave tepelných zariadení **predložením zmluvy o výkone správy uzavretej s vlastníkami bytov a nebytových priestorov v bytovom dome** (ďalej len „zmluva“). Táto zmluva však nijakým spôsobom osobitne neupravuje vzťah správcu bytového domu ku kotolni. Predseda Rady vo svojom stanovisku vyslovil názor, že zmluva o výkone správy, v ktorej sa správca dohodol s vlastníkami bytov na zabezpečení dodávky tepla a teplej úžitkovej vody, ako aj na zabezpečení prevádzky, údržby a opráv spoločných zariadení bytového domu, preukazuje iný právny vzťah k sústave tepelných zariadení podľa zákona o tepelnej energetike. Odpoveď na otázku o aplikácii zákona o tepelnej energetike pri vydávaní povolenia na podnikanie v tepelnej energetike však neposkytol. Pojem dodávka tepla a teplej úžitkovej vody vykladal podľa zákona o tepelnej energetike, pričom zmluva o výkone správy sa riadi predovšetkým zákonom o vlastníctve bytov a nebytových priestorov a Občianskym zákonníkom a nie zákonom o tepelnej energetike, na ktorý v tejto súvislosti ani v žiadnom svojom ustanovení neodkazuje. To znamená, že tento pojem nie je možné automaticky vykladať ako predaj tepla a teplej úžitkovej vody.

Na základe uvedeného verejný ochranca práv upozornil na problém a požiadal o stanovisko **ministra hospodárstva Slovenskej republiky**.

Hoci zákon o tepelnej energetike nedefinuje pojem „**iný právny vzťah**“, za takýto právny vzťah **ne** možno považovať akýkoľvek právny vzťah k sústave tepelných zariadení, ale len taký, ktorý výslovne a jednoznačne zakladá právo žiadateľa o povolenie vykonávať podnikateľskú činnosť na danom zariadení. Verejný ochranca práv dospel k presvedčeniu, že **právny vzťah založený na zmluve o výkone správy nie je možné považovať za právny vzťah, ktorý by právnickú osobu oprávňoval na získanie povolenia na podnikanie v tepelnej energetike**, preto požiadal **prokuratúru** o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia Úradu pre reguláciu sieťových odvetví o vydaní povolenia na podnikanie v tepelnej energetike. Podstatou správy je teda obstarávanie služieb a tovarov v mene vlastníkov bytov a na ich účet. Rovnako, ako zmluva o výkone správy nemôže založiť oprávnenie správcu napr. prenajať spoločné priestory domu vo svojom vlastnom mene a na svoj účet, nemôže ani založiť oprávnenie správcu podnikať v tepelnej energetike na spoločnom zariadení domu (kotolni) vo svojom mene a na vlastný účet. Správca je síce povinný zabezpečiť prevádzku, údržbu a opravy spoločných zariadení, teda aj kotolne, zo zmluvy o výkone správy však nijako nevyplýva, že by správca bol oprávnený v tejto kotolni vykonávať podnikateľskú činnosť. Fakt, že sa správca s vlastníkami dohodol na zabezpečení dodávky tepla a teplej úžitkovej vody neznamena, že je správca oprávnený túto dodávku vykonávať na cudzom tepelnom zariadení, ktoré má iba v správe (teda má zabezpečiť jeho prevádzku, údržbu a opravu).

Aj **minister hospodárstva Slovenskej republiky** v stanovisku konštatoval, že právny vzťah založený na zmluve o výkone správy **nie je možné považovať za právny vzťah, ktorý by právnickú osobu oprávňoval na získanie povolenia na podnikanie v tepelnej energetike**.

Kurzy prvej pomoci potrebné na absolvovanie autoškoly

Verejnému ochrancovi práv podávateľka v podnete položila otázku, či „zákon neumožňuje výnimku“ vo vzťahu k absolvovaniu kurzu prvej pomoci pre vodičov v prípade, ak **ukončila vysokú školu** 1. stupňa v odbore ošetrovateľstvo a **súčasťou štátnej skúšky bola aj prvá pomoc**.

Podľa zákona o autoškolách účastník vodičského kurzu je po absolvovaní kurzu prvej pomoci **povinný podrobiť sa skúške z poskytovania prvej pomoci**. Minimálne požiadavky na kurzy prvej pomoci, kurzy inštruktorov prvej pomoci a na skúšky z poskytovania prvej pomoci ustanovuje **vyhláška Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky** o minimálnych požiadavkách na kurzy prvej pomoci, kurzy inštruktorov prvej pomoci a na skúšky z poskytovania prvej pomoci. Povinnosť absolvovať kurz prvej pomoci v rámci vodičského kurzu vyplýva zo smernice Európskej únie pre vzdelávanie vodičov. V súčasnosti platné právne predpisy neustanovujú žiadne výnimky z absolvovania kurzu či už pre zdravotníckych pracovníkov alebo pre absolventov kurzu prvej pomoci, ktorí ho neabsolvovali ako účastníci vodičského kurzu.

Verejný ochranca práv upozornil na uvedený problém **Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien, ministra zdravotníctva Slovenskej republiky a ministra dopravy, pôšt a telekomunikácií Slovenskej republiky**. Dal im do pozornosti tú skutočnosť, **že určité kategórie zdravotníckych pracovníkov majú v poskytovaní zdravotníckej starostlivosti a prvej pomoci nielen potrebné vzdelanie, ale aj opakujúcu sa prax, čo sa však nedá predpokladať o účastníkoch kurzov prvej pomoci, ktorí ich absolvujú pri získaní vodičského oprávnenia, pričom legislatívne nie je upravená povinnosť si tento kurz v určitom časovom období zopakovať**. V prípade legislatívnych zmien uvedených právnych predpisov verejný ochranca práv navrhol pamätať na možnosti určenia výnimiek pre povinnosť podrobiť sa skúške z poskytovania prvej pomoci, ako aj zväženia uzákonenia povinnosti pravidelného doškolenia v poskytovaní prvej pomoci. **Obidvaja ministri** ubezpečili verejného ochranca práv, že uvedený **problém majú záujem v budúcnosti legislatívne riešiť**.

Poskytovanie lekárskej služby prvej pomoci

Podávateľia verejného ochranca práv upozornili aj na skutočnosť, že na základe ustanovení zákona o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve sú **nútení zúčastňovať sa na lekárskej službe prvej pomoci u iného poskytovateľa služby „nátlakom cez samosprávny orgán pod hrozbou finančných sankcií resp. odobratia licencie“**.

Verejný ochranca práv vo veci **oslovil aj Slovenskú lekársku komoru**, ktorá uviedla, že opakovane predkladala návrhy na zmeny všeobecne záväzných právnych predpisov i odborných usmernení upravujúcich lekársku službu prvej pomoci, **pričom podstatná väčšina pozmeňujúcich návrhov riešiacich problematiku bola odmietnutá príslušnými legislatívnymi orgánmi**. Preto verejný ochranca práv požiadal **Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky** o predloženie písomného stanoviska k uvedenej veci.

Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky vo svojom písomnom stanovisku uviedlo, že poskytovanie lekárskej služby prvej pomoci je vykonávané na základe rozpisu, ktorý určuje samosprávny kraj. V prípade, že sa poskytovateľ nedohodne s iným poskytovateľom, v ktorého ambulancii sa má vykonávať lekárska služba prvej pomoci, **má možnosť obrátiť sa na samosprávny kraj**, v ktorého kompetencii je organizovať lekársku službu prvej pomoci v súlade so zákonom a s rešpektovaním zmluvnej slobody. Ten poskytovateľ, v ktorého ambulancii sa služba vykonáva, má zmluvný vzťah so zdravotnou poisťovňou, ktorá mu na základe tohto zmluvného vzťahu poskytuje úhradu za službu. Výšku úhrady za službu upravuje nariadenie vlády Slovenskej republiky o výške úhrady za zdravotnú starostlivosť, ktorú uhradza zdravotná poisťovňa poskytovateľovi lekárskej služby prvej pomoci a príloha opatrenia Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky, ktorým sa ustanovuje rozsah regulácie cien v oblasti zdravotníctva. Ak poskytovateľ vykonáva službu v ambulancii iného poskytovateľa lekárskej služby prvej pomoci, výška úhrady vyplýva zo zmluvného vzťahu medzi týmito poskytovateľmi.

Keďže uvedené stanovisko považoval verejný ochranca práv pre posúdenie veci za nedostatočné, opätovne sa obrátil na **Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky**. Dôraz kládol najmä **na otázku zabezpečenia zmluvnej slobody**, resp. možnosti lekára odmietnuť uzatvorenie zmluvy s prevádzkovateľom lekárskej služby prvej pomoci, pričom poukazoval na v súčasnosti platnú právnu úpravu, podľa ktorej sú lekári zo zákona povinní slúžiť lekársku službu prvej pomoci, službu odmietnuť nemôžu a vzájomný vzťah medzi prevádzkovateľom a lekárom musí byť zmluvne upravený.

Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky vo svojom písomnom stanovisku uviedlo, že **v súčasnosti platné právne predpisy neupravujú** prípady, keď nedôjde k dohode medzi poskytovateľom zdravotnej starostlivosti a prevádzkovateľom lekárskej služby prvej pomoci. Vzhľadom na podnety z praxe **Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky pripravuje novely zákonov**, a to zákona o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a zákona o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti.

Poskytovanie zdravotnej starostlivosti v sanatóriu pre liečbu drogových závislostí

Ministra zdravotníctva Slovenskej republiky verejný ochranca práv oslovil v súvislosti s podnetmi troch podávateľov, podporenými podpismi **dalších 92 osôb**, vo veci postupu **zdravotnej poisťovne, ktorá nepredĺžila zmluvu o poskytovaní zdravotnej starostlivosti jednému zo sanatórií na liečbu drogových závislostí**. Podávatelia vo svojich podnetoch uviedli, že sanatórium poskytuje integrovanú zdravotnú starostlivosť (nemocničnú, ambulatnú a doliečovací proces formou socioterapeutických klubov) už viac ako 10 rokov, pričom v súčasnosti vykazuje viac ako 90 % úspešnosť v liečbe drogových závislostí. Zdôraznili, že liečba závislosti a doliečovanie je dlhodobý proces založený na terapeutickom pôsobení terapeuta s využitím skupinovej terapie. Pri zmene zariadenia môže dôjsť k zhoršeniu zdravotného stavu a v niektorých prípadoch aj k recidíve. Taktiež uviedli, že v súčasnosti sanatórium eviduje viac ako 1 500 pacientov, ktorí sú poistencami príslušnej zdravotnej poisťovne, čo predstavuje zhruba 80 % všetkých pacientov sanatória. Ostatné zdravotné poisťovne pritom zmluvu o poskytovaní zdravotnej starostlivosti so sanatóriom uzatvorili.

Stanovisko zdravotnej poisťovne, s ktorým sa stotožnil aj **minister zdravotníctva**, zostalo napriek upozorneniu verejného ochrancu práv na námietky občanov nezmenené. Zdravotná poisťovňa zotrvanie na svojom stanovisku zdôvodnila okrem iného tým, že zmluva so sanatóriom bola uzatvorená na dobu určitú. Hospitalizácie v sanatóriu považujú za neefektívne vzhľadom na ich neúmernú dĺžku (celoslovenský priemer v roku 2007 bol 37 dní hospitalizácie na jedného pacienta, v sanatóriu bola priemerná doba hospitalizácie až 80 dní) a namietajú aj vysoké náklady na liečbu jedného poistenca (náklady poistenca v sanatóriu predstavovali čiastku vyše 70 000,- Sk, pričom celoslovenský priemer nákladov na jedného hospitalizovaného pacienta bol necelých 37 000,- Sk). Zdravotná poisťovňa sa tiež bráni tým, že liečbu drogových a iných závislostí pre svojich poistencov majú zabezpečenú v iných zariadeniach.

Verejný ochranca práv si uvedomuje, že liečba závislosti a jej doliečovanie je **dlhodobý proces, pri ktorom sa vytvára silná citová väzba na lekára a dané prostredie**, ktorá následne zohráva dôležitú úlohu. Preto na daný problém upozornil aj nad rámec svojej pôsobnosti.

Uznávanie matričných dokladov vydaných v cudzine

Štátna občianka Slovenskej republiky sa obrátila na verejného ochrancu práv, nakoľko opakovane požiadala konzulárne oddelenie veľvyslanectva Slovenskej republiky v cudzine o **zabezpečenie zápisu uzatvorenia jej manželstva s cudzím štátnym príslušníkom v Kosove do osobitnej matriky v Slovenskej republike**. Manželstvo bolo uzatvorené v roku 2007 v Kosove. Sobášny list však nebol vydaný príslušnými orgánmi Srbskej republiky, ale misiou Organizácie spojených národov (United Nations Interim Administration Mission in Kosovo). Namietala, že Slovenská republika matričné doklady vydané United Nations Interim Administration Mission in Kosovo neuznáva, a preto uzatvorenie jej manželstva do osobitnej matriky v Slovenskej republike nie je možné zapísať.

Verejný ochranca práv sa vo veci obrátil na **Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky**, ktoré potvrdilo, že Slovenská republika neuznávala matričné doklady vydané UNMIK-om. Pre Slovenskú republiku sú platné verejné listiny vydávané príslušnými orgánmi Srbskej republiky opatrené úradnou pečiatkou a podpisom oprávnenej osoby (ako vyplýva zo Zmluvy medzi ČSSR a SFRJ o úprave právnych vzťahov vo veciach občianskych, rodinných a trestných). Verejný ochranca práv však uvítal, pretože sa uvedený problém týka viacerých občanov Slovenskej republiky, že Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky pristúpilo v súčinnosti s Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky (teda orgánom vedúcim osobitnú matriku) k jeho

riešení. Týmito príslušnými orgánmi bolo dohodnuté, že Slovenská republika bude uznávať matričné doklady vydané UNMIK-om a boli dohodnuté ďalšie s tým súvisiace skutočnosti.

Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky prisľúbilo v krátkom čase pripraviť vykonávací pokyn o postupe pri zápise matričných udalostí (narodenie, sobáš, smrť) týkajúcich sa občanov Slovenskej republiky, ktoré nastali na území Kosova, v ktorom bude problematika uznávania matričných dokladov vydaných UNMIK-om doriešená. **Verejný ochranca práv ocenil, že sa podarilo nájsť riešenie vo veci uznávania dokladov o matričných udalostiach vydaných UNMIK a eliminovať tak s tým súvisiace problémy občanov Slovenskej republiky.**

Zadržanie slovenského štátneho občana pri tranzite

Verejnému ochrancovi práv bol doručený podnet, označený ako „**Slovenský občan v tiesni**“, ktorým jeho podávateľ poukázal na problém slovenského občana, ktorý bol zadržaný **pri tranzite orgánmi cudzieho štátu**. Namietal nedostatočnú činnosť veľvyslanectva Slovenskej republiky, resp. jeho konzulárneho odboru.

Verejný ochranca práv vyjadril **pochopenie pre nespokojnosť občana s nedostatočne pružným postupom zastupiteľského úradu**. K tomuto záveru ho viedla **negatívna skúsenosť s transparentnosťou a pružnosťou konania, tak zastupiteľského úradu, ako aj konzulárneho odboru Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky**. Pri pokuse zamestnanca Kancelárie verejného ochrancu práv získať informácie k podnetu telefonicky či e-mailovou komunikáciou priamo od zastupiteľského úradu (resp. konkrétne od konzula) bolo poskytnutie týchto informácií **prisľúbené**. Kancelárii verejného ochrancu práv však bol **zaslaný len kontakt s odporúčaním obrátiť sa na konzulárny odbor ministerstva**. V rámci telefonického rozhovoru so zamestnancom konzulárneho odboru bolo potvrdené, že konzulárny odbor ministerstva má sprostredkované informácie o predmetnom prípade a **spis je už založený ad acta**. Bližšie informácie boli **prisľúbené po doručení písomnej žiadosti** verejného ochrancu práv. Konzulárny odbor ministerstva sa však po obdržaní písomnej žiadosti **opätovne obrátil na zastupiteľský úrad**. Žiadosť **nevybavil v zákonom ustanovenej lehote**. Požadované stanovisko bolo tak verejnému ochrancovi práv doručené a informácie zistené **až po vyše dvoch mesiacoch** a bez datovania prehľadu úkonov.

Ministerstvo zahraničných vecí preto verejný ochranca práv upozornil, že si je vedomý rozsahu právomocí a pôsobnosti zastupiteľského úradu na území cudzieho štátu, resp. vo vzťahu k jeho orgánom a rešpektuje, že **zastupiteľský úrad nemohol ovplyvňovať výsledok ich konania**. Medzi konzulárne funkcie však okrem iného patrí aj chránenie záujmov štátnych príslušníkov vysielajúceho štátu v prijímajúcom štáte v rozsahu dovolenom medzinárodným právom a poskytovanie pomoci a podpory štátnym príslušníkom vysielajúceho štátu. **Je preto legitímnym očakávaním slovenských občanov, že pokiaľ sa v zahraničí obrátia na príslušný konzulárny úrad, bude im poskytnutá pomoc v takom rozsahu, v akom to umožňujú multilaterálne a bilaterálne medzinárodné zmluvy a právne poriadky vysielajúceho a prijímajúceho štátu**. Pokiaľ sa pri vybavovaní oficiálnej žiadosti nemožno stretnúť so snahou o pružné a transparentné poskytnutie požadovaných informácií zo strany oslovených orgánov verejnej správy, zostáva len veriť, že kompetentné orgány sú v rámci svojich možností schopné a ochotné pomôcť aspoň vtedy, keď sa na ne obráti občan, ktorý sa v cudzine z akýchkoľvek dôvodov ocitol v núdzi, a to bez zbytočných prietahov.

Zrakovo postihnutí občania a získavanie eurokalkulačiek

Na základe informácií z médií i na základe podnetu, v ktorom jeho podávateľka v podnete verejnému ochrancovi práv okrem iného uviedla, že **pri sume, ktorá bola venovaná na Eurokampan, by bola položka na pomôcku – eurokalkulačku pre zrakovo postihnutých občanov len malou časťou celkových nákladov**, verejný ochranca práv požiadal o stanovisko vo veci **ministra financií Slovenskej republiky**. Zaujímal sa najmä o to, z akého dôvodu bol v rámci Eurokampane zvolený prístup, že **zrakovo postihnutí občania si musia eurokalkulačky zakúpiť**, kým ostatní občania ich dostanú zadarmo.

Z písomného stanoviska ministra financií Slovenskej republiky vyplýva, že v súvislosti s informačnou kampanou o zavedení eura a v rámci nej ani v súvislosti s distribúciou kalkulačiek k žiadnej diskriminácii obča-

nov Slovenskej republiky nedochádza. Eurokalkulačky vláda spolu s Národnou bankou Slovenska a Európskou komisiou distribuovala bezplatne do všetkých domácností v Slovenskej republike, bez ohľadu na národnosť, sociálnu situáciu, zdravotný stav alebo iné špecifikum ktorejkoľvek domácnosti. Kalkulačky takto mali dostať bezplatne aj tie domácnosti, resp. zariadenia sociálnej starostlivosti, v ktorých žijú zrakovo postihnutí. Viaceré skupiny obyvateľov, vrátane zrakovo postihnutých, sú v kampani osobitne zohľadňované a je im adresovaných viacero špecializovaných projektov. Ku kalkulačkám s hlasovou funkciou sa v stanovisku uvádza, že stoja takmer 20-krát viac ako bežné eurokalkulačky a nie je v možnostiach rozpočtu vlády Slovenskej republiky vyčleneného na informačnú kampaň distribuovať všetkým občanom takéto zvukové kalkulačky s tým, že ani iné krajiny vstupujúce do eurozóny neposkytovali tieto zariadenia zrakovo postihnutým zdarma. Vláda spolu s Národnou bankou Slovenska presadili u výrobcu lokalizáciu „hovoriacich“ kalkulačiek do slovenského jazyka, čím sa zabezpečila ich použiteľnosť aj pre tých zrakovo postihnutých, ktorí neovládajú anglický jazyk. **Náklady spojené s nákupom „hovoriacej“ kalkulačky môže občanom refundovať miestne príslušný úrad práce, sociálnych vecí a rodiny.** V závere stanoviska sa uvádza, že s cieľom čo najviac uľahčiť prechod na euro zrakovo postihnutým občanom **vláda spolu s Národnou bankou Slovenska a Úniou nevidiacich a slabozrakých Slovenska pripravili celý rad projektov:** zvukové informačné CD, informačnú brožúru v Braillovom písme, „hovoriacu“ informačnú kartu, plastovú pomôcku – šablónu na rozlišovanie eurových bankoviek a mincí, ako aj množstvo školení a seminárov pre zrakovo postihnutých.

Právo obvineného na styk s obhajcom

V predchádzajúcej správe o činnosti verejný ochranca práv upozornil na **protichodnosť legislatívnej úpravy** problematiky telefonických rozhovorov obvineného s obhajcom v ústavoch na výkon väzby, a to ustanovenia **zákona o výkone väzby** s príslušným ustanovením **Trestného poriadku**. Informoval, že žiadal **podpredsedu vlády a ministra spravodlivosti Slovenskej republiky** o predloženie písomného stanoviska k vyššie uvedenej skutočnosti. **Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky konštatovalo existujúci legislatívny rozpor medzi spomenutými zákonmi**, no návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon o výkone väzby, **nebol úspešne zavŕšený.**

Preto verejný ochranca práv aj v roku 2008 upozornil podpredsedu vlády a ministra spravodlivosti na stále pretrvávajúci právny stav, ktorý v súvislosti s právom na obhajobu zhoršuje postavenie všetkých obvinených v trestnom konaní. Opätovne upozornil, že **v súlade so zásadou prezumpcie neviný sa obvinený v danom štádiu trestného konania považuje za nevinného.** Z tohto titulu by tak mal mať možnosť využiť všetky procesné prostriedky svojej obrany bez obmedzení, okrem nevyhnutných prípadov tak, aby sa zabezpečil účel trestného konania, osobitne tiež väzby v kontexte s ustanovením Trestného poriadku. **Prítomnosťou akejkoľvek osoby pri komunikácii medzi obvineným a advokátom sa obmedzenie práva na obhajobu zakladá.** Opakovane zdôraznil, že základným princípom komunikácie medzi obvineným a obhajcom je dôvernosť, ktorá by mala byť zachovaná tak pri osobnom, ako aj telefonickom rozhovore. Verejný ochranca práv zastáva názor, že telefonický rozhovor obvineného s obhajcom treba považovať za nástroj efektívnej realizácie **práva na obhajobu, ktorú zaručuje tak Ústava Slovenskej republiky, ako aj Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd**, v dôsledku čoho by mal prebiehať (s výnimkou odôvodnených prípadov, resp. obvinených v kolúznei väzbe) bez prítomnosti tretej osoby. Inštitút obhajoby neslúži na to, aby sa zločinci vyhli trestnej zodpovednosti. Cieľom obhajoby je poskytnúť obvinenému možnosť efektívneho a odborného využívania obrany formou obhajoby advokátom bez zásahu tretej strany.

Listom Sekcie trestného práva Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky bol verejný ochranca práv informovaný, že „Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky **zabezpečí v rámci legislatívneho procesu zosúladienie citovaných ustanovení Trestného poriadku a zákona o výkone väzby** v čo najkratšom období po prijatí a schválení navrhovaného znenia ustanovenia § 34 ods. 1 Trestného poriadku Národnou radou Slovenskej republiky.“

Novelou Trestného poriadku z roku 2009, ktorou sa mení a dopĺňa Trestný poriadok s účinnosťou **od 1. februára 2009, bolo zmenené** aj predmetné ustanovenie týkajúce sa okrem iného práva obvineného

ho hovoriť s obhajcom bez prítomnosti tretej osoby. V tomto ustanovení bolo v súvislosti s týmto právom doplnené: „to neplatí pre telefonický rozhovor obvineného s obhajcom počas výkonu väzby, ktorého podmienky a spôsob výkonu ustanovuje osobitný predpis“. Pri oprávnení obvineného telefonovať s obhajcom bez prítomnosti tretej osoby zaručeného Trestným poriadkom bola zavedená výnimka odkazujúca na osobitný predpis, čiže zákon o výkone väzby. Tieto dve právne normy, **Trestný poriadok a zákon o výkone väzby, sa tak síce dostali do súladu, no odstránenie rozporu medzi nimi nebolo dosiahnuté s ohľadom na práva obvineného vo výkone väzby (novelizáciou zákona o výkone väzby), ale práve naopak novelizáciou Trestného poriadku.**

Koncesionárske poplatky

Verejný ochranca práv opakovane v správach o činnosti dal do pozornosti konkrétne podnety fyzických a právnických osôb, ktoré právnou úpravu týkajúcu sa platenia koncesionárskych poplatkov považujú za diskriminačnú. Už v roku 2006 na to upozornil **Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien a tiež vtedajší Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre vzdelanie, vedu, šport a mládež, kultúru a médiá**. Následne sa podnety doručené verejnému ochrancovi práv týkali tzv. „generálneho pardonu“ a za diskriminačné považovali podávateľia podnetov tiež prijatie tzv. „zásuvkového zákona“ z dôvodu platenia za službu, ktorú si nevyžiadali a ani ju nepoužili.

Verejný ochranca práv sa vo veci obrátil na predsedu Národnej rady Slovenskej republiky a jej **Výbor pre kultúru a médiá** s tým, že viacero podávateľov namieta zákon o úhrade za služby verejnosti poskytované Slovenskou televíziou a Slovenským rozhlasom. Podávateľia v podnetoch uvádzajú, že sa domnievajú, že tento **zákon porušuje ich práva, keď im stanovuje povinnosť platiť za niečo, čo nemajú a nevyužívajú**. Namietajú, že **nie sú vlastníkami televíznych prijímačov, a teda nevyužívajú služby, ktoré Slovenská televízia poskytuje**. Ide predovšetkým o ustanovenie o úhrade za služby verejnosti poskytované Slovenskou televíziou a Slovenským rozhlasom, podľa ktorého platiteľom úhrady je fyzická osoba, ktorá je koncovým odberateľom elektriny v odbernom mieste, z ktorého sa odoberá elektrina pre spotrebu v byte alebo v rodinnom dome. V regionálnych pôsobiskách sa verejný ochranca práv stretol i s námietkami občanov, **ktorí síce televízny prijímač vlastní a sú ochotní platiť úhradu za služby poskytované Slovenskou televíziou, avšak ich región nie je pokrytý signálom Slovenskej televízie a preto jej služby využívať nemôžu**. Podpredsedníčka výboru listom z augusta 2008 na základe postúpenia listu od predsedu Národnej rady informovala: „**Plne sa stotožňujem so sťažovateľmi. Je však na vládnej koalícii, aby námietky občanov zobrala na vedomie a predmetný zákon upravila v zmysle požiadaviek širokej verejnosti.**“

Regulované nájomné a Európsky súd pre ľudské práva

Verejný ochranca práv opakovane aj v správe o činnosti informoval o podnetoch **nájomníkov bytov, ale aj vlastníkov domov s regulovaným nájomným**, ktorí reguláciu nájomného považujú za **zásah do ich Ústavou Slovenskej republiky zaručeného vlastníckeho práva**. Dal do pozornosti **rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva** vo veci Hutten-Czapska versus Poľsko (sťažnosť č. 35014/97), ktorý jednomyselne konštatoval, že bol porušený čl. 1 Protokolu č. 1 (ochrana majetku) Dohovoru voči sťažovateľke, ktorá je jednou z cca 100 000 majiteľov domov postihnutých reštriktívnym systémom nájomného. Verejný ochranca práv sa v tom čase obrátil priamo na predsedu Národnej rady Slovenskej republiky a upozornil ho na daný problém.

Dňa **1. októbra 2008** bolo uverejnené v Zbierke zákonov oznámenie Ministerstva financií Slovenskej republiky o vydaní opatrenia, ktorým sa mení a dopĺňa opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky o regulácii cien nájmu bytov. **Maximálna cena nájmu bytu určená podľa opatrenia vrátane jej prípustného zvýšenia sa po 31. decembri 2011 uplatní len vtedy, ak sú súčasne splnené tieto podmienky:** ide o byt, na ktorý sa vzťahuje regulácia cien nájmu bytov, prenajímateľom bytu nie je štát, vyšší územný celok, obec alebo právnická osoba zriadená alebo založená štátom, vyšším územným celkom alebo obcou, nájomca, spoloční nájomcovia alebo ostatné osoby žijúce v spoločnej domácnosti s nájomcom nie sú k 1. októbru 2008 výlučnými vlastníkami alebo spoluvlastníkmi porovnateľného bytu alebo nehnuteľnosti alebo jej časti určenej

na trvalé bývanie v obci, v ktorej užívajú nájomný byt, alebo najviac do vzdialenosti 50 km od územnej hranice takejto obce, pričom spoluvlastníkmi takéhoto porovnateľného bytu alebo nehnuteľnosti alebo jej časti nie sú iné osoby ako nájomca, spoloční nájomcovia alebo ostatné osoby žijúce v spoločnej domácnosti s nájomcom, prenajímateľ bytu sa nedohodol alebo nedohodne písomne s nájomcom bytu o cene nájmu bytu pred 1. januárom 2012 inak, nájomca bytu, ktorý spĺňa podmienky podľa predchádzajúcich bodov sa do 31. decembra 2008 prihlási na Ministerstve výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky, a to na tlačive uverejnenom na internetovej stránke tohto ministerstva. **Podľa dostupných informácií Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky pripravuje zákon, ktorý má vyriešiť problém s regulovaným nájomným.**

K právnym predpisom upravujúcim odškodnenie

Verejný ochranca práv už opakovane aj v správach o činnosti upozornil Národnú radu Slovenskej republiky na **problémy s uplatňovaním odškodnenia podľa príslušných právnych predpisov**. V uplynulom roku verejný ochranca práv preskúmaval podnety týkajúce sa najmä odškodnenia podľa zákona o odškodnení obetí okupácie Československa vojskami Zväzu sovietskych socialistických republík, Nemeckej demokratickej republiky, Poľskej ľudovej republiky, Maďarskej ľudovej republiky a Bulharskej ľudovej republiky a odškodnenia podľa zákona o súdnej rehabilitácii. Vyskytli sa aj prípady odškodnenia podľa zákona o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov, prípadne ešte zákona o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom

Aj niekoľkoročné čakanie občanov na odškodnenie verejného ochrancu práv utvrdilo, že tieto problémy je potrebné riešiť **určením zákonnej lehoty** na vybavenie žiadosti a vyplatenie odškodnenia, napr. tak, ako je to v zákone 726/2004 Z. z.. Verejný ochranca práv opakovane navrhuje aj personálne posilnenie odboru odškodňovania Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky za účelom ukončenia vybavovania najmä tých žiadostí, ktoré boli podané pred viacerými rokmi.

K právnej úprave exekúcií

V uplynulom roku sa na verejného ochrancu práv opätovne obracali občania nespokojní s postupom podľa Exekučného poriadku. Namietaným je najmä postup exekútora, ktorý aj v prípade, ak má povinný príjem a hnutelné veci, pristúpi hneď k **predaju nehnuteľnosti namiesto zrážky z príjmu či peňazí na účtoch alebo predaja hnutelných vecí**. Vymožené peniaze exekútori použili **najsôr na trovy exekúcie** a až po nich na zaplatenie istiny, nie však pomerne a priebežne. Opätovne bol problém pri rozvoze manželov, keď exekútor zaberá majetok, patriaci do bezpodielového spoluvlastníctva manželov a **postihnutým sa stáva rodič opatrojúci maloleté deti**.

Verejný ochranca práv na konkrétne prípady **upozornil podpredsedu vlády a ministra spravodlivosti a oceňuje jeho súčinnosť vo veci**.

Problémy spojené s nájmom bytov vo vlastníctve miest a obcí

Verejný ochranca práv opakovane **informoval Národnú radu Slovenskej republiky o problémoch neplatičov nájomného**, osobitne napr. o vysťahovaní neplatičov nájomného v Nových Zámkoch. Na verejného ochrancu práv sa aj v uplynulom roku s podnetmi obracali občania, ktorí nie sú spokojní s tým, že došlo k ukončeniu ich nájomného vzťahu, na základe ktorého užívali byt vo vlastníctve obce alebo mesta. Najčastejšie ide o ukončenie nájomného vzťahu z dôvodu neplatenia nájomného alebo uplynutia doby nájmu. Napriek tomu, že ide o zmluvné vzťahy, ktorých riešenie nie je v pôsobnosti verejného ochrancu práv, na problém **upozornil aj Združenie miest a obcí Slovenska**. Poukazuje najmä na **potrebu informovanosti občanov o podmienkach vzniku a zániku nájomného vzťahu a prípadného vypratania bytov**. **Informovanosť a transparentnosť v bytovej otázke**, ktorá je najmä v súčasnej sociálnej situácii pre mnohých občanov ťažko riešiteľná, je v záujme nielen občanov, ale aj samotných miest a obcí.

Poplatky za komunálne odpady a drobné stavebné odpady

Opakovane verejný ochranca práv **Národnú radu Slovenskej republiky informuje** o tom, že aj v uplynulom roku sa s podnetmi na neho obrátili občania **nespokojní s povinnosťou platiť miestne dane z nehnuteľností a predovšetkým miestny poplatok za komunálne odpady a drobné stavebné odpady**, ktorá im vyplýva zo zákona o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady. Opätovne namietali **výšku miestneho poplatku** za komunálne odpady a drobné stavebné odpady a „**duplicitné**“ **platenie poplatku** v mieste trvalého pobytu a súčasne aj v mieste svojho prechodného pobytu, prípadne v obci, kde majú právo užívať nehnuteľnosť.

Zákon vylučuje viacnásobný vznik povinnosti platiť miestny poplatok za komunálne odpady a drobné stavebné odpady len v prípade, že táto povinnosť vznikne súčasne z viacerých zákonom stanovených dôvodov (trvalý pobyt, prechodný pobyt, právo užívať nehnuteľnosť, užívanie nehnuteľnosti) v jednej a tej istej obci, resp. meste, alebo keď sa na poplatníka vzťahuje množstvový zber. Občanovi však vznikne povinnosť platiť miestny poplatok za komunálne odpady a drobné stavebné odpady **súčasne v dvoch, prípadne viacerých obciach a mestách, pokiaľ vyššie uvedené skutočnosti nastanú každá v inej obci či meste.**

Správcom dane z nehnuteľností, ako aj miestneho poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady sú **obce, resp. mestá, ktorým zákon pri ich úprave dáva pomerne široké oprávnenia.** Ide najmä o **možnosť oslobodenia od povinnosti** platiť miestny poplatok za komunálne odpady a drobné stavebné odpady, prípadne jeho zníženie na najnižšiu sadzbu. Uvedený zákon v súčasnosti rozlišuje prípady, v ktorých majú obce a mestá **povinnosť určiť poplatok** podľa najnižšej sadzby alebo poplatok odpustiť (ak poplatník preukáže, že sa v určenom období dlhodobo zdržiava alebo zdržiaval v zahraničí alebo preukáže svoju neprítomnosť v obci z dôvodu výkonu základnej vojenskej služby), a prípady, keď tak samospráva **môže učiniť dobrovoľne** na základe vlastného rozhodnutia. Obce a mestá môžu v prípadoch ustanovených všeobecne záväzným nariadením na zmiernenie alebo odstránenie tvrdosti zákona v jednotlivých prípadoch poplatok znížiť aj pod najnižšiu sadzbu alebo poplatok odpustiť. To, aké skutočnosti obec zohľadní pri určovaní výšky miestneho poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady, je preto na rozhodnutí obecného zastupiteľstva, ktoré prijíma všeobecne záväzné nariadenie. Práve na lepšie využitie týchto možností vyzýva verejný ochranca práv pri komunikácii **so Združením miest a obcí Slovenska** už od roku 2007, pričom upozorňuje najmä na **potrebu selektívneho a citlivého prístupu pri stanovovaní náležitostí na určenie miestneho poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady.**

Ochrana základných práv a slobôd osôb s odlišnou sexuálnou orientáciou či zmeneným pohlavím

Verejný ochranca práv pripomína politické i medzinárodnoprávne záväzky Slovenskej republiky týkajúce sa **rešpektovania princípu rovnosti v právach a nediskriminácie z dôvodu pohlavia a sexuálnej orientácie**, či už výslovne deklarovaných v takých významných dokumentoch ako je **Charta základných práv Európskej únie**, alebo v duchu nových spoločenských podmienok interpretovaných v ustanoveniach **Všeobecnej deklarácie ľudských práv, Medzinárodného paktu pre občianske a politické práva či Európskeho dohovoru pre ľudské práva.** Upozorňuje tiež na výzvy adresované členským štátom v **Správe o situácii v oblasti základných práv v Európskej únii v rokoch 2004–2008.**

V tejto súvislosti apeluje na **Národnú radu Slovenskej republiky i vládu Slovenskej republiky**, aby pri svojej ďalšej činnosti problematike **rovnosti osôb „LGBT“ (lesby-gayovia-bisexuáli-transsexuáli) a osôb so zmeneným pohlavím venovali zvýšenú pozornosť aj na úrovni legislatívnej činnosti.**

3.3. Ďalšie aktivity v oblasti zvyšovania právneho vedomia

Na základe jednej z priorít verejného ochrancu práv, ktorou je **podpora výchovy k ľudským právam, k uvedomeniu si vlastných práv a ich pochopenie jednotlivcami**, Kancelária verejného ochrancu práv každoročne zameriava svoju **propagačnú a informačno-vzdelávaciu činnosť aj na vzdelávanie širokej ve-**

rejnosti. V rámci svojich aktivít v uplynulom roku pokračovala vo **vzdelávaní formou stretnutí s občanmi, ale aj sprístupňovaním informácií prostredníctvom informačných materiálov či internetovej stránky verejného ochrancu práv.** Realizované aktivity vychádzali najmä z účelu a poslania inštitútu ombudsman-skej inštitúcie vo všeobecnosti, **z pôsobnosti verejného ochrancu práv** ustanovenej Ústavou Slovenskej republiky a zákonom o verejnom ochrancovi práv, **z poznatkov verejného ochrancu práv**, ako aj **z priorit Slovenskej republiky v oblasti ochrany ľudských práv.**

Verejný ochranca práv pokračoval **v presadzovaní ochrany a dodržiavania práv dieťaťa.** Najdôležitejšou v tejto oblasti bola **realizácia myšlienky zriadenia siete detských spolupracovníkov verejného ochrancu práv – „detských ombudsmánov“ v školách, ako aj v ďalších výchovných a vzdelávacích zariadeniach.** Cieľom projektu Kancelárie verejného ochrancu práv v oblasti ochrany a uplatňovania práv detí je **participácia tejto skupiny obyvateľstva na riešení problémov s deťmi súvisiacich, podpora ich spoločenskej, resp. občianskej angažovanosti, ako aj reálne priznanie vážnosti ich pripomienkam a názorom zo strany dospelých** (viac príloha č. 1 tejto správy).

Ďalším z cieľov aktivít Kancelárie verejného ochrancu práv vo vzťahu k deťom bola podpora **jednoduchšieho prístupu detí k informáciám, ako aj informovanosť detí o ich právach a povinnostiach zrozumiteľnou formou.** Ochrana základných práv a slobôd, osobitne práv dieťaťa, bola predmetom viacerých stretnutí a besied so žiakmi a študentmi základných škôl, stredných aj vysokých škôl i z materskej školy. Spolupráca so školami a zariadeniami pre deti a mládež sa realizovala aj účasťou verejného ochrancu práv na rôznych podujatiach organizovaných pre deti a s ich aktívnou účasťou, napríklad na živej prehliadke XV. ročníka olympiády tvorivosti detí a mládeže reedukačných domovov, diagnostických centier a liečebno-výchovných sanatórií v Záhorskej Bystrici, nad ktorou opakovane prevzal záštitu, či na slávnostnej akadémii spojenej s odovzďávaním ceny GYMY a GYMKO v Žiari nad Hronom, kde verejný ochranca práv odovzdal deviatim študentom tejto školy, členom Slovenského červeného kríža, ceny za ľudskosť.

Téma ochrany práv detí bola aj predmetom ďalšej z cyklu konferencií **Dieťa v ohrození**, nad ktorej konaním taktiež prevzal záštitu verejný ochranca práv a Kancelária verejného ochrancu práv bola už po piaty raz jej spoluorganizátorom. Tohtoročná konferencia bola venovaná **psychologickým, legislatívnym a sociálnym problémom ochrany práv detí rozvedených rodičov.** Organizátormi boli Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie, Bratislavská vysoká škola práva a Detský fond Slovenskej republiky.

Aj ďalšie aktivity Kancelárie verejného ochrancu práv smerovali najmä k tým skupinám obyvateľstva, ktoré majú sťažené možnosti pri uplatňovaní svojich práv. **Problematika diskriminácie bola predmetom stretnutí, besied aj vystúpení na odborných podujatiach, ako aj vzdelávacích podujatiach k problematike diskriminácie z dôvodu veku, pohlavia, zdravotného postihnutia a iných dôvodov.**

O svojich poznatkoch **o dodržiavaní práv a slobôd osôb so zdravotným postihnutím** informoval verejný ochranca práv aj členov Ústrednej rady Slovenského zväzu zdravotne postihnutých. Stretnutie bolo ďalším krokom v spolupráci, v rámci ktorej už Kancelária verejného ochrancu práv participovala na informačno-vzdelávacích aktivitách Slovenského zväzu zdravotne postihnutých spracovaním osobitného informačného materiálu určeného širokej verejnosti, ktorej sa daná problematika týka.

Na potrebu **ochrany a dodržiavania práv a slobôd v Slovenskej republike, osobitne vo vzťahu k tým skupinám obyvateľstva, ktoré si svoje práva nevedia uplatniť napríklad z dôvodu veku, jazyka alebo zdravotných či iných prekážok** upozornil verejný ochranca práv aj vo svojich vystúpeniach na viacerých konferenciách a iných odborných podujatiach. Vek sa stáva diskriminačným faktorom nielen u detí, ale aj u seniorov. Aj preto verejný ochranca práv v rámci svojich stretnutí s touto zraniteľnou skupinou obyvateľstva upozorňuje na prípady porušovania ich práv a slobôd. Tak to bolo napríklad na stretnutí so seniormi pod názvom **„Deň ľudských práv – Bezpečnosť, vec každodenná“** v predvečer Dňa ľudských práv, ktoré pripravila bratislavská mestská časť Petržalka. To, že seniory si zaslúžia náš rešpekt a úctu za ich prínos pre spoločnosť i ďalšie generácie verejný ochranca práv zdôraznil aj počas vyhodnotenia celoslovenskej ankety občianskeho združenia Fórum pre pomoc starším **„Senior roka 2008“**, nad ktorej konaním prevzal záštitu už druhýkrát. Verejný ochranca práv sa zúčastnil aj na slávnostnom udeľovaní cien a prémie Nadácie Matice slovenskej, kto-

ré sú každoročne udeľované za najvýznamnejšie dlhodobé a celoživotné tvorivé výkony v oblasti slovenskej kultúry, vedy a techniky, hospodárstva, finančníctva a obchodu, ochrany ľudských práv a prínos národnému životu.

O svojich praktických poznatkoch z dodržiavania základných práv a slobôd orgánmi verejnej správy verejný ochranca práv už opakovane informoval účastníkov **pracovného stretnutia Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre verejnú správu a regionálny rozvoj** so zástupcami Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky, predsedom Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky, predsedom Združenia miest a obcí Slovenska, splnomocnencom vlády Slovenskej republiky pre územnú samosprávu a splnomocnencom vlády Slovenskej republiky pre informatizáciu. Svoje poznatky prezentoval verejný ochranca práv aj na stretnutí predstaviteľov justície a mnohých iných odborných podujatiach. V rámci **spolupráce s inými organizáciami zameranými na ochranu ľudských práv** sa aj zástupcovia kancelárie zúčastnili na mnohých ďalších vzdelávacích a odborných podujatiach.

O aktuálnom spoločenskom dianí v oblasti ochrany práv a slobôd, o najčastejších problémoch, ktoré trápia obyvateľov Slovenska, ale aj o činnosti a poznatkoch verejného ochrancu práv a jeho kancelárie od roku 2007 informuje Kancelária verejného ochrancu práv širokú odbornú aj laickú verejnosť aj prostredníctvom **Informačného bulletinu verejného ochrancu práv**. Témami štvrtročných vydaní boli v tomto roku problematika súdov a súdnictva (marec 2008), územnej samosprávy (jún 2008), uplatňovania práv národnostných menšín a etnických skupín (september 2008) a uplatňovania práv dieťa (december 2008).

Medzi významné faktory, ovplyvňujúce formovanie spoločenského vedomia verejnosti patrí aj **vplyv médií**. Dôležitosť ochrany práv a slobôd bola predmetom **viac ako 470 mediálnych vystúpení verejného ochrancu práv a právnikov Kancelárie verejného ochrancu práv v printových a elektronických médiách**. Pokračovala pravidelná spolupráca Kancelárie verejného ochrancu práv s dvojtýždenníkom vlády Slovenskej republiky Verejná správa, s týždenníkmi Život a Žurnál. Z iniciatívy Hospodárskych novín pribudla v tomto celoslovenskom denníku ku koncu roka 2008 v prílohe Poradca rubrika Radí verejný ochranca práv. Úspešne sa rozvíjala spolupráca s verejnoprávnym Slovenským rozhlasom aj formou pravidelnej poradne verejného ochrancu. Od februára 2009 každý prvý pondelok v mesiaci vysiela Slovenský rozhlas na Rádiu Slovensko poradňu verejného ochrancu práv s cieľom priblížiť činnosť verejného ochrancu práv širokej verejnosti a predstaviť ho ako jeden z významných a základných prvkov mimosúdnej ochrany ľudských práv v Slovenskej republike. Kancelária verejného ochrancu práv aktívne spolupracuje aj s tlačovými agentúrami a verejnoprávnou televíziou tak v spravodajstve, ako aj v publicistike. Na Kancelárii verejného ochrancu práv sa obracajú so žiadosťami o právne stanoviská, a to viac ako v minulom období aj k problémom v pôsobnosti verejného ochrancu práv, i komerčné médiá.

3.4. Návrh opatrení

Záujem štátu na uplatňovaní práv jeho občanov sa musí odraziť aj v **nevyhnutnom zvyšovaní právneho vedomia verejnosti**. Len občan, ktorý pozná svoje práva si ich môže náležitým spôsobom aj uplatniť. Osobitný prístup je potrebný vo vzťahu **k ochrane práv detí, seniorov a marginalizovaných skupín obyvateľstva**. Nespokojnosť občanov s **nedostupnosťou právnej pomoci** by sa mala odraziť v skvalitnení právnej úpravy v danej oblasti. Verejný ochranca práv bude aj naďalej **upozorňovať príslušné ministerstvá a výbory Národnej rady Slovenskej republiky na nedostatky právnych noriem** tak, aby všeobecne záväzné právne predpisy boli právnymi normami **náležitej kvality nezabúdajúc na ich spravodlivý aspekt**.

4. Medzinárodná spolupráca

4.1. Aktivity v oblasti medzinárodnej spolupráce

V nadväznosti na odborné priority verejného ochrancu práv v súlade s realizáciou **spoločných záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných dohovorov významne ovplyvňujúcich zlepšenie života jednotlivca** Kancelária verejného ochrancu práv aj v uplynulom roku **prehĺbila aktívnu spoluprácu a koordinovanie spoločného postupu v rámci nadnárodných organizácií celosvetového či európskeho spoločenstva.**

Zásadnou udalosťou ovplyvňujúcou ďalšiu činnosť verejného ochrancu práv na poli ochrany práv detí bolo **získanie pozície pridruženého člena v Európskej sieti detských ombudsmánov („ENOC“).** Vstup do tejto medzinárodnej siete združujúcej detských ombudsmánov členských štátov Rady Európy umožnilo Slovenskej republike už v priebehu roka využívať skúsenosti špecializovaných inštitúcií na ochranu práv detí a zapojiť sa do koordinovaných aktivít v tejto oblasti, vrátane monitorovania implementácie Dohovoru OSN o právach dieťaťa. Pozícia pridruženého člena nedáva verejnému ochrancovi práv možnosť stať sa členom vedenia siete ENOC, zostávajú mu však zachované všetky ďalšie práva plného člena siete. Dôvod, pre ktorý nebolo inštitúcii verejného ochrancu práv udelené plné členstvo v sieti ENOC, je **absencia výslovného zákonného splnomocnenia na ochranu práv detí** (t. j. špeciálna pôsobnosť daná nezávisle od všeobecného mandátu ochrany základných práv a slobôd). Vedenie siete ENOC v tejto súvislosti ponúklo verejnému ochrancovi práv svoju **aktívnu podporu a pomoc pri dialógu s vládou a parlamentom Slovenskej republiky v záujme presadenia legislatívnych zmien umožňujúcich plné členstvo inštitúcie verejného ochrancu práv v sieti ENOC.** Okrem vzájomnej výmeny informácií ku konkrétnym témam (domáce násilie, register páchatelov sexuálnych trestných činov) a mapovania miery implementácie štandardov zakotvených v Dohovore OSN o právach dieťaťa, je prejavom spolupráce v sieti i podpora iniciatív jednotlivých členov siete (napr. zvýšenie veku trestnej zodpovednosti detí na Malte z 9 rokov), či prijímanie spoločných stanovísk ENOC ku konkrétnym témam (napr. Stanovisko ENOC k nariadeniu EÚ o zadržaní a návrate nelegálnych migrantov). Počas výročného stretnutia členov siete ENOC, ktoré sa tradične konalo v sídle aktuálne predsedajúcej krajiny (Írsko), vyzvalo vedenie siete ENOC svojich členov na podporu iniciatívy za prijatie Opčného protokolu k Dohovoru o právach dieťaťa, ktorý by umožnil podávanie individuálnych sťažností. Inštitúcia verejného ochrancu práv sa v priebehu roka zapojila i do štúdie ENOC k téme participácie detí, realizovanej v rámci programu Európskej únie k základným právam a občianstvu (EU Fundamental Rights and Citizenship Programme). Predbežné vyhodnotenie výsledkov štúdie prebehlo v rámci seminára organizovaného na záver kalendárneho roka, pričom bol **osobitne vyzdvihnutý Projekt Kancelárie verejného ochrancu práv na zriadenie spolupracovníkov verejného ochrancu práv v školách a iných zariadeniach pre deti – „detských ombudsmánov“ ako unikátna forma implementácie práv detí.**

Intenzívne sa v uplynulom roku vyvíjala i spolupráca verejného ochrancu práv **s úradom komisára Rady Európy pre ľudské práva.** S komisárom Rady Európy pre ľudské práva Thomasom Hammarbergom sa verejný ochranca práv stretol aj osobne počas jeho kontaktnej návštevy Slovenskej republiky v rámci v tom čase prebiehajúceho predsedníctva Slovenskej republiky vo Výbore ministrov Rady Európy. Keďže cieľom návštevy komisára a jeho tímu na Slovensku bolo posúdiť pokrok, ktorý sme dosiahli v plnení odporúčaní v oblastiach sledovaných ešte jeho predchodcom, jeho stretnutie s verejným ochrancom práv bolo zamerané predovšetkým na postavenie Rómov a opatrenia na lepšiu ochranu ich práv. Aj komisára Rady Európy pre ľudské práva zaujali najnovšie aktivity verejného ochrancu práv v oblasti aplikácie Dohovoru o právach dieťaťa, osobitne informácie o Projekte „detských ombudsmánov“. Spolupráca s komisárom Rady Európy pre ľudské práva sa rozvíja na pozadí **Peer-to-Peer Projektu,** spolufinancovaného Európskou úniou, cieľom ktorého je **vytvorenie aktívnej siete národných inštitúcií na ochranu ľudských práv s dôrazom na zvyšovanie právneho vedomia a možnosti rýchlej mobilizácie zahraničných partnerov všade tam, kde budú ohro-**

zené ľudské práva. Projekt zastrešuje sériu špecializovaných tematických pracovných stretnutí určených odborným zamestnancom ombudsmanských inštitúcií. Zástupca Kancelárie verejného ochrancu práv sa zúčastnil na troch pracovných stretnutiach (venovaných národným preventívnym mechanizmom zriaďovaným na základe Opčného protokolu k Dohovoru proti mučeniu a inému krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu či trestaniu – OPCAT, otázke zriadenia nezávislej inštitúcie poverenej riešením sťažností na postup polície a spôsobov prevencie prípadov porušenia zákona či princípov dobrej správy zo strany polície a úlohe národných ľudskoprávných inštitúcií pri ochrane práv rómskej menšiny).

O stave ľudských práv na Slovensku diskutoval verejný ochranca práv aj so zástupcami **Európskej komisie proti rasizmu a intolerancii Rady Európy (ECRI)** v súvislosti so štvrtým kolom country-by-country monitoringu. V sídle Kancelárie verejného ochrancu práv prijal tiež **vysokého komisára pre otázky národnostných menšín Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE)** Knuta Vollebaeka a svoje poznatky týkajúce sa ochrany menšinových jazykov prezentoval členom expertného výboru Rady Európy monitorujúceho mieru implementácie Európskej charty menšinových alebo regionálnych jazykov na Slovensku. Okrem toho sa verejný ochranca práv spolupodieľal na príprave periodických správ za Slovenskú republiku predkladaných monitorovacím orgánom **Organizácie spojených národov, Rady Európy, Európskej únie a OBSE.**

V rámci **spolupráce s európskym ombudsmanom** sa verejný ochranca práv aktívne zapojil do niekoľkých celoeurópskych konzultácií realizovaných na základe „Vyhlásenia siete európskych ombudsmanov“ prijatom počas šiesteho seminára ombudsmanov členských a kandidátskych krajín Európskej únie v októbri 2007 v Štrasburgu. Svojím príspevkom sa verejný ochranca práv už tradične zapojil aj do polročne vydávanej publikácie „European Ombudsman Newsletter“, ktorá je ďalším z nástrojov **Siete európskych ombudsmanov slúžiacim na vzájomnú výmenu informácií.** V tomto roku prebehlo aj pravidelné stretnutie styčných úradníkov siete európskeho ombudsmana. Cieľom siete, založenej v septembri 1996 z iniciatívy prvého európskeho ombudsmana Jacoba Södermana, je podpora voľnej a neformálnej výmeny informácií a skúseností z oblasti implementácie európskeho práva medzi jednotlivými ombudsmanskými inštitúciami, ktorú sprostredkujú styční úradníci. Okrem neustále prebiehajúcej vzájomnej komunikácie (v tomto roku napr. k téme poskytovania zdravotnej starostlivosti žiadateľom o azyl, postaveniu Ústavného súdu Slovenskej republiky, mechanizmov dohľadu nad činnosťou polície, telefonovania obvineného s obhajcom) sa styční úradníci v pravidelných dvojročných intervaloch stretávajú na pôde Úradu európskeho ombudsmana. Témami tohtoročného seminára bola **sloboda vyjadrovania** vo svetle Charty základných práv Európskej únie, **právo na prístup k dokumentom a informáciám** v kontexte aktuálnych aktivít Rady Európy a Komisie Európskej únie, **riešenie podnetov a proaktívne aktivity úradov ombudsmanov – podpora dobrej správy a prostriedky efektívnej komunikácie ombudsmanských úradov.**

Už po druhý raz sa na území Slovenskej republiky uskutočnil **Summit ombudsmanov krajín vyšehradského regiónu**, organizovaný od roku 2004 z iniciatívy slovenského verejného ochrancu práv. Minuloročný summit bol zameraný na potrebu **uplatňovania princípu dobrej správy v činnosti orgánov verejnej správy, nezávislosť ombudsmanských úradov, zvyšovanie právneho vedomia fyzických osôb a právnických osôb v duchu princípov právneho štátu, včasné a spravodlivé konanie a rozhodovanie.** Ombudsmani krajín V4 ponúkli spoluprácu vládam jednotlivých štátov pri riešení problémov **detí a mládeže.** Za spoločný cieľ považujú aj riešenie problémov **seniorov.** Účastníci summitu ombudsmanov krajín V4 sa rovnako zaviazali naďalej zefektívňovať vzájomnú pomoc pri riešení problémov, ktoré presahujú hranice príslušného štátu. Ombudsmani na záver stretnutia vyjadrili vôľu pokračovať v tradícii každoročných spoločných stretnutí (Memorandum a Závery Summitu sú **prílohou č. 2** tejto správy).

Verejný ochranca práv sa osobne stretol aj **s ombudsmanom Arménskej republiky** Armenom Harutyunyanom, ktorého prijal v sídle Kancelárie verejného ochrancu práv v Bratislave. Hlavnou témou spoločného rokovania bola problematika ochrany práv a slobôd, ako aj praktické poznatky ombudsmanov v oboch krajinách. Rokujúce strany sa navzájom informovali o zistených najčastejších porušení práv a slobôd, diskutovali o spolupráci so zákonodarným orgánom a o spôsobe jeho kreovania, o problematike rodovej rovnosti

a o možnostiach zaradenia ombudsmanskej inštitúcie do národného preventívneho mechanizmu **v zmysle Opčného protokolu k Dohovoru proti mučeniu a inému krutému, neludskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu či trestaniu**. Verejný ochranca práv sa zúčastnil tiež na slávnostnom stretnutí pri **príležitosti 20. výročia založenia inštitúcie ombudsmana v Poľsku**. Kancelária verejného ochrancu práv mala zastúpenie na konferencii, organizovanej **Pokrajinským ombudsmanom Vojvodiny v spolupráci s komisárom Rady Európy pre ľudské práva**, s finančnou podporou nemeckej vlády a OBSE. Podujatie bolo venované otázkam **inštitucionálneho postavenia a zabezpečenia nezávislosti ombudsmanských inštitúcií**. Účastníci konferencie sa vo svojich príspevkoch zaoberali najmä otázkami nezávislosti inštitútu ombudsmana **v zmysle Parížskych princípov**, ktorá mu je udelená na zabezpečenie jeho nestrannosti, finančnej nezávislosti v zmysle odporúčaní Výboru ministrov a Parlamentného zhromaždenia Rady Európy, ale aj možnosťami zlepšenia činnosti vo vzťahu k ostatným štátnym a neštátnym inštitúciám i médiám. Medzinárodná konferencia „Moderné výzvy pre ľudské práva a slobody“, organizovaná **ombudsmankou Ukrajiny**, bola zameraná na problematiku ochrany ľudských práv v zúčastnených krajinách, **ochranu práv vybraných skupín obyvateľstva, najmä migrantov, detí a osôb so zdravotným postihnutím**. Na záver, pri príležitosti **60. výročia Deklarácie ľudských práv a slobôd**, účastníci konferencie prijali vyhlásenie, v ktorom **zdôraznili nové ciele v oblasti ochrany ľudských práv a slobôd, najmä potrebu odstránenia chudoby, hladu, nedostatku vody, poškodzovania životného prostredia, vzrastajúcej priepasti sociálneho a ekonomického rozvoja u jednotlivých národností, prejavov rasizmu a xenofóbie, intolerancie voči ženám a deťom, dehumanizácie či odstrašujúceho boja o moc a prírodné zdroje**.

V znamení **60. výročia prijatia Všeobecnej deklarácie ľudských práv** sa nieslo i medzinárodné **stretnutie ombudsmanov, predstaviteľov ľudskoprávnych organizácií, akademikov a umelcov v Oswienčime**, na ktorom sa zúčastnil aj slovenský verejný ochranca práv. Hlavnými organizátormi stretnutia boli poľský ombudsman, štátny kontrolór a ombudsman Izraela, Ministerstvo zahraničných vecí Poľskej republiky, Ministerstvo kultúry a národného dedičstva Poľskej republiky, Malopoľské vojvodstvo a Múzeum Auschwitz-Birkenau. Stretnutie bolo venované otázkam potreby dodržiavania a ochrany ľudských práv a slobôd, historickým poznatkom i moderným výzvam, zohľadňujúcim rôzne kultúry a tradície.

Verejný ochranca práv bol v uplynulom roku prítomný aj na štátnej večeri podávanej prezidentom Slovenskej republiky Ivanom Gašparovičom a pani Silviou Gašparovičovou, manželkou prezidenta Slovenskej republiky, pri príležitosti oficiálnej štátnej návštevy Jej Veličenstva kráľovnej Alžbety II. a Jeho kráľovskej Výsosti princa Philipa, vojvodu z Edinburghu, a na mnohých ďalších významných podujatiach.

4.2. Návrh opatrení

Verejný ochranca práv bude v nadväznosti na doterajšie výsledky zahraničnej spolupráce naďalej **pokračovať v rozvíjaní spolupráce s partnerskými ombudsmanskými inštitúciami, s Úradom európskeho ombudsmana a I.O.I. (Medzinárodným ombudsmanským inštitútom)**. Medzi jeho priority patrí ďalší rozvoj spolupráce **s Európskou sieťou detských ombudsmanov (ENOC), s komisárom Rady Európy pre ľudské práva**. Zameriavať sa bude na **spoluprácu s inštitúciami a orgánmi OSN**, osobitne v oblasti ochrany ľudských práv, OSCE (Organizáciou pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe), OSCE/ODIHR (Úradom pre demokratické inštitúcie a ľudské práva OBSE), UNHCR (Úradom Vysokého komisára OSN pre utečencov), UNICEF (Detským fondom OSN), FRA (Agentúrou Európskej únie pre základné práva) i na splnenie akreditačných kritérií **pre členstvo Kancelárie verejného ochrancu práv v sieti národných ľudskoprávnych inštitúcií (NHRI – National Human Rights Institutions)**. Aj v nadchádzajúcom roku si verejný ochranca práv naplánoval aktivity vyplývajúce **z Druhej periodickej správy Slovenskej republiky o implementácii Dohovoru o právach dieťaťa Výboru OSN pre práva dieťaťa (CRC)**. Osobitne svoju pozornosť zameria na tú časť periodickej správy, ktorá odporučila vláde Slovenskej republiky urýchliť vytvorenie nezávislého mechanizmu s mandátom prijímať a preskúmať sťažnosti od detí alebo v ich mene o porušeníach ich práv, fungujúceho v koordinácii s ostatnými relevantnými orgánmi **na monitorovanie implementácie Dohovoru o právach**

dieťaťa v súlade s Parížskymi zásadami. Naďalej bude vo svojej činnosti prihliadať i **na závery štúdie OSN o násilí proti deťom (tzv. Pinierova správa)** a bude sa zasaďovať **za úplný zákaz násilia na deťoch.** Zásadnou úlohou ovplyvňujúcou ďalšiu činnosť verejného ochrancu práv na poli ochrany práv detí je získanie pozície pridruženého člena v Európskej sieti detských ombudsmanov, preto prioritnými zostávajú jeho aktivity smerujúce k zmene legislatívy tak, aby zodpovedala **požiadavkám na získanie plného členstva v sieti ENOC.** Kancelária verejného ochrancu práv sa v priebehu roka 2008 zapojila do štúdie ENOC k téme participácie detí, realizovanej v rámci programu Európskej únie k základným právam a občianstvu (EU Fundamental Rights and Citizenship Programme). Predbežné vyhodnotenie výsledkov projektu „detských ombudsmanov“ ako formy implementácie práv detí bude Kancelária verejného ochrancu práv prezentovať aj na výročnom stretnutí členov siete ENOC v Paríži v septembri 2009. V súlade so závermi výročného stretnutia členov siete ENOC konaného v septembri 2008 v Dubline a následnej medzinárodnej iniciatívy siete CRIN bude verejný ochranca práv podporovať **prijatie Opčného protokolu k Dohovoru o právach dieťaťa, ktorý by umožnil podávanie individuálnych sťažností Výboru OSN pre práva detí.**

Ďalšie aktivity verejného ochrancu práv zameria na sledovanie naplnenia odporúčaní obsiahnutých v poradí už **druhom posudku Poradného výboru pre Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín.** Naďalej bude podporovať ďalšie odstraňovanie prekážok v prístupe k jednotlivým právam **osôb so zdravotným postihnutím** a bude sa usilovať o začlenenie problematiky postihnutých osôb do tých oblastí, ktoré majú priamy, ale aj nepriamy vplyv na ľudí so zdravotným postihnutím.

Vo vzťahu k Úradu **európskeho ombudsmana** verejný ochranca práv nadviaže na už realizovanú spoluprácu formou vzájomnej výmeny informácií, vrátane aktívneho zapojenia do siete styčných úradníkov (Liaison officers network). Pokračovať bude **v rozvíjaní úzkej spolupráce s ombudsmanmi krajín vyšehradského regiónu i ostatných krajín sveta.**

Verejný ochranca práv je pripravený aktívne sa **zapojiť do realizácie Švédskom iniciovaného projektu CURE zameraného na otázku postavenia detí ako obetí trestných činov,** v závislosti od výsledkov schvaľovacieho procesu Európskej komisie.

Okrem spolupráce s ďalšími inštitúciami, s ktorými spolupracoval v uplynulých rokoch, chce verejný ochranca práv naďalej vyvíjať aktivity **súvisiace s podporou ratifikácie medzinárodných dokumentov na ochranu ľudských práv.** Verejný ochranca práv osobitne odporúča ratifikáciu **Charty základných práv, Lisabonskej zmluvy, Opčného protokolu k Medzinárodnému dohovoru na zabránenie mučenia a iného krutého, neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (OPCAT), Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím, Dohovoru o ochrane všetkých osôb pred nedobrovoľným zmiznutím, Európskeho dohovoru o výkone práv dieťaťa, Revidovanej Európskej sociálnej charty, Dodatočného protokolu k Európskej sociálnej charte zakladajúceho systém kolektívnych sťažností, Protokolu č. 12 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a Európskeho dohovoru o odškodňovaní obetí násilných trestných činov.**

5. Kancelária verejného ochrancu práv

5.1. Personálne zabezpečenie kancelárie

Kancelária verejného ochrancu práv plní úlohy spojené s odborným, organizačným a technickým zabezpečením činnosti verejného ochrancu práv. Úlohy kancelárie plnia štátni zamestnanci a zamestnanci vo výkone práce vo verejnom záujme.

Počet zamestnancov kancelárie bol stanovený v roku 2002 **na 41 zamestnancov** (vrátane verejného ochrancu práv). Verejný ochranca práv je **ústavným činiteľom**, voleným Národnou radou Slovenskej republiky. Z počtu 40 zamestnancov je na zabezpečovanie činnosti kancelárie ustanovený počet **28 zamestnancov v štátnej službe a 12 zamestnancov vo výkone práce vo verejnom záujme**.

Personálne obsadenie Kancelárie verejného ochrancu práv ku koncu uplynulého kalendárneho roka pozostávalo:

Plánovaný počet zamestnancov (bez verejného ochrancu práv)	40
Obsadených miest	85 %
Z toho žien	71 %
Zamestnancov v štátnej službe	68 %
Zamestnancov vo výkone práce vo verejnom záujme	32 %
Zamestnancov s vysokoškolským vzdelaním	85 %
Z toho žien	72 %
Zamestnancov s úplným stredoškolským vzdelaním	15 %
Z toho žien	60 %
Zamestnancov podľa vekovej štruktúry:	
do 35 rokov	56 %
36 – 50 rokov	21 %
50 – 60 rokov	23 %
Riadiacich zamestnancov	18 %

V roku 2008 realizovala Kancelária verejného ochrancu práv **dve výberové konania na celkom 9 voľných štátnozamestnaneckých miest** odborných pracovníkov právneho odboru vo funkcii hlavný radca. **Náročnosť práce a kumulácia funkcií a úloh vyžaduje vysoké pracovné nasadenie, odbornú zdatnosť, ale s ohľadom na charakter práce aj dostatok empatie a citlivého prístupu k riešeniu problémov občanov.** Prvoradým cieľom manažmentu bolo aj v uplynulom roku **zabezpečenie stabilizácie personálneho obsadenia úradu a neustále prehľbovanie teoretických znalostí aj sociálnych zručností zamestnancov.**

Získanie praktických poznatkov z ochrany a dodržiavania základných práv a slobôd každoročne umožňuje Kancelária verejného ochrancu práv aj **študentom vysokých škôl.** Možnosť absolvovania odbornej praxe, spravidla v rozsahu jedného mesiaca, využívajú najmä poslucháči právnických fakúlt, nakoľko predpokladom reálneho výkonu činností súvisiacich s pôsobnosťou verejného ochrancu práv je vyššia miera znalosti práv-

nych predpisov Slovenskej republiky. V rámci svojich kapacitných možností sa Kancelária verejného ochrancu práv snaží vyjsť v ústrety aj poslucháčom iných fakúlt, ktorých zameranie je blízke činnosti verejného ochrancu práv. Metodickú pomoc poskytuje Kancelária verejného ochrancu práv aj študentom stredných škôl a vysokých škôl v súvislosti so spracovávaním ich seminárnych a záverečných prác.

5.2. Rozpočet a sídlo kancelárie

Rozpočet Kancelárie verejného ochrancu práv bol v roku 2008 v celkovej výške **38 993 tis. Sk**, z toho bolo po rozpočtových opatreniach v priebehu roku 2008 určených 2 000 tis. Sk na kapitálové výdavky a ostatné na bežné výdavky.

Kancelária verejného ochrancu práv čerpala bežné výdavky v celkovej výške 36 989 tis. Sk (**99,99 % upraveného rozpočtu**), z toho na mzdy, platy, služobné príjmy a ostatné osobné vyrovnania 18 459 tis. Sk, na poistné a príspevok do poisťovní 5 750 tis. Sk, na tovary a služby 12 697 tis. Sk a na bežné transfery 83 tis. Sk.

Z analýzy čerpania bežných výdavkov naďalej vyplýva **vysoký podiel nájomného za prenájom administratívnych priestorov a služieb s tým súvisiacich na celkových výdavkoch za tovary a služby**, ktorý v roku 2008 predstavoval **viac ako 60 %**. Kancelária verejného ochrancu práv naďalej vyvíjala a vyvíja **maximálne úsilie** v snahe o získanie administratívnej budovy alebo jej časti vo vlastníctve štátu.

Bežné transfery boli použité na nemocenské dávky a členské príspevky Kancelárie verejného ochrancu práv v medzinárodných organizáciách.

Kancelária verejného ochrancu práv čerpala kapitálové výdavky vo výške 1 979 tis. Sk (98,97 % upraveného rozpočtu), ktoré boli použité na obstaranie výpočtovej techniky a služobného motorového vozidla.

Opodstatnenosť samostatnej rozpočtovej kapitoly pre Kanceláriu verejného ochrancu práv z dôvodu zabezpečenia nezávislosti a samostatnosti činnosti verejného ochrancu práv sa prejavila aj v uplynulom roku, napriek skutočnosti, že zákonom č. 323/2007 Z. z., ktorým sa zmenil a doplnil zákon č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov došlo k zjednodušeniu úprav rozpočtu bez zmeny záväzných ukazovateľov, ktoré zabezpečuje od 1. januára 2008 vedúci Kancelárie verejného ochrancu práv.

5.3. Návrh opatrení

Opakovane verejný ochranca práv odporúča **zabezpečiť dôstojnú reprezentáciu orgánov ochrany ústavných práv a najmä ich dostupnosť, vrátane bezbariérovosti, všetkým jednotlivcom**, a to aj **pridelením vhodného a ekonomicky efektívneho umiestnenia sídla verejného ochrancu práv v priestoroch vo vlastníctve štátu**.

Verejný ochranca práv opätovne dáva poslancom do pozornosti **Uznesenie č. 135 Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien z 30. apríla 2008**, ktorým gesčný výbor verejného ochrancu práv **súhlasil aj s posilnením nezávislosti inštitútu verejného ochrancu práv financovaním Kancelárie verejného ochrancu práv prostredníctvom samostatnej kapitoly štátneho rozpočtu**. Verejný ochranca práv opakovane zdôrazňuje, že zabezpečenie jeho nezávislého fungovania, vrátane samostatného hospodárenia s rozpočtom, schváleným Národnou radou Slovenskej republiky, **by malo byť v Európskej únii samozrejmosťou**.

**K Projektu vytvorenia siete detských spolupracovníkov verejného
ochrancu práv – „detských ombudsmanov“**

Cieľom projektu je zefektívnenie ochrany a dodržiavania práv detí v Slovenskej republike zaručených právnym poriadkom Slovenskej republiky a medzinárodnými dohovormi. Medzi špecifické ciele projektu patrí najmä zintenzívnenie aktivít samotných detí a mládeže na ochrane ich práv, zvyšovanie právneho vedomia detí a mládeže, informovanosti detí, ale i širokej odbornej a laickej verejnosti o právach zaručených Dohovorom o právach dieťaťa. Zámerom verejného ochrancu práv je aj zvýšenie úrovne vzdelávania detí, vrátane potreby výchovy k tolerancii a iným spoločensky uznávaným hodnotám. Považuje za nevyhnutné venovať pozornosť špecifickým potrebám detí a mládeže, vrátane mladých dospelých, najmä s ohľadom na nutnosť participácie tejto skupiny obyvateľstva na riešení problémov s nimi súvisiacich, s dôrazom na podporu ich spoločenskej, resp. občianskej angažovanosti, ako aj reálne uznanie vážnosti ich pripomienok a názorov dospelými. Osobitnú pozornosť venuje problematike porušovania práv detí orgánmi verejnej správy, predovšetkým v oblasti občianskeho práva, vrátane rodinného práva, sociálneho zabezpečenia, v trestnoprávnej oblasti a ďalších.

Projekt Kancelárie verejného ochrancu práv zabezpečí lepšie monitorovanie dodržiavania práv detí v Slovenskej republike s následnou analýzou ohrození a nadväzujúcimi preventívnymi opatreniami, a to aj v súvislosti s novými nebezpečenstvami, ktoré prináša spoločenský vývoj (najmä prostredníctvom audiovizuálnych a informačných prostriedkov. V neposlednom rade projekt súčinnosťou jednotlivých orgánov verejnej správy, škôl a iných zariadení určených pre deti a mládež i ďalších subjektov podieľajúcich sa na ochrane práv detí posilní tiež ich koordináciu.

Verejný ochranca práv ponúkol a ponúka možnosť školám a iným zariadeniam určeným deťom zapojiť sa do uvedeného projektu. V tejto súvislosti už v roku 2008 uvítal informácie, že si deti v škole i inom zariadení vybrali spomedzi seba toho, príp. tých, ktorí sa dokážu s poslaním „detského ombudsmana“ stotožniť, ktorí sú odhodlaní obhajovať práva každého člena ich kolektívu. Očakáva od nich, že budú sprostredkovateľmi medzi svojimi rovesníkmi a verejným ochrancom práv pri riešení ich každodenných problémov detí, či už v škole, doma alebo v určenom zariadení.

Projekt prezentuje pred deťmi, pedagógmi, vychovávateľmi a inými zamestnancami škôl a zariadení určených deťom. Stretáva sa aj s rodičmi detí. Kancelária verejného ochrancu práv 10. decembra 2008 usporiadala prvé z pripravených pravidelných stretnutí zástupcov detí s verejným ochrancom práv a jeho spolupracovníkmi i s ďalšími odborníkmi, zamerané na prijímanie ich podnetov a na neustále prehlbovanie poznatkov o právach detí, spôsoboch ich ochrany a riešenia ich každodenných i výnimočných trápení, ale aj o povinnostiach a zodpovednosti za svoje konanie.

Za dôležitú verejný ochranca práv považuje súčinnosť s vedením škôl a iných zariadení pre deti, psychologmi, výchovnými poradcami a ostatnými pedagógmi a zamestnancami i s rodičmi. Do realizácie projektu zapojil aj expertov z iných oblastí.

Verejný ochranca práv zdôrazňuje, že zapojenie do Projektu vytvorenia siete detských spolupracovníkov verejného ochrancu práv si zo strany škôl a iných zariadení nevyžiada finančné či iné materiálne zdroje.

Mimoriadne verejného ochrancu práv teší doterajší záujem škôl a iných zariadení určených deťom o spoluprácu s Kanceláriou verejného ochrancu práv. Očakáva, že sa ďalej prehlbí v prospech detí aj v rámci uvedeného projektu. Je otvorený aj novým predstavám a námetom na ďalšiu spoluprácu.

**Summit ombudsmanov krajín V4
16.–18. september 2008, Bratislava**

Závery Summitu ombudsmanov krajín V4 16.–18. september 2008, Bratislava

Ombudsmani krajín V4 na spoločnom pracovnom rokovaní v dňoch 16.–18. septembra 2008:

1. Podporili uplatňovanie všetkých dostupných zákonných možností a prostriedkov pre zachovávanie nezávislosti ombudsmanského úradu a upevňovanie dôvery pri uskutočňovaní každodennej činnosti.

2. Považujú uplatňovanie princípov dobrej správy v činnosti orgánov verejnej správy nielen v krajinách V4, ale aj v rámci Európskej únie za významnú prioritu fungovania jednotlivých štátov. Súčasne sa zaviazali vplyvať na príslušné orgány daného štátu, aby právo na dobrú správu bolo neoddeliteľnou súčasťou jeho právneho poriadku.

3. Vyslovujú podporu vytváraniu podmienok na zvyšovanie právneho vedomia fyzických osôb a právnických osôb v duchu princípov právneho štátu tak, aby zachovávanie právneho poriadku a jeho vykonateľnosť boli samozrejmosťou a prioritným cieľom. Zdôraznili nevyhnutnosť včasného a spravodlivého konania a rozhodovania, rešpektovania a vykonávania prijatých rozhodnutí súdov a orgánov verejnej správy, ktoré musia byť záväzné a vykonateľné pre každého bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie.

4. Ponúkajú spoluprácu vládam jednotlivých štátov pri riešení problémov detí a mládeže, ovplyvňovaní ich právneho vedomia, vzdelávaní a podpore prioritného významu rodiny pri formovaní ich osobnosti.

5. Vyslovili podporu spoločnému úsiliu smerujúcemu k riešeniu problémov seniorov, využívaní ich skúseností a vedomostí, vytváraniu dôstojných podmienok pre ich existenciu v duchu rovnosti, humánnosti, demokracie, tak aby nezostávali na okraji spoločnosti.

6. V duchu rešpektovania priorít daného štátu a úradu ombudsmana sa zaviazali naďalej zefektívňovať vzájomnú pomoc pri riešení problémov, ktoré presahujú hranice príslušného štátu.

Memorandum

Veřejný ochránce práv v České republice Otakar Motejl
Országgyűlési Biztók Hivatala v Maďarskej republike Máté Szabó
Rzecznik Praw Obywatelskich v Poľskej republike v zastúpení Stanisław Trociuk
Verejný ochranca práv v Slovenskej republike Pavel Kandráč

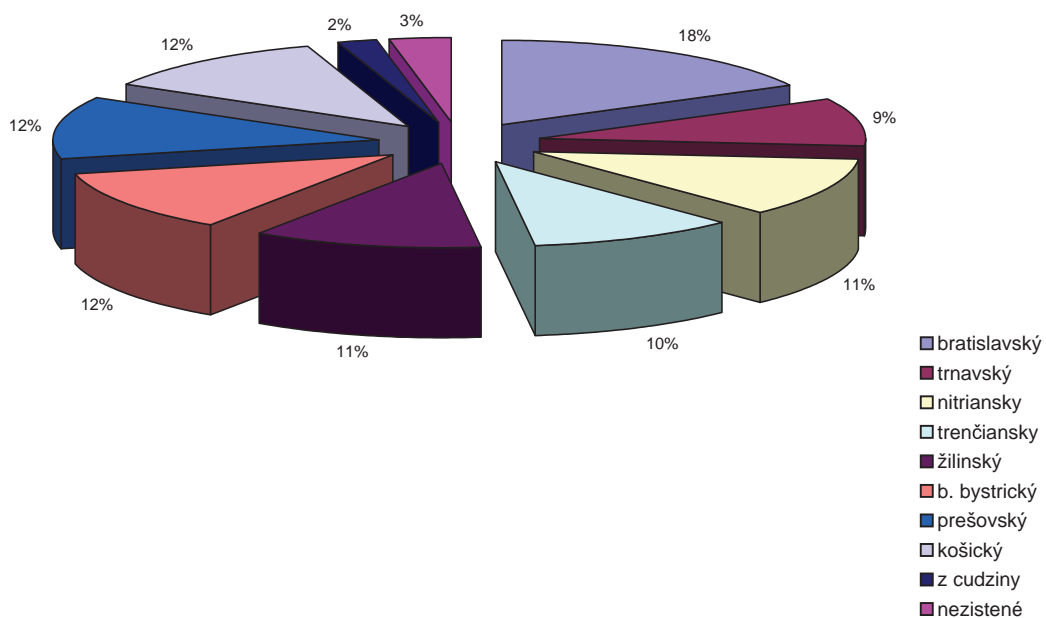
Po ukončení stretnutia konaného v dňoch 16.–18. septembra 2008 v Bratislave vyhlasujú:

1. Spoločné stretnutie ombudsmánov krajín V4 – Českej republiky, Maďarskej republiky, Poľskej republiky a Slovenskej republiky podporilo pracovno-spoločenské, priateľské vzájomné vzťahy.
2. Prerokované otázky stretnutia odzrkadlili reálne potreby a priority úradov ombudsmánov pre náležitú ochranu ľudských práv a základných slobôd fyzických osôb a právnických osôb v krajinách Vyšehradskeho regiónu.
3. Ombudsmáni krajín V4 s cieľom upevňovania vzájomných vzťahov podporujú ďalšie prehlbovanie vzájomnej súčinnosti a pomoci, výmeny informácií a skúseností pri riešení problémov týkajúcich sa ochrany ľudských práv a základných slobôd v krajinách Vyšehradskeho a Európskeho regiónu.
4. Pre naplnenie spoločných cieľov sa ombudsmáni krajín Vyšehradskej štvorky zaväzujú vyvíjať snahy za účelom organizácie ďalších každoročných spoločných stretnutí.

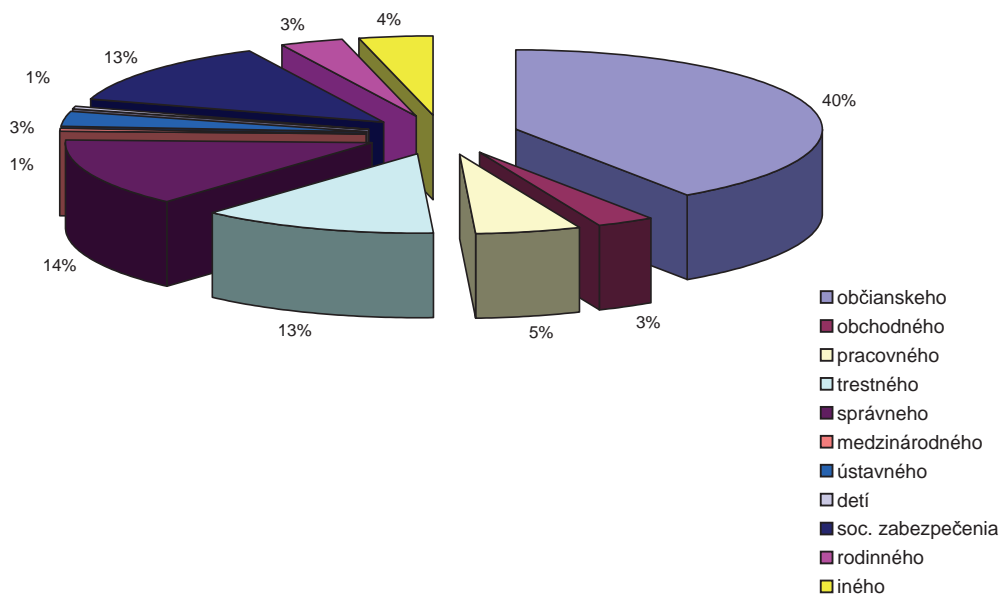

Štatistické údaje

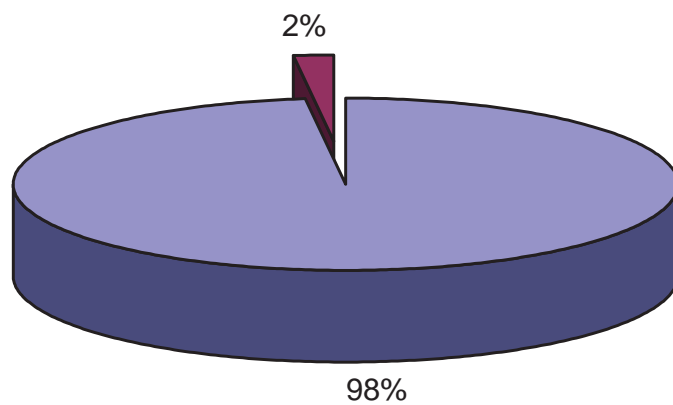
Podnety zo samosprávnych krajov

Podnety z oblasti práva

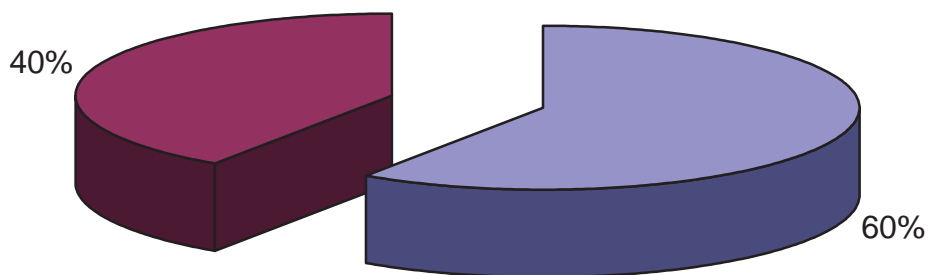

Podávateľia podnetov

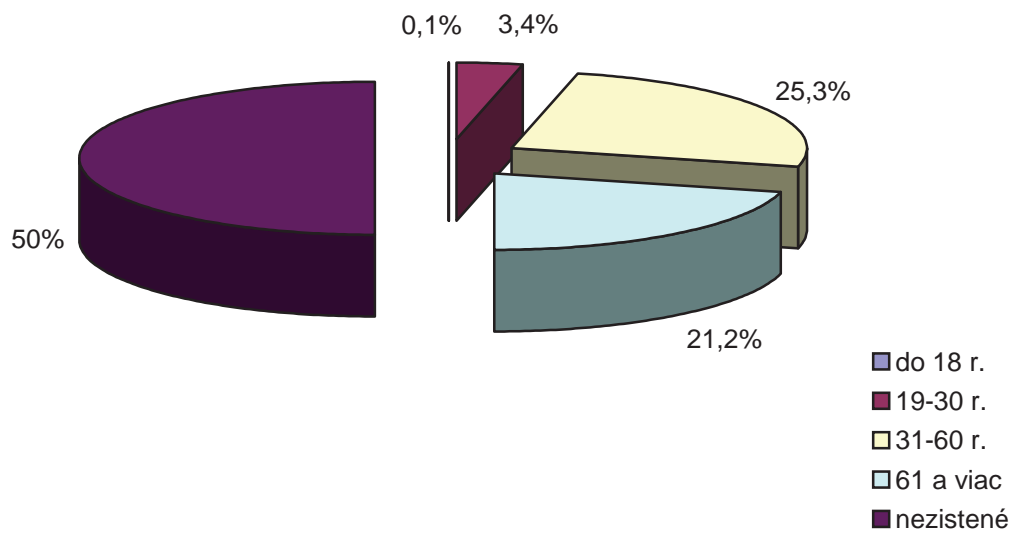
■ fyzické osoby
■ právnické osoby

Podávateľia podnetov podľa pohlavia

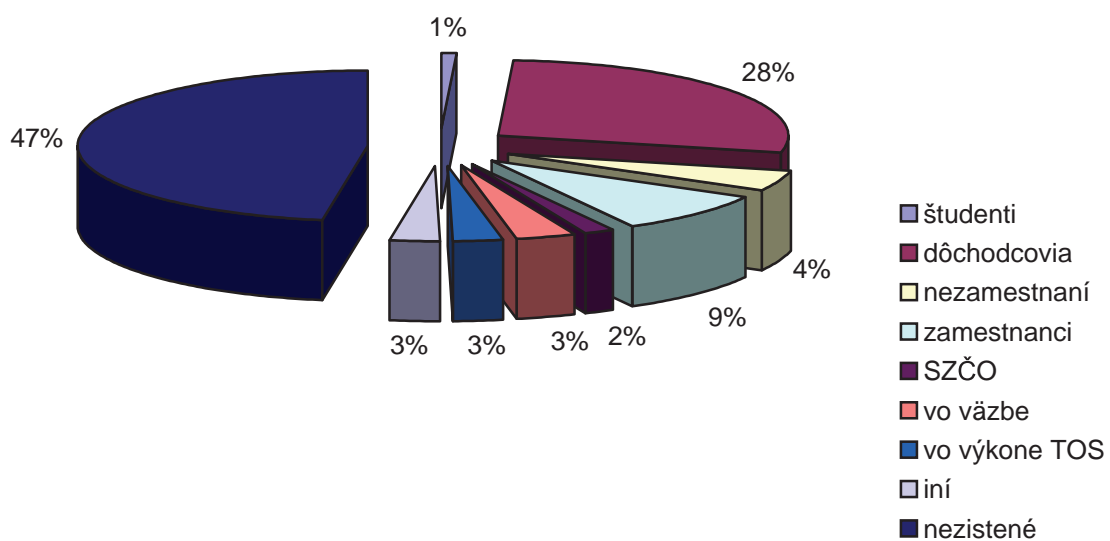

■ muži
■ ženy

Podávateľia podnetov podľa veku

Sociálne postavenie podávateľov podnetov

AKO KONTAKTOVAŤ VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV

OSOBNĚ

Kancelária verejného ochrancu práv
Nevädzová 5
Bratislava–Ružinov
každý pracovný deň 8.00 hod. – 16.00 hod.

POŠTOU

Kancelária verejného ochrancu práv
P. O. Box 1
820 04 Bratislava 24

TELEFONICKY

02/48 28 74 01
02/43 63 49 06

FAXOM

02/48 28 72 03

E-MAILOM

sekretariat@vop.gov.sk

WEB

www.vop.gov.sk